

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MARCUS RUBINS
BREVVEKSLING

III

MARCUS RUBINS
BREVVEKSLING
1870—1922

udgivet ved
LORENZ RERUP

TREDJE BIND
1907—1922

ROSENKILDE OG BAGGER
KØBENHAVN
1963

Udgivet med støtte af
CARLSBERGFONDET
ALFRED GOOD'S PERSONALHISTORISKE FOND
DANMARKS NATIONALBANK
og
UNDERVISNINGSMINISTERIET
af
UDGIVERSELSKAB FOR
DANMARKS NYESTE HISTORIE

TILSYN
POVL BAGGE
EINAR COHN

Printed in Denmark by
Bogtrykkeriet Antikva A/S
Copenhagen

Laurberg & Gad fot.

I tresårsalderen

Mannorubij.

1907 – 1922
brev 714–1094

714. Fra *Vilhelm Lassen*.

24 Marts 1907

Kære Hr. Generaldirektør!

Det er længe siden, jeg har været saa taknemlig for noget som
5 for den Bog og det Brev, De sendte mig nu til Morgen. Hjærtelig
Tak. Bogen hører — som De ved — til den Kategori af Bøger, som
jeg elsker at tilbringe min Fritid med, fordi de belærer mig om
det, som interesserer mig mest af alt: at se, hvad Drivkraften har
været og hvorledes den indre Mekanisme har virket hos de af
10 Historiens store Mænd, der ligger vor Tid nærmest. Men endnu
mere end for Bogen er jeg taknemlig for Tanken med Gaven og
for Brevet, der fulgte med. Lad mig sige Dem, at vort Samarbejde
for hver Maaned der gaar, bliver mig en større Glæde, og at jeg
er mig bevidst, at det under dette Samarbejde er mig, der er Deres
15 Debitor. Jeg forstaar at værdsætte, hvad det vil sige paa Skatternes
store Omraade at kunne raade over en Mand som Dem, ikke blot
en Mand med Deres Kundskabsfylde og Erfaring, men en Mand
af Deres aandelige Rang. De maa tro, at jeg har følt det i denne
Rigsdagssamling, og at jeg ikke vil glemme det. Hvad jeg heller
20 ikke vil glemme, er den fuldkomne Loyalitet overfor mig i alt
Deres Arbejde.

Det er rart, naar der paa en Søndag Morgen hænder noget, der
kan sætte en i det gode lyse Humør der bør høre Søndagen til. Det
er det, der er hændet mig idag.

Jeg beder Dem hilse Deres Frue, og min Hustru sender Hilsen og glæder sig til at se Dem paa Onsdag.

Deres hengivne

Vilh. Lassen

715. Fra *Vilhelm Lassen*.

5

[april 1907]

Kære Rubin!

Lad kun Forslaget løbe af, som det er! Vil De saa sende et Antal Exemplarer *direkte* til Reedtz-Thott. Jeg skriver ham saa et Brev til, i hvilket jeg forbeholder mig min endelige Stilling til 10 Forslaget. — . Jeg beder formelde min og min Hustrus Respekt og overbringe vor Lykønskning til Fru J. P. Jakobsen for den erhvervede Guldmedaille!

Deres

Vilh. Lassen 15

716. Til *J. H. Hegermann-Lindencrone*.

Berlin, den 16/IV 07.

Hr. Kammerherre Hegermann-Lindencrone.

Ja, nu har jeg været hos v. Kørner. Han var særdeles elskværdig; han havde talt med Grev Posadowski, og denne havde tilraadet 20 Forhandlingernes Fortsættelse. v. K. udtalte, at man meget gærne saa en Traktat komme i Stand; naar vi forhandlede vilde det sikkert ogsaa lykkes at faa mulige Differenspunkter fjærnede. En Traktat fra Aar til Aar ansaa han for lidet modtagelig, men man [maatte] jo saa paa den anden Side finde sig i, at Antallet af »Bindungs«- 25 positioner blev mindre end forlangt, navnlig paa Finanstoldsatsernes Omraade (Silkevarer o. l.). Hvad en Række af Punkterne udenfor de rent toldmæssige angik, var de jo foreløbig kun opstillede til Drøftelse.

Jeg gjorde ham med megen og gentagen understregen Tydelig- 30 hed opmærksom paa, at jeg skulde forelægge Ministeriet det skete og foreslaa, at Forhandlingerne begyndte, men at det maatte erindres, at hvis Rigsdagen ikke i den kommende Session vedtog Skattereformen, vilde dermed vort Traktatarbejde formodentlig være »hinfällig«, uden at dette maatte opfattes som en »uvenlig« 35 Handling fra dansk Side, da man jo ikke kunde vente, endsig for-

lange, at Rigsdagen skulde indrette hele sin politiske og tekniske Opfattelse af, hvad den vilde gaa ind paa overfor Regeringen mHt. en saa indgribende Reform, efter Vedtagelsen af vort Traktatudkast. Dette maatte saa eventuelt ligge som Grundlag til bedre
5 Tider. Han erklærede sig fuldkommen forstaaende og fuldkommen enig mHt. denne Side af Sagen; den vilde ikke for ham være noget nyt, tværtimod.

Aftalen blev da, at Forhandlingerne skulde begynde i Løbet af den første Uge af Juni (f. E. den 6.), og blev vi ikke færdige,
10 kunde de fortsættes i September. Jo færre jeg kom ned med, des bedre, thi des færre fik han ogsaa med, hvad der for ham og os vilde være behageligst.

Vi talte derefter om Ressort-Vanskeligheder i begge Lande, om private Sager o.m.a., og han ønskede mig velkommen tilbage til
15 Juni.

Jeg rejser nu i Aften og haaber da snart at kunne sende Meddelelse om Ministeriets Afgørelse.

Med hjertelig Tak for god og venlig Modtagelse og med min ærbødigste Hilsen til Fru Kammerherreinden og Deres Frk. Datter
20 Deres med Højagtelse hengivne

Marcus Rubin.

717. Fra *Frederik Raben-Levetzau*.

Kjøbenhavn, den 22de April 1907.

Herr Generaldirektør M. Rubin,

25 Kommandør af Danebrog og Danebrogsmand

Jeg har herved den Ære at meddele Dem, at det paa min allerunderdanigste Forestilling under 20de d. M. har behaget Hans Majestæt Kongen allernaadigst at bifalde, at der nedsættes en Kommission til at forberede og føre Forhandlinger med Delegerede fra den
30 tyske Regering om Afsluttelse af en Handels- og Skibsfartstraktat samt at bemyndige mig til at beskikke Deres Højvelbaarenhed til Formand for Kommissionen og Fuldmægtig i Udenrigsministeriet H. A. Bernhoft til Medlem af samme.

I Henhold til den mig givne allerhøjeste Bemyndigelse har jeg
35 den Ære herved at udnævne Deres Højvelbaarenhed til Kommissionens Formand.

Kammerjunker Bernhofts Beskikkelse til Medlem af Kommissionen afgaar samtidig hermed.

Deres Højvelbaarenhed er bemyndiget til at antage Assistent under Generaltolddirektoratet cand. mag. Th. J. B. Rønne som Sekretær ved Kommissionen, forudsat, at Finansministerens Samtykke dertil indhentes, hvis det ikke allerede foreligger. 5

Jeg giver i Dag de interesserede Ministerier Meddelelse om Kommissionens Nedsættelse og Sammensætning, idet jeg tillige anmoder dem om at besvare de Spørgsmaal, Kommissionen maatte henvende til dem. 10

De Ministerier, fra hvilke Udenrigsministeriet allerede har udbedt sig Ytringer over Traktatudkastet, nemlig Justitsministeriet og Ministeriet for offentlige Arbejder, ere blevne anmodede om at rette deres Svar til Deres Højvelbaarenhed.

Tillige er den Kongelige Gesandt i Berlin blevet underrettet om Kommissionens Nedsættelse og anmodet om saavel at give den tyske Regering fornøden Meddelelse desangaaende som at henstille til den at opgive de tyske Forhandleres Navne. Samtidig vil det blive meddelt den tyske Regering, at den danske Kommission ventelig vil være rede til at rejse til Berlin for at begynde Forhandlingerne omtrent den 6te eller 7de Juni. 20

Raben-Levetzau

718. Til *Lis og J. P. Jacobsen.*

Vendersgade 23. d. 21/5. 07.

Kære Lis og Jacob. 25

I det bedste Haab om, at I har naaet Salemgaard paa behagelig Maade sender jeg Eder et Par Ord nu ved Fyraftenstide.

Kl. 10 i Morges kom mine to Medarbejdere, og vi arbejdede, bortset fra en halv Times Frokost, uafbrudt til Kl. 5¹/₄; vi var virkelig flittige, men det er ogsaa nødvendigt, naar vi i de 14 Dage, inden vi skal rejse, skal have gennemgaaet hele Traktatudkastet med samtlige de fra de forskellige Ministerier fremkomne Udtalelser og have Tid til Rückfragen etc. Det er jo rimeligt nok, at det hele bliver til Vind og Vand som saa mange andre Traktatforhandlinger, men Arbejdet har dog for mig den Fordel 35

fremfor saa mange Lovarbejder, jeg har foretaget à la Sisypnos, at jeg her lærer noget ganske nyt og kommer til at forhandle i Udlandet med ganske ny Mennesker. — Mine to hjemlige Medarbejdere er særdeles elskværdige og dygtige.

- 5 Af nyt iøvrigt intet. Mht. Jacobs »Maalstræv og andet Bagstræv« (en Variation af Lis' Titel) har jeg ved Forelæsningen ikke ret kunnet kapere, om der ikke for stærkt pointeres at Opgaaen »i en højere Enhed« eller en Art Uniformering eller Egalisering er Idealet. Thi paa den anden Side maa det jo huskes, at Nuancen, det
- 10 særlige, det differentierede — om end paa den fælles Baggrund eller i det fælles Formaalets Tjeneste — kan være Kulturmiddel eller -Maalet. Dog herom lader der sig bedre snakke end skrive, saa meget mere, fordi jeg som sagt ikke er sikker paa mit Indtryk af det hørte. — — I Georg Brandes sidste Afh. i »Det ny Aarh.« (Græ-
- 15 ske Skikkelser osv.) findes følgende Sætning: »I vor nyeste Poesi, som forholder sig direkte til Livet — hvad der er af det gode — men altfor ofte paa almueagtig Maade — hvad der er mindre priseligt osv.«; der lod sig over dette Motto skrive meget. Jeg selv kender desværre saa lidt til »vor nyeste Poesi«.
- 20 Børnene har det brillant, Barometret stiger, fra Inger Brevkort om udmærket Rejse — —, ja saa véd jeg ikke mere. Hils endelig Salemgaard med mangfoldig Tak for sidst . . .

. . .

Facr.

25 **719.** Til *Kaja Rubin*.

Grand Hôtel Bellevue

Berlin W., 7-6-1907
Potsdamer Platz.

Kæreste Kajs.

- Igaar Aftes sendte jeg et Brevkort hjem, men det ligger vist i
- 30 Vendersgade. Det meddelte, at vi havde haft en fortrinlig Overrejse (dog, ligesom jeg havde det sidst, med daarlig Middagsmad paa Færgen), og endel af Tiden var vi sammen med Grev Raben og Frue, der skulde mødes med Kongen og Dronningen for at tage sammen til London. Hun er jo en meget smuk Dame, og hun var
- 35 behagelig og elskværdig at passiare med. Mine Rejsefæller er, som

Du selv har bemærket, hyggelige og rare, og jeg tror, vi skal faa det rigtig godt sammen. Vi modtoges paa Banegaarden af Leg.sekretær Scavenius, som jeg indbød med til Souper i Hotellet; vi skiltes først 12¹/₂ Nat. Til i Aften skal vi til Middag hos ham sammen med den svenske Baron Rammel. I Løbet af idag er Kammerherre 5 Hegermann-L. og Frue vist kommet tilbage fra New-York; Visit hos ham imorgen.

Nu Realiteterne: Vi aflagde Kl. 12 Visit hos Eksc. v. Kørner. I Løbet af Samtalen sagde han til min Rædsel, at Forhandlingerne vel vilde vare mindst 3 Uger; jeg protesterede og sagde, jeg højest 10 havde tænkt den halve Tid. Vi skal begynde paa Mandag Kl. 4, og vi faar da se; jeg begriber ikke, hvad Forhandlingerne skulde dreje sig om i ugevis, medmindre man fra tysk Side tror, vi vil indlade os paa detaillerede Tarifforhandlinger, hvad vi ikke vil — da vi ikke vil binde vor Tarif i Enkeltheder —, saa det maaske hurtig viser sig, 15 at vore Forudsætninger er forskellige indtil Sprængning. Men i hvert Fald: hvad skal jeg dog foretage ugevis i Berlin med kun ¹/₂ Dags Arbejde daglig, og hvordan skal saa mine Kontorchefer faa Permission, og hvor skal jeg faa Strømper og Underbukser nok, rent fraset Skjorter og Flipper etc.?? — Tableau!! — 20

Vi har faaet 3 udmærkede Værelser i bel-Etagen; de to beskedne, det tredje (mit) mægtigt, idet den ene Tredjedel ved en spansk Væg er delt af til Sove- og Toiletværelse, de to Tredjedele er Salon og Arbejdsværelse.

Vi afleverede til v. Kørner et Dusin (12) Visitkort hver, som han 25 lovede at lade afgive til Rigskansleren, Ministrene etc., alt naturligvis paa Grundlag af hans Recept om, hvad vi havde at gøre. Imorgen skal vi personlig hilse paa Indenrigsministeren Grev Posadowsky og Understatssekretær Eksc. v. Mühlberg.

Imorgen (Lørdag) kommer der fra den tyske Regering en officiel 30 Meddelelse i »Nordd. Allg. Zeitung« om vort Komme m. m.; sandsynligvis telegraferes den saa til København. — Den Dag, vi rejste, stod der i »Vort Land« refereret hvad Dr. Birck havde sagt om mig i Anledning af Forhandlingerne. Se at faa Numret (af 6. ds.), hvis det interesserer Dig; det var ikke uelskværdigt. Du kan 35 jo telefonere til Kontoret. — Først paa Tirsdag skriver jeg til Mini-

steren, hvis jeg da kan have faaet Skøn om Forhandlingernes Art og Vej (og dermed Længde).

Lørdag skriver jeg til (o: adresserer til) Villa Nostra, Søndag til Vendersgade o.s.fr.

5 . . .

Jeg vil bede Dig denne Gang gemme mine Breve fra Berlin. De er gennemgaaende ogsaa beregnede paa Lis og Jacob (og andre, efter Dit Skøn derom). Hils Villa Nostra og mine Sødskende. Tusind Kys og Hilsner til Dig og Inger og Annasvej.

10

Ky.

720. Til *Lis og J. P. Jacobsen.*

Berlin W., 8 Juni 1907

Kære Lis og Jacob.

. . .

15 Vi har været Visit hos vor Gesandt — hvor vi spiser til Middag i Aften Kl. 8 — hos Understatssekretær Mühlberg, en sirlig og dygtig Mand (eventuel Udenrigsminister), der intet sagde af Interesse, og hos Grev Posadowsky, Rigs-Indenrigsminister. Han interesserede sig meget for vor Polak-Import, idet dette Spørgsmaal ogsaa spiller
20 en Rolle i Tyskland, selvfølgelig langt større end hos os. Han fortalte i en eller anden Sammenhæng, at ved en Retsforhandling i Posen havde den ene af to Polakker i Retten sagt til den anden, der erklærede kun at kunne tale polsk: er lügt, er versteht sehr gut evangelisch; tysk = evangelisch (v = f), polsk = katolsk. Ellers talte
25 han om dansk Landbrug m. v., men intet særlig mærkeligt.

Den svenske Legationssekretær Baron Rammel (Descendent af Henrik Rammel, se Biogr. Leksikon), mente, at det værste var overstaet af Forstemningen i Sverig overfor Danmark. Vi havde forresten en hyggelig Aften (Scavenius, Rammel og vi 3) og sad indtil
30 klokken gik til 2 og politiserede; det er dog lidt af en anden Tønde at høre Ekkoet af internationale Meninger og for saa vidt af Interesse.

Paa Mandag Kl. 4 gaar det løs. Fra Brev til Mor vil I vide, at det maaske trækker ud, men lad os nu først se.

35 Imorgen tager vi til Potsdam m. m. Indbydelser fra de tyske Autoriteter anses egentlig ikke for sandsynlige; men for Visitkortsam-

lere er der meget at glæde sig ved: Fyrst Bülow's og utallige Gehejmraaders.

. . . Tusind Kys og Hilsener til Eder selv og Børnene.

Far.

721. Til *Lis og J. P. Jacobsen*.

5

Berlin, 11/6-7.

Kære Lis og Jacob.

Tak for modtaget Skrivelse. Første Møde overstaet: anstrængende, morsomt, og jeg glæder mig til de følgende. Det gaar godt med tysken, men mHt. Realiteterne er der og vil navnlig blive alvorlige Dissenser, der foreløbig — ved denne »første Behandling« — tages ad referendum, og som vi altsaa kommer tilbage til . . . De tyske Gehejmraader ser stærkt overarbejdede ud, undtagen Præsidenten, der er en gemytlig, firskaaen Mand. — Vejret varmt, Humøret fortræffeligt; Glanspunkter, som altid, Breve hjemmefra. 15
Skriv endelig; Porto refunderes. Tusind Kys til Eder og Børnene.

Far.

722. Til *Kaja Rubin*.

Berlin W., 11-6-1907

Kæreste Kajs.

20

. . . — Mødet igaar gik, som sagt, men det er ikke lidet anstrængende i 3 Timer at bære hele Diskussionen overfor et halvt Dusin fortrinligt instruerede »Modstandere«. Jeg tror imidlertid, jeg klarede mig nogenlunde, ihvorvel Debatten flere Gange var ret varm, men vi er endnu kun ved Begyndelsen, og der forestaar ret alvorlige Dissens-Muligheder baade om Enkeltheder og navnlig om Principspørgsmaal, hvor jeg vil blive nødt til bl. a. at være diplomatisk koldblodig, d.v.s. nøjes med at sige nøjagtig, hvad jeg vil og kan staa ved og intet ydermere.

Forhandlingerne foregaar i en ret stor Sal, hvor Kørner sidder for Midten af et stort Bords Langside, jeg for Midten af Ider-siden, Sekretærene paa Fløjene. Under Mødet serveres The og Smaakager (og Cigarer), men dette er, saavidt jeg skønner, ogsaa al den officielle og private Gæstfrihed, der vil komme til at foreligge. — Jeg har lige skrevet et langt Brev til Finansministeren, 35 med lidt nøjere Indgaaen paa Realiteterne.

Endnu har vi hverken været i Musæer eller Theatre. Efter Morgen-Frokosten har vi noget Arbejde (Forberedelse til Mødet), Brevskrivning, nogle Visiter, saa Omklædning, Middag osv., Hvile og derefter Møde. Efter Mødet tænker jeg, vi i Reglen vil søge Op-
5 hold i fri Luft. Endnu er Vejret godt, men det begynder at trække sammen. — Bliver vi her længere Tid, vil dog nok baade Museer og Theatre komme til deres Ret.

Igaarftes var jeg hos Silbergleits, hvor der var nogle Universitetsprofessorer med Koner; disse grimme, hine kedelige. Pigen var
10 den netteste, og nu gaar jeg der kun en Afskedsvisit.

Ky.

723. *Fra Kaja Rubin.*

12-6-07.

15 Kære Ky.

Tusind Tak for Brev og Brevkort, som traf os i bedste Velgående, jeg synes jo ikke det er forskrækkeligt morsomt, hvis Du skal blive borte over 14 Dage, men det går nok, det er jo adskilligt mindre anstrengende for os end for Dig, men Du må endelig ikke kile for
20 galt på, Du må mindst komme ligeså rask hjem, som Du rejste ud.

Jeg kan da fortælle Dig, at Einar har fået Laud, jeg skulde hilse Dig fra Koefoed og sige, han havde ikke fået noget forærende, men Birsch havde været meget dårlig, næsten umulig som Examinator. Einar var meget glad, det var overstået, men vilde gerne
25 have haft et bedre Laud.

Jeg skulde spørge Dig fra Din Sekretær, om Du vilde have de Aviser sendt der stod noget i om Handelstraktaten, Børsen havde en lang Artikel i Søndags.

Nu veed jeg ikke mere, derfor 1000 Godnatkys fra

30 . . .

Din Kajs.

724. *Fra J. P. Jacobsen.*

Annasvej 16, 12/6 Midnat. [1907]

Kære Godfar.

Tak for Kortet idag og for Brevet til Godmor igaar. Vi har nu
35 et levende Indtryk af at de diplomatiske Præliminaries er over-

staaet og at I nu arbejder. Jeg gøtter mig over at tænke mig dig siddende blandt de kyndige og energiske tyske Forhandlere, hvert Øjeblik trængt af Argumenter, Positiviteter og Fordringer, og hvert Øjeblik *klarende* (i dobbelt Forstand) Vanskelighederne. Jeg ved ikke om Modparten er saglig og intellektuel nok til at finde Behag i vellykkede Riposter; det er kedeligt, Du ikke kan tale Dansk til dem, for med al Respekt for Din Færdighed i det tyske Sprog er Modersmaalet immer det bekvemmeste. Men ogsaa sagligt er vel Tyskerne bedre funderede end Dine Modstandere paa Toldmødet.

Den udenrigsministerielle Hemmelighed jeg omtalte paa Brevkortet var den at vor meget talende og alvidende Ven, Din Afløser i Direktionen for H. F. har faaet en Slags Ansættelse i UM. (4000 Kr. aarlig) som hemmelig Konsulent i den Slags Sager hvori Vilh. Lassen en Gang i Vinter erklærede at han altid var paafaldende desorienteret. Jeg formoder dog for Resten at V. L. i nogen Grad havde Uret, og at den paagældende virkelig kan gøre nogen Gavn i det Min. som formentlig er i en ualmindelig Grad desorienteret i de fleste Sager det har med at gøre. Men jeg er ganske vist en Smule vammel ved Hemmeligheden.

... Følger Du Diskussionen om de københavnske Skattelovforslag? Der er jo egenlig forskelligt interessant deri, og Rode har jo en noget vanskelig Stilling, da Forslaget vel maa siges at være adskil- ligt mere moderat end den radikale Presse hidtil har været. Plus royaliste que le roi. Sporvejs sagen gaar jo ogsaa samme Folk imod. Jeg vilde meget ønske Du var her, saa vi ved Kaffen kunde tale om disse Sager. Jeg haaber da heller ikke, at Du virkelig bliver saa længe borte, som Du truede med.

...

725. Til *Kaja Rubin*.

12/6. 7. Kl. 9. Morgen.

Kæreste Kajs.

... Vi arbejder meget flittigt; idag f. E. har vi Hjemmearbejde fra 10-2 og Møde 3-6; vi staar i Forbindelse med Kbhvn. for at faa Svar paa forskellige Spørgsmaal, der har rejst sig. Møderne er interessante; de vanskeligste Dissensspørgsmaal naar vi først til i

Slutningen af denne Uge, og saa bliver første Behandling færdig. Om der saa bliver en lille Pause til anden Behandling, véd jeg ikke, alt dette er endnu i Taage . . .

Ky.

5 **726.** Fra *Vilhelm Lassen*.

Aalborg 13/6 1907

Kære Hr. Generaldirektør!

Tak for Deres Brev, som jeg fik paa Falderebet før min Rejse. —. Det lader jo til, at Tyskerne tager Sagen med megen Højtidelighed, og et dertil svarende Apparat. Jeg forstaaer godt, at De føler Deres Opgave vanskelig. Det er den ogsaa. Thi — som De rigtig peger paa — vi maa være forberedte paa en Bunke Uforstand hjemmefra. Det vilde være heldigt, hvis dette i nogen Maade kunde gøres Tyskerne begribeligt; men det er vel umuligt. Jeg stoler imidlertid paa Dem, paa, at De ikke lader Dem trække for langt, og paa, at De nok kan tage det op i Diskussionen med de tyske Gehejmeraadere, selv om de er mange og scenevante. —. Fra Lørdag d. 15de er min Adresse: Hotel National Karlsbad. Der kan Brev og Telegram træffe mig. —. Vi gør ingen Ophold i Berlin. —. Venlig
20 Hilsen fra min Hustru og God Lykke!

Deres heng.

Vilh. Lassen

727. Til *Lis og J. P. Jacobsen*.

25

Berlin W., 14-6-1907

Kære Lis og Jacob.

Efter at have skrevet et Fødselsdagsbrev til Inger, hvilket I vel faar at læse, sender jeg Eder et Par Ord, med hjertelig Tak for det tilmorgen modtagne Brev . . .

30 Item vil I kunne se, at jeg har alvorlige Kampe i Møderne; Jacobs gode Mening om min Indsigt og mine Diskussionsevner glæder mig. Jeg selv tror, uden Overmod, at turde sige, at jeg ikke klarer mig ringere end nogen anden dansk p. t. vilde have gjort, og at det gaar ganske godt. Sporvejsagens Skæbne kender jeg ikke.
35 Den kommunale Beskatningsskala viste jeg Vilh. Lassen, før jeg rejste som et Bevis paa, at naar P. Munch og hans nærmeste (Social-

demokrater o. l.) selv skulde lave Indkomstskat, blev den *mindre* radikal end Statens (navnlig paa Grund af det statlige Fradrag af 800 Kr., hvad der jo stærkt øger Progressionen).

Ang. Friis overraskede Meddelelsen unægtelig mig, men ikke Bernhoft, eftersom han kendte den. Han holder ikke af Aa. Friis, 5 som han anser for mere geskæftig end indsigtfuld, og han erklærer det hele for Følgen af et Intrigespil, hvorved bl. a. Ministeren har villet ærgre Direktøren m. m., og hvorved han kan fortsætte et vist Kabinetsregimente med en politiserende Raadgiver, uden virkelig Erfaring. — Jeg selv synes, af flere Grunde, heller ikke om Sa- 10 gen. Udenrigsmin. kunde blive til noget i en dygtig Ministers eller Direktørs Haand, thi de vil gærne arbejde. Midlet er ikke en Dilettant-Ministers og Amatør-Diplomats forenede Anstrængelser; *sligt har altid virket ubeldsvangert*. Naa forhaabentlig vil det in casu ikke have nogen uheldig Virkning udadtil, og indadtil er Re- 15 sultatet jo foreløbig kun det, at F. faar 4000 Kr. aarlig, hvad jeg under ham, om jeg end kunde have ønsket ham det for anden Art af Virksomhed og Stilling end den her foreliggende.

Iøvrigt har jeg intet at bemærke. Giv Grete et stort Kys fra Morfar, der nok skal tage Chokolade med hjem til hende og Karen 20 (men naar kommer jeg hjem?), og modtag selv tusind Hilsener og Kys fra

Faer.

728. Til *Kr. Erslev*.

Grand Hotel Bellevue. Berlin. 16/6. 7. 25

Kære Ven.

Kun to Linjer for at meddele Dig, at jeg ikke bliver hernede 10, men mindst 20 Dage, at vi har Arbejde fra Morgen til Aften, nemlig Møde hver Efterm. — hvor jeg ene fører Debatten paa vor Side, mod 7 Herrer overfor mig — og Forberedelse hver Form., at den 30 hele Affære her tages meget alvorligt, mens københavnske Aviser synes at tage den højst overlegent, og at Arbejdet og Ansvarret er saaledes, at jeg tror, jeg havde staaet adskilligt mere tøvende deroverfor, hvis jeg havde tænkt mig det i Forvejen. Imidlertid haaber jeg — om jeg jo ikke selv er Dommer derover —, at jeg hverken 35 formelt eller reelt kompromitterer Land eller Sag og trøster mig

med, at efter mit oprigtige Skøn har vi ingen, der kunde gøre det bedre (hvad der ikke gør mig til nogen Oxenstjerna!). — Jeg befinder mig udmærket; Rønne er bleven syg, men Bernhoft er en fortrinlig og uundværlig Arbejdsstøtte. Jeg bor, spiser, drikker, sover
 5 fortræffeligt. Har gratis Adgang til Kgl. Opera- og Schauspielhaus etc. etc. *Tak for sandsynlig Medvirken til Jacobs 2×1000!*

Hilsen til Dig, Augusta, Børnene og Venner.

Marcus.

729. Til Lis og J. P. Jacobsen.

10

Berlin W., 19-6-1907

Kære Lis og Jacob.

Tusind Tak for Eders lille Meddelelse om, at alt staar vel og idyllisk til paa Annavej. En Idyl er Berlin jo ikke; navnlig i de første Dage fandt jeg Spektaklet infernalsk. Men nu er jeg fuldt akkli-
 15 matiseret, og i Virkeligheden befinder man sig vel her, thi Byen med sine brede, venlige Gader og store Linjer er behagelig at bevæge sig i (navnlig tilvogns, for Medborgernes Regning), og mens det i gamle Dage hed, at Berlin »laa i en Sandørken«, er dette praktisk set nu Vaas, da man paa 15 à 30 Minutter naar hen til alle-
 20 haande Steder i Omegnen med Sø og Skov- og Parkanlæg. Her er kort sagt godt at være, fra regnet at man ikke er hjemme, men man er jo ingen Pølse.

Arbejdet gaar godt, B. er fortrinlig at samarbejde med, men der skal passes særdeles godt paa, da Tyskerne er vel inde i deres (og
 25 vores) Kram og ret fordringsfulde. Jeg tror forresten, de mener vice versa om os. En Mængde Ting er foreløbig taget til Efterretning, idet det er opsat til anden Behandling at tage fastere Standpunkt (fra begge Sider) dertil. Den begynder paa Fredag, og ud over næste Uge bliver jeg her ikke. Det er mig umuligt at gøre
 30 nærmere Rede for de mange Differenspunkter — Forhandlingen omfatter jo Dele af vor hele Administration —, men Hovedslaget staar paa, i hvor høj Grad vi skal binde eller rettere indskrænke vor Autonomi (indtil 1917), til Gengæld for, at vi faar alle de Indrømmelser, Tyskland har givet i Traktaterne med andre Lande.
 35 Herom vil jeg idag rejse til Carlsbad for at forhandle med Vilh. Lassen. Han gjorde intet Ophold i Berlin, saa jeg har ikke talt med

ham, men har skrevet ham til. Vi rejser i Aften, skal være imorgen tidlig i Carlsbad og haaber at være tilbage Fredag Morgen eller senest Middag, hvorpaa da Møderne igen begynder nævnte Dag Kl. 4.

Nu skal jeg nete mig til Frokosten hos v. Kørner; der kommer 5 forskellige Gesandter m. fl., og det hele varer vel et Par Timer.

Vi er jævnlig sammen med Scavenius og forskellige fremmede Legationsmedlemmer, og Tiden gaar fortræffeligt, idet den Dagen igennem udfyldes af Arbejde og frembyder hyggeligt Selskab om Aftenen. Af og til besøger vi Teatrene paa vore fine Fripladser. 10

Tusind Kys og Hilsener til Børnene og jer selv fra

...

Far.

730. Til *Kaja Rubin*.

Berlin. 19/6. 7.

Kæreste Kajs.

16

Dette kun for at meddele, at Frokosten var gevaltig flot. Den var paa 12 Personer. Fruen, der var en meget livlig Dame, med et udtryksfuldt Ansigt, havde Hegermann-L. paa højre, mig paa venstre Side. Morsom var den hanseatiske Gesandt Klügmann (Medlem af Bundesrath) og iøvrigt [var] tilstede Medlemmer af Udenrigsministeriet og et Par Familjemedlemmer, deriblandt Datteren, der er køn og gift med Borsig, en af Indehaverne af det mægtige Lokomotivfirma (17000 Arbejdere). Om han er adelig, véd jeg ikke, iøvrigt vader man i Grever og Friherrer; men det gaar nok over. Nu (Kl. 8 Aften) skal jeg spise til Middag. Om et Par Timer 25 gaar Turen til Carlsbad. Tusind Hilsener og Kys.

Ky.

731. Fra *J. P. Jacobsen*.

[21. juni 1907]

...

30

Jeg tænker Du læser tyske og franske Blade om den meget interessante sydfranske Separatisme. Selv om Clémenceau har Ret i, at mange af Urostifterne er Bøller og Reaktionære, formoder jeg dog, at der *virkelig* ogsaa er nogen sydfransk-provençalsk Antagonisme. Der har jo tidligere oftere været Tale om en saadan, i Forbindelse 35 med den nordspanske Separatisme omkring Barcelona. Det er idet-

hele kuriøst at se hvorledes Nord og Syd i forskellige Lande synes at være saa forskellige — i Tyskland, i Italien, i Frankrig, i Spanien. Selvom man naturligtvis kan finde historiske og racemæssige Grunde til en saadan Antagonisme, synes dog Naturen (og Næringsvejene) at betyde en overvejende Del. Om det saa igen er rent materielle, praktiske, haandgribelige, Interessesmodsatninger, eller Breddegradsforskellen i Forbindelse med historiske og Stammeforskelle der har præget de mere gehejme Dele af Menneskene, ved jeg ikke . . .

10

Jacob.

732. Til *Kaja Rubin*.

Berlin 22/6. 7.

Kæreste Kajs.

. . . — Vi har særdeles vigtige Forhandlinger i disse Dage, og jeg haaber ved mine »diplomatiske« Evner at kunne tilvejebringe et ønskeligt Resultat. Noget endeligt kan, som bekendt, først foreligge næste Aar. — Igaar Eftermiddags (d. e. Kl. 3) var her et Kvarters ægyptisk Mørke med Hvirvelstorm og Tordenvejrr; men lie'som det var der, saa var det der ikke. Endel Malheurere er dog nok sket. Igaar Aftes var Temperaturen gaaet ned til 12° efter frygtelig Hede om Formiddagen. Vejret er her stadig godt, og jeg ynker jer Stakler hjemme! — Før vi rejser, vil Hegerm.-L. (der iøvrigt skal i Dag til Kbh.) give stor Diner. — Iaften gaar vi maaske til Wallensteins Tod.

25 Tusind Kys og Hilsener til Dig, Inger og Annavej! Hils V. N.

Ky.

Her vrimler paa det overfyldte Hotel med Japanere, Amerikanere og — Amerikanerinder, hvilke sidste er nydelige at se paa. — Vi spiser stadig i Hotellets Veranda (ud til Vejen); Berlin er slet ikke 30 saa tosset!

733. Til *Lis og J. P. Jacobsen*.

Berlin W., 23-6-1907

Kære Lis og Jacob.

Tak for Eders Brev af Fredag. Endelig idag har vi ogsaa her 35 Regnvejrr, men det vil genere os lidet, da Dagen skal bruges til Ar-

bejde, til forskellige Visitter og til Teatret i Aften, »die Rabensteinerin«. Igaar Aftes saa vi »Wallensteins Tod« — stadig i den »hochelegante« lille Loge, der staar til vor Raadighed. Spillet falder jo en Smule for Brystet ved sin — os lidt usmagelige — Kothurniseren; imidlertid er det svært at se, hvordan den hele ha-stemte 5 Stil kunde serveres paa anden Maade, og for Tyskerne er der jo dels Tradition deri, dels er Stykket selv ikke alene om Historie, men Historie, hvor hver Linje er dem bekendt — i hvert Fald var snesevis af Vendinger endog mig bekendt og naglede i min Erin- 10 dring —, saa at det hele former sig noget anderledes for dem end for fremmede. Iscenesættelse m. m. var ganske fortrinlig, og ihvorvel Forestillingen varede fra 7^{1/2}–11 morede jeg mig udmærket derved. Teater og Foyer etc. er nydelige; der har hver Gang i en saadan Grad vrimlet af Officerer, at jeg er tilbøjelig til at tro, at de sendes hen paa Omgang; det vilde i mere end én Henseende 15 være ægte tysk.

Mht. Selskabelighed er at fortælle, at imorgen (Mandag) Aften gør vi en lille »tillställning« for Legationssekretær Scavenius og for Hr. v. Stockhammern (»Edel« omtrent = Baron), Koerners Næstkommanderende i Udenrigsministeriet, der saa at sige har været vor 20 attacherede Kammerherre (sørget for Teatrene og taget sig af vore Affærer m. v.). Torsdag er der Afskedsmiddag Kl. 8 hos Hegermann-L. Sandsynligvis kommer der bl. a. Koerner og Frue; endvidere er vist Grev Posadowsky og Frue indbudt. Om han nu kommer, er vel »fraglich«. Han er fra idag en falden Storhed, idet han 25 er gaaet formedelst Uoverensstemmelse med Bülow. Saa vidt det kan skønnes, er B. efter Valgene bleven en bitte Smule liberaliseret — overfor de »borgerlige« Partiers Valgkartel med Centrum og Socialdemokrater —, og P. er herved kommet i Uoverensstemmelse med ham; Efterfølgeren er imidlertid næppe overdreven mere libe- 30 ral, og tysk Liberalisme i vesteuropæisk [Forstand] tror jeg i det hele ikke meget paa. Men til højre er Ministervekslingen ikke; ikke heller Kultusministerskiftet. Min Viden er saa begrænset, fordi der om Søndagen saa godt som ingen Berlinerblade udkommer.

Naturligvis har jeg fulgt den fransk-separatistiske Bevægelse, 35 der jo delvis er »Jyskeri og andet Bagstræb«, men jo tillige har en

dyb historisk og økonomisk Baggrund. Der lod sig til de af J. anførte Forskelle mellem Nord og Syd føje andre, ikke blot i Europa (Holland-Belgien) men først og sidst i Amerika: Unionens Nord og Syd. Overalt er det jo Folkeforskelligheder og økonomiske Forskelligheder i Vekselvirkning med hinanden; her er et vidt Omraade for Tanker og Betragtninger! — Iøvrigt foreslog jeg Vilh. L. ved Omtalen af Friis (der personlig og i sin ny Egenskab ikke begejstrede ham!), at Jacob, der formentlig kunde noget provencalsk, skulde ansættes som Gesandt ved den ny sydfranske Republik. Han lovede at interessere sig derfor.

Det er med Urette, I har klaget over, at jeg kun har været lidet saglig i mine Breve. Det er ikke muligt at være saglig uden punktuelt at fremhæve Differenspunkterne, og det blev til smaa Afhandlinger. Men hvis I vil have eventuel mundtlig Besked, saa mind mig om: 1) Voldgiftsspørgsmaalet, 2) Kolonispørgsmaalet, 3) »Bindung«, 4) Satserne, 5) Handelsrejsende. Skaren af Smaaspørgsmaal desuden frembyder ingen almen Interesse (maaske dog »Grænsetrafiken«), paa vor Ønskeseddel staar jo bl. a. Heste og Brosten (og Hvidkaal). Naar vi bliver færdige (Torsdag) har vi holdt over et Dusin strængt saglige Møder à 3 fulde Timer. Selv om Toldloven ikke gennemføres, er disse indgaaende Forhandlinger ingenlunde frugtesløse, thi de vedrører netop ikke Satsernes Højde (eller dog kun i principielt underordnet Grad), og ved den ad Aare nødvendige Genoptagelse af Forhandlingerne vilde det nu indvundne — i Forbindelse med yderligere Fastslaaen af forskelligt i Løbet af Vinteren —, altid staa fast som et nødvendigt Grundlag, man er blevet enig om som Udgangspunkt (og »Skelet«) for enhver Traktat mellem Landene. — Jeg tror, efter de sidste Dages Erfaringer, at vi faar et ganske kønt Hele, foreløbigt, ud af Forhandlingerne.

Antagelig rejser jeg herfra Fredag Morgen og er 6.⁴⁴ i Kbh. Til da tusind kærlige Hilsener og Kys til jer og Børnene fra

Far.

734. Til *Kaja Rubin*.

Berlin W., 24-6-1907

Kæreste Kajs.

...

Igaar Aftes saa vi paa kgl. Schauspielhaus »die Rabensteinerin« 5 af Wil[denbru]ch. Det er en Folkekomedje af tysk-kejslerlig-national Art; den har ikke meget med Litteratur at gøre og vilde være uspillelig paa vort kgl. Theater. Men Scenesættelsen var meget smuk, og Spillet var — tysk set — fortrinlig; den Pathos og Lidenskab, hvor- 10 med der spilles, kender og ynder vi jo ikke, men jeg er iøvrigt ingen- lunde sikker paa, at det er lutter til det gode eller til Ære for os, at det hele gaar noget fladt til hos os. Baade Digtning og Skuespil- kunst og Liv er jo hos os stærkt paa det jævne — jeg tror end ikke, vi kunde præstere Stemmer af den Art, Omfang (og Skønhed) som Schauspielhaus Primadonnas —, og der er næppe Tvivl om, at hvor 15 meget der end er godt deri, og hvormeget uægte der end undgaas derved, saa hænger det ogsaa sammen med en af Omstændighederne skabt Stiltfærdighed, en instinktiv Beskedenhed, der er god nok, men som bl. a. hidrører fra, at der er gjort en Dyd af Nødvendighed »i dette lille Land«, som Hørup uvægerligt kaldte Danmark. 20

...

Tusind Kys og Hilsener til Dig og Inger, item Annavej (Inger har mildest talt ikke Uret i, at jeg længes efter en Middag i ensemble)

fra Ky. 25

735. Til *Kaja Rubin*.

Berlin W., 25-6-1907

Kæreste Kajs.

...

Jeg havde nu et to Timers langt Besøg af Eksc. v. Koerner. Vi 30 aftalte Slagplanen for de sidste Møder: 1) hvad vi nu kan betragte som fastslaet, 2) hvad vi tør haabe næste Aar (hvis vi ikke skal have et lille Efteraars-meeting) med Lethed at faa ordnet, 3) hvad der bliver tilbage til Hovedslaget næste Aar. — Jeg kommer for- modentlig idag eller imorgen til at afgive en længere Protokol-Til- 35 førsel ang. alt dette, hvad der ikke er saa let i et fremmed Sprog.

— Forhandlingerne paavirkes iøvrigt ogsaa i Øjeblikket noget af det skete Ministerskifte, men det vil forhaabentlig ad Aare snarere blive til Gunst end til Skade, sandsynligst dog uden særdeles Virkning.

- 5 Idag er det Bæ-Vær, Regn etc., og jeg glæder mig dobbelt til, at det stunder hjemefter. . . .

Ky.

736. Fra *Frederik Raben-Levetzau*.

Udenrigsministeriet.

10

26/6 07

Hr. Generaldirecteur,

- Indlagt sender jeg Dem en Artikel, som imorges har staaet i »Vort Land«. — Som De vil se indeholder den adskillige let paa-
 15 viselige Unøiagtigheder. — Jeg har talt med Khr. Krag og med min Svigerfader derom; efter min Formening vilde det være meget heldigt om den blev eftertrykkeligt gjendrevet. — Jeg beder Dem læse den og tale med Hegermann om Sagen, han kommer hjem imorgen Onsdag. — Skal der gøres noget maa det ske strax. —

Af Bernhofts Brev ser jeg at vi kan vente Dem hjem paa Fredag.

20

Deres særdeles forbundne

Raben-Levetzau

737. Fra *Vilhelm Lassen*.

[Karlsbad] 1/7 [1907]

Kære Hr. Generaldirektør!

- 25 Tak for Brevene! Da jeg fik det første, blev jeg lidt bange; jeg frygtede for, at vi let kom til ved strax at udlevere, hvad jeg havde tænkt mig som det yderste, at glide for vidt. Imidlertid stoler jeg fuldt ud paa Dem, og De kender mine Anskuelser: vi skal have en Traktat, men den maa ikke frembyde Angrebspunkter, hvorpaa
 30 vore hjemlige Protektionister kan lave *virkelig* Agitation. — . Med Hensyn til at træffe mig, saa vil det ikke være saa vanskeligt. Jeg vil være i København hver Fredag, altsaa f. Ex. baade d. 12te og 19de d. M. — Tak for Deres og Kammerjunker Bernhofts Besøg

hernede. Vi var meget glade for den behagelige Dag, vi havde sammen. Min Hustru beder mig hilse Dem.

Venlig hilsen

Deres heng. Vilh. Lassen

738. Til *Erik Skram.*

5

Tisvilde, 3/Aug. 07.

Kære Ven.

Tak for det tilsendte, som jeg har haft megen Glæde af at læse. — Formelt har jeg at bemærke, at nogle Sætninger (vist med Rette) er længere (d. e. mere kancellimæssige), end det plejer at ligge for 10
Din Pen, og at »forholdsmæssig« Evne vist ikke kan siges, da Evne i sig selv er forholdsmæssig. — Der er efter mit Skøn fuld tilstrækkelig »Schwung«; hvis der var mere, vilde det formindske Virkningen.

Realiter bemærket, er Motiveringen af den *militære* (ikke politiske) Del saa kortfattet, at den, navnlig for en Lægmand, er umulig at bedømme. Hvoraf véd man, at Mandskabet vil være tilstrækkeligt til Fæstningen, at Bombardement ikke kan foregaa, at de anførte Pengebeløb slaar til osv., og — f. Eks. — hvad praktisk Betydning har det for Befolkningen, at Udskrivningsalderen bliver 20 i Stedet for 22 Aar? Med andre Ord: Betænkningen er et Resumé, der netop fordi den gør det hele saa let og hurtigt og billigt vil paavirke en i Retning af: er det rigtigt, hvordan kan det begrundes, hvordan er det muligt, at vi (i Modsætning til den øvrige Verden) skulde kunne lave en Fæstning for den Pris osv.? — Jeg har altsaa læst Betænkningen og for saa vidt lært meget, som jeg naturligvis gaar ud fra, at hvad der staar virkelig militært er rigtigt og forsvarligt, og da er jeg unægtelig forbavset over, at der er en Mulighed for — forholdsvis let — at komme til et saadant Forsvar. Men var jeg selv militærkyndig, vilde jeg naturligvis kræve udførligere Motivering. 30

Den politiske Del — d. e. om Kbhvn. overhovedet bør befastes — er jo paa en Maade udførligere begrundet. En Ikke-troende kan næppe overbevises af Argumentationen, men jeg skønner ikke, at den kan gives bedre. Man vil naturligvis fra modsat Side indvende: 35
fra »militærnihilistisk«, at vi indrangerer os i Militærstaternes

Række, hvad der er uoverkommeligt og vil give Aspirationer etc., der vil friste til Eventyr; fra militær, men ikke Hovedstads-Befæstnings-venlig Side, at vi ikke kan vedligeholde Fæstningen, at det øvrige Land vil komme til at ligge øde (aabent for Fjendens Anfald), at vi vil invitere Fjenden til at indtage og benytte Kbhvn. som Vaabenplads etc. — Men i hvert Fald i en kort Oversigt ser jeg ikke, at der kan meddeles mere, end Du har fremsat, og som Helhed synes Højre mig at maatte være særdeles veltilfreds med Din Gengivelse af dets politiske og militære Standpunkt.

10

Mange Hilsener

fra Din hengivne

Marcus Rubin.

739. *Fra Michael Koefoed.*

Stat. Bureau.

15

København, d. 8 August 1907.

Kære Generaldirektør Rubin.

Tak for Deres Brev; imidlertid er den 13. og 14. netop de Dage, som Kammerherre Rothe i sin Tid opgav mig som de Dage, han sandsynligvis var her i Byen, og paa hvilke han vilde søge mig. Det vil derfor næppe være heldigt, at jeg er herfra, og det er jeg i det hele taget bange for nu, efterhaanden som vi nærmer os Mødet; her er hver evige Dag Forespørgsler, som kræve hurtig Besvarelse — og des hurtigere jo nærmere vi komme. — Mademoiselle Kovan-ko har med Tak modtaget Tilbudet om de 200 Kr.; jeg er glad, hun kommer, især nu jeg har faaet at vide, at L'evasseur fils heller ikke kommer. Her indløber stadig Anmeldelser, og der er mere og mere Paahæng. M. Lang fra Budapest meddeler, at han rejser i Selskab med en Ven, der er Bankembedsmand og hans Frue!! Af udenlandske Mødedeltagere er der nu anmeldt 65 (altsaa uden Familie) . . .

Jeg har forhandlet med Banerne om Extratoget; vi gaar herfra Kl. 11 og kommer til Hillerød allerede 11³/₄, saa maa Frk. Nimb arrangere Frokosten et Sted; saa bliver vi der til 3 og naar til Kronborg henad 4; Kl. 6 skulde Middagen være paa Marienlyst, og hjem kunde Toget gaa Kl. 9 eller Kl. 10; det første var det behageligste!

Det er et forbistret Vejr, det frister ikke til Tidsvilde, da Cykling jo næsten er umuligt. Det er kedeligt, da egentlig baade min Kone og jeg gjerne havde udvidet vort Kendskab til Landets Seværdigheder — rent bortset fra det behagelige Selskab; men vi faar det nok ogsaa bedre i Orden herinde. 5

Af Nyt er at meddele, at det brændte forleden paa Grønlandske Handel, det kostede min Fond 20,000 Kr., men heldigvis maatte private Selskaber paa Grund af Reassurance ud med over 30,000. Igaar gik H. Pedersens og Cohns Ansættelsesindstilling. Min Broder har desværre nu maattet melde Pas og gaa i Land og kommer 10 næppe mere ombord; det er trist, og hans Humør er langt nede.

Mange Hilsener fra os begge til Dem, Fruen og Frøken Inger
Deres ærb. hengivne
Michael Koefoed.

740. *Fra Villads Christensen.*

15

7. Nov. 1907.

Hr. Generaldirektør Rubin!

Fra Professor Holm har jeg modtaget en Opfordring til at skrive et Bind Københavns Historie 1840–57 som Fortsættelse af Deres to tidligere Bind. Jeg tør vel heraf slutte, at De selv har opgivet en- 20 hver Tanke om at komme tilbage hertil. Skulde De imidlertid have noget Materiale liggende til denne Periode, som De saaledes ikke selv faar Brug for, vilde det selvfølgelig være mig kært, om jeg kunde faa Lejlighed til at udnytte det, og hvis De ellers kunde give mig nogle gode Raad og Vink med Hensyn til Arbejdet, 25 vilde saadanne blive modtagne med Taknemmelighed.

Ærbødigst
Villads Christensen.

741. *Fra Vilhelm Lassen.*

8/11 07 30

Kære Rubin!

De kan godt lade Ændringsforslagene trykke. Inden de afgaar, vil jeg imidlertid gennemgaa dem med Dem for at være klar over alle Enkeltheder. Jeg *har* husket, at det idag er en Mindedag for Moderations- og Forligspolitik. Jeg haaber, den Moderation, vi nu 35

viser, og det Forlig — bl. a. om Toldloven — vi nu arbejder hen til, er gjort af bedre Stof, end det, man vædede af for 30 Aar siden.

Deres heng.

Vilh. Lassen

5 **742.** Til *Erik Henrichsen*.

Vendersgade 23. d. 5. Decbr. 07.

Hr. Overretssagfører Henrichsen.

Mange Tak for de venlige Ord, De siger om mig i Artiklen om Neergaard. Thi om De end vel kun gør det i Sandhedens Interesse, 10 bør man altid notere og takke, naar Sandheden ikke er ilde hørt.

Neergaard er De noget mere kølig imod, end jeg egentlig havde ventet; men som Helhed tror jeg, De har truffet det rette. Personlig holder jeg af ham, og vi har altid staaet hinanden nær (om end ikke i intimest Forstand), selv da vore offentlige »Syn« devierede. 15 De har særlig Ret i, at han aldrig har villet gøre de sidste Skridt; heller aldrig har han ret villet vove Trøjen. Allerede derfor kunde han ikke komme i Række med Mænd som Berg, Holstein, Hørup osv., eller, i større og udenlandsk Maal, Gladstone, Disraeli, Gambetta osv. Jeg véd ikke, om De har læst Morleys Gladstone (et 20 uhyre Taalmodighedsarbejde, men det lønner sig). Det er bl. meget andet morsomt der at se, hvorledes Udviklingen tvinger selv de store og fornemme Førere til, til Tider, at kaste Trøjen (end-sige »Frakken«) og gaa ud i mêle'n. — Endnu i det sidste Aars Be-givenheder, ja i de sidste Dages har N. ikke rigtig vidst, paa hvad 25 Ben han skulde staa. Det er højst forklarligt, men saa maa man sidde — nemlig hjemme i sit Studereværelse; til Marsj, Løb, Storm er Trippevals ikke af det gode.

Deres Portræt af E. Brandes var jeg mindre glad ved, ikke blot fordi jeg holder af ham, hvad De ikke gør, men ogsaa fordi det 30 ikke syntes mig let at faa noget samlet ud deraf. De ville ham ondt, og De vilde dog være retfærdig, det er altid svært; i visse Henseender tror jeg, De gravede for dybt (d. e. var for dybsindig), i andre fældede ham for for let Køb. Hvis De fortsætter med politiske Portrættegninger — hvad jeg sikkert haaber, De gør — beder jeg 35 Dem, hvor De vil øve Dommerstrængthed, at regne med Kampens

strænge Vilkaar og dens Omkostninger, og for nogle mere end for andre herhjemme.

Vi havde forleden H. Nielsen og hans Kone, der er kommet fra Barn hos os, til Gæst hjemme. I Kraft af Race og Tradition er en Mand indenfor min Dør altid sikker paa den muligste Sympati, og jeg havde derfor ventet mig noget af Besøget. — Naa, maaske faar jeg et andet Indtryk, anden Gang han kommer og helt en familie. — Hans sidste Artikel i »Tilskueren« er noget fælt Vaas: det er en Ulykke i hans Alder altid at skulle blæse med Mel i Munden. Det er iøvrigt helt galt, at det er Albertis Selvtægt, der generer Folk (tværtimod, Folk synes, det er raskt og fortræffeligt). Den dybe og instinktive Misstemning skyldes, at man ubevidst hylder det gamle Ord: Cæsars Hustru skal ikke blot være uskyldig, men ogsaa synes at være det; og fremfor alt maa hun ikke almindelig antages for skyldig. — Derfor passede den skruede Sammenstilling med Anarkistens »Selvtægt« heller ikke. Jeg har aldrig i mit Liv læst Ekstrabladet, men har det opponeret mod Ordet »Nidding« var det talt ud af mit Hjerte. Paa dansk er saavel Modermorderen Hans Hansen som Uriah Heep en Nidding; men kun i Politidirektør- og (til Tider) Kejser Wilhelm-Sprog er en forsultet Haandværks- svend, der i sin Ides Interesse først skyder en Politibetjent, saa sig selv en Nidding. — Jeg ser højst mangfoldigt paa, hvor H. N. glider hen. At han er yderst selvtilfreds, siger ikke noget i hans Alder; Kundskaber og Modenhed kan jo komme, men jeg synes, han er kommet akavet ind paa Banen, og jeg véd ikke, om visse Læremestre ikke her har et Ansvar.

Blandt disse naturligvis V. V. — Det er en underlig Afsked, han har taget med sit Tidsskrift. I næstsidste (eller forforrige) Hæfte siger han først Jødesmaus til en Mand, der tror han gør sin Pligt (og hvor det jødiske in casu i hvert Fald ikke er Emsigheden, men »Loyaliteten«, d. e. Frygten for ikke at lade Embedet være det bestemmende, naar han allerede har overtaget det), saa fordømmer han Sammenblanding af Bureaukratisme og akademisk Radikalisme hos de nylig statsansatte Embedsmænd. Af saadanne kender jeg kun hans Broder, hvor det forresten til en vis Grad passer; skal det være »gammel-romersk« dels at kunne angribe ham, dels »Jø-

der«, uagtet ens Hustru og Venner er af jødisk Æt? Artiklen i sidste Hæfte er jo en endeløs Variation over Goethes Ord, at det ikke kommer an paa hvad, men paa hvorledes. Jeg forsikrer Dem, Folk har ikke kunnet naa Artiklen igennem; Manden ødelægger sig. (Af Enkeltheder bemærket, tror jeg nok G. Brandes har sagt det modsatte af, hvad V.V. lader ham sige). Naa, De kender min Mening om ham, og hvormegen Pris jeg sætter paa det saare meget ægte hos ham; men han er ikke gjort til, hvad han havde paataget sig, og det er godt, han foreløbig har standset. Desværre tvivler jeg om, han til den anden Side nogensinde faar gjort noget i Litteraturen, der holder. Han er litteraturmæssigt set, i heldigste Tilfælde $\sqrt{\text{Høffding}}$, og det er sgu for lidt. (Ved Gennemlæsningen: Noget Sludder og uretfærdigt mod begge — som alle »Aandrigheder«).

Saa, nu har jeg uspurgt givet ondt af mig. Hvorfor? Fordi jeg overfor Dem, som De vil have mærket, føler Affinitet. Muligvis er det ikke modsat (skønt sandsynligvis i nogen Grad). Vi tales nok ved ved Lejlighed; foreløbig har jeg Materiale liggende til nogle Afhandlinger og 10 Timers daglig Embedsarbejde. I næste Uge skal jeg modtage 70 (halvfjerds) Industrideputationer à 20 Minutter. Misunder De mig?

Jeg slutter med Tak, som jeg begyndte, og forbliver

Deres hengivne

Marcus Rubin.

25 **743.** *Fra Erik Henriksen.*

Søndag Morgen. 8 Decbr. 07.

Højtærede Hr. Generaldirektør Rubin

Oprigtig Tak for Deres venlige Brev og velvillige Sindelag imod mig. Paa flere Maader har dette Brev glædet og opmuntret mig. Det er ogsaa et ægte og sjældent forekommende demokratisk Træk, at en Mand som De, hvis Tid er saa kostbar og hvis Arbejdsregion ligger adskilligt ovenover Tidsskriftsartiklers Sfære, dog føler Tilskyndelse til at skrive et saadant Brev.

Jeg mindes, at jeg en Gang til Vedel sagde omtrent følgende: Det er en kedelig Mangel ved den Ramme, jeg har afstukket for disse Artikler, at kun egenlige Rigsdagspolitikere kan komme ind

derunder. Og som Eksempel paa, hvilke Billeder der derved gik tabt for dette Album, nævnede jeg netop Dem. Det er derfor kun rimeligt, at jeg, hvor der tilbydes sig Lejlighed dertil, drager Deres Navn og Betydning med ind i Fremstillingen. Der er meget i Deres Brev, som jeg vil gemme til den mundtlige Diskussion, som jeg haaber paa, en Gang igen vil tilbyde sig. Enkelte Ting vil jeg dog tillade mig at svare Dem paa med det samme. 5

Det gør mig ondt, at Artiklen om Neergaard virker saa køligt, og det er ganske imod mit Ønske. Efter et Brev, jeg havde fra ham, har han selv følt det. Mon det ikke skulde komme deraf, at der er saa lidt Varme i hans Væsen. Af den Slags faar man vist ifølge en Naturlov ikke mere end man giver. 10

Min Skildring af E. Brandes var i hvert Fald meget afvejet og udsprunget af Lyst til at sige Sandheden, maaske nok tilsat lidt med en Tendens til at hente ham ned fra den Piedestal, hvor han har anbragt sig selv som en Ridder uden Frygt og Lyde. Denne Attitude kan jeg ikke lide, og den har aldrig duperet mig, derfor satte jeg ham koldblodig ned paa Jorden, blandt os andre, han er ved Gud en ganske jævn Mand, der ikke trykker sine Omgivelser, selv om han puster sig nok saa meget op. Poul Levin, der vist kender ham ganske godt, skal om min Artikel have sagt, at jeg i det Hele havde givet ham *for meget*. 15

Jeg mangler ikke Forstaaelse af Kampens Vilkaar, og jeg haaber og troer heller ikke, at jeg i mine Artikler har paataget mig en Dommers Strængthed, men netop skildret ud fra et menneskeligt og psykologisk Syn. Jeg vil ikke være »dommerstræng«, mit Instinkt er paa de handlende og kæmpende Menneskers Side, og de Fejl, der begaaes i Livets og Kampens Medfør, har paa Forhaand min Sympati. Men Fejl bliver de alligevel, især i Politik. 25

Angaaende Harald Nielsens sidste Stykke er jeg fuldtud enig med Dem, jeg bad ham indstændigt om at lade dette Emne fare og søgte at friste hans Tanker ind paa andre Veje ved at opgive ham et andet og meget bedre Emne, men han gaar bus paa trods alle de Raad og Formaninger i modsat Aand, Vedel og jeg i Tidens Løb har givet ham. Jeg sporer en vis Sympati hos Dem for ham, og det glæder mig thi han har meget og mange imod sig. Metallet er ægte 30

nok, men uden Smidighed, og det kan blive meget farligt for ham.

Med Hensyn til Vedel sporer jeg derimod hos Dem desværre en voksende Antipati, som nu endog har udstrakt sig til hans videnskabelige Arbejde, og alt hvad De skriver om ham vil jeg lade staa
 5 hen til en Samtale. Kun eet: Det er mig, der med Hensyn til Fænomenet »Levin« satte Vedel paa det antisemitiske Spor. Bemeldte Fænomen er nemlig efter min Mening kun forklarligt, naar man har in mente, hvad en *vulgær* Jøde kan bedrive, f. Eks. Forbudet mod Forbryderskuespil før Jul. Hvis ikke *det* er den særlig semi-
 10 tiske Form af Næsvished, saa ved jeg ikke, hvor den findes. Og hvad »Loyaliteten« angaar, synes den mig i et Censor-Embedet at bestaa netop i at vise saa megen Tilbageholdenhed som muligt. Vilh. Møller var vist en loyal Censor. At Vedel skulle lade sin Frihed indskrænke af, at han har en Kone og nogle Venner, der
 15 er af semitisk Herkomst, begriber jeg ikke, og jeg forskrækkes ved Tanken om den Forargelse, De vil komme i, naar en Gang jeg, der selv er af semitisk Herkomst, tager under Behandling den Fordom angaaende Jøders Uangribelighed paa deres Afstamning, som synes at herske hos mange. Jeg fandt f. Eks. J. C. Christensens Ord
 20 til Brandes om de utaalmodige Jøder fuldt tilladelige.

Jeg haaber, at min Optræden overfor Dem maa have vidnet ikke blot om den dybe Respekt, jeg nærer for Dem, men ogsaa om det stærke Indtryk, jeg har modtaget af Deres Personlighed.

Om jeg misunder Dem? Jo, absolut. De er en lykkelig Mand,
 25 der har faaet mere ud af Livet end de fleste. I Sammenligning med Dem føler jeg mig tomhændet.

Deres ærbødige hengivne

Erik Henrichsen

744. Fra Erik Henrichsen.

30

10 Decbr. [1907]

Højtærede og kære Hr. Generaldirektør Rubin.

Mange Tak ogsaa for Deres sidste Brev. Jeg fører desværre ikke saa rask en Pen som De, og skønt et og andet i Deres interessante Brev nok frister mig til Modsigelse, vil jeg dog tillade mig at stille
 35 mine Indvendinger i Bero til jeg træffer Dem. Kun eet vil jeg gøre med det Samme. Jeg vil indtrængende bede Dem om ikke at op-

give Tanken om at skrive Deres Memoirer. De hører jo til disse lykkelige Mennesker, der kan overkomme alt, — De skal ikke bilde mig ind, at De ikke faar Tid ogsaa hertil. Memoirer er jo de eneste Bøger, der er noget ved, og den Tid, De har levet i, vil efter mit Indtryk ikke blive særlig rig paa den Slags Værker. 5

Deres ærbødig hengivne
Erik Henriksen

745. Fra *Isidor Heckscher*.

Stockholm 30/12 07.

Kære Ven! 10

...

Det formodes, at den udenrigsministerielle Kommissions Betænkning i den nærmeste Fremtid vil blive forelagt Rigsdagen i Forbindelse med de til den knyttede Lovforslag. Personlig er jeg paa ingen Maade interesseret i dens Acceptering — snarere det modsatte — men jeg ønsker dog Reformen en god Modtagelse og vil haabe, at der ikke af finansielle Hensyn maa blive knappet ind paa den. I Virkeligheden ere de foreslaaede Udgiftsforhøjelser meget beskedne, naar man ser dem med andre Smaastaters Udenrigsbudgetter til Udgangspunkt; det vil næppe være klogt at trykke den udenrigske Repræsentations Vilkaar yderligere ned. Og nu faar jo Statskassen $\frac{3}{4}$ Million aarligt til Present af Nationalbanken; lad den saa bruge $\frac{1}{3}$ af denne Indtægt til Udenrigsreformen for derved at give Næringslivet en ny Chance. Det vil glæde mig lejlighedsvis at erfare Din Mening om disse Spørgsmaal, med hvilke jeg nu i halvandet Aar flittigt har beskæftiget mig. 25

Med de bedste Hilsener fra os alle til Dig og Dit Hjem
Din hengivne
Isidor H.

746. Til *Carl J. Salomonsen*. 30

København, d. 16. Januar 1908.

Kære Salomonsen.

Jeg har nu skrevet til Prof. Zeuthen og bedt ham tilsende [Dem] mit Ændringsforslag — hvis han har det.

Ang. Instrumenterne er jeg, som alt sagt igaar Aftes, betænkelig. Selv om vi kom over den tekniske Vanskelighed ved at be- 35

stemme, hvad »Instrumenter« er og ved Begrænsningen af Toldfriheden til offentlige Institutioner m. v., er jeg en principiel Modstander af Sagen. Jeg er en Ynder af Bruttoregnskaber, d. v. s. at man véd, hvad enhver Ting koster. Naar Staten doterer en videnskabelig Anstalt med 10.000 Kr. om Aaret og deraf 2500 anvendes til Instrumenter samt Tolden heraf er 250 Kr., vil en Fritagelse altsaa betyde 10.250 Kr., men saa kan man yde dette Beløb, saa ved man, hvad det koster hver af Parterne. Opfører jeg en Bygning til en hel eller halv Million, bliver jo dog ikke Træværket etc., selv om det er til offentligt Brug, indført toldfrit; hvorfor saa Instrumenterne? Paa samme Maade overfor Hospitaler, Observatorier etc. etc. Baade teoretiske og praktiske Grunde taler derimod, og mine Erfaringer gaar ud paa, at alle den Art Fritagelser og Undtagelser giver Anledning til Vrøvl og til Misbrug, kort sagt er af det onde.

Jeg selv vil derfor ikke tage Initiativet i denne Sag, og jeg vil fraraade den, naar den indbringes. Men dette udelukker jo paa ingen Maade, at den kan blive gennemført, naar De m. fl. sætter den officielt i Bevægelse. Kun herfra vil det ikke ske. — Da Hr. Mylius Erichsen havde faaet et eller nogle Hundrede Tusinde af Staten til sin Ekspedition, var han forbauset over, at jeg modsatte mig, at hans Skib (fra Norge) maatte komme toldfrit ind; »er De da en Modstander af videnskabelige og nationale Foretagender?« spurgte han. Jeg svarede ham, at han kunde gaa til Rigsdagen og bede om 3000 Kr. ekstra (til Tolden), jeg manglede Hjemmel og var forøvrigt en Modstander — ikke af Videnskab og Nationalitet — men af Vrøvl. Naar Staten havde givet ham 100.000, havde den ikke desuden givet ham Toldfrihed o. s. fr.

Kort sagt, jeg er den gale at henvende sig til, ihvorvel De ellers plejer at sige, at jeg er den kloge — men i hvert Fald er jeg overfor Dem

Deres hengivne

Marcus Rubin.

Efter den ny Toldlov, hvis den bliver til noget, vil Tolden blive 70 Øre pr. Kg. (nu 1 Mk. Pundet), hvad der jo i sig selv betyder lidet overfor de fleste »Instrumenters« Værdi pr. Kg. M. R.

747. Til Harald Høffding.

København, d. 2. [Marts] 1908.

Kære Professor Høffding.

Da De var gaaet i Lørdags, kom endel af Selskabet i en levende politisk Diskussion, der varede fra 12¹/₂-2. Under denne (der i 5 og for sig var interessant) udtalte Heiberg paa meget energisk Maade, at der under det nationalliberale Regimente herskede langt større Aandsfrihed herhjemme end senere og nu. Jeg modsagde ham og mente, at Udtalelserne beroede paa et historisk Fejlsyn. Derpaa afbrød jeg mig og sagde: »Er Høffding gaaet?« Jeg fik da 10 et Svar noget borte fra, nemlig fra Deres Søn, og baade Svarets Tone og en opstaaet Munterhed gav mig Indtryk af, at man mente, jeg vilde have sagt noget om Dem, jeg ikke vilde sige, naar De var tilstede. Dette var forsaavidt rigtigt, som jeg ikke anser det for velopdragent at tale om en tilstedeværende, men urigtigt, hvis man 15 mente, jeg vilde sige noget, jeg ikke i og for sig kunde lade Dem høre. Jeg svarede derfor kun: det er udmærket og fortsatte overfor Heiberg omtrent med de Ord, at hvis man overhovedet kunde tillægge de nationalliberale alvorligt aandeligt Frisind, saa betragtede de noget saadant som forpagtet af »the happy few«, men ikke til 20 Brug for »the mob«. Der var dengang heller ingen Fare for videre Udbredelse — i hvert Fald ikke i en Maalestok som nu — af radikale Teorier. Det var Formen, under hvilken de radikale Ideer senere fremsattes, der blev afgørende for Reaktionen. En Mand som Høffding vilde selvfølgelig under alle Omstændigheder være bleven for- 25 kætret, men idet han holdt sig til filosofiske Værker, til Universitetsforelæsninger eller højst Studenterkorporations-Foredrag, vilde alt dette ikke have været nok til at sætte Bisper og Provster m. fl. i Bevægelse.

»Kontra-Revolutionen« hidrørte fra G. Brandes *agitatoriske* Virk- 30 somhed, fremfor alt i en Tid, der faldt sammen med politisk Venstreagitation og socialistisk Arbejderagitation. Af den større Modstand i 70-90 end i 50-70 turde man derfor ingenlunde slutte til mindre Aandsfrihed i hin end i denne Tid. Det beroede som sagt paa historisk Fejlsyn af Mænd, Tanker og Tider — — Samtalen 35 førtes videre paa fornøjelig Maade; men da jeg gik hjem, faldt

Mellemeepisoden (som jeg ved Forespørgsel erfarede andre forlængst havde glemt) mig ind, og da jeg ikke vilde have, at et Referat, der kunde give Anledning til Mistydning, skulde komme frem, har jeg skrevet Dem disse Linier til.

- 5 Iøvrigt tak for sidst! Jeg véd fra Fru Erslev, at Deres Ord om E. faldt i særlig god Jordbund. De er ogsaa særligt rammende. Jeg kender ingen saa saglig Forfægter af en Sag som han, og jeg kender ingen saa retfærdig Bedømmer, ingen, der søger at gøre sig saa uhildet som han. Desuagtet mangler han hverken dyb Følelse eller
- 10 Lidenskab, men han holder dem i Ave. Naa, intet i Verden mangler jo, som jeg sagde i den lille Tale, jeg holdt for E., sin Revers, on a les fautes etc. I denne Sammenhæng staar E.'s ovenomtalte første Rangs Egenskaber i nogen Forbindelse med —, ja hvad skal jeg kalde det, den Klarhed, der udelukker Halvlys, Halvstemninger,
- 15 det vibrerende eller a. l. Gennem et Livs Samvær er jeg jo kommet ham saa nær, tror jeg, som en Mand kan komme en anden — trods vor Forskel. Thi han elsker det stærke, og jeg er altid blød overfor det svage og de svage. Maaske kun, fordi jeg føler, hvor jeg hører hjemme og trænger til Mildhed i Dommen.

20 Deres hengivne

Marcus Rubin.

748. Fra *Harald Høffding*.

3/3 [08]

Kære Generaldirektør Rubin!

- 25 Tak for Deres Brev. Der var ingen Misforstaaelse at afværge da min Søn fortalte mig Episoden ganske som De forklarede den. Jeg har aldrig sat nogen Ære i at blive anset for »farlig«.

Deres hengivne

Harald Høffding

- 30 749. Fra *H. A. Bernhoft*.

Paris, le 19/3 1908

Kære Hr. Generaldirektør

- Jeg begynder at tro at De havde Ret, da De ønskede mig hened fra først af. Nu har Udenrigsministeren og Handelsministeren bedt
- 35 om Henstand til Tirsdag (da der skal holdes Ministerraad.) De er — eller synes at være — meget bange for at faa frem i Parlamentet,

at de er gaaet ind paa de nye danske Vintoldsatser og ønsker at faa det maget saa, at der kan gives plausible Forklaringer, naar den uundgaaelige Interpellation derom kommer. De har vist nu forstaaet, hvorledes vi tænker. Men, medens de maaske nok vil opgive forskellige Indvendinger og finde sig i Redaktionsændringer, kommer de Gang paa Gang frem med deres Ærgrelse over at være gaaet ind paa en Forhøjelse af Tolden paa Flaskevin fra 50 til 90 Øre. Spm. er blevet afvist fra Gesandtskabets Side som afgjort. Men jeg har *underhaanden* bedt K. herre Krag om at lade mig vide, hvorvidt Finansminister Lassen vilde lade det Hele springe naar det kunde bringes i Orden définitiv*) ved en Nedsættelse til 80 Øre (hvad der i en tidligere Note af Januar 08 (?) nævntes som den franske Regerings Ønske). Hvis Minister Lassen stiller sig absolut afvisende, vil jeg ikke faa Grev Reventlow til at anmode herom. Jeg tillader mig i Kraft af den Venlighed, De altid har vist mig, at underrette Dem konfidentielt herom à toutes fins utiles — som man siger paa Fransk.

I stor Hast

Deres hengivne

H. A. Bernhoft.

Undskyld jeg sidder i Kjole og skulde være etsted til Middag.

750. Fra *H. A. Bernhoft*.

Paris, le 24/3 08

Kære Hr. Generaldirektør,

Mange Tak for Deres Telegram, som allerede var her Kl. 4 Morgen. Jeg haaber ikke, at det voldte Dem for megen Forstyrrelse, men da jeg ikke havde disse Oplysninger klare, vidste jeg ingen anden Udvej end at telegrafere til Dem. Sagen her har taget en højst uventet Vending. Da jeg rejste, var jo Situationen den, at vi var enig om Realiteten: Satsene og Noteringen af 40 Mill. samt venlig Behandling for fremtidige Serier. Efter at (post ikke propter) jeg er kommet her, har Gesandten taget Handelsminister Cruppi, fra hvis Ressort Vanskelighederne stammede, under kraftig Behandling og O. C. Scavenius, der hidtil synes at være blevet holdt tilbage af sin Chef, er gaaet løs paa vedk. fungerende Departe-

*)): saaledes de opgiver de Klausuler, vi ophæver os over

mentschef i Handelsministeriet; samtidig er Udenrigsdepartementet blevet bombarderet. Dette har haft den Virkning, at de har faaet et Indtryk af, at nu maatte det have en Ende, og medført, at Minister Cruppi har sat sig ind i Sagen — hvad han øjensynlig ikke
5 har fundet Anledning til før. Han gennemlæste Kamrenes Resolutioner : Ordre til Regeringen m.H.t. Vintoldens Nedsættelse i fremmede Lande, og den store Vinbjergsejer Hr. de la Trémouille, Prins af Tarento' Trudsler om at vælge Ministeriet, hvis det samtykkede til Forhøjelser af Vintolden, slog ham med Rædsel. Han
10 spurgte Grev Reventlow hvad han skulde sige, naar den uundgaaelige Interpellation om Vintolden i Danmark fremkom? Hvad han skulde anføre for la Commission des douanes, naar dens mægtige Formand, Citoyen Cloutz, kaldte ham for sig? Han vilde ikke kunne gaa ind paa nogen Toldforhøjelse. Hertil svarede der af
15 Gesandten, at Satserne var vi enige om og at vi ikke kunde komme tilbage hertil; det franske Udenrigsmin: og den franske Gesandt i Khvn. havde i maanedsviis forhandlet med os paa Grundlag af disse Satser uden at gøre Indvending imod dem. Hvis den franske Regering nu gjorde Indsigelse mod Satserne, maatte vi betragte os som
20 uværdigt narrede («trompés»), og hvis Ministeren fastholdt sin Yttring, var der ikke andet for end at betragte Forhandlingerne som strandede. Man maatte da være forberedt i Frankrig paa, at Vintoldsatserne forhøjedes for Fadvin formentlig til 40 Øre og paa Flasker ialtfald til 110 Øre. — Hr. Cruppi sagde hertil, at hvis han betragtede Sagen som uigennemførlig, vilde han sige det. Naar han
25 nu bad om Frist til Tirsdag (: idag), betød det, at han haabede at kunne stille Commission des douanes tilfreds og ligeledes at kunne faa den drøftet i Ministerraadet (idag) saaledes at de dér blev enige om, hvorvidt de turde møde for Kamret med en Overens-
30 komst som den paatænkte. — De har imidlertid fundet ud, at Likører ikke omfattedes af Noteudkastet (De erindrer maaske, at Likører var optagne i det af mig konciperede Udkast — gid det var blevet som det var!) og dette Punkt, som Gesandtskabet har søgt at snakke dem fra, synes at skulle pustes op som et Paaskud til at
35 vælge Sagen. Igaar Efterm. ringede Udenrigsministeriet Scavenius op for at faa Oplysning om Forholdet imellem den indre Beskat-

ning og Tolden paa Likører. For at være sikker tillod jeg mig at telegrafere til Dem [pr.] Iltelegram, da Oplysningen maatte foreligge før Ministerraadet idag. Vi var her saa meget mere ivrige for at søge Oplysning, som de havde telegraferet til Grev Beaucaire derom uden Resultat. De oplæste et Telegram fra Grev B. ifølge 5 hvilket Grev Raben havde svaret ham, at han ikke kunde tale med ham om finansielle Spørgsmaal, før Finansministeren kom hjem fra Dresden; et Svar de udtalte deres Forbavselse over. — Jeg forstaar ikke rigtigt paa hvilket Grundlag Udenrigsministeriet her og Grev Beaucaire har handlet, naar Hr. Cruppi kunde være saa uvi- 10 dende om Sagen, som han viste sig at være. Imidlertid synes de noget flove paa Quai d'Orsay og virkelig besjælede af Ønsket om at faa Sagen vel i Land. — De har flere Gange deroppe hentydet til min Nærværelse i Paris, hvorom Grev Beaucaire har indberettet; Scavenius har imidlertid svaret, at jeg var en personlig Ven paa 15 Vej til Spanien, og denne delvise Fiktion fastholdt jeg, da jeg igaar ved en Soirée paa Quai d'Orsay blev forestillet for Departementschef Soulange-Bodin, som behandler vor Sag. — Jeg tror, at mange Misforstaaelser kunde være blevet undgaaede, hvis Sagen paa et tidligere Stadium var blevet forhandlet mundtlig i en lille Kon- 20 ference imellem nogle af de fra bægge Sider, som forstod sig derpaa. Var Generaldirektøren, f. Ex. ledsaget af en prøvet Medhjælp, mig f. Ex., kommet til at tale med Departementschefen i Handelsministeriet og den »rédacteur« i Udenrigsm., som skriver i Sagen — ja, saa var vi længere, end vi er nu; saa var det enten i 25 Orden eller afbrudt forlængst. — I Mellemtiden, mellem to Ærgrelser, nyder jeg Tilværelsen, Samlinger, Theatre og den fra al diplomatisk Virksomhed uadskillelige Spisning fylder min Tid. Mine Rejseplaner er kommet lidt i Uorden, men til Gengæld tror jeg, at mit Ophold her vil blive betragtet delvis som Tjeneste, saa- 30 ledes at jeg kommer noget senere hjem, c. medio Maj. —

Som De ser, staar Sagen stadig svævende, men Udsigterne er ikke lyse; Nedsættelsen af Flaskevintolden fra 90 til 80 vil det formentlig ikke blive nødvendigt at ty til. Saa vidt vi kan skønne her, skriver Grev Beaucaire ikke fordelagtigt om vore økonomiske For- 35 hold — og set herfra, forekommer de heller ikke at være gode.

Jeg beder om, at dette Brev maa blive betragtet som en Beretning til Dem personlig.

Deres ærbødigst hengivne

H. A. Bernhoft.

5 **751.** Fra *H. A. Bernhoft.*

6 Rue Montaigne

Lørdag, 28./3 08

Kære Hr. Generaldirektør,

Vi beklage meget at vore Beregninger m.H.t. mit Iltegrams
10 Ankomst til Khvn. ikke slog til. Afsendt herfra c. 6 Eftm. skulde
det have været før 12¹/₂ i Khvn. Desværre var Anstrengelsen for-
gæves. Da det kom til Stykket havde det franske UM. ikke Lyst til
at tage vor Forklaring og ønskede at afvente Svar fra Beaucaire
paa dette Spørgsmaal og Spm. om hvor store og hyppige den dan-
15 ske Regering havde tænkt sig Hypotekbankens Emissioner; endelig
synes de — hvad de ikke sagde, men hvad der fremgaar af et Tele-
gram fra vort UM. — at have genoptaget Spm. om Opsigelses-
frist. 26. ds. Aften kom der Telegram fra UM indeholdende de
Svar, som ere givne Beaucaire. Idag 28, erklære de i det franske
20 UM. kun at have hørt fra B., at han haaber paa gunstige (?) Svar
paa sine Forespørgsler, ogsaa om Opsigelsesfrist. De sidste Ord i
UM's Telegram er: Opsigelsesfrist afslaaet. Hvad skal vi tro? Der
er nu telegraferet til UM. om Gesandtskabet skal forholde sig ro-
ligt (og lade Komedien med os gaa sin Gang) eller afbryde. Dette
25 gaar over alle Grænser. — Det har flere Gange vist sig at det fran-
ske UM. har faaet Oplysninger af mindre Interesse telegrafisk fra
sin Gesandt. Jeg nærer derfor ingen Tvivl om, at Indholdet af
Bramsens og Brandes Taler strax er blevet meddelt her. Deres
mørke Skildringer — at vi er i Bund og Grund forgældede — stem-
30 me kun for godt med Beaucaires Yttringer til, at han ikke skulde
slaa Mønt deraf. De Artikler, Gesandtskabet har faaet ind i flere
Blade, ogsaa Finansblade, om vor gode Situation kan jo intet veje
imod de Herrers Ord i Landstinget; Finansministerens Svar kan jo
altid reduceres i en Beretning, og fylder ikke nær saa meget i de
35 Referater, jeg har set. Desuden tror man jo hellere paa noget uhel-
digt end paa det modsatte. Vi har her det Indtryk, at Regeringen

hjemme er noget svækket, hvilket forstærkedes da Rygtet (hidtil ubekræftet) naaede os om, at Toldloven var opgivet iaar. Hvis saa var, bliver der ingen Noteringstilladelse — medmindre vi gav paa Forhaand Forsikringer. — Gesandten her har omtalt, at det let kunde tænkes, at Spanien, hvis Vintolden som Repræsalie imod Frankrig sættes højere op, vilde opsigte den dansk-sp. Handelstraktat til stor Skade for den *islandske* Klipfisk. Kunde det, hvis den af Gesandten forudsatte Situation indtraf, ikke tænkes, at man satte Vintolden efter Grader, saaledes at kun Vin under f. Ex. 13° ramtes af den forhøjede Told, og stærkere Vine (Sherry Portvin osv.) nød en mildere Behandling f. Ex. den nu foreslaede Told. Jeg ser godt, at det er lige det omvendte af, hvad der plejer at være Tilfældet; men det kan jo være os ligegyldigt, hvis det er formaals-tjenligt. Grev Reventlow kunde forklare Regeringen i Madrid, at man vilde stille sig forekommende overfor de hede Vine, hvis Marked stadig mindskes, under den bestemte Forudsætning, at alle Lyster til at røre ved Traktaten opgaves. Det delikate Punkt er jo at faa Klarhed over, hvorvidt Spanien vil protestere og opsigte. — Saasnart han kan, vil Grev R. rejse sin aarlige Rejse til sin anden Post i Madrid (han er iøvrigt ogsaa akkrediteret i Lissabon) og jeg træffer ham dør efter Paaske.

Her har vi kun haft nogle Timers Foraar i 14 Dage (saalænge har jeg nu ligget her) ellers graat, koldt, men enkelte Regndage.

Deres ærbødig hengivne

H. A. Bernhoft. 25

752. Til *Niels Neergaard*.

Nat.øk. Forening, d. 23/4. 8.

Kære Neergaard.

Hvis det skulde være Alvor med Ultimatum'et, forekommer det mig dog, at det før en virkelig Sprængning skulde finde Sted kunde være rimeligt, at en Sammenkomst fandt Sted oppe i Ministeriet.

Hvis De eventuelt foreslog H. at mødes hos mig f. E. Lørdag Kl. 10^{1/2}, vilde jeg forinden kunne faa talt med Dem, med I. C. og maaske R.-T. Men jeg vilde jo i saa Fald gærne have Besked snarest imorgen.

Imorgen Aften skal jeg til Hove og kan derfor ikke, ligesom

Aftenen i andre Henseender maaske kunde være nyttig før en sidste Forhandling.

Deres hengivne
Marcus Rubin.

5 **753.** Fra *Martin Dessau*.
Burmeister & Wain

Kjøbenhavn C. 30/4 08

Hr. Generaldirektør Marcus Rubin

For ikke at besvære Hr. Generaldirektøren med en mundtlig Hen-
10 vendelse tillader jeg mig skriftlig at henlede Deres ærede Opmærksomhed paa, at det vilde være af overmaade megen Betydning om de paatænkte Toldlempelser for indenlandske Skibsbyggerier traadte i Kraft samtidig med de foreslaaede Toldforhøjelser. Hvis dette kan ske, f. Ex. om et Par Maaneder, vil vi have udmærket Udsigt
15 til at sikre os Bygningen af en Bjærgnings Damper til Indlandet, hvorved en større Arbejdsstyrke kan blive beskæftiget, ligesom vi vil kunne faa forskellige andre Arbejder, der ellers antagelig gaar til Ulandet.

Af Hensyn til Skibsbyggeriets saare vanskelige Kaar i Fortid og
20 Nutid, har jeg ikke villet undlade at henlede Deres Opmærksomhed paa dette Punkt, og beder Dem ikke tage mig Henvendelsen ilde op. Jeg har samtidig gjort Skridt til at faa den frem paa Rigsdagen, og mente, at Hr. Generaldirektøren ogsaa burde kende den.

Deres meget ærbødige

25 Martin Dessau

754. Fra *Emil Glückstadt*.
Den danske Landmandsbank

Kjøbenhavn, den 30 April 1908.

Højtærede Hr. Generaldirektør Rubin.

30 Hvis jeg ikke vidste, hvor optaget Generaldirektørens Tid er, vilde jeg først begynde med at gøre Dem en Masse Undskyldninger, fordi jeg idag tager mig den Frihed at henvende mig til Dem om Toldloven. Det, der ligger mig paa Sinde, er de Rubenske Fabriker, Nordisk Tekstil A.S., som vi har været med til at lave til
35 A.S. og i hvis Bestyrelse jeg har Sæde. Denne Virksomhed, hvis Specialitet er lette trykkede Varer, vil blive meget haardt ramt,

ifald den for disse Varer paatænkte Toldsats af 96 Øre skulde blive Lov. Tolden er nu $133\frac{1}{3}$, Raavaren gaar ned med 10 Øre, altsaa $123\frac{1}{3}$ Øre ville svare til den Beskyttelse, som hidtil har været. Fabrikerne har bedt om 115 Øre, hvad i Virkeligheden kun vil give en passende Beskyttelse, men kan dette ikke opnaaes, maa 5 Fortjenesten blive mindre end haabet, og de vil derfor ogsaa kunne arbejde med en Toldsats af 110 Øre, men under det vil gøre en Fortsættelse af samme Virksomhed, som nu har bestaaet i snart 150 Aar, umulig eller ialfald tabbringende for Fabrikerne. Da 10 Etatsraad Ruben for mange Aar siden blev raadspurgt, om hvilken Sats, der burde være paa trykkede Varer, erklærede han sig tilfreds med 1 Kr., men dengang lavedes der her i Landet kun trykkede svære Varer, saadanne som benyttes til Arbejderbenklæder (Molskin) medens man nu har lavet en hel ny Industri af lette Varer, der benyttes til Damebluser og lignende. 15

Vi vilde være Hr. Generaldirektøren ganske overordentlig taknemlig, om De vilde gøre Deres Indflydelse i denne Sag gældende til Fordel for Fabrikerne, der ellers virkelig ere stede i en meget vanskelig Situation.

Med Højagtelse 20
Deres ærbødige Glückstadt

755. Fra *Holger Begtrup*.
Frederiksborg Højskole

1 Maj 1908

Kære Hr. Generaldirektør Rubin! 25

Mange Tak for det tilsendte Særtryk af Deres interessante Afhandling om Vilh. Lassen!

Jeg har fulgt hans politiske Bane fra første Færd. I 1888–89 optraadte vi mod hinanden som to unge Kamphaner paa Venstres Delegeretmøder, hvor han var Ordfører for Hørudderne og jeg for Bergianerne. Ingen af os havde endnu naaet Valgretsaldere, og mens jeg kunde dække denne Mangel med en skaldet Isse, lod hans Ungdom sig ikke skjule, for han lignede jo dengang næsten en Dreng af Ydre. Men hvis han fik samme Respekt for mig som jeg for ham, saa vil jeg være stolt deraf. 35

Senere blev vi paa det nærmeste politiske Meningsfæller, og paa

det sidste var han tit min Trøst som »den venstreste« af vore ledende Ministre. I den Henseende betragter jeg hans Død som et stort Tab.

Efter mit Kendskab til Vilh. Lassens Person og politiske Virksomhed maa jeg udtale min Beundring af den Karakteristik, De har givet af ham. Men særlig har det glædet mig at læse, hvad De til Slutning skriver om hans Forhold til »den røde Bygning«. Jeg tror nemlig at kunne skimte en dyb Sympathi gennem de mere forbeholdne Vendinger, Deres Stil paa dette Punkt naturlig faar. Og jeg hører til dem, der er taknemmelige over et lykkeligt Samarbejde mellem de Mænd, der »uden Vrøvl« ønsker at virke til Landets Gavn.

Venligst Hilsen

Deres forb.

15

Holger Begtrup

756. Fra Erik Henriksen.

2 Maj 08

Hr. Generaldirektør Rubin

De bedes modtage min bedste Tak for den Opmærksomhed, De har vist mig, ved at sende mig Deres Artikel om Vilh. Lassen. Som Portræt virker den overordentlig levende, og hvis den i saa Henseende fordunkler mit Forsøg, skal jeg bære det uden Skin- syge, navnlig ogsaa fordi min Interesse under Arbejdet med det hele Galleri af politiske Skikkelser efterhaanden har forskudt sig fra Menneskeskildringen til det historiske Stof og de Elementer, hvoraf vort politiske Liv er sammensat. Et enkelt Punkt, som De stærkt fremhæver, er en positiv Mangel i min Artikel, nemlig dette, at Lassen med sine ligeligere Sympatier burde være blevet en Forsoner i Forholdet mell. Hovedstad og Provins. — Ellers er jeg helt igennem enig med Dem, ogsaa deri, at Lassen vistnok paa Grund af Træthed ingen synderlig stor Ærgerrighed nærede. Det var ogsaa mit Indtryk af ham, at han var en »god« Mand, netop saaledes som De siger det. En anden Ting, jeg godt kunde lide hos ham, var dette, at han aldrig satte sin Person, sine personlige Fortjenester, sin personlige Værdighed, i Forgrunden. Han var fordringsløs og uforfængelig som den, der i Stilhed ved med sig selv, at han har

præsteret et positivt og frugtbart Arbejde, som ikke kan fratages ham. Af den Grund har jeg ogsaa en lille Tvivl om, hvorvidt han virkelig var saa sensibel for Modstandernes Angreb som De vil hævde. Mon det ikke var en i hans legemlige Svaghed begrundet Irritabilitet.

5

Hans Død er i det Hele gaaet mig *meget* nær.

Deres ærbødige

Erik Henriksen

757. Til J. H. Hegermann-Lindencrone.

København, d. 30. Maj 1908. 10

Hr. Kammerherre Hegermann-Lindencrone,

kgl. dansk Gesandt i Berlin.

Maa jeg begynde med at takke for sidst — baade i snævrere Forstand, den hyggelige og behagelige Middag — og i videre Forstand, den hele gode og elskværdige Modtagelse. Da jeg kom hjem, affattede jeg en Rapport til Udenrigsministeriet for at fæstne, at jeg paa Udenrigsministerens og Konsejlspræsidentens Opfordring havde været i Berlin, og hvad jeg havde forhandlet med Ekscell. v. Körner om. Senere hen har Hr. Bernhoft og jeg tilbragt en Aften med Punkt for Punkt at gennemgaa, hvad der staar tilbage for os at faa Klarhed paa i Løbet af Sommeren, for at vi kan være vel forberedte til September. Jeg haaber, at man i Berlin vil følge samme Vej. Hr. Scavenius vil vistnok senere faa en lille Epistel fra Hr. B. med Anmodning om at sætte v. Stockhammern i Bevægelse (hvis han ikke alt er det) med at sende os de Forespørgsler m. v., man fra tysk Side har paa Hjerte. 25

Iøvrigt har jeg, ogsaa efter en Samtale med Udenrigsministeren — der, som sædvanlig, var særdeles venlig og imødekommende — en Følelse af, at vi selv (d. e. B. og jeg) maa holde Sagen i Gang; Ytringer om, at nu kom jo Ferien, pegede hen imod, at det jo altid var tidsnok at tænke videre paa Sagen efter Ferien. Men efter Ferien skulde vi jo netop være beredte til at optage den endelige Forhandling, ergo er det ikke til da tidsnok at tale om og forberede den. Naa — det gaar nok med skiftevis Taalmodighed og Energi — —

Iøvrigt har jeg talt om mit Ophold i Berlin med Konsejlspræsi- 35

denten og med Neergaard, der begge var fornøjede med, at Sagen var kommet i Gang igen, og haabede, at vi nu fik noget ud af den. Med nogen af de frikonservative har jeg ikke talt efter min Hjemkomst. De er vist iøvrigt for Øjeblikket noget mindre »ministerielle«, efter at Regeringen i sidste Øjeblik »gjorde Politik« med Højre. — Af Interesse, ogsaa for den foreliggende Sag, vil det jo være, hvem der bliver Finansminister. Jeg vil hylle mig i diplomatisk Taushed og bevare den, indtil Udnævnelsen foreligger officiel, saa kan jeg altid bagefter fortælle, at jeg vidste Besked! — Hvem det end bliver, er jeg glad ved, at vi har vore Skattelove i Land. Men iøvrigt giver disse mig nu saameget at gøre m.H.t. deres praktiske Iscenesættelse, at jeg er druknefærdig. Dog haaber jeg at holde mig oven Vande.

I Øjeblikket er min Datter, Fru Magister J. P. Jacobsen og hendes Mand Dr. phil J. P. J. i Berlin. Forhaabentlig vil de dog ikke falde Gesandtskabet til Last. De foretager en lille Pinserejse for at rekreere sig og se noget efter paa Bibliotekerne, de bor paa et obscult Hotel à 4 Mark for et Dobbeltværelse, gaar paa billige Restaurationer og Teaterpladser, kort sagt gør alt, hvad man gør som et videnskabeligt Ægtepar, der ingen Sorger har af, hvor de skal anbringe deres Formue, men derfor heller ikke kan tabe den i Grundejerbanken, Detaljhandlerbanken eller hos Hr. Peschardt. Og de vil sikkert desuagtet have megen Glæde af deres Ophold, thi de ser og hører godt.

Maatte jeg bede Hr. Kammerherren venligst hilse Hr. Scavenius, og med min ærbødige Hilsen til Fru Kammerherreinden, er jeg med udmærket Højagtelse

Deres hengivne

Marcus Rubin.

758. Til *Lis og J. P. Jacobsen*.

Vendersgade 23 2/6. 08.

Kære Lis og Jacob.

. . . — Hvad jeg mente med Grev Raben, véd jeg ikke, da jeg ikke husker, hvad jeg skrev om ham; rimeligvis har det været, at han paa nogle Punkter var klog og flink, paa andre »blød«, bedre var

det naturligvis at have en helt igennem normal Udenrigsminister. Ang. Finansministerporteføljen véd jeg intet nyt. — Idag havde jeg stort Lønningslovs-Fortolkningsmøde fra 9–12 og stort Spirituosa-Beskatningsmøde fra 3–6! Imorgen Kl. 10 (Kongens Fødselsdag og den svenske Konges Ankomst) besøger jeg Fru Vilh. Lassen; hun ringede mig op og sagde, jeg havde lovet at se ud en Dag, var hun mig saa taknemmelig for min Biografi (om hun end havde nogle enkelte Smaaændringer), men hun kunde ikke komme over at skrive; saa lovede jeg at besøge hende fra 10–12, paa hvilken Tid jeg skal ud i Frihavnen, hvis Toldbod skal udvides; efter Frokost dér tager jeg ud til Mor, og Kl. 9¹/₂ (!!) skal jeg til Hoffest! . . .

Far.

759. Til *Lis og J. P. Jacobsen*.

Grundlovsdagen 1908. 15

Kl. 9. Morgen

Kære Lis og Jacob.

. . . Min Visit hos Fru Vilh. Lassen varede to Timer og endte med, at hun gav mig sin Mands Portræt med Paaskrift. Vi snakkede en hel Del Politik; megen selvstændig Ide har hun jo ikke, 20 og hun sværger nu i et og alt til J. C. C., der kommer der meget. Netop derfor benyttede jeg Lejligheden til at sige hende adskilligt om Forholdet mellem Flertal og Opinion, som hun passende kan lade gaa videre. Jeg fik forresten Indtryk af, at der ikke kommer nogen ny Finansminister før Juli. Om hvem det bliver, var hun 25 hemmelighedsfuld, rimeligvis fordi hun intet véd. Hos Kongen var der som ellers; den svenske Konge ser flink ud. —

Far.

760. Til *Johannes Steenstrup*.

Vendersgade 23. d. 1. Juli 08. 30

Kære Professor Steenstrup.

Hjertelig Tak for »De danske Stednavne«! Man skal søge Mågen til en Fremstilling, der saa fordringsløst byder Læseren Frugten af lang Tids Forsken, saare megen Lærdom og Kombinations- 35 evne, dybt grundet Kærlighed til Emnet. Fra et fagligt Standpunkt

kan min Dom kun have lidet for Dem at betyde, men som Lægmand — og Bogen henvender sig jo til saadanne — synes Skriftet mig en Perle. »Ren Schumann«, som en afdød bekendt Musiker sagde, naar han blev trakteret med en særlig god Cigar. — Undskyld Spøgen; hvis den er upassende, maa De sætte den paa Sommervarmens Regning (men ellers maa De ikke sige noget ondt om denne dejlige Sommer).

— Af »Politiken« for idag ser jeg, at man af min Opposition ved Wieth-Knudsens Doktordisputats har citeret min Ytring, at hvis Bogen skulle oversættes paa fransk, maatte den først halveres. Ja, jeg sagde i denne Sammenhæng omtrent dette: »Jeg ser af Aviserne, at et Selskab, der vil gøre dansk Kultur kendt i Vesteuropa, vil lade Deres Bog oversætte paa fransk. Men forinden haaber jeg da, at De bortskærer hele Reklameapparatet og alle Brøderne, at De lufter alvorligt ud i de fantastiske og grundløse Hypoteser, og at De foretager en højst fornøden statistisk-teknisk Revision. Naar saa Omfanget er reduceret til det halve, kan der, paa dansk eller paa fransk, foreligge en Afhandling, der er nok saa god som mange andre om dette saare omdebatterede Æmne.« Westergaard udtalte sig, uden Hensyn til en eventuel Oversættelse, omtrent paa samme Maade, snarere skarpere.

Jeg er glad ved, ikke tilfældigvis at være bleven spurgt, om der burde ydes Understøttelse til Bogens Oversættelse, thi jeg maatte have fraraadet. Forfatteren er en Mand med Kundskaber, Interesser og Begavelse, der véd noget, vil mere og er vel egnet til videnskabelige Understøttelser. Men han har langtfra afgæret — og naar dette sker, er højst usikkert —, og hans Bog er, mildest talt, ikke nogen god Bog, endog fraregnet dens non-plus-ultra af barnagtig Selvforherligelse.

Alt dette vilde jeg ikke nu have omtalt, hvis min Ytring ved Disputatsen ikke var kommet offentlig frem. Hvis gørligt, synes jeg, Westergaard burde anmodes om at tilse, hvad der oversættes af Bogen; han har jo staaet Fadder til den, i hvert Fald qua Disputats, hvad han nu nærmest fortryder. Men Manden selv (jeg mener W.-K.) bliver god nok, naar han engang bliver voksen, hvad

han trods sine 30 Aar endnu ikke er. Personlig holder jeg meget af ham, og det tror jeg enhver vil gøre, der kender ham. —

Med Ønsket om behagelig Sommerferie og med fornyet Tak
Deres hengivne

Marcus Rubin. 5

761. Fra *Isidor Heckscher*.

Stockholm 14/7 08.

Kære Ven!

...

Den almenpolitiske Situation volder mig ogsaa Uro. Danmark 10 truer med at blive en Kastebold for alle Indflydelser fra Nabostaterne, og jeg kan ikke faa Øje paa, om der er nogen der hjemme, der har Mod og Magt til at tage Tøjlerne. Efter al Sandsynlighed bliver det »sociale Spørgsmaal« desuden i en nær Fremtid særligt akut; det vil ogsaa kræve paa en Gang en fast Haand og en over- 15 legten Forstaaelse fra de styrendes Side. Mon man egentligt i Danmark rigtigt vurderer Betydningen af f. Ex. den svenske Arbejderbevægelse? Den vil i Løbet af en Uges Tid kunne føre os ind i Tilstande, der i mange Henseender minde om »den store Revolutions« Tid. Endnu haabe vi ganske vist paa en Bilæggelse af Konflikter- 20 ne; den socialdemokratiske Organisations Ledere ønske for Øjeblikket næppe at gaa videre, bl. a. af Hensyn til Omkostningerne. Men Spørgsmaalet er, om de kunne tumle Partiets yderste Fløj, der aabenbart nu agerer paa egen Haand.

Hjertelig Hilsen og »god Bedring« til Din Hustru! Jeg haaber 25 at træffe Jer alle veltilpas, naar jeg til Efteraaret gør en Visit.

Din hengivne

Isidor H.

762. Til *Niels Neergaard*.

Ellestuen pr. Hellebæk, d. 24—VII—1908. 30

Kære Neergaard.

I dette Øjeblik meddeles det mig pr. Telefon fra Ministeriet, at De er bleven Finansminister. Jeg ønsker Dem hjertelig til Lykke! Det forekommer mig, at De er gaaet ind i Ministeriet saa sejrrikt og ærefuldt, som De kun kunde ønske det: Deres Modstandere har 35 først gjort Deres Politik, men for at gennemføre den, i hvert Fald

paa Finansomraadet, maatte de tage Dem som den ledende, og nu er De bleven »Kollega«, d.v.s. De og Chefen for Ministeriet er bleven dettes Støtter og bærende Navne, og De er bleven det under Forhold, der endog kan udlægges som en personlig og aktuel
 5 Sejr. Edv. Brandes sagde for kort Tid siden til mig, at han ansaa Dem parlamentarisk, personlig og fagligt som den herhjemme, der mest af alle i vort Milieu var gjort til og havde Krav paa at være Minister; denne Mening deles af Mænd af Indsigt i alle Kredse, og jeg slutter mig ganske dertil. Jeg er derfor paa det rene med, at
 10 De vil faa godt Udbytte af Deres ny Gerning, og at Landet vil faa ikke mindre Udbytte deraf. Hvad jeg kan yde af Støtte, vil jeg gøre, ikke blot embedsmæssigt som min forbistrede Pligt, men ogsaa med den Arbejdsglæde, som har sin Grund i, at Samarbejdet sker med en Mand, hvis Forstaaelse og hvis gode Sindelag man
 15 er sikker paa. Paa den anden Side stoler jeg paa Deres Overbærenhed, ligesom De sikkert vil stole paa min Loyalitet.

Men i Øjeblikket »ferierer« jeg, d.v.s. jeg bor nogle Uger her paa »Ellestuen«, dog saaledes at jeg er inde i Byen ugentlig og faar Sager sendt ud. Saaledes kommer jeg ind paa Mandag (d. 27.),
 20 hvor jegh aaber at kunne lykønske Dem mundtlig — jeg længes ogsaa meget efter en Konference af saglige Grunde —, og Tirsdag og Onsdag er jeg til Møde med 150 Vurderingsformænd, men maaske kan jeg endda redde lidt Sommerferie bagefter.

Og hermed paany en oprigtig Lykønskning, sammen med en
 25 ærbødig Hilsen og Lykønskning til Deres Frue, fra

Deres hengivne

Marcus Rubin.

763. Fra *Paul von Koerner*.

Bad Kissingen, 27./7. 08.

30 Hochgeehrter Herr Generaldirector!

Als Sie das letzte Mal in Berlin waren, sind wir übereingekommen, die Verhandlungen wegen des Handelsvertrags etwa am 10. September in Berlin fortzusetzen. Inzwischen hat der Herr Minister des Aeusseren Graf Raben gegen Herrn Staatssecretär von
 35 Schön den Wunsch ausgesprochen, dass mit Rücksicht auf die politische Lage in Dänemark der Wiederbeginn der Verhandlungen

etwas weiter hinausgeschoben werde. Ich nehme also an, dass wir unter diesen Umständen am 10. September noch nicht wieder zusammenkommen. Da am 14. October die internationale Urheberrechtsconferenz in Berlin beginnt und etwa 3–4 Wochen dauern wird, bei der ich als deutscher Vertreter mitwirken muss, so dürften unsere Verhandlungen frühestens etwa Mitte November wieder aufgenommen werden können. 5

Ich wäre Ihnen dankbar, wenn Sie mir Ihre Auffassung darüber mittheilen wollten. Ihre etwaige geneigte Aeusserung bitte ich nach Berlin, Auswärtiges Amt, an mich zu adressieren, von wo sie mir nachgesendet werden wird. Augenblicklich bin ich hier und brauche die Cur, später will ich noch nach der Schweiz oder Tirol. 10

Mit dem Wunsche, dass auch Sie einen erfolgreichen Erholungsurlaub geniessen, bin ich in vorzüglichster Hochschätzung

Ew. Hochwohlgeboren ganz ergebener 15

von Koerner,

Director im Ausw. Amt,

Wirkl. Geheimrath.

764. Fra H. A. Bernhoft.

UM. 20

6. 8. 08

Kære Hr. Generaldirektør,

Hermed et Udvalg af Udklip af tyske Blade indeholdende Meddelelser om Genoptagelsen af de dansk-tyske Traktatforhandlinger. Der er en morsom Klimax i disse Meddelelser. D. 15/7 »im Herbst d. J. zu erwarten«, hvilket d. 17/7 »nach Erkundigung an unterrichteter Stelle« erklæres for »nicht ganz unzutreffend«. Endelig 23/7: »Wie wir erfahren wird voraussichtlich im November eine Anzahl (hvormange) dänische Delegierte zu diesem Zwecke in Berlin erscheinen.« 25 30

Wie ich erfahre af dette Udklip er Sagen altsaa udsat til November. Det er vel ikke umuligt, at Grev Raben ved det; men da Sagen nu er kommet ind [i] Skuren med Privatbreve og Samtaler, har jeg intet hørt derom her i Ministeriet. Scavenius i Berlin bevarer en forsigtig Tavshed. 35

Er det Meningen at forstærke den danske Delegation? I Sverige havde de faaet nogle Disponenter og Bruksegare o. a. med; saadanne Foranstaltninger virke ofte beroligende paa Publiquen, og naar de valgtes med Omtanke, nu da »die Grundzüge des abzuschliessenden Vertrages bereits festgelegt sind,« vilde de ikke kunne gøre videre hverken fra eller til.

Jeg beder om at faa Udklippene tilbage til Akterne.

Deres ærbødigt hengivne

H. A. Bernhoft.

10 Jeg vedlægger endnu nogle Udtalelser om vor Toldlov; Artiklen »Zur Lage der Spielwaren Industrie« kan passende anvendes, hvis Hr. v. Schönebeck skulde istemme sine Klagehyl. — Samt en ældre Artikel i »Berliner Neueste Nachrichten«, der giver en sober Fremstilling af Forhandlingernes Maal.

15 **765.** Fra *Frederik Hey.*

Odense 16 Sept. 08.

Hr. Generaldirektør Rubin

Maa jeg takke meget for den hurtige Opfyldelse af mit Ønske m.H.t. den gamle Toldkasserer og for Deres venlige Brev. Og saa jeg har tænkt paa det mærkelige i, at Alberti, netop som vi sad og talte om ham, opfyldte min Forventning, om hvad der vilde ske om end paa en noget anden Maade. Og jeg er ganske enig med Dem i, at I. C. C. ikke for det første bør være den ledende. Han maa, forinden han atter kommer i Forgrunden, vise, at han har lært noget af, hvad der nu er passeret.

Men desværre vil det ikke forundre mig, om der fra Reformpartiets Side stilles Krav om, at Personerne i det nye Ministerium skal blive de gamle. Skulde virkelig Resultatet af alt dette kun blive, at Raben erstattes af Jensen-Sønderups Beundrer Grev Ahlfeldt i Wien? Jeg haaber dog, at Finansministeren ikke gaar med til dette, som De med Rette betegner som en Farce. Men Fru Lassens Blad holder jo paa I. C. og »Sorø Amtstidende« har givet Parolen, der gaar ud paa, at I. C. kun er et Offer for Københavneriet.

Landsulykken, der kunde være bleven til Gavn ved at samle, synes saaledes at komme til at virke splittende.

Deres hengivne

Hey.

766. Fra *Karen Hartvig-Møller*.

5

[18. sept. 1908]

Hr. Generaltolddirektør Rubin.

Igaar døde min hjertensgode Fader af et Hjerteslag. — Hans sidste Bøn til os var: tak Hr. Rubin endnu en Gang jeg blev en lykkelig Mand da jeg fik Kollektionen. Af mit eget fulde Hjerte 10 beder jeg Dem ogsaa endnu en Gang at tage imod min dybe inderlige Tak for en af de største Velgæringer jeg har mødt i mit Liv.

Deres hengivne

Karen Hartvig-Møller.

f. Steenstrup

15

767. Fra *Carl Ussing*.

Kjøbenhavn, V. 21-9-8

Hr. Generaldirektør!

Jeg takker Dem meget for Deres Brev, og navnlig for Deres Udtalelser om Samfundets »bærende Kræfter«. Jeg har i Sinde at sige 20 en Del til dem; men da mine Bemærkninger kommer til at gruppere sig om ganske bestemte praktiske Lovforslag, maa jeg for Tidens Skyld afholde mig fra den almindelige Moralfilosofi, i hvilken jeg ganske samstemmer med Dem, ligesaa vel som i Deres Syn paa Ploug og Hindenburg . . .

25

Deres ærbødige

C. Ussing

768. Til *Henrik Cavling*.

København den 4. November 1908.

Hr. Redaktør Cavling.

30

I de Dage, Dr. Barth var her til Foredrag og Festligheder, var De endel sammen med min Datter og Svigersøn, og efter disses Referat havde de det godt og venligt sammen. Det var naturligt,

at Talen herved ogsaa faldt paa Bruddet mellem »Politiken« og Dem paa den ene Side, mig paa den anden Side for noget over to Aar siden. For mit eget Vedkommende skulde jeg imidlertid ikke være kommet tilbage hertil, hvis der ikke i Dag var sket noget, 5 som giver mig en særlig Anledning dertil.

I Løbet af Sommeren 1906 indeholdt »Politiken« en Række systematiske Angreb paa Toldvæsenet. Da jeg en Dag ved en Raadhusfest traf Hr. Dahl (Artiklerne var signerede Plutus), sagde jeg ham, at jeg naturligvis ikke kunde forlange, at fordi jeg stod i 10 Spidsen for en Institution, skulde den være skudfri i »Politiken«, men at Angrebene ikke blot i det væsentlige vare grundløse men ogsaa delvis havde en saa ildesindet Karakter, at man i vide Kredse saa i dem en Art Forfølgelse imod mig som Toldvæsenets Chef, hvad der ganske vist havde vakt en Del Forbavselse. Hr. Dahl svarede imidlertid, at Artiklerne havde vakt den største Interesse, og 15 han fortsatte. Senere hen kom af forskellige Forfattere Angreb paa selve Fortoldningsbestemmelserne, og de kulminerede i Hr. Chr. Sørensens »Kronik«. Jeg vidste ikke, hvem Hr. Sørensen var, end ikke om det var et Pseudonym, men medens hans Kroniks reale 20 Indhold var fuldkommen Pjank, indeholdt den ærerørige Beskyldninger imod mig, just ikke for at have solgt mig for Penge — hvad Bladet kort i Forvejen havde beskyldt Toldembedsmændene for — men for at administrere imod min Overbevisning, i Favør af de politiske og industrielle Krese, hvem en saadan Administration 25 kunde være til Nytte og Behag. Det var, da denne Artikel satte Kronen paa Sommerens Værk, at jeg udsendte min Rundskrivelse til Dem og nogle af »Politikens« nærmeststaaende. Som Tak for sidst kom derefter »Politikens« Referat af det store Toldmøde, et Referat der som bekendt var affattet saaledes af Hr. Dahl — der 30 glemte, at Mødet havde haft Hundreder af Tilhørere, hvoriblandt mangfoldige af »Politikens« Læsere —, at Bladet gennem Interviews faktisk maatte indrømme, at Referatet ikke blot var maliciøst og karrikerende men direkte havde forvansket, hvad der var foregaaet.

35 Hermed hørte Campagnen op, nu er der jo gaaet over to Aar siden, og Tiden læger mange Saar. Den gør det bl. a. fordi den

udvisker, og ingen husker mere, hvad der er foregaaet, knapt nok Parterne selv. Da der jo saaledes ogsaa kunde være Mulighed for, at jeg nu saa det dengang skete i et fejlagtigt Lys, har en Artikel af Hr. Dahl i »Politiken« for i Dag været mig af særlig Interesse. Den staar paa Side 5 og kalder sig med mægtig Overskrift »Hvor 5 bliver Toldnøglen af?« Den ser mig stærkt ud til atter at være inspireret af Hr. Sørensen eller lign., og den udmærker sig ved først ikke at være rigtig underrettet paa noget Punkt — Hr. Dahl har naturligvis intet Øjeblik tænkt paa at henvende sig til nogen af dem, der kunde vide Besked om Sagen — saa ved noget andet, som 10 jeg om lidt skal komme til.

I Maj Maaned udkom Toldloven, og straks blev der taget fat paa det uhyre vanskelige og vidtløftige Arbejde, som kaldes at udarbejde en »Varefortegnelse«, d. v. s. at angive hvor hver enkelt Vare — naturligvis ikke Alverdens Varer, men de væsentligere, der 15 kan være Spørgsmaal om — hører hen efter den ny Lov, d. e. angive alfabetisk Varernes Løbe-Nr. i den ny Toldlov. Der er arbejdet herpaa uafbrudt, og vi sidde med Færdiggørelsen deraf bogstavelig næsten Dag og Nat. Da Arbejdets omfattende og difficile Karakter var os bekendt, lovedes det ikke færdigt til Juli eller Au- 20 gust, hvad der vilde være plat umuligt og hvad der er fri Fantasi af Hr. Dahl, men der udsendtes et Cirkulære, som ogsaa har været optaget i *Politiken*, hvori Generaltolddirektoratet udtalte, at det vilde udsende Fortegnelsen i en rimelig Tid forinden Lovens Ikrafttræden. Dette haaber jeg ogsaa, vi skal naa, idet Fortegnelsen og 25 den derpaa byggede lille Haandbog forhaabentlig skal kunne være til hver Mands Raadighed en Maaned før Lovens Ikrafttræden. Dette er betimeligere end forhen sket, Arbejdet er foretaget hurtigere end andetsteds, og en tidligere Tilendebringelse af det ansvarsfulde Arbejde er og har ikke været til at tænke paa. 30

Alt det kan enhver, der blot vil tænke sig om, og har det fjærneste Begreb om, hvad det drejer sig om, sige sig selv, og Hr. Dahl kunde passende have sparet sit Angreb. Men lad dette passere. Hvad der derimod ikke kan passere, er den Vending i Artiklen, at »det Rygte efterhaanden havde bredt sig, at Fabrikanterne, der 35 er interesserede i Beskyttelsen, havde deres Andel i Forsinkelsen«.

Som denne Vending staar, vil jeg se ganske bort fra, at den i sig selv er ubegribelig — Loven træder i Kraft til Nytaar, hvad end Fabrikanterne ønsker, og jeg forstaar ikke Forfatterens Tanke i saa Henseende — men hvad der er tydeligt nok, er jo en Beskyldning
5 for, at man er gaaet Fabrikanternes Ærinde, at Generaltolddirektoratet har forsømt sin forbandede Pligt for at varetage visse Folks Særinteresser. Vi er jo ikke Børn, og selvfølgelig er der undgaaet Grundlag for en Injuriesag eller lignende, da der jo kun staar, det var et Rygte etc., og det hele er slimet saadan ind at paagældende
10 altid kan slime sig fra det. Hvad der imidlertid bliver tilbage i Læserens Bevidsthed, er en Beskyldning for Pligtforsømmelse af uhæderlige Motiver.

Se, det er den Slags Ting, Berlingske Tidende eller de store Blade i Tyskland, England og Frankrig ikke indeholder. Ikke fordi
15 disse Blade ere kedelige eller højtidelige, men fordi de varer sig forat angribe nogens Ære, fremfor alt paa en saadan Maade, at han hverken ved, hvor han skal begynde eller ende for at forsvare sig. En Redaktion er jo her altid langt den stærkeste.

Det har, som sagt, just i Dag interesseret mig at faa dette Dokument serveret til Morgendrikken, det godtgjorde paa en højst
20 drastisk Maade Berettigelsen af nogle mundtlige Ytringer, jeg netop fremkom med for et Par Dage siden til min ovennævnte nære Slægt.

Jeg behøver sluttelig næppe at tilføje, at nærværende Skrivelse
25 ikke er til »Politiken« men til Dem personlig, og idet jeg meget beder undskyldte dens Længde, forbliver jeg

Deres ærbødige

Marcus Rubin.

769. Fra *Henrik Cavling*.

30 Politikens Redaktør.

Kjøbenhavn, D. 4 Novbr. 1908

Hr. Generaldirektør Marcus Rubin,

Da jeg igaar Aftes havde læst Deres Brev, besluttede jeg at søge en Samtale med Dem, og da jeg idag blev forhindret deri, saa gik
35 Dahl til Dem. Jeg véd, at han har kunnet sige Dem, at De har opfattet hans Artikel anderledes, end den er bleven opfattet af Pub-

likum. Derimod er jeg ikke sikker paa, at han har vedgaaet, hvad dog burde vedgaaes, at det, der i Artiklen syntes at være Ondskab, var Ubehændighed. — Men ogsaa mod Ubehændighed kæmper Guderne forgæves.

Dette Punkt maa jeg da maaske betragte som erlediget. Tilbage 5
bliver Dhr. Chr. Sørensens og Koedts 2 Aar gamle Synder, for hvilke jeg jo fremdeles bærer det fulde Ansvar. Jeg vil jo ikke skjule for Dem, at dette Ansvar ingensinde har tynget stærkere paa mig, end da jeg forleden Aften sad ved Siden af Deres kloge og usædvanligt indtagende Datter, og vi foran os saa' de 2 nævnte 10
Herrer — og ved Siden af dem sogaar Chr. Dahl — spillevende bol-tre sig i Selskabslivet. Der er jo Øjeblikke, hvor man som ved en Tilfældighed kommer til at sé gennem lidt af den megen Taabelighed, som der er Brug for i Verdensordenen, og hvoraf enhver af os — især vi »Ansvarshavende« — har en liden Part. Her var nu 15
netop dette Øjeblik! Men af den Part, jeg herunder fandt, der tilkom mig — og jeg vil uden falsk Beskedenhed erkende, det var en betydelig Part — ønsker jeg dog at fralægge mig enhver Antydning af Taabelighed i Retning af bevidst at have tilstræbt nogen Art af Forulæmpelse af en Mand, der har været med til at opbygge den 20
Virksomhed, der er mig kærest. Ser jeg tilbage gennem Aarene (og en ung Dames Selskab fremkalder som oftest retrospektive Betragtninger hos en ældre Herre), saa ser jeg i mig en solid Linie af Agtelse for en Mand, til hvis andre gediegne Egenskaber hører den, at han kan blive gal i Skallen. Saa meget mere værdt er denne 25
Mands Venskab. Jeg vil nu gøre et Forsøg paa at erhverve det, og jeg opfatter Deres Brev som et Løfte om, at De vil hjælpe mig dermed,

Deres ærbødige

Henrik Cavling. 30

770. Til *Niels Neergaard*.

Berlin, Hotel Royal, d. 22-XI-08.

Kære Konsejlspræsident.

Det er under alt andet end lette Forhold, jeg skriver Dem til. Jeg troede, det skulde blive en Art [Rekreation] hernede, men det er saa 35
langtfra, at jeg — til Forskel fra, hvad jeg plejer — har ligget vaa-

gen i Nat for at finde en Vej til at komme over Vanskelighederne. Nu har jeg foreløbig gjort »mein Leid« til »ein Lied«, d.v.s. skrevet en lang Redegørelse til Udenrigsministeren om Sagens foreløbige Stade; denne vil han have i Hænde Tirsdag Morgen, og jeg
5 beder Dem læse den, da jeg mener, den indeholder endel af Interesse, og er et Aktstykke, der maaske ogsaa eventuelt kunde bruges til Læsning af de ledende frikonservative.

Idag (Søndag) har vi Besøg af Generalkonsul Weimann fra Hamborg. Han vil gjerne være Departementschef i Handelsministeriet, men mener, at Handelsministeren absolut vil have Schovelin (!), og at bl. a. dette er Grunden til, at det af Ministeren fortælles, at Udenrigsministeren ikke vil af med Weimann. Heri ligger imidlertid ogsaa en Forklaring til, at W. ikke har indgivet Andragende, da dette jo maatte ske gennem Udenrigsministeren.
15 Alt sligt er vanskeligt at rede fra hinanden paa Vejstrækningen København–Hamborg–Berlin; det sikre er, at Barkis is willing, hvad jeg *positivt* svarer for.

Deres hengivne
Marcus Rubin.

20 **771.** Til *Kaja Rubin*.

Berlin. 25/11. 8.

Kæreste Kajs.

Idag er det jo en Uge siden, vi kom til Berlin, og det kan godt vare 2 endnu, inden jeg kommer hjem, men det var jo ikke mere,
25 end jeg ventede; det store Spørgsmaal er, om vi faar noget Udbytte deraf. Nous verrons.

Hjertelig Tak for Ingers og Dit rare lange Brev. Theen var jer saare godt undt — blot Skade, I ikke fik den! Det glæder mig, at Mørck er skikkelig, der bliver jo Udgifter nok endda. Men husk,
30 at I maa ikke spare, mens jeg er borte, for saa bliver det altfor meningsløst, at jeg sidder her i et fint (roligt!) Hotel i min Salon og skriver — og nyder Livet og drikker af Dunken etc. (d. e. Apollinarius). — Igaar Aftes var vi til pragtfuld Soiré hos Hegermanns. Han har en Række af Sale, der var fyldt af Ambassadører, Grever, Eks-
35 cellencer, diamantsmykkede Damer etc., og der gaves køn Musik

og fin Buffet. Blandt dem, jeg talte med, og som kan have lidt Interesse for jer, skal jeg nævne en ældre Mand, Steinthal, Grundlæggeren af »Deutsche Bank«; han har nu trukket sig tilbage, og er en særdeles rig og anset Mand. Han huskede (af Navn) Rubin og Bing og kendte til danske Forhold. Til Gengæld kunde jeg stikke mit Kendskab til Prof. Steinthal (spørg Jacob om ham) ud, der var en Slægtning til ham. Endvidere talte jeg med Generalkonsul Paul v. Mendelssohn; da hans Fader blev Medlem af Herrehuset, fik han vort Generalkonsulat overdraget. Slægten hører til Preussens højeste Bourgeoisie (nu adlet), og jeg fortalte ham om mit Kobberstik af hans Ahnherr m. v.; hans overordentlig søde Frue huggede jeg og førte til Bords. Hun gjorde et meget sympatetisk Indtryk. Vi aflægger vore Kort hos dem idag. — Jeg talte ogsaa med en Søn af Jonas Lie, som er i Legationen her, og som jeg ogsaa vil besøge. Grevinde Raben snakkede jeg lidt med om hendes Mand; endelig med endel Udlændinge. — Scavenius fulgte os hjem, og vi sad og passiarede paa Hotellet til Kl. 2. — Iaften gaar vi i Schauspielhaus til »Hvor man keder sig«.

Forhandlingerne er særdeles vanskelige. Dels skal vi have et nordslesvigsk Forbud hævet, som vi ikke kan finde os i bestaar, naar der skal være en almindelig Handels- og Venskabstraktat mellem Landene. Vi har her den tyske Regering med os, men den maa herse med det preussiske Indenrigsministerium, og det er usikkert, hvordan Sagen løber af. Ved Siden deraf — og navnlig — staar imidlertid det Spørgsmaal, om vi skal »binde« vore Sats, saaledes at vor Lovgivning ikke kan ændre dem, saalænge Traktaten er gyldig. Dette er Tilfældet i andre Lande, men har hidtil ikke været Brug hos os. Personlig anser jeg ikke Kravet for urimeligt, men Nationalisterne og andre hjemme (Protektionisterne især) er derimod, og jeg fører en Kamp Skridt for Skridt for, at »Bindingen« skal blive saa lidt omfattende som muligt, en Kamp med dobbelt Front, herovre den ene, hjemme den anden. Hvad der end sker, vil jeg blive skældt ud. Hvilket er sundt! Men jeg vilde hellere skældes ud for, hvad der opnaas — d. e. Sagens Ordning — end det modsatte. — Bernhoft er en udmærket Støtte og en udmærket Rejsfælle!

Fra Kbhvn. har man sendt mig en Indbydelse til Mæglerkorporationens 100aars Jubilæum, der fejres ved en Fest paa Skydebanen den 22. Decbr. Det er Fars Dødsdag; synes Du, jeg skal sige nej? Herfor taler, at det er den 22., og at jeg ikke bryder mig om en Middag. Imod taler, at det er en officiel Fest, hvor jeg som Embedsmand, om muligt, bør være til Stede. Sig mig Din Mening . . .
Din Ky.

772. Fra *Adolph Jensen*.

Nationaløkonomisk Forening.

10 Kastelsvej 15, Kbh. Ø., den 25/11 1908

Kære Hr. Generaldirektør!

Jeg har paany talt med Emil Meyer om et Foredrag om Bankkrisen. Han har megen Lyst selv, men fastholder at han ikke *kan* (paa Grund af sit Sæde i Bankkomitéen). Vi har saa gennemgaaet hele Rækken af Muligheder (og Umuligheder), og er sluttelig standset ved Professor Scharling. Det vilde blive en skarp Kritik af Regeringens Stilling og Foranstaltninger i den hele Sag, men det vilde ikke blive Rabalder saaledes som med Birck eller Green. Det vilde blive værdigt og pænt, saa Foreningen kunde være det bekendt.

20 Har De noget imod, at jeg spørger Scharling? Koefoed er einverstanden, og Meyer har lovet at skaffe Neergaards Samtykke. Svar udbedes godhedsfuldt omgaaende pr. Brevkort.

Deres Afhandling om Toldloven er i 2den Korrektur til kritisk-kontrollerende Behandling hos Hr. Sihm & Co. De faar den nok til Gennemsyn en af de nærmeste Dage.

Jeg haaber, De befinder Dem vel i Berlin. For Vejrets Skyld skal De ikke ønske Dem tilbage til København. Her hostes og nyses over hele Linien.

Venligst Hilsen

30 Deres ærbødigst hengivne

Adolph Jensen.

773. Til *Lis og J. P. Jacobsen*.

Berlin. 26/11. 08.

Kære Lis og Jacob. Tusind Tak for modtaget Kort. Hvilken Taske Du vil have, Lis, maa nøjere præciseres; item en beskeden

Bog til Jacob. Men inden I faar dem, kan det godt vare *mindst* til Jacobs Fødselsdag, thi Forhandlingerne dræver af formedelst Tyskernes Grundighed; maaske ogsaa fordi man venter Besked om de nordslesvigske Forhold, og Tyskerne selv her ikke kan faa deres Folk til at makke ret, og det værste er, at Udsigterne er højst usikre. Steenstrups Antagelse om, at vi er ifærd med at fremme nye Vendetog mod Danmark — en almen udbredt dansk Antagelse — lægger væsentlige Hindringer i Vejen, fordi det paavirker den danske Regering, og fordi den vist desværre ogsaa er udbredt udenfor Danmark, d. e. har vakt en vis Misstemning i England m. v. Dette maa altsaa gøre os forsigtige med Indrømmelser; disse er uden al Realitet, da vi jo har fastsat vor Tarif autonomt, og da selv Bindingerne ikke skader os, fordi vi jo ikke vil forandre Satserne alligevel, før Traktatens Udløb, men indadtil og udadtil *ser det ud*, som om vi har ladet os »binde« af Tyskland og ikke af andre Stater. — Naa her regner det Skomagerdrengene ned! Men vi har det fortrinligt, og jeg haaber do. for jer. Hils og kys Børnene mange Gange; de skal nok faa fine Bolde. Tusind Hilsener . . . fra

Far.

(Lavisse har jeg *megen* Glæde af).

774. Fra C. Greisen.

Generaltolddirektoratet.

Chefen for Ekspeditionskontoret.

København d. 1. Decbr. 1908.

Kære Her: Generaldirektør!

Hermed sender jeg et Udclip af »Vort Land« for i Dag. Artiklen er endnu mere ondsindet end »Børsens«. Jeg ved rigtignok ikke om De fremdeles ønsker Tilsendelsen af slige »Avisudgydelser«, men indtil videre vil jeg vedblive med at udklippe og fremsende dem. Jeg var i Dag hos Ministeren i Anledning af at Hey havde været hos ham for at paavirke ham til at tillade, at Papir (til »De forenede Papirfabriker«) kunde tages paa Kreditoplag i December Md. Min. ønskede aabenbart, saavidt muligt, at imødekomme Hey. Jeg gjorde ham opmærksom paa, det efter min Mening aldeles umulige i at give en saadan Begunstigelse og — navnlig under Henvi-
sning til

Trælasthandlernes Andragende, som blev afslaaet, og hvor oven i Købet den nye Lov hjemler Ret til Kreditoplag — i Modsætning til Papir —, fraraadede paa det bestemteste, at give Tilladelsen, der vilde have en meget betydelig Rækkevidde. Han (Min.) antydede, at Hey muligvis vilde fremsætte Lovforslag i den ønskede Retning.

Deres ærbødigst heng.

C. Greisen.

775. Til *Niels Neergaard*.

Hotel Royal, Wilhelmsstrasse 69.

10

Berlin, d. 1. Decbr. 1908.

Kære Konsejlspræsident.

Angaaende den tvivlsomme og vanskelige Situation hernede i Øjeblikket har vi idag tilstillet Udenrigsministeren en udførlig Redegørelse, bilagt Konzeptet til en personlig Skrivelse fra mig til v. Koerner. Denne sidste var tilfreds med den, og jeg vil endnu stadig haabe, at vi faar Sagen til at glide. — Det vilde glæde mig, om De ogsaa var tilfreds med, hvad der hidtil var foretaget hernede; men hvorledes det gaar, er det jo en sjælden utaknemmelig Opgave at have at gøre med.

20 Jeg fornemmer af et og andet hjemmefra (hvad jeg jo forresten kunde sige mig selv), at heller ikke De danser paa Roser, derfor vil jeg nødig yderligere plage Dem, men nødsages dog til at henlede Deres Opmærksomhed paa følgende. Finansministeren har gennem Kontorchef Greisen ladet mig tilsende »Børsen« fra i Søndags. At jeg bliver skældt Huden ud, er for en trænet offentlig Mand af mindre Interesse, om man end kunde tænke sig et noget mere passende Tidspunkt dertil, end naar det vides, at han i et vanskeligt offentligt Ærinde er i Udlandet. Men Realiteten! En Notits i »Politiken« har fortalt, at Geh.et. Bramsen skulde have været med i Berlin, men at De havde sat Dem derimod (jeg faar hverken »Politiken« eller andre Blade tilsendt, men man viste mig Notitsen i Gesandtskabet). I den Anledning indeholder »Børsen« en Artikel, der blander Sandhed og Løgn paa den gemeneste Maade, overfalder mig og — bringer Referater fra Ministermøder, hvilke Referater (om de end er falske) af enhver Læser maa antages

at bidrøre fra Handelsministeren. Er dette nu blevet Koutume, og behøver jeg at finde mig i det skete, eller er der kommet eller vil der komme en Desavuering af Artiklen fra Minister Joh. Hansens Side?

Fuldt optaget som jeg er af alvorlige Ting — til Overflod faar 5
 jeg sendt hjemmefra Redegørelse for »Sagernes« Stilling iøvrigt og
 venter nogle særlig vanskelige Spørgsmaal til Afgørelse —, har jeg
 liden Tid til personlig Kævl. Men det har efter mit Skøn stor of-
 fentlig Interesse, om man fremtidig kan udtale sig til en Minister
 eller ikke; intet i Verden har jeg selvfølgelig haft mindre at gøre 10
 med end »Politikens« Notits, jeg beder Dem lade mig tilflyde Med-
 delelse om, hvor vidt Minister Joh. Hansen kan sige det samme
 med Hensyn til »Børsens« Artikel — — —; ja jeg kunde jo skrive
 en hel Del mere om den Ting, men vil hverken tage Deres eller
 min Tid dermed. 15

Iøvrigt befinder jeg mig fortræffelig. Hr. Bernhoft er en ud-
 mærket Medarbejder og en saare behagelig Rejsekammerat, og i
 Gesandtskabet møder vi stor Elskværdighed, ligesom de tyske de-
 legerede personlig er vakre Folk at have at gøre med. — Jeg vil be-
 stræbe mig for, i hvert Fald at kunne rejse fra Berlin senest i Slut-
 ningen af næste Uge. 20

Deres hengivne

Marcus Rubin.

776. Til Niels Neergaard.

Berlin, d. 2. Decbr. 1908. 25

Kære Konsejlspræsident.

Efter idag at have faaet tilsendt »Vort Land« af 1. ds. har
 jeg anset det fornødent efter Sagens hele Forløb at affatte med-
 følgende Artikel til eventuel Optagelse i »Berl. Tidende«.

Baade af Hensyn til min Stilling som Embedsmand og efter mit
 mangeaarige Venskabsforhold til Dem tilstiller jeg imidlertid Dem
 Artiklen, enten til godhedsfuld Viderebesørgelse eller for at De
 ellers kan foretage, hvad De anser for Ret.

Deres hengivne

Marcus Rubin. 35

777. Til *Niels Neergaard*.

d. 2-XII-1908.

Kære Konsejlspræsident.

Jeg var lige hos v. Koerner for at bede ham gøre sit til, at vore
5 Forhandlinger fremskyndedes. Hans Svar havde ikke den Betydning, at der er Grund for os til at tilskrive Udenrigsministeriet derom, men da jeg dog har noget paa Hjerte overfor Dem, kan jeg samtidig meddele, at v. K. sagde mig, der idag var tilskrevet Rigs-
kansleren om de handelsrejsende, og at man skulde søge Sagen
10 fremskyndet saa meget som muligt, men det var umuligt at sætte nogen Termin pr. Dag. Han syntes at tænke sig Muligheden af et Mæglingforslag fra det preussiske Indenrigsministeriums Side. Ogsaa om »Bindingerne« talte vi, og jeg sagde ham, at jeg i hvert Fald vilde søge at komme hjem i Slutningen af næste Uge, selv
15 om jeg da maatte vende tilbage nogle Dage efter for at være her paany et Par Dage. Dette tog han til Efterretning, og jeg tror, han vil gøre sit for at fremskynde Sagen, om end, som han sagde, hans Erfaring gik ud paa, at den Art Forhandlinger altid trak ud over Forventning, til alle Parters Ubehag.

20 Idet jeg altsaa haaber at kunne samtale [med] Dem om en halv Snes Dage, vil jeg bede Dem lade Greisen kalde eller tale med Finansministeren. Jeg kan ikke godt intervenere herfra, men, saavidt jeg forstaar Greisens Breve, har Landstingsmand Hey været hos Finansmin. i en Sag, hvor vi har sagt nej, og hvor Fin.m. havde
25 stillet sig velvillig; Forlangendet er imidlertid lovstridigt og vil føre til de umuligste og mest vidtrækkende Konsekvenser. (Tilladelse til at tage Varer, der nu ikke er kreditoplagsberettigede, paa Kreditoplag nu, for at kunne faa det til Nytaar tiloversværende fortoldet til den lavere Told). Jeg beder Dem sørge for, »ne quid
30 detrimenti republica capiat«. — Kedeligt at sidde her, hvor der er saa meget og vigtigt at gøre hjemme!

Samtidig med nærværende har De maaske faaet — eller vil De kort efter faa — en anbefalet Skrivelse fra mig ang. »Børsens« og, navnlig, »Vort Lands« Revolverartikler. I sidstnævnte kan punktu-
35 elt Schovelin eftervises. Rimeligvis er Forfatterskabet Sch.-Birck. — Hvis De mener, at min Artikel kan indsendes til Berl. Tid., men

at der maa gøres Rettelser af ministerielle Grunde, og De kan foretage disse Rettelser uden Ændring i det essentielle, d. e. navnlig hvad der vedrører *Regeringens* Stilling til Spørgsmaalet Bramsen, har De carte blanche.

Deres hengivne

Marcus Rubin. 5

778. Fra *Kaja Rubin*.

d. 3 Decb. 1908.

Kære Ky!

. . . Vi har det udmærket, og glæder os stadig over at høre at Dagene går brillant for Dig i Berlin, Du må egentlig føle Dig som 10 Ungkarl, eller Bernhoft er måske som en Slags Husmo'er, der kan tie og tale i Tide, men dog altid, som Du helst vil have det. Jeg synes det må være forfærdelig rart for Dig, at Du ikke kan høre alt Vrøvlet her er i Aviserne, for det er jo altid lidt gammelt, når Du får det, og Du må jo også føle Dig som vidende mere Besked, end 15 nogen herhjemme. Mig rører det ikke, at Du bliver skældt ud, det skal der jo altid nogen til, og Du er virkelig ikke bleven meget maltrakteret i Dit Liv . . .

Kajs.

779. Fra *Niels Neergaard*.

20

Konseilspræsidiat

Kbh. 3. Decbr. 1908.

Kære Rubin.

Tak for Deres Breve fra Berlin. Jeg forstaar, at det maa være en svær Tid for Dem, da Situationen jo virkelig ligger overmaade 25 vanskelig. Under disse Forhold at skulle være Genstand for malproppe Overfald som dem i »Børsen« og »Vort Land« gør det jo ikke bedre. De Aviser er dog en sand Landeulykke. Det begyndte med et Triumphhyl i »Politiken« over Bramsens og Schovelins Aflivelse og fortsattes saa, som De har set. Joh. Hansen fralægger sig 30 enhver Meddelagtighed i Artiklerne, og jeg har ingen Grund til at tvivle paa, at han oprigtig beklager deres Fremkomst. De skader jo ogsaa ham meget mere end Dem. Men mellem os sagt, kan det ikke betvivles, at hans uovervejede Meddelelser til Grosserer-societetets Folk er Oprindelsen til det hele. Han indser selv dette 35 og beklager det.

Deres Artikel har jeg modtaget iaften og fraraader Dem indstændigt at indsende den. Jeg har en gennem mangeaarig Erfaring rodfæstet Overbevisning om, at en offentlig Mand — naar han da ikke sigtes for noget positivt uhæderligt — bør lade Bladene snakke og ikke forsøge Berigtigelser og Erklæringer. Man kan dog ikke hamle op med dem alligevel. Og i Artiklen er der jo givet Meddelelser af en saa intim Natur, at de ikke kan gives offentlig af nogen, som har deltaget i de paagældende Forhandlinger. Man kan jo ikke hindre, at der kommer forkerte Meddelelser ud om hvad der foregaar i Ministerraad og andensteds, men Beretninger som de to Avisers har dog i alt Fald den Fordel at være forkerte og ikke at bære noget Navn, som giver dem Autoritet. Nok saa mange løgnagtige Meddelelser om hvad der bør holdes indenfor fire Vægge bør ikke fremkalde en eneste virkelig Indiskretion. Hvis De vedblivende ønsker at udsende noget Svar til »B.« og »V. L.«, synes jeg, det burde være ganske kort og om Regeringens Stilling ikke indeholde andet end f. Eks.:

Spørgsmaalet om at lade en handelskyndig Delegeret deltage i de afsluttende Møder ang. Handelstraktaten har været drøftet indenfor Regeringen, men denne har ikke anset det for opportunt paa et Tidspunkt, da en Realitets-Deltagelse fra en saadan Delegerets Side af forskellige Grunde maatte være udelukket, at gøre nogen Forandring i den danske Delegations Sammensætning.

Dette kunde jo muligvis udføres lidt nærmere hvad Motiveringen af Regeringens Standpunkt angaar, men der burde intet siges om Gangen i Sagen indenfor Ministeriet og ingen Navne nævnes. Hvad Deres egen Stilling angaar, var der vel intet i Vejen for at De særlig motiverede den, men vist helst uden at nævne Bramsen.

Som sagt: det bedste er her som næsten altid Tavshed eller i hvert Fald at vente med at skrive noget, til De kommer hjem og det hele er afsluttet. Sikkert kommer der ogsaa mere fra »B.« og »V. L.«s Side, naar det nu bliver bekendt, at Schovelin ikke faar Departementschefsposten, og der vil De sikkert faa en ny Skylle over Dem. Svarer De saa paa den første her og ikke paa den anden, vil det kunne misforstaas.

Forbitrelsen i den Schovelinske Lejr er jo vistnok meget stor, og den vil antagelig give sig endnu adskillige Udslag.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

N. Neergaard 5

780. Til *Niels Neergaard*.

Berlin, d. 6-XII-1908.

Kære Konsejlspræsident.

Mange Tak for Deres Brev. Jeg har besluttet at følge Deres Ønske og slet intet indsende eller lade indsende. Men selv om jeg ser bort fra den Schovelinske Bandes personlige Gemenheder, er der dog et Moment, jeg maa fremhæve i hvert Fald for Dem. Idet jeg beder Dem læse indlagte Lap, som man har sendt mig, maa De indrømme, jeg befinder mig i en ganske mærkelig Situation. Ellers bebrejder man ofte en Regering, at den for meget dækker sine Embedsmænd. Her lader Regeringen en Embedsmand personelt og reelt systematisk angribe for en Handling, hvor Embedsmanden har været i fuld Overensstemmelse med Regeringen; der var ikke alene ingen Gavn sket, der var sket stor Skade ved nu at sende en merkantil delegeret til Berlin, og der var givet Anledning til dobbelt Misforstaaelse, hvis en Mand i Bramsens Stilling osv. var kommet herved. Dette indrømmedes 48 Timer, før vi rejste, i et Møde Regeringens Chef ledede, og hvor der var 5 Ministre og 3 Embedsmænd tilstede. Ikke desto mindre er Forholdet det, at man — for ikke at kompromittere en enkelt af Ministrene — vedblivende lader Embedsmanden være Offer for den Forløbelse, der er sket af vedkommende Minister, der ovenikøbet, i Stedet for selv at meddele Sagens Sammenhæng, har givet Meddelelser, der misbruges, men som dog kan give et Skin af Ret til at tale om »inspirerede« Artikler! 30

Jeg skal nok staa for Skud, jeg er jo ingen ny Mand, hverken som Publicist, Politiker eller Embedsmand, men jeg tilstaar, at da jeg skrev om Embedsmændenes til Tider vanskelige Stilling (i »Berlingske«), faldt det mig ikke ind, at en Situation som den foreliggende kunde fremkomme! — — — 35

Igaar afgav jeg Modforslag mod Tyskernes kolossale Bindings-

forslag, og det blev modtaget bedre, end jeg havde ventet, men hvor langt vi naar, vil først vise sig om nogle Dage. Imorgen eller iovermorgen har v. Schoen og v. Koerner Foredrag for Bülow, og her vil det »nordslesvigske« Spørgsmaal vist finde sin Afgørelse; 5 Udenrigsministeriet sætter alt ind paa en for os gunstig Ordning, Indenrigsministeriet staar køligt eller uvenligt; nu skal vi se, hvem der faar Overtaget. Hestene, Brostenene, de danske Fordringer om Bindinger m. m. er i Land. Faar vi det nordslesvigske ordnet, og faar vi ikke for mange og navnlig ingen *offensive* Bindinger 10 (og herpaa gaar ogsaa min Kamp ud), er det ikke os, der trækker det korteste Straa ved denne Traktat, og den vil, ved sine Voldgiftsbestemmelser m. v., være os et Aktstykke af Værdi. Strander Sagen paa Nordslesvig, kan vi trække os ud af den, ellers vanskeligt, fordi det atter og atter betones solent fra tysk Side, at man 15 anser Traktaten som en Bekræftelse af vort gensidige gode Forhold. Og endnu er vi vel ikke naaet til hjemme at betragte Tyskland som en quantité négligeable!

Min Plan er: hvis »Nordslesvig« ikke gaar, saa at komme hjem snarest. Hvis Sagen gaar, d.v.s. dels med de handelsrejsende, 20 med Bindinger i Kvantitet og Kvalitet, som foreløbig jeg tror kan være acceptable (med udtrykkelig Forbehold af Desavuering), da, saa vidt mulig, at rejse hjem Lørdag Aften og maaske søge Dem alt Søndag. Hvis Rigsdagen tager Ferie f. E. den 18., vil der jo dog være en Uge til Forhandling med de frikonservative eller andre 25 (forsaavidt selvfølgelig Regeringen vil godkende vort Resultat) og derved sikre Forslaget. Jeg kunde da rejse tilbage lige efter Nytaar — Fraværelsen var altsaa blot en tre Ugers »Juleferie« —, og i Mellemtiden vilde de resterende Redaktionsarbejder, ved hvilke Korrespondance kan erstatte vor personlige Nærværelse, kunne 30 bringes i Stand. I Løbet af nogle Dage i det ny Aar, vilde derefter Arbejdet kunne gøres »finished«.

— Jeg har ogsaa faaet sendt en Artikel i »Berlingske« af Konsul Hey. Det hele gaar ud paa et højst udspekuleret Forsøg paa at lænse Statskassen for Penge, ved pludselige Kreditoplæg o. l. 35 lade Toldloven træde i Kraft før 1 Januar, og, uagtet man har haft 8 Maaneders Overgangstid, dog ikke at ville tage denne Tids

Afslutningspunkt som definitivt. Hvad Finansministeren har stillet i Udsigt, véd jeg ikke; men jeg er jo ikke hjemme, kan altsaa heller ikke have Ansvar for ny Bestemmelser, der er tagne siden min Bortrejse.

Hr. Bernhoft er idag i Besøg hos Generalk. Weimann i Hamburg; jeg hører, han har afslaaet Departementschefsposten, hvorfor véd jeg ikke, men jeg er naturligvis nysgerrig efter at vide, hvem der faar Posten. Gid det blev en administrativ trænet Mand. Ophører i vort udisciplinerede Folk ogsaa Disciplinen højest oppe, gaar der mer i Skuddermodder, end vi kan taale. 10

Nu skal jeg ikke plage Dem mere. Jeg befinder mig, trods alt, fortræffeligt. Skade, hvis min Person skulde gøre Sagen hjemme Skade! Jeg maa trøste mig med, at min Samvittighed er i god Orden.

Med venligst Hilsen,

Deres hengivne 15

Marcus Rubin.

781. Til Lis og J. P. Jacobsen.

Berlin, d. 6-XII-1908.

Kære Lis og Jacob.

Mange Tak for Eders Brevkort! — Det er ikke Løgn for alle Pengene, at I ikke har faaet lange Breve fra mig, men via Kort, Brev til Mor (og jer) og a. l. har vi jo dog været i stadig Forbindelse. Nu skal I faa et Brev, som tillige bedes læst af Mor og Inger.

Det er Søndag Morgen, Bernhoft rejste til morgen en Svip til Hamborg i Besøg hos Generalkonsul Weimann og kommer hjem imorgen Form., jeg er altsaa solo. Vejret er lyst og smukt, og jeg sidder i min Salon og skriver. Min Dag skal gaa saaledes: Om en Time paa Gesandtskabet, hvor jeg konfererer noget, der er afskrevet for mig, til v. Koerner, saa Frokost, saa et Museum, derefter en Slut-Visit hos Abrahams, til i Aften er der Billet til mig til Schauspielhaus (Henrik 6), efter Teatret »Middag«. Jeg har haft en fortrinlig Teatersæson hernede: paa Operaen Carmen, Lohengrin, Bajadser, en nydelig tysk komisk Opera: Versiegelt m. fl., saa i de forskellige andre Teatre: »Hvor man keder sig«, Bernard Shaws Stykke og forskellige tyske Stykker (deriblandt et gammelt: Revolutionen i Krähwinkel). Jeg har været mere paa Teatret i disse Uger 35

end i ligesaa mange Aar i Kbhvn. Gennemgaende er Spil og Sang fortrinlig og mine Pladser har jo været første Rangs (erster Rang). Af andre litterære o. l. Nydelser maa nævnes Lokalanzeiger hver Morgen og Lavisse om Aftenen. Den sidste er jeg meget taknemmelig for; den store Anmærkning Side 100 eller lign. om Kirken i Middelalderen har Forf. sikkert stjaalet af Jacobs »Det komiske Drama«. Museer har jeg ikke haft Tid til at besøge, men, som sagt jeg gaar der maaske idag.

Thi jeg har haft travlt. Det er meget vanskeligt og vidtløftigt at give en Forestilling om Arbejdets Art, men med nogle Ord skal jeg dog forsøge det. Fra dansk Side skal der vindes ved Traktaten en almindelig Regulering af vort Handelsforhold til det tyske Rige, hvorved vi bl. a. sikres retslig, hvad vi har faktisk (men hvad der hurtig kan opsiges), Mestbegunstigelse, ogsaa overfor alle de Nedsættelser, Tyskland, imod Gengæld, har ydet andre Stater; endvidere Specialbegunstigelser m.H.t. Heste og Brosten, endelig Voldgift m. v. Alt det *er* gaaet i Orden. Vi skal betale med, at en Del af vor Toldtarif *bindes*, d.v.s. ikke kan ændres før 1918. Det vil den alligevel ikke, og det er et Krav, der er almindeligt i Europa (og i Tysklands 11 andre Traktater), men uvant for os og falder os for Brystet, fordi vi jo ikke faar direkte Nedsættelser til Gengæld (giver heller ingen saadanne, men vor Tarif er jo liberalistisk). Tysklands Krav har her været saare ubeskedne, og jeg har kæmpet som en Løve; *en omfattende Erklæring, jeg oplæste igaar, tror jeg har bragt Sagen paa ret Køl*, men det vil først vise sig Tirsdag og Onsdag (hvor langt jeg har faaet dem drevet ned), og da vi i hvert Fald ved vort Tilbud (som jeg er belavet paa at forøge) har overskredet vort Mandat, maa Regeringens Samtykke indhentes; det har ogsaa været min Opgave at undgaa Bindinger i Kampgrupper, thi selv om der ingen Forandring bliver hos os, vil Partierne nødig for et Decennium opgive Haabet derom. — Den anden store og vanskelige Sag er de Handelsrejsende. Dels er der her fra tysk Side stillet Krav om Gebyrerne m. v., som nu er tilbageslaaet, dels skal de tage deres Forbud mod, at danske Handelsrejsende maa komme i Nordslesvig, tilbage, da det ikke lader sig forene med Handelstraktaten. Atter her har jeg foretaget betydelige skriftlige Redegørelser og i hvert Fald

forsaavidt med Virkning som det tyske Udenrigsministeriums Repræsentanter, der er i Strid med det preussiske Indenrigsministerium, har udtalt deres Tak og Paaskønnelse deraf som særdeles »anwendbar«. Her vil Afgørelsen formodentlig falde imorgen, idet Udenrigsministeriet — Ministeren v. Schoen og Direktøren v. Koerner — har Foredrag hos Rigskansleren, og det er hans ja eller nej, der bliver afgørende. Bliver det nej, staa vort hele Arbejde i Fare for at strande, men da Tyskerne nødig vil dette — thi de betoner officielt, at det er en *Venskabsstraktat* vi skal afslutte, og at selv om der ingen Toldkrig bliver efter en Stranding, vil denne have (naar *vi* giver Grund dertil) Følger, der ikke lader sig overse — tror jeg ikke, vi faar et absolut nej, da de véd, hvad dette *maa* betyde og indrømmer det. Faar vi et absolut ja, er dette fortræffeligt, men saa kommer vi vist til at betale det med flere Bindinger. Maaske ender det med et Mæglingsforslag, men om dette kan jeg intet sige, før jeg ser det. — Det hele ser idag noget mere fortrøstningsfuldt ud end hidtil, men det kan være væltet i Løbet af nogle Dage. Dersom det gaar den rigtige Vej, vilde jeg gjerne indrette det saaledes, at vi tog hjem *senest* paa Lørdag Aften og holdt »Juleferie«. D.v.s. vi indhentede Regerings (og Rigsdagskorporationers) Samtykke, lod samtidig i Berlin foretage de afsluttende Arbejder, der — hvis vi i Løbet af denne Uge bliver enige (d. e. faar et Forslag i Stand, jeg vil anbefale hjemme) — kan afgøres ved Korrespondance og kom saa tilbage nogle Dage lige efter Nytaar for at give Sagen den sidste Olie. — Nu faar vi at se, det er alt Fremtidsmusik og kan opløse sig i lutter Disharmoni. Tilbage vil i hvert Fald staa særdeles lærerige Dage, interessant og fornøjeligt Ophold o.a.l. At vore Nationalister hjemme tror, vi vil sælge os til Tyskland og udfordrer England, er sindssvagt. Men desværre er Følelsen heraf *meget* udbredt, og Regeringen mangler baade personlig og parlamentarisk Styrke til at dæmme op for denne Opinion. Dersom vi desuagtet faar Traktaten (efter stor Modstand i Landsting og Folketing), vil jeg blive Syndebukken. Hertil vil bidrage, at jeg er en kendt Mand, der vil noget og sætter noget ind paa, hvad jeg vil, at jeg i *visse* Henseender er »lavt Gærde«, at der er oprigtig Vrede over Traktaten mange Steder, at Ahlefeld m. fl. ikke interesserer Folk, og at

endelig — hvad der nu er tilkommet — den Schovelin-Birckske
Bande er rasende paa mig, da de mener, jeg har spændt Ben for
S. m.H.t. Departementschefsposten. Jeg har set et Par Artikler i
»Børsen« og et Par i »Vort Land« (og bryder mig ikke om flere);
5 jeg har korresponderet med Neergaard om, hvorvidt der skulde svar-
res. Han har bedt mig om at lade være (da det ikke kunde ske uden
at afsløre Joh. Hansens Forløbelser og derved kompromittere ham),
men vilde gerne svare officielt i Berl., at Bramsens Ikke-Accepte-
ring beroede paa *Regeringens reale, ikke min personlige Modstand*
10 osv. Men jeg har opgivet det. Lad S. m. fl. skraale. Jeg kan jo hel-
ler ikke forlange Fakkeltog af dem. Jøderaabet viser i denne Sam-
menhæng den personlige Forbitrelse, de paany skuffede Forhaab-
ninger. Skade for dem! — —

Humør, Appetit etc. etc. er straalende. Om og naar jeg kommer
15 hjem, meddeler jeg selvfølgelig, eventuelt telegrafisk. Tusind Kys
og Hilsener til jer og Troidene!

Far.

782. Til *Kaja Rubin*.

Berlin, d. 9-XII-1908.

20 Kære Kajs.

. . . Udenrigsministeriets Konference med Rigskansleren finder
først Sted Torsdag; forhaabentlig faar den et tilfredsstillende Re-
sultat, men tilbage staar saa Spørgsmaalet om »Bindingerne«, som
det er overordentlig svært at komme til Enighed om. Om det lyk-
25 kes blot at finde et acceptabelt Grundlag for endelig Enighed, véd
vi formodentlig først, naar vi rejser hjem. Vanskeligheden forøges
jo stærkt ved den Antipati, der i store Kredse er hjemme overfor
den hele Traktataffære. Igaar Aftes og efter Middagen hos Kørner,
havde K. Ideen til en Art Mæglingsforslag; hvor vidt dette kan
30 føre, maa imidlertid først Tiden vise, naar det nøjere udformes.

Iøvrigt var dette Selskab forskrækkelig fint. En overdaadig Menu
m.H.t. Mad og Drikke og gevaltige »grosse Tiere«. Jeg havde Ex-
cellenza (som det hedder her) Fru Statsminister von Studt tilbords.
Hun er en ældre Dame, men var højst lebendig og, som de andre,
35 paa en stærkt dekolleteret Overkrop — hvad der jo i de Kredse lige-
som i Hofkredsene er Skik og Brug, til de bliver 90 — behængt med

»Diamanten und Perlen«. Iøvrigt var hun, da Isen var brudt, hyggelig at passiare med, og efter Bordet talte jeg længe med hendes Mand, med den svenske Gesandt og forskellige andre.

...

Din Ky.

783. Til *Kaja Rubin*.

5

[Berlin] d. 11-XII-1908.

Kæreste Kajs.

Forhandlingerne er vedblivende yderst vanskelige. Paa de afgørende Punkter staar der Strid mellem det tyske Riges Udenrigs- og Indenrigsministerium; for at udligne den, er Sagen indbragt for Rigskansleren, og ham er det ikke muligt for Ministrene at faa i Tale, fordi der stadig er Rigsdagsforhandlinger med storpolitiske Taler, der tager hans Tid. Selv om imidlertid Udenrigsministeriet, der staar paa vor Side, faar Medhold, er det et Spørgsmaal, om dettes Forslag kan gennemføres hjemme hos os. Udsigterne er saaledes ikke lyse. Under alle Omstændigheder anser jeg det imidlertid for rettest nu at rejse hjem for at kunne konferere med Regeringen. Skulde der imod al Forventning vise sig afgørende Grunde til ikke at rejse Lørdag Aften, telegraferer jeg naturligvis. — Om en Times tid skal jeg til Møde og levere et Hovedslag imod Repræsentanten for Indenrigsministeriet; hvad jeg opnaar, véd jeg ikke. Hernede faar jeg megen Ros af Gesandten m. v., hjemme skælder og smælder de. Det maa gaa lige op, og man maa bygge paa sin egen gode Samvittighed.

...

Din Ky. 25

784. Fra *J. H. Hegermann-Lindencrone*.

Kgl. dansk Gesandtskab

Berlin, den 16de December 1908
Königrätzerstr. 140

Kjære Herr Generaldirecteur

30

Jeg sender Dem hoslagt Afskrift af et Brev, jeg igaar fik fra Herr von Koerner efter at have meddelt ham Notitsen til Ritzaus Bureau. De vil se, at han endnu haaber paa en ikke altfor fjern Afslutning af Tractaten.

Jeg tillod mig at telegraphere Dem til i Søndags, da jeg tænkte mig, at De muligviis ønskede, at de to Meddelelser — hjemme og her — om Underhandlingernes Udsættelse, skulde gaae ud paa aldeles det samme.

5 Jeg antog det for givet, som det jo ogsaa viste sig at være Tilfældet, at man her vilde sige, at der paa begge Steder vilde overveies.

Jeg har faaet en Skrivelse fra Udenrigsministeriet, — som jeg antager at De af meget gode Grunde kjender, — hvori der tales om
10 Optagelsen af Forhandlingerne ad Aare. Vi har altsaa en god Frist for os i ethvert Tilfælde.

Jeg kan ikke slutte uden at fremhæve hvor stor en Fornøielse og Tilfredsstillelse det har været for mig at have havt at varetage sammen med Dem — for mit Vedkommende med saa lidet Arbeide
15 — en Sag, som jeg ikke kan andet end tillægge en ikke ringe Betydning og som gråce à vous har faaet den bedste Vending, som den kunde faae, naar en Overenskomst ikke var mulig nu.

Med udmærket Høiagtelse forbliver jeg

Deres hengivne

20 J. Hegermann-Lindencrone

785. Til *J. H. Hegermann-Lindencrone*.

København, d. 17. Decbr. 1908

Kære Hr. Kammerherre.

Hjertelig Tak for Deres Brev! Deres Telegram modtog jeg rigtigt
25 nok og forsøgte at udnytte det i en indskudt Passus i Communiqué'et, men man var ængstelig ved det her, idet man fra dansk Side jo helst giver det Udseende af, at *vi* er færdige med Sagen; man vilde endog have Udtrykket »indtil videre« erstattet med »paa ubestemt Tid« eller lign., men dette fik jeg dog forpurret. De tilsendte Kopier af
30 v. Koerners Brev og af Nordd. Allg. takker jeg for, og de er vedlagt Akterne; men man kan jo ikke nægte, at hvis man fra tysk Side vilde have haft Traktaten i Stand, kunde man have stillet sig mindre stejlt. Der er i den tyske Modstand et politisk Moment og et professor-mæssigt. Det sidste vil have vor Traktat gjort systematisk saa ligt de
35 andre Traktater som muligt, trods den store Realforskel, det første

vedrører Frygten for Rigsdagen. Men ogsaa i saa Henseende forekommer det mig, at man med god Vilje kunde have lagt Sagen til Rette mere liberalt, end med de 100 Positioner; dette var aabenbart ogsaa v. K.'s Mening, til syvende og sidst maa der være en vis Uvilje — trods de modsatte Udsagn af v. Schoen — fra de inden- 5
rigsministerielle Kredses Side.

Med Hensyn til Fremtiden forekommer det mig, at man i Tyskland maa kunne ophæve den chikanøse Handelsrejsende-Bestemmelse i Stilhed, om ikke før saa *til Sommer, naar Rigsdagen er hjemsendt*. Sker dette, er jeg rig paa Udveje til en Bindings-Overens- 10
komst; men tredje Gang kunde vi naturligvis ikke begynde, uden at begge Parter først skriftligt havde sikret sig Enighed. En af disse Udveje har jeg nævnet i den skriftlige Slut-Indberetning, Bernhoft og jeg idag har afgivet til Udenrigsministeriet, og som jeg antager, De faar en Afskrift af. — Meget vil jo forresten ogsaa af- 15
hænge af *vore* indre politiske Forhold. De er stærkt brogede!

Man modtog os høfligt og elskværdigt, syntes vist, vore Tilbud var gaaet vel vidt og var glad ved at være sluppet med Skrækken. Dog tror jeg, Udenrigsminister og Konsejlspræsident er tilbøjelige til at begynde forfra, saasnart Slesvigerforbudet er af Vejen. 20
Nous verrons!

Her er grumme meget at gøre ved min Hjemkomst: Mennesker og Sager i Hob er lige ved at drukne mig, men jeg haaber dog at holde Hovedet oven Vande. Saa var det roligere i Berlin! Uagtet Udfaldet »lässt zu wünschen übrig«, kunde det jo være gaaet 25
værre, og trods Ventedage og endel Arbejde og trakasserende Møder, var det alt i alt en behagelig Tid. Bernhoft var en udmærket Rejseledsager, Scavenius i alle Maader hyggelig og elskværdig, og hos Hr. Kammerherren fandt jeg nu som før saamegen Velvilje og Støtte, at jeg overhovedet ikke kunde have tænkt mig Virksom- 30
heden dernede uden Dem og Deres Godhed og Bistand som Baggrund.

Hvad enten det bliver til noget med Traktaten eller ikke, har jeg personlig lært saa meget i de to-tre Ugers Ophold, at jeg ikke for meget vilde have undværet det. Jeg er kommet nærmere ind 35
paa Livet af tysk Forvaltnings- og Forfatningsvæsen end vel de

allerfleste danske, og da sligt ogsaa teoretisk altid har taget min Interesse, er jeg naturligvis saare glad ved et saa udmærket praktisk Kursus. Hvad jeg har udrettet, er jo kun lidet; jeg er Dem saare taknemmelig for den venlige og overbærende Maade, hvorpaa
5 De omtaler det; men jeg føler, jeg mangler meget i den preussiske Gehejmraads Lærdom og den sachsiske Ekscellences Rundhed og Smidighed —, og dog skulde jo begge Dele helst have været forenet i min Person. Men en Skælm giver mere, end han har, og jeg gav mit bedste. Andre kunde vel have gjort det bedre; de dygtigste
10 Besser-machere er dog i Reglen dem, der ikke [er] i Aktion og Ansvar.

Undskyld nu det lange Brev, og lad det være et Udtryk for, at jeg har megen Tak paa Hjerte overfor Dem. Jeg forbliver, med ærbødig Hilsen til Deres Damer, med udmærket Højagtelse

15 Deres ærbødige og hengivne
Marcus Rubin.

786. Fra *Isidor Heckscher*.

Stockh. 28/12 08.

Kære Ven!

20 Lige nu modtog jeg Dine kærkomne Linier og takker Dig hjerteligst paa Rosas og egne Vegne. Tredive Aar er en meget lang Tid — og hvor langt kan der mon være tilbage? — men vi maa være taknemlige for dem og for det, de bragte os.

Det har i Grunden overrasket mig, at man er gaaet udover Sverigs Grænser for at faa Elis Kvalifikationer bekræftede; han er vistnok ligesom vi andre gaaet ud fra, at den Sag var klappet og klar. Men jeg nærer ingen Uro for, at de Oplysninger, der indløbe, ville falde ud til hans Skade.

Det er, saa vidt jeg kan bedømme, virkeligt lykkedes ham i en
30 ung Alder (29 Aar) at trænge igennem i en overraskende Grad.

Som et Vidnesbyrd herom kan jeg ikke nægte mig den Tilfredsstillelse at sende Dig vedlagte Udklip af »Posttidningen«. Det er Elis Fortjeneste at have sat denne Sag i Gang, og i den Udtalelse til Statsraadets Protokol, hvori Kultusministeren anbefalede den
35 til Fremme, undlod han heller ikke at citere Elis Artikel om Sagen meget udførligt.

Af Dit Arbejde i Berlin ønsker jeg Dig et godt Udbytte. Jeg har med megen Ærgrelse læst de Angreb, som baade »Nationaltid.« og »Børsen« i den Anledning indeholdt. Selv er jeg af den Overbevisning, at vi maa se at komme til Enighed med Tyskerne, naar det blot paa en ærlig Maade kan lade sig gøre; men i alle Tilfælde var det jo *Din* Pligt at virke for Sagen paa bedste Maade, da den nu en Gang var rejst, og det er en yderst lav Taktik at angribe en Embedsmand for de Regeringshandling, han er sat til at exekvere. Men Tonen i vort offentlige Liv *er* nu ogsaa særdeles plebejisk. Og det er forresten ikke altid blot Tonen, der er noget galt ved. Bankmisèren volder mig mange Bekymringer. Og hvad giver Du mig for den islandske og færøiske Politik? 5

Lad os imidlertid haabe det bedste af 1909. Specielt haaber jeg for Dig og Dine paa et fredeligt og lykkeligt Aar og bringer samtidigt Jer alle en oprigtig Tak for alt Venskab og al Velvilje 15 i 1908.

De bedste Hilsener fra os alle!

Din hengivne

Isidor Heckscher

787. Fra H. I. Hannover.

Kbhvn., Ø, Malmøgade 9, 20
d. 30/12 1908

Kjære Hr. Generaldirektør

I Statsprøveanstaltens Bestyrelsesraads Møde iaftes gjorde jeg Rede for, hvorledes Indenrigsministerens Besøg her var forløbet, og omtalte den Interesse, han havde vist Anstalten, men tillige den Tvivl, han havde yttret om endnu i indeværende Samling at faa Anstalten ind under Statsdrift. Efter det Løfte, den afgaaede Minister havde givet om endnu i det forløbne Efteraar at forelægge et Lovforslag herom, virkede Meddelelsen om nævnte Tvivl ret nedslaaende paa Bestyrelsen, og fra en enkelt Side blev det Spørgsmaal bragt frem at lukke Anstalten med et ikke for langt Varsel. Det blev gjort gjældende, at Ingeniørforeningen var bleven holdt hen Aar efter Aar og tvungen til at give Tilskud til en Anstalt, hvis Drift, efter at dens Nytte forlængst var bevist, maatte være en Statssag. Da jeg nødig vilde have Spørgsmaalet om Lukning for meget diskuteret nu, hvor jeg haaber, at Ministerens Interesse 35

for Sagen og Toldvæsenets Interesse i Anstalten maaske dog bringer den ønskede Ordning tilveje i de kommende tre Maaneder, bad jeg om at opsætte Behandlingen, til det viste sig, at dette ikke blev Tilfældet.

- 5 Da jeg imidlertid er overbevist om, at Spørgsmaalet kommer op igen med fornyet Styrke, hvis en Ordning ikke tilvejebringes, har jeg nærmere overvejet, om Anstalten kan lukkes, og om Tidspunktet er gunstigt, og er derved kommen til den Anskuelse, at der aldrig har været en saa gunstig Lejlighed for Foreningen til at
10 lukke Anstalten som nu.

Et vigtigt Hensyn, som Ingeniørforeningen maatte tage, var Hensynet til Funktionærerne . . .

- Saa er der Hensynet overfor Staten. Efter det ringe Hensyn, Staten har taget til Ingeniørforeningen, er denne Forening vist kun
15 i meget ringe Grad forpligtet til at tage Hensyn til Staten, selv om mange Statsautoriteter, der er ganske uskyldige, saasom Vandbygningsvæsen, Toldvæsen, Jærnbanevæsen, Christiansborgs Bygmester o.s.v. vilde komme i stor Forlegenhed. Mest kedeligt vilde det være, at vi bleve latterliggjorte i Udlandets Øjne til den
20 store internationale Materialprøvningskongres til Septbr., idet den Mængde fremmede Delegerede, der ville komme hertil paa Udenrigsministeriets Indbydelse, vilde sprede rundt i alle Lande Efterretningen om det hidtil uskete, at en Statsprøveanstalt var bleven lukket og det oven i Købet i det Land, hvor man havde bedt Ma-
25 terialprøvningsinteresserede møde op fra hele Verden.

- Saa er der Hensynet til Foreningens Finanser. I den Retning vil Foreningen imidlertid ligefrem staa sig ved at lukke Anstalten og sælge Inventar og Maskiner. Cementprøvningsmaskinerne maatte Vandbygningsvæsenet købe, og de øvrige Maskiner vilde nok være
30 ret lette at sælge paa en Tid, hvor der rundt om oprettes ny Anstalter. Ingeniørforeningen vilde sikkert ikke blot faa sine Laan refunderede og faa dækket sin Risiko for den Husleje, vi sidde for for de kommende 5 Aar, men vilde nok faa dækket ogsaa en Del af de Tusinder Kroner, som Foreningen har erklæret at ville
35 give Afkald paa, naar Staten overtager Anstalten. Maaske ovenikøbet Toldvæsenet vilde leje Lejligheden her, da det jo — kuriøst

nok — ellers kun kan lade sine Funktionærer gaa til og fra dets her indrettede Laboratorium gennem Vinduerne.

Endskøndt jeg selv naturligvis med stor Sorg vilde se en Anstalt lukket, som jeg i 12 af mine bedste Aar har nedlagt et meget stort Arbejde i, vil jeg — naar Spørgsmaalet imod Forventning skulde blive aktuelt — som Bestyrelsesmedlem vistnok have at give det min Stemme. Meget ked vil jeg da være af at have bragt Toldvæsenet i en vanskelig Situation, men efter Minister Bergs Udtalelser den Gang var jeg berettiget til at tro, at jeg bragte Toldvæsenet i Forbindelse med en varig Institution. 10

Med de bedste Ønsker om et glædeligt Nytaar

Deres hengivne

H. I. Hannover.

788. Til *Gerda Thamsen*.

Vendersgade 23. d. 6/1. 09. 15

Kære Fru Gerda.

Det er altid smukt, naar Folk, der lever i »Kulturcentrummerne«, mindes Eskimoerne mod nord. Altsaa tusind tak for Nytaarshilsenen! Den fandt os alle »all right«, uden legemligt eller aandeligt Jordskælv, »paa det jævne«. Jeg har været ca. 4 Uger i Berlin for at drive Handelstraktatforhandlinger — som derefter indtil videre er udsatte —, og jeg havde baade ved selve Forhandlingerne og ved Livet i »high-life« mange interessante Oplevelser; ikke mindst fik jeg et praktisk Kursus paa nærmeste Hold i tysk Forvaltnings- og Forfatningsliv, der var mig saa meget fornøjeligere, som jeg i 25 Aarenes Løb gennem Læsning af Aviser og Bøger har samlet mig en Del Kendskab sammen, teoretisk, til tysk privat og offentligt Liv. Enkeltheder kan jeg ikke fortælle Dem — skriftlig; sad De hjemme hos os en Aften, kunde jeg nok anekdotemæssig sige Dem et og andet, saasom i den lettere Manér: ved en Diner siger 30 den Dame, jeg ikke havde til Bords (tilbords havde jeg en Ekscellencefrue, mindre kunde aldrig gøre det): »Sie sind lange in Konstantinopel gewesen?« Hvilket er udlagt, enhver, man ikke vidste andet om, ansaas for en omrejsende Diplomat i dette snurrige Korps af ambulerende »Statsmænd«, der danner en egen Familie hele 35

Verden over. Og i den seriøsere Manér: der er ingen Tvivl om, at Kejser, Kansler og Udenrigsdepartement i Indflydelse er hundrede Mile borte fra Bismarcks Tider; jeg gjorde reale Erfaringer i den Retning, og det er interessant for den, der har oplevet og samlevet
5 med, at et Ord fra »Auswärtiges Amt« i Wilhelmsstrasse var et Kommandoord for den hele Verden. Saaledes var det jo ogsaa engang med Napoleon III; Forskellen er imidlertid, at da han faldt, var en Eventyrers Saga ude, noget lignende sker ikke i Tyskland, dets Magt er enorm, selv om dets Préstige i forbigaaende Stunder
10 er en Smule fordunklet, og vi herhjemme — jeg mener Chauvinisterne — har godt af at drage sig det til Minde.

Tiden gaar iøvrigt for mig med uhyre Travlhed (under endel offentlig Udskældning m. v.) for at bringe den ny Toldlov ud i Livet og med officiel og privat »Mad« etc. Men til Forfriskning
15 har jeg jo Kone og Børn (hvorunder Jacob) og Børnebørn.

...

Gid nu De og Deres Mand maa have et udbytterigt Ophold i Paris og andre Steder i og udenfor Europa, hvor De i Aar drager hen. Hils Husbonden mange Gange fra mig. Et godt og lykkeligt
20 1909 for Dem begge!

...

Deres hengivne

Marcus Rubin.

789. Fra *H. A. Bernhoft*.

Hotel Royal

25

Berlin W, den 19. 1. 1909

Kære Hr. Generaldirektør

Jeg har lige indtaget Hotellets souper med den traditionelle Kraftbrühe og vort Samvær her er kommet mig saa levende i Hu, at jeg føler Trang til at sende Dem et Par Ord. Jeg har spist i min
30 Ensomhed, fordi der idag er en Familiemiddag hos K. herre Hegermann til Sammenspisning af Familierne Hegermann og Holm, forinden Frk. Frederikke paa Torsdag smedes i Hymens Lænker, forhaabentlig Rosen d^e. Hr. v. Koerner har i disse Dage faaet Røde Ørn 1ste Klasse og Vennen v. Stockhammern er blevet vortragender
35 Rat. Jeg tænkte et Øjeblik paa at gaa op og gratulere de 2 Herrer,

men betænkte mig, da jeg strengt taget intet har at gøre i Ausw. Amt og desuden ikke havde Lyst til at komme ind paa det uundgaaelige Spørgsmaal om Forhandlingernes Genoptagelse, hvortil der jo for Tiden ikke er videre Udsigt, saa meget mindre som der p. t. blæser en os ugunstig Vind fra massgebender Stelle her nede. 5

Jeg beder Dem gentage for Fru Rubin, hvor ked af jeg er over ikke at have kunnet naa at gøre hende et Besøg for at takke hende for hendes Gæstfrihed og Venlighed overfor mig.

Imorgen tidlig rejser jeg videre til Wien — og saa er jeg ude paa Glidebanen. 10

Med de bedste Hilsener

Deres ærbødigst hengivne

H. A. Bernhoft.

790. Til *J. H. Hegermann-Lindencrone*.

København, d. 22. Januar 1909. 15

Kære Hr. Kammerherre.

Fra Gesandtskabet i Berlin har jeg faaet tilsendt Lovforslagene, med Bilag, vedrørende den halve Milliard Rm., det tyske Riges Borgere skal glædes med i Skatteforøgelse aarlig. Forsaavidt Sendingen hidrører fra Dem, bringer jeg min Tak. Det er en uhyre 20 Lærdomsskat, her er samlet, og faar de tyske Borgere Plagen deraf, vil andre Landes Borgere kunne glæde sig ved at have faaet et Materiale, der giver fortrinlige Oplysninger om baade Tysklands og andre Landes finansstatistiske Forhold. Ihvorvel Materialsamlingen paa vel en 1000 Kvartsider i Begyndelsen forskrækkede 25 mig noget, har jeg dog givet mig i Lag med den og haaber at faa Nytte deraf.

Derimod har jeg ikke modtaget noget senere Udkast til Protokoller end dem — fra de første Møder — vi fik i Berlin. Jeg tænker dog, vi ved Lejlighed faar Korrekturer tilsendte, da der jo dog i 30 hvert Fald maa foreligge en Redegørelse for, hvor vidt vi naaede ved Møderne. Om nogen Genoptagelse af Forhandlingerne, der jo nu ikke ret vel kunde ske uden ved tysk Initiativ, er der vel næppe foreløbig Tale, navnlig ikke naar man ser hen til Deres egen Mening om visse Stemninger paa meget afgørende Sted, en 35 Mening, som Udenrigsministeren viste mig den Tillid at gøre mig

bekendt med. Naa, Stemninger kan jo skifte, men vor Presse m. v. herhjemme gør jo ikke meget for at hjælpe derpaa — desværre! Imidlertid er og bliver der jo den Forskel paa det Spørgsmaal, Traktatforhandlingerne delvis strandede paa, og alle andre, at me-
 5 dens det ikke vedkommer den danske Regering, om man opløser eller ikke opløser en Forsamling i Flensborg, vedkommer det den direkte, om man nægter en Gruppe danske Borgere Adgang til Slesvig. Det undrer mig lidt at man ikke fra tysk Side her disting-
 10 verer: man kunde have gjort os den ene Indrømmelse og saa meget skarpere afvist enhver anden, direkte eller indirekte Indblan-
 ding i de indre Affærer. — Nu faar vi jo foreløbig se Fremtiden an.

Jeg havde Brev fra Bernhoft, der meddelte mig, at baade v. Koerner og v. Stockhammern havde faaet forskellige Udmærkelser. Staar disse i Forbindelse med det (foreløbig forgæves) gjorde Trak-
 15 tatarbejde? Herhjemme har man, takket være Dem, fra Ministrenes Side udtalt paaskønnende Ord, men iøvrigt har man enten tiet eller understreget min Uduelighed (Bernhoft var ked af, at »Vort Land« fremhævede, at han var udnævnt til Gesandt, bl. a. som
 20 den, der ved sin Dygtighed havde afværget de Ulykker, jeg ellers vilde have gjort). Alt sligt hører jo imidlertid til en offentlig Mands »Sportler« og tages med i Købet! — Det vil more Dem at høre, at ved en Visit, jeg i Søndags aflagde hos gamle Ghr. Vedel udviste han en Aandslivlighed, som om han var en ung Mand; en
 25 slig »sana mens« i »sano corpore« er i Sandhed misundelsesværdig.

Ellers misunder jeg ingen men befinder mig saare vel baade ved
 30 Pligt- og ved Otiumsarbejde, og jeg haaber ogsaa, at De, Hr. Kammerherre, skal være all right! Med ærbødig Hilsen til Deres Frue
 Deres med udmærket Højagtelse hengivne

Marcus Rubin.

30 **791.** Fra *Julius Salomon*.

Platanvej 10. 30-1-09.

Kære Ven.

Tak for Afhandl. om Toldloven, som det har moret mig at læse, bl. A. er ieg glad over Afsnittet om Sukkeret, fordi det er langt
 35 klarere og forstaaeligere end det meste af, hvad ieg i saa rigt Maal har hørt i Rigsdagen om samme Emne.

Naar ieg skriver Dig et Par Ord til istedenfor at takke Dig telefonisk, er det navnlig fordi ieg gjerne vilde bevise, at Du efter min Mening har gjort Dig skyldig i Misbrug af fremmede Ord i denne Afhandling. Kan Du huske fra Goldschmidts »Livserindringer«, at Rafen siger: Min lille Dreng, hvorfor siger Du »Graußmemme«? 5 Jeg siger ligesaa: Hvorfor siger Du hele Tiden Fiscus, naar Du mener Statskassen?

Jeg ser jo nok, at netop i en Afhandling om en Toldlov er der en Masse Fremmedord, som kommer ganske af sig selv f. Eks. Polarisation o. l. som ikke kunne erstattes af tilsvarende danske og det 10 gælder jo overalt, hvor det drejer sig om tekniske Sager. Men Lægerne skal jo altid sige, at Patienten »collaberede« o.s.fr., og det er ikke nødvendigt.

Lad mig give Dig en Fortegnelse fra selve Afhandlingen:

S. 1: *Fase Afsnit*; S. 2: *ominøs* kan vanskelig erstattes; *Plenum* hele 15 Udvalget; *liberalistisk*, *protektionistisk* Frihandel, Beskyttelse (Masser af Steder); *accepteres* godkendes; S. 3: *indiceret* givet, at man maatte; *mobile* bevægelige; *Revenuer* Indtægten af den; S. 4: *Reageren* Modstand; *ideelle* hedder det ikke ideale? — *emanerede* udkom; S. 5: *realiter* saglig; S. 6: *Kontinuitet* Sammenhæng; *Succès* 20 *d'estime* kan ikke oversættes; S. 7: *Navigering* Krydsen; S. 10: *uacceptabelt* ikke kunde gaa igennem; S. 11: *Fiscus* Statskassen; S. 13: *projekteret* paatænkt; *rapid* hurtig; S. 15: *Status for Fiscus* Statskassen; S. 21: *Kommunikationsmidler* Samfærdselsmidler; *ad-* 25 *ministreret* gennemført; S. 23: *Chancerne for at reussere* slaa igennem; S. 25: *Friktion* Gnidningsmodstand; *Konsumenter* Forbrugere; S. 26: *Eksport* Udførsel; *Konsuminteresser* Forbrugsinteresser; S. 28: *antidiluviansk* ante før Syndfl.; S. 33: *urealisabelt* uigen-nemførligt; S. 38: *simplificeres*, *liberaliseres* radikalt kan vanskel- 30 lig fordanskes; *modificeres* forandres; S. 49: *der gør rationel Told-* *protektionisme* (– beskyttelse) *til en contradictio in adjecto* Selvmodsigelse; S. 51: *tekstuel* paa ethvert Punkt; S. 52: *m²* hvad er det? — S. 65: *Lavde* Er det dansk? Det er ikke Sprogbrug; S. 79: *difficile* *Interessespørgsmaal* vanskelige; S. 83: *partiel* delvis.

Dette er altsaa kun en lille Buket og som Du vil se paa mange 35 Punkter dækker det danske Ord fuldkommen det fremmede, paa

andre kunde det fremmede være undgaaet ved en let Omskrivning.

Naturligvis er alt dette jo kun Form og berører ikke Afhandlings Indhold, som ieg selvfølgelig finder meget oplysende. Jeg haaber ikke, at Du ligesom den afdøde Erkebiskop af Granada vil
 5 lade mig undgælde som han gjorde det overfor den stakkels Gil Blas, idet han netop fandt, at det, Gil Blas paaankede, var det allerbedste i Prædikenen. Skønt ieg ikke er »Sprogrenser« eller Herman Trier, nægter ieg dog ikke, at ieg holder mest af danske Ord, hvor fremmede ikke er nødvendige, og det forekommer mig,
 10 at Du i Din Forfattervirksomhed ellers har gennemført det Samme.

Venlig Hilsen

Julius.

792. Fra *Edvard Brandes*.

31-1-09

15 Jeg har tilbragt en yderst behagelig Søndagformiddag med at gennemlæse »Toldloven« — særdeles lærerigt. Med en ikke ringe Beskæmmelse tænker jeg paa, at der i Landstingsudvalget ikke sagdes ét af de fornuftige Ord, ikke anstilledes én af de oplysende Jævnførelser, hvoraf Afhandlingen vrimler. Der findes en Tryk-
 20 fejl Side 6, ellers er Fremstillingen uden Lyde, og kun én Mand i Danmark kunde affatte den.

Deres ærb. hengivne

EB

793. Fra *Sigfred Levy*.

25

d. 31/1. 09.

Kjære Rubin.

Mange Tak for Deres interessante Afhandling om Toldloven; den har forskaffet mig en fornøjelig Søndag-Formiddag, — skjønt jeg jo nu indseer, at jeg ikke formaaer at rokke Deres mangeaarige
 30 og trofaste Forkjærlighed for det gratiøse Ord: »hovedsagelig«.

I den triste Ørkenvandring, som vi Folk fra »Gjennembruddet« f. T. maa døje gennem alle Slags Religioner: Forsvars- Afholds- Gymnastik- Vegetar- o.s.v o.s.v. føles saa ofte en tørstig Længsel efter Jævnhed, Klarhed og gode Grunde. Deres lille Afhandling

er virkelig en tiltrængt, forfriskende Oase; og jeg takker Dem for den og ønsker Dem til Lykke med den.

Venligst Deres hengivne

Sigfred Levy.

794. Til *Kaja Rubin*.

5

[13. febr. 1909]

Kæreste Kajs.

Ihvorvel Du forhaabentlig hører fra mig baade idag og imorgen, vil jeg dog skrive to Ord baade for at glæde mig over Vejret paa Dine Vegne og for at takke for Dine saare velkomne Brevkort. Neer- 10
gaards Mening er i Korthed: *Københavns Landbefæstning bør op-
børe at eksistere*, en Belejring, med eventuelt Bombardement af
Kbhvn., er vi ikke kapable til at tage imod og vil være en Forryk-
hed at udsætte os for. Men vi opkaster nogle Skanser tværs over
Sjælland for at faa Tid i et Døgn til at mobilisere de 25000 Mand, 15
der skal hindre en Overrumpling, en Parademarsj eller lign. Lider
de Nederlag, opgives Ævret. Altsaa kun en Neutralitetssikring,
intet andet. — Tusind Kys.

Din Ky.

795. Til *Kaja Rubin*.

20

København, d. 25-2-1909.

Kære Kajs.

Jeg kan hilse Dig fra Konge, Dronning etc. etc.; vi havde det virkelig rigtig rart. Der var ingen egentlig Kur, saa Koncerten be- 25
gyndte tidligt, og der var meget køn Musik (Programmet staar i
Aviserne); Helge Nissen synger jo prægtigt (jeg synes nok saa
kønt som Cornelius), og ligeledes var det en sand Ørenlyst at høre
de to Damer; men der klappes kun »officielt«, saa det maa være et
lidt køligt — men saare fint — Publikum at have for sig. Da man
ikke tog Damer tilbords, kunde man spise sin (rigtig gode) Mad 30
i Ro og drikke dertil. Jeg snakkede med Hempel o.m.fl. — Grev
Reventlow fra Hannover, der var her i Besøg og er noget af en
Historiker samt kendte mine Bøger, bad mig endelig besøge sig paa
hans Gods ved Bremen. Kl. 12½ var jeg hjemme, men idag rej-
ser jeg ikke til Bremen.

35

Her er fuldt op at gøre, men ça ira. I Politik intet nyt; jeg talte et Øjeblik med Neergaard, som tilsyneladende er ved godt Mod. Alt vil komme an paa, om han tilsidst faar Støtte af J. C. Christensen, hvad jeg forresten tror, fordi denne ikke kan tjene noget
5 ved at vælte, men vel ved at støtte Neergaard og være den »red-
dende Engel«.

Jeg haaber, det bliver ved Truslen om »lock-out«, men lyst ser det jo ikke ud . . .

Din Ky.

10 **796.** Til *Kaja Rubin*.

9/3. 9.

Kæreste Kajs.

. . . — Af Politik intet offentligt nyt, men der forhandles og rodes bag Kulisserne; om der naas Enighed anser jeg for *meget tvivl-*
15 *somt*. Finansmin. og jeg er kommet paa meget fortrolig Fod, men desværre er min Mund lukket *for alle* med syv Segl . . .

Ky.

797. Til *Pontus Fablbeck*.

København, d. 12-3-1909.

20 Kære Hr. Professor.

Mange Tak for Deres Afhandling om Sverigs sociale og politiske Forhold. Om de sidste véd man desværre ogsaa i Danmark saare lidt; vort store ny Konversationsleksikon (Salmonsens) indeholder forresten en ganske god Artikel derom. Men det kan jo heller ikke
25 nægtes, at den svenske Forfatning er svær at faa fat paa, netop fordi den er bygget historisk op, og fordi den rummer saa mærkelige Modsætninger: større Kongevælde, men ogsaa større Rigsdagsvælde end i almindelige konstitutionelle Monarkier, flere Former, men ogsaa mere Ugenærthed — jfr. Justitiekanslerens og Justitieombudsmandens Stillinger m. v. — end ellers i Europa; og, trods
30 alt, gaar denne Dualisme ogsaa, synes det en dansk, noget igen i de sociale Forhold. Jeg tænker ikke just paa Adelsens juridiske Særretigheder, men Landets Historie og Natur har skabt en stærkere Overklasse end hos os. Der findes i Sverige en Række historisk be-
35 rømte Adelslægter, hvortil vi ej har Mage, Biskoppernes Stilling

synes os mere prælatmæssig, og selve Næringsvejenes Udvikling — de mange Fabrikker, med Fabriksherrer, og, modsat, udstrakte Landsdele med en knapt levende Befolkning —, gør tilsammen taget et mindre nivelleret Indtryk end for Danmarks Vedkommende. Jeg udtaler mig ikke om, hvad der er bedst, kun om det faktiske. 5 Jeg kunde føje til: de særlige Universitetsbyers Paavirkning af de studerende Klasser og — maaske mest — vor Formløshed i Væsen og Væren, i Modsætning til svensk Stilfuldhed. Meget af alt dette er Imponderabilier, men som tilsammen gør en ikke ringe Forskel — lige til vor Sprogarts Forskellighed. 10

Nu har De jo faaet et nyt statsretsligt Organ hos Dem, Regeringsretten. Det er vist noget, vi burde søge at faa Mage til; men Tiden er ikke inde for os til dybtgaaende statsforfatningsmæssige Nyordninger; vi har vanskelige Tider hernede, og hver Dag har sin Plage. 15

Idet jeg takker endnu en Gang for Afhandlingen, der sætter Tanker i Bevægelse for dem, der overhovedet kan og vil tænke, og som interesserede mig meget, er jeg, med ærbødig Hilsen til Deres Frue,

Deres hengivne

Marcus Rubin. 20

798. Fra *Edvard Brandes*.

Den 15 Marts 1909

Kære Rubin! De vil ikke imorgen finde Artiklen i »Politiken« men en hel anden. Sagen er, at under Renskriften paatrængte der sig en Mængde Overvejelser. 25

1) Forfatningens Godhed. De Radikale ønsker mange Ændringer: Kvinders Valgret, Aldersgrænsen nedbragt, Landstingets Omordning osv. osv. Hvis Referendum indføres i Forfatningen, er dette maaske en demokratisk Udvidelse. 30

2) Er Folkeafstemning grundlovsstridig? Jeg tror det; jeg diskuterede Sagen to Timer med Oskar Johansen iaftes, han tror det ogsaa, men anser det i denne Form for »et fint juridisk Spørgsmaal«. En Lovs Ikrafttræden kan gøres afhængig af Betingelser (i Tid, andre Love osv.); én Lov om Spiritusforbud blive afhængig 35

af Afstemning i Kommunerne*). Indførelse af Republik ved Lov passer ikke, thi her er Forfatningsforandring paabudt gennem Op-
løsning af Tingene. Men hvis Republik indførtes paa regulær Vis,
og der tilføjedes: dog kun hvis en Folkeafstemning giver Flertal
5 herfor, hvad var saa egentlig at sige dertil? Alligevel har jeg brugt
det Grundlovsstridige for at ophidse Landstinget. Jeg tror imidler-
tid ikke, det vil have Betydning i Agitationen blandt demokratiske
Vælgere.

3) Jeg tør ikke gaa ud fra noget saa usandsynligt som at man
10 vil gennemføre Forslagene i denne Samling. Baade Christensen og
Neergaard har forpligtet sig til at forelægge Forsvarssagen for
Vælgerne forinden Afgørelsen. Dette *kan* de ikke komme over.
Jeg har derfor standset ved anden Behandling som det sandsynlige.
Skulde dette vise sig forkert, saa er der helt anderledes Slag for de
15 svegne Løfter.

4) Jeg har det bestemte Indtryk, at den første Artikel var »oven-
over« — ovenover det Hele, Bladet, Partiet, de usle smaa Forhold.
Dette er altsaa Forklaringen. Undskyld!

Deres hengivne

20

Edv. Brandes.

799. Fra *P. A. Jerichow*.

Finansministeriets Andet Revisions Departement.

10/5 1909.

Kjære Hr. Generaldirektør,

25 Desværre traf jeg Dem ikke, da jeg kom op idag Kl. 4⁴⁰; jeg
ventede til Kl. 5 i Ministerens Forværelse; men da jeg skal rejse
iaften maatte jeg gaa.

Jeg beklager meget at maatte meddele, at ingen af D'hr. Kon-
torchefer i Departementet vil søge det ledigblivende Toldkasserer-
30 Embede i Randers, uagtet dette Embede saavel for Hr. Lindenberg
som for Hr. Buncke maa betragtes som et særdeles smukt Tilbud.

Jeg har overfor D'hr.^s Vægning, der udelukkende er motiveret
ved rent personlige Hensyn, forgjæves fremhævet den uheldige
Situation der skabes for Departementets øvrige Embedsmænd, naar

*) Jeg ser godt Forskellen, nemlig at Loven netop indfører Kommuneaf-
stemningen. Men for plebs?

de som faa saa gode Tilbud ikke vil modtage dem og derved hindre andre i at komme frem.

Det er efter min Mening en ganske uberettiget Rolle personlige Hensyn herved komme til at spille, og jeg maa beklage, at vi ikke have det som i Tydskland, hvor Administrationen anbringer Embedsmændene der, hvor den helst vil have dem. — Men her skal det ikke »siden Grove blev Toldkasserer i Aarhus« (noget der ligger saa langt tilbage, at Jansen mener det tildrog sig i hans Barndom) være passeret, at en Kontorchef er gaet ud til et Provinsembede!

Jeg maa paa Departementets Vegne takke Dem meget for Deres gode Hensigter, der ikke burde have mødt Modstand fra de paa-gjældendes Side.

Jeg skal til Thisted, Nykj. Jyll., Skive og Viborg og er i Kjøbenhavn igjen Fredag Morgen.

Jeg vil se op til Dem Fredag eller Lørdag.

Deres hengivne

Jerichau-Christensen

800. Til *Kaja Rubin*.

Aarhus Toldkammer, 18/5-09.

Kæreste Kajs.

Nemlig: Overfarten gik saaledes, at der var 4 særskilte 1. Kl. Kupeer, hver af dem indrettet (paa den ene Længdeside) til Seng. Handelsministeren og jeg fik hver en, og paa Fyen fik Konsejlspr. og Indenrigsministeren, der kom fra Vælgermøder, hver en. Jeg spiste til Aften ombord paa Færgen med Joh. Hansen, vi havde det hyggeligt, og jeg fik ham retledet med Hensyn til Tolddomstolen. Det var nyttigt. — Jeg sov iøvrigt i et kun i den anden Halvdel af Natten, navnlig efter at vi Kl. 4 var koblet fra og stod i et Hjørne af Jernbanepladsen. — Kl. 7½ mødte Overtoldinspektør, Toldinspektør og en Rorsbetjent, og jeg kørte nu til Toldboden, hvor et Hjørneværelse med henrivende Udsigt over Havnen, egen Indgang fra Hovedportalen og egen Forstue, Toilet etc. er nydeligt indrettet til mig. Jeg har baade mandlig og kvindelig Betjening, fik udmærket Morgenserivering, sov en Time og kørte saa i Automobil til Udstillingen, i hvis Solennitetssal Aabningshøjtideligheden foregik. Jeg sad imellem Geh.et. Bramsen og Grev Friis; iøvrigt var

der naturligvis et Utal af Bekendte. L.C. Nielsen havde skrevet en (altfor lang) Kantate, hvoraf 3 Vers, »en Sang til Danmark« var gode og vægtige, Resten dels taaget, dels Klingklang; Musikken var paa mange Steder køn, paa andre anstrængt; Borgemester Drechsel
5 holdt Indledningstalen, der var godt ment og slet holdt, jeg roste ham for det instruktive Indhold, men mente det ikke. Salen er stor og køn, men Stormen hylede, og Folk frøs. Saa tilbragte jeg et Par Timer paa Udstillingen; her er selvfølgelig umaadelig meget at se paa, men I véd, jeg egner mig mindre godt til sligt . . .

10 Byen er forresten smukt pyntet og ser fortræffelig ud, men det hele er jo lidt vinterligt, saa jeg naar næppe nogen Skovtur. Imorgen Formiddag vil jeg bese Toldlokalerne, hilse paa Personalet etc., Kl. 1 har jeg aftalt med Neergaard Middag paa Royal (jeg er ikke klar over, om det er som hans Gæst, det er i hvert Fald ganske pri-
15 vat), imorgen Aften maa jeg vist gøre noget for Toldherrerne, og Torsdag er jeg sammen med Finansministeren . . .

Din Marcus.

801. Til *Kaja Rubin*.

Aarhus d. 19/5-09.

20 Kæreste Kajs.

Tidlig Morgen! Men jeg vil sende Dig et Par Ord, for at det kan komme med Jernbanen og uddeles imorgen tidlig. Festen igaar gik udmærket. Det var koldt, men ved Mad og Vin etc. bragtes Temperaturen efterhaanden til Vejrs. Min Plads var i Spidsen for et af
25 Længdebordene, ved Siden af mig sad Rector magnificus Professor Torp, ligeoverfor mig en Oberst m. v. Mad og Vin var gode, Torp fornøjelig. Ved Siden af Torp sad en Konsul Jensen fra Horsens, som delvis regerer denne By, og som jeg derfor havde haft udførlige Forhandlinger med om det ny Toldkammer, der skal bygges
30 i Horsens; hen paa Middagen siger han til mig, om det var mig, der var gift med Frk. Kaja Davidsen, — jo — ja, for han kendte jer alle saa godt, han — Kristian Jensen — havde i 6 Aar været hos Elsass i Frederikssund osv.; jeg lovede meget at hilse. Lidt efter siger min Genbo, en Marineingeniørofficer eller lign., om jeg vilde
35 drikke med ham, men han vilde ikke sige, hvem han var, kun dette, at vi havde boet 7 Aar sammen i Grønnegade! Det var kort sagt en

Dattersøn af Madam Friis, Ole Høyer, Klassekammerat af Fridericia, Hempel etc., Broder til Catrine H. (hvem Fridericia engang var forelsket i) etc. — Var det ikke to snurrige Træf? — Kongen holdt en Tale ved Bordet med militærpolitiske Allusioner; den var formelt ganske god, men hans Veltalenhed à la Kejser Wilhelm 5 kunde let have medført Demonstrationer fra de talrige Socialdemokrater m. v. Naa, der skete intet, og efter Bordet saa jeg Kongen snakke med den socialdemokratiske Redaktør, saa der kommer vel intet Eftervrøvl. — Kaffen og Cigaretterne gik fornøjeligt; jeg fik talt med en Mængde Mennesker, deriblandt — af Damer — Fru Tuxen, 10 f. Treschow, som jeg jo havde haft til Bords i Skagen, og Borgmester Drechsels Kone, der er født Tutein og nydelig. — Jeg fulgte Kongen paa Jernbanen og var Kl. 12¹/₂ i Seng.

Ky. 15

802. Til *Kaja Rubin*.

Aarhus 19/5. 09.

Kæreste Kajs.

Dette blot for at meddele, at jeg havde en meget hyggelig Middag med Neergaard, hvis Gæst jeg var. Fra 1–3 afhandlede vi alle 20 aktuelle politiske Spørgsmaal og forøvrigt ogsaa forskellige om Fremtidens Skatter m. v.; men noget egentligt nyt fremkom naturligvis ikke. Han er meget fortrøstningsfuld, meget forbitret paa Fru Lassen (Aalborg Amtstidende) og mener aabenbart, at det vil lykkes ham at føre Forsvarssagen igennem, hvorefter der ikke skal 25 ske Samling til højre men til venstre til Revision af Forfatningen af 1866.

Nu skal jeg til Souper. Jeg har indbudt Overtoldinsp. Falck, Toldinsp. Scharffenberg, Toldkasserer Grev Trampe, Professor Kampmann (Arkitekten) og Borgmester Drechsel. Menu: Pighvar, 30 Lammesteg, Ost, Omelette, Kaffe. — Jeg haaber, det bliver hyggeligt. Jeg maatte jo bl. a. som Inspektoratets Gæst herovre gøre noget, uagtet Statsindtægterne er i Nedgang, ikke mindst i Aarhus, som tidligere har været Hovedindgangssted for den nu toldfri Petroleum . . .

Ky. 35

803. Til *Frederik Hey*, kopi.

12. Juni 09

Hr. Landstingsmand, Konsul Hey.

De husker vist, De en Dag i Landstinget talte til mig om Tekstil-
5 fabrikanternes Ønsker om at faa Godtgørelse i Told ved Udførslen
af de Spoler, paa hvilke Garnet kom ind. Ihvorvel Toldloven gør
det meget tvivlsomt, hvorvidt en saadan Godtgørelse er tilladelig,
og ihvorvel den vilde kunne medføre andre Krav (Indslag i Manu-
fakturvarer), vi absolut maatte tage Afstand fra — hvad der vilde
10 vække Misnøje — sagde jeg til Dem, at en indkommet Skrivelse fra
Tekstilfabrikanterne syntes mig at give saa plausible Grunde for
Tilbagebetaling, at jeg haabede, Sagen kunde gaa i Orden. Det
praktiske Toldvæsen, hos hvem Sagen har været til omhyggelig
Drøftelse, fraraader imidlertid af en Række forskellige Grunde en-
15 stemmig Tilbagebetaling og bestrider bl. a., at de af Tekstilfabri-
kanterne omhandlede Spoler er de almindeligt benyttede; med an-
dre Ord, man skulde have sendt os Undtagelseseksempler, hvad
der jo vilde være vildledende.

Da Sagen synes at have en vis Betydning, hvad enten vi siger ja
20 eller nej, og da De har skænket den Deres Interesse, beder jeg Dem
vise mig den Venlighed at meddele mig, hvornaar De, muligvis
sammen med Andragendets Underskriver, Hr. Harry Dessau, vilde
se op i Generaltolddirektoratet, for at vi kunde have en Fællesfor-
handling, før Afgørelsen træffes.

25 Deres ærbødigst hengivne

Marcus Rubin.

804. Til *Lis og J. P. Jacobsen*.

Klampenborg 28/7. 9.

Kære Lis og Jacob.

30 At jeg Torsdag Formiddag drager til Hornbæk, hvorfra jeg
Mandag Morgen drager til Espergærde, hvorfra jeg Mandag Mid-
dag tager paa Kirkegaarden (da jeg har »Jahrzeit« for Moder),
meddeles allernaadigst. Aarsagen er, at ellers var Hempels taget
væk og vist flere andre, jeg vilde besøge, og at jeg herved opnaar,
35 at ikke baade Inger og jeg begge i en hel Uge er borte fra Mor,
hvad jeg ved nærmere Overvejelse dog ikke syntes om. Jeg var i

Byen idag; Ch. B. ansaa det aabenbart for ret umuligt, at Neergaard kunde blive, men ikke at Ministeriet rekonstrueredes paa Basis af et eller andet Forslag, J. C. C. kunde acceptere. Alt ialt vidste han intet. Afgørelse vist senest Tirsdag.

...

Far. 5

805. Fra Charles Brun.

Finansministeren

København 31/7 09.

Kjære Hr. Generaldirektør

Tak for Deres Linier, ja Krisen er akut men idag begaa vi 10
Harakiri under Galgen o: vi demissionere uden 3^{die} Behandling,
taalmodige som Lammet; om det letter en Løsning vil Tiden vise;
det bliver vist vanskeligt at faa dannet et Ministerium, da ethvert
saadant paa Forhaand maa sikre sig Tilsagn fra alle Sider om en
acceptabel og gennemførlig Løsning; det Naaleøje, som Kamelen 15
skal igjennem synes imidlertid tilstoppet, hvilket jo vanskeliggjør
Fremtidens Kameler den iforvejen vanskelige Opgave.

J. C. Chr. har sikkert haabet paa, at Ministeriets Fald skulde til-
føre hans 26 Mand Styrke fra de hjemløse af Neergaards Folk,
men disse synes nu at samle sig til særligt Parti; Anders Nielsen 20
ser med Ængstelse paa denne separatistiske Bevægelse, han drøm-
mer endnu om den store Enighed, som tidligere var, og som tror
alt, haaber alt og tilgiver alt — trods alt, men som havde den væ-
sentlige Fejl ikke at have andet Formaal end at søge sit eget. Jeg
selv fungerer indtil videre, og indrangerer da 1908/09 mellem 25
Minderne; de blive sikkert behagelige, man har jo den lykkelige
Evne til at glemme det vrangt og skakke, og alt som er saart og
hvast, naar det da ikke gaar paa Livet løs. Mit bedste Minde vil
altid være Bekjendtskabet med Dem; jeg har tænkt ofte paa, hvor-
ledes Danmark vilde være som Nation, hvis De var Gjennemsnitts- 30
folketypen istedenfor den Type, som nu hersker i vore Farvande,
og som De sikkert kjender netop i disse Dage, hvor den plasker
særligt husvant til Søs; den har en vis Evne til at hæve sig og sænke
sig, gaar den til Bunds støder den sig ikke, kommer op igjen, dog
ikke længere end til Overfladen, kan til Tider gaa imod Strøm- 35

men, dog ikke mere end at Strømmen drager den i sin Retning, er let gjennemskuelig, i Reglen ufarlig — kort sagt Vandmænd; man har ikke stort Udbytte af at prøve paa at stive dem af i Géléen eller at jage en Stok igjennem dem, man beskadiger ingen ædlere Dele, 5 saasom at saadanne ikke forefindes; dog ere de ikke ganske kjønsløse, men formaa at skabe andre i sin Lignelse; saavidt jeg ved har de af gode Grunde ingen Fjender, men vist heller ingen Venner, og derfor føre de en behagelig Tilværelse i Overbevisningen om, at de er enestaaende. Se dette er jo egentlig ikke Deres Type.

10 Jeg haaber saa at se Dem Mandag.

Deres hengivne

Brun

806. Til *Edvard Brandes*.

København, den 1-9-09

15 Kære Brandes. »Politiken« har anmodet om, som Maksimum, 10 Linjer til sin Jubilæumsudgave. Jeg beder Dem om at løbe hosfølgende igennem, og, hvis De mener, det kan passere — set fra de forskellige Synspunkter —, lade Brevet lægges i en Postkasse.

Deres Artikler er fuldkomne Aandsoaser i, hvad der ellers of- 20 fentligt skrives. Jeg synes, ingen af Greverne kan beklage sig, dog fra et — ikke socialdemokratisk — men socialt og demokratisk Standpunkt kunde man være fristet til Betragtninger over, hvad endnu i vort Land og vor Tid to Grever som saadanne har for Indflydelse og Vægt; i Forhold til Fortidens Krav ringe, i Forhold til 25 Nutidens Liv og Doktriner overraskende. Herom og om Enkeltmands Betydning i det hele lod der sig gøre megen politisk Filosofi!

Deres altid taknemmelige og hengivne

Marcus Rubin.

807. Til *Edvard Brandes*.

30

22/9. 9.

Kære Brandes.

Tak for Deres Linjer og Deres Opmærksomhed. I 1890, da vi lavede Alderdomsunderstøttelsen, var De (og Hørup og J. K. Lauridsen) hjemme hos mig en Aften, og da traf De første Gang min 35 Kone. Noget efter sagde De lejlighedsvis nogle gode Ord om hen-

de, og jeg beundrede Deres Menneskekundskab, thi hun »gjorde sig« jo saa lidt. Men et mere ægte Menneske har jeg ikke truffet, aldrig nogen, der i mindre Grad vandt Hjerter ved noget villet, men fordi det simpelthen udfoldede sig af hendes Natur. Jeg ser godt, at denne lettere lod sig bevare for hende end for mange andre, navnlig Mænd, men som den var og blev, maa den have været fuldkommen gediegen. — Hvad jeg har tabt, vil jeg ikke tale om. Nu faar Tiden og Arbejdet og, først og sidst, Børnene hjælpe at mildne det sugende Savn.

Min bedste Hilsen til Deres Hustru — og endnu en Gang tak! 10
 Deres hengivne
 Marcus Rubin.

808. Fra *Peter Nansen*.

3 Okt. 1909

Kære Generaldirektør Rubin! 15

Jeg kendte jo næsten ikke Deres afdøde Hustru. De og jeg mødtes i de senere Aar saa sjældent. Jeg syntes derfor ikke, jeg havde nogen Ret til at være med i den Vennekreds, der i denne Tid er flokkedes om Dem og Deres for at bevidne Dem Deltagelse i Deres store Sorg. 20

Men jeg har tænkt meget paa Dem, maaske ikke mindre, fordi Sorgen ramte Dem netop i de Dage, hvor uvilkaarligt Erindringen samlede alle dem, der var Kampfæller i den store og gode Tid.

Mellem dem, jeg savnede i Forgaars ved »Politiken«s Fest, var De. Og jeg tænkte: Rubin vil ikke finde det anmassende, at jeg, i Erin- 25
 dring om, hvad vi har haft af Fælles i gamle Dage, nu sender ham en hjærteligt deltagende Hilsen.

Deres heng.
 Peter Nansen.

809. Til *Peter Nansen*.

30

5/10 09.

Kære Direktør Nansen.

I den store og gode Tid stod Drengen fra »Politiken« og ventede paa »Murerstrejken« eller »Højesteret og Statsretten« eller lign., mens min Kone og jeg læste Korrekturen paa alle de Strimler, Ar- 35
 tiklerne var fordelt i —, thi ogsaa jeg vilde jo selv læse Korrektur.

Og saadan læste hun sammen med mig paa Afhandlinger og saadan paa Bøger og saadan — —. Ser De, jeg beklager mig ikke over, at et Menneske, hvis Godhed, Ligelighed og Finhed var til den Grad naturrunden, at hun var sig dem ubevidst, da hun vedblev at
5 være fuld og ægte Natur —, at et saadant Menneske allerede reves bort. Det har vel Naturen Raad til! Men jeg beklager mig over, at naar man i snart 30 Aar har levet sammen og vel knapt været fra hinanden i 30 Dage, man nu raaber og ikke faar Svar. Det er ikke sket mig før, og først nu véd jeg, hvad Dødens Besøg i ens Hjem
10 er. Alle gode Magter bevare enhver, man har kær, fra at forstaa, hvad »Gravens Taushed« er.

Det var vist til Deres Jubilæum, jeg tilskrev Dem nogle Linjer med det lidt barnlige Udtryk, at jeg holdt af Dem; var det ikke Ordene, var det i hvert Fald Meningen, og Deres Linjer nu til
15 mig har just ikke virket modsat.

Deres taknemmelige

Marcus Rubin.

810. Fra *Carl Rotbe*.

3. Slotsholmsgade d. 7. Novbr. 1909.

20 Kjære Hr. Generaldirektør

Da disse Dage hengaar med Møder og Forhandlinger fra Morgen til Aften, og jeg saaledes neppe naar over til Dem imorgen, tillader jeg mig i stor Fortrolighed at meddele følgende.

Paa et Møde igaar, Lørdag, i Landmandsbanken mellem Glück-
25 stadt sen., Richelieu og mig, meddeltes det mig, at D'Hrr.^s Plan for den fremtidige Ordning af Lotteriets Ledelse var den, at Overledelsen skal lægges i Haanden paa en Grosserer Petersen (Prokurist hos Firmaet E. Henius); den daglige Forretningsgang skal besør-
ges af en Hr. Ritter, som med en enkelt Assistent skal have Kon-
30 tor paa Margrethevej 2; Hr. Ritter skal specielt beskjæftige sig med Salget af Lodsedler gennem andre end Klasselotterikollek-
tørerne, medens iøvrigt den hele Administration skal henlægges under Klasselotteriet. Der forelaa Omkostnings-Overslag fra In-
spektør Holm, indenfor hvilke han vilde overtage denne Admini-
35 stration (dog, som han mundtlig havde tilføjet, uden smaalig Indgriben fra Direktionens Side). Jeg henledte D'Hrr.^s Opmærksom-

hed paa det hensigtsmæssige i at erhverve Generaldirektørens Sanktion, inden yderligere Dispositioner bleve truffe, og anmodede Admiralen — da jeg syntes, at D'Hrr. og jeg ikke længer forhandlede med samme gjensidige Tillid som hidtil — om selv at foretage de nødvendige Skridt i saa Henseende, men jeg fik til Svar, at det var overflødigt, da Hr. Holm havde erklæret, at han paa egen Haand kunde iværksætte den planlagte Ordning, som vil medføre, at vor hidtilværende dygtige og hæderlige forretningsførende Direktør, Consul Schack (hvem D'Hrr. Holm og Glückstadt synes at forfølge med ganske speciel og højest ufortjent Modvillie) tilligemed hele vort Personale sættes paa Gaden. Da jeg antydede, at Aktieselskabets Bestyrelse — Heide, Cold, Thortsen og jeg (foruden Richelieu) — neppe vilde gaa ind paa et saadant Arrangement, svarede Glückstadt mig, at Bestyrelsen var valgt af Aktionærerne, og at han i saa Fald vilde indvarsle en extr. Generalforsamling (hvad han iøvrigt ikke kan, da han ikke raader over de fornødne $\frac{3}{4}$ Stemmer).

Imidlertid havde Heide og jeg om Aftenen et Møde med den ommeldte Grosserer Petersen, som gjorde Indtryk af at være en hæderlig og elskværdig Mand, der selvfølgelig slet ikke havde andet Kjendskab til Lotteri-Administration end de Oplysninger, Holm under diverse Forhandlinger havde meddelt ham; vi henstillede til ham, at han — hvis han bestemte sig til at træde til — foreløbig for den kommende 7. Series Vedkommende skulde lade alt blive ved det gamle og ikke træffe nye Dispositioner, før han selv havde haft Lejlighed til at gjøre sig fortrolig med Sagerne, og dette Raad tror jeg, han personlig var mest tilbøjelig til at følge; men hvorledes D'Hrr. G. og R. vil stille sig hertil, véd jeg ikke.

Disse Oplysninger, som naturligvis kun have Interesse for Generaldirektøren, forsaavidt de angaar Inspektør Holms Handlemaade ved denne Lejlighed, beder jeg Dem betragte som ganske private.

Hvis Hr. Petersen accepterer den af Heide og mig foreslaaede Ordning, vil den samlede Bestyrelse utvivlsomt kunne enes om at engagere ham; han vil da kunne tiltræde i nærmeste Fremtid, og det vil herefter blive ham, som vil komme til at forelægge Koloniallot-

teriets Sager for Generaldirektøren. Forinden vil jeg tillade mig at søge Dem for at takke Dem for al Deres Elskværdighed og venlige Imødekommen mod mig i de svundne Aar.

Deres ærbødigst hengivne

5

C. L. K. Rothe

811. Fra *H. A. Bernhoft*.

Kgl. Dansk Gesandtskab

Wien, den 17. 11. 1909

Kære Hr. Generaldirektør,

10 Tak for Deres Brev af 15 ds. Forholdet er det, at vi, naar Legationsraad, Baron Løvenskiold i Begyndelsen af næste Aar trækker sig tilbage til Løvenborgs Herligheder, vil forsøge at slaa Gesandtskabs- og Konsulatsforretningerne i Rom sammen. Konsul Konow skulde da tage vare paa begge Grene og ved fælles Tilskud
15 vil han og jeg starte et Kontor med et Menneske; derved haaber vi at faa bedre Hold paa Virksomheden. Hertil har Ministeriet givet sit Samtykke, men kun for ét Aar. Rygtet om denne lille Stilling, der *højest* vil blive gageret med 300 Lire om Maaneden, synes at have spredt sig som en Løbeild. Mænd og Kvinder, Syge og Raske,
20 Læge og Lærde løber til; et gratis Aar i Rom! — Idag er der kommet en telegrafisk Ansøgning med 2 Ministre som Reference! Stillingen, hvis Oprettelse endda ikke er helt givet, er ubesat endnu, og jeg behøver ikke at sige, hvormegen Vægt Deres Anbefaling vil have. Da Konow daglig vil faa med Kontoristen at gøre, maa
25 der naturligvis indrømmes ham en Pluralstemme ved Valget.

Allerede i Sommer blev det sagt mig, at Erik Scavenius skulde være UM. i et fremtidigt radikalt Kabinet; men jeg tænkte mig ikke, at det skulde ske saa snart. For ham er det altid et svært Plus, og personlig er jeg vel fornøjet dermed, men jeg kan godt for-
30 staa, at det ikke er saa nemt for en ældre Departementschef at faa en ganske ung Kontorchef til Minister. Det fordrer ialt megen Takt fra begge Sider.

Jeg er for faa Dage siden kommet tilbage fra Rom og har været saa heldig at træffe Hr. v. Körner, som har ligget her i flere Uger
35 for at udjævne nogle Uenigheder om Forstaelsen af den tysk-østrigske Handelstraktats Bestemmelser vedr. Tarif og Kvægind-

førsel. Hvad det nærmere gaar ud paa, har jeg endnu ikke faaet Rede paa. Han ledsages bl. a. af vore Venner Luzinski, Meuschel, v. Schönebeck (over hvem v. K. gjorde sig ret lystig), Falkenhäusen, Stockhammern. v. K. talte med Beklagelse over vore afbrudte Forhandlinger og sagde — poetice et eleganter —, at han 5 haabede, at der engang maatte blive en Statue ud af den Torso. Jeg mente, at Sagen var lagt ad acta. Han beklagede, at begge Lande havde saa mange fæle Opviglere, som f. Ex. Landsdommer Hahn; den fhv. Rigskansler v. B. havde en næsten overtroisk Frygt for de Folk og havde ikke turdet forelægge en event. dansk-tysk Han- 10 delstraktat af Hensyn til mulige Spektakler i den preussiske Landdag. Da jeg besøgte v. K. var hans Akkolyter til Redaktionsmøde, og han var saa venlig at opfordre mig til at træffe Selskabet iaften i »Urbani Keller«, en gammel Vinstue »Am Hof«, i Hjærtet af det gamle Wien. 15

Om nogle Uger venter jeg at gøre en kort Apparition i Kbhvn., tjenstlig, i Anledning af en Konsulinstruktion, paa hvilken jeg skal have den Ære at samarbejde med Hr. Handelsminister W.

Deres ærbødig hengivne

H. A. Bernhoft. 20

812. Til *N. M. V. Madsen*, kopi.

20. Novbr. 09

Hr. Amtsforvalter *N. M. V. Madsen*.

Det er i den senere Tid bleven ret almindelig Praksis i Administrationen, at man med Midten af 70^{erne} trækker sig tilbage fra sit 25 Embede. Jeg har ikke villet undlade at henlede Deres Opmærksomhed paa denne i flere Henseender følgeværdige Praksis.

Deres forbundne

Marcus Rubin.

813. Fra *Henrik Cavling*.
Politiken

30

København, den 24 [nov.] 1909

Kære Hr. Generaldirektør,

Velkommen og til Lykke med Deres første Editorial! Vi havde netop tænkt at skrive om »Berl. Tid.«, og nu kommer De med 35 Artiklen, hvori blot en Bemærkning, som den om Madvig viser

tilbage paa en Erindring, der ikke findes her ved Bladet. Tak for Artiklen, og skriv venligst igen, naar De ønsker at sige et eller andet offentligt, som paa dette Sted i Bladet kan siges af »Politiken«.

Deres hengivne

5

Henrik Cavling.

814. Til *Emil Hannover*.

København, d. 1. Marts 1910.

Hr. Direktør Emil Hannover.

Liden Forstand har jeg paa, hvad De spørger mig om, og aldrig
10 har jeg tænkt derpaa. Jeg svarer altsaa ukyndig og uforberedt.

Hvad der ved Ferierejser og lign. tidligt har beskæftiget mig er Rimeligheden af den Indskrænkning i Ejendomsretten, som ligger i, at det offentlige fik et Ord med i Laget, hvor det drejer sig om hævdvundne Naturskønheder. Ligesom man freder Gravhøje o.
15 lign., har det forekommet mig, man under en eller anden Form — man har jo ogsaa Fredskovsforpligtelser — maatte kunne lægge sin Haand paa Møens Klint, Himmelbjerget, forskellige Bornholmske Partier etc., men jeg indser, at det vilde blive svært at drage Grænsen for, hvad, hvormeget og paa hvilken Maade: alene Strand-
20 vejens Ødelæggelse frembyder jo et tilstrækkelig vanskeligt Problem. Men, som sagt, det har tidlig stødt mig, at man kunde afspærre, forsømme, ødelægge, hvad vi har af smuk Natur, uden Kontrol — —, »Løsøre-Kunst« har jeg ikke tænkt paa.

Hvad Forbudsbestemmelser af den Art, De nævner, angaar,
25 frygter jeg for, at den første Hindring, der vil møde, er den, at medens Tiden paa den ene Side er Genstand for et uhyre Lovmageri, er der paa den anden Side netop i Kraft deraf samtidig en Reaktion, et Raab om »Lad os være fri«, »nye Love — maa vi være her«, »nye Indgreb — Vorherre bevare's« etc. Man vil dernæst
30 sige, at man ingen rimelig Norm kan finde for sligt i tilsvarende italienske Forbudslove. Italiens Kunstskatte er ikke blot Kunst, men Historie, er tusindfoldig sammenflettet med Folket, med Livet, med Landet, er Aarsag til og Virkning af meget af det, der jubler frem i »dahin, dahin möcht ich mit Dir osv.«.

35 Nu vil De svare, og vi med vort eneste Lam, skal vi da ikke passe endnu bedre paa? Man vil ikke synes saa. Man vil forstaa det for

vore egentlige Oldskatte eller historisk-nationale Værdier, men man vil, bogstaveligt med Rette, sige, at nogle Palaisgobeliner eller Slotsengle er for »the happy few«, det er ikke noget at lovgive for; vor Kunst en gros, Gud bedre det, er der vist ikke saa stor Efter-
spørgsel efter. 5

Men iøvrigt vil alt her, som sædvanlig, afhænge af den konkrete Udformning. Jeg kender ikke de udenlandske Love paa dette Omraade, véd altsaa ikke, hvor vidt de gaar. Skulde den Frohneske Auktion være forbudt uden forudgaaende Censur? Eller hvor begynder eller ender vi? Fra vore Museer kan der jo ikke sælges via 10 Antikvitetshandlere o. lign., og hvormeget er der udenfor dem, som — fraregnet Arkitektur o. lign., der ikke kan flyttes — er Folkets Eje, og Folket derfor har Ret til at kræve bevaret for sig; jeg mener selvfølgelig Folkets aandelige Eje.

Ja, nu véd jeg ikke flere Indvendinger i en Hast; som sagt ved 15 en »juridisk« Udformning af et Lovforslag vilde der utvivlsomt dukke legio af Betænkeligheder og Vanskeligheder op, om Erstatning, Begrænsning af Forbudene o.m.a., men det vilde jo være tidsnok at fordybe sig i.

Jeg behøver næppe at forsvare mig imod det Udbrud hos Dem, 20 »han er jo en Barbar!« Jeg anser for ramme Alvor den for en daarlig Person, der uden Nød sælger oprindeligt eller hævdvundne (nationaliserede) danske Kunstskatte o.a.l. til Udlandet. Men ved Lov at hindre det, anser jeg, som Sagen umiddelbart stiller sig for mig, for vanskeligt. 25

Disse Linjer er nedskrevne endog uden Kladde, det vil altsaa sige uden Kritik, i direkte og øjeblikkelig Besvarelse af Deres Brev. Dette til Undskyldning for deres Mangelfuldhed. Men jeg tror ikke, jeg var naaet videre ved Overvejelser, fordi jeg har saa lidet Materiale at bygge disse Overvejelser paa; saa vilde jeg hellere 30 svare med Bemærkninger af den Art, jeg vilde have gjort, hvis vi havde siddet sammen i en lille Kreds og passiareet derom; mere Værd har mine Ord om denne Ting ikke, men en Skælm giver mere, end han har. — Tak for Deres Henvendelse og venligst Hilsen

fra Deres med Højagtelse ærbødige

Marcus Rubin. 35

815. Til *Erik Henrichsen*.

København, d. 8-3-1910.

Kære Hr. Erik Henrichsen.

Mange Tak for Deres Bog. Jeg har læst den med saa megen
5 større Interesse, som jeg ikke véd, nogen anden kunde skrive en
Hørupbiografi, i hvert Fald ikke saa velskrevet og saa lærerig, og
Deres Skitse af ham vil blive staaende i vor historiske Litteratur. —
Det er jo svært at gøre en Biografi, især sammentrængt, dels fordi
10 mange historiske Enkeltheder, som vel Samtiden, men ikke Efter-
tiden er inde i, maa forudsættes bekendt, dels fordi disse skarpt
skaarne historiske Profiler jo i det hele løber Fare for at blive for
markerede og faa for lidt med af Livets Modsætninger og Mang-
foldigheder. Men i det hele tror jeg, De i begge Henseender har
truffet det rette, og i hvert Fald ikke kunde være kommet videre
15 uden en væsentlig udførligere Udpensling.

Hørup hørte jo en nu svunden Tid til, baade i Kampform, den
evige »Taktik«, og i Kampens Maal, Landboens Ligeberettigelse
med Byboen. Ihvorvel de sociale Spørgsmaal var stærkt oppe alt i
hans Tid, gik de jo endnu ikke ind i hans Kampomraade; men han
20 havde iøvrigt Interesse nok derfor i sine senere Aar og kunde efter
min Mening være bleven en social Agitator af stor Rang; han saa
ingen Grund til Forskel mellem fattig og rig. Spørgsmaalets Van-
skeligheder naaede han ikke at trænge ind i, men jeg har mærket mig
ved enkelte Samtaler i hans senere Aar — hvor jeg forresten kun
25 sjældent traf ham —, at han, født 30 Aar senere, kunde være blevet
en Faktor af stor Betydning for vor Tids sociale Brydninger her-
hjemme.

Hvad De antyder et Sted, kunde jeg have ønsket, De havde
understreget, at han fyldestgjorde Disraelis Krav til en Politiker:
30 at kunne herske over Mænd. Jeg synes, De fremhæver for lidt den
Personlighedens Overlegenhed, der bevirkede, at i Strid endog med
E. og G. Brandes underordnede den første sig ganske og kunde end
ikke den sidste hævde sig. Naturligvis maa der være endel Betingel-
ser, for at dette Herredømme kan faa Raaderum og Varighed, men
35 De vil bedst forstaa mig, naar jeg siger, at han havde det i saa
Henseende, som Neergaard mangler, og som bevirker at N. klik-

ker som ledende Politiker. Uden denne Evne bør en Mand aldrig give sig af med Politik, men den er jo medfødt, det er det tragiske for dem, der alligevel slaar ind paa Vejen uden at have den: man kan blive »Sekonddanserinde«, aldrig Primadonna.

Deres politiske Sympatier og Antipatier for Tiden kommer mindre frem, end jeg havde ventet. Hørup var jo ikke Statsmand i europæisk Forstand — hvad skulde han ogsaa saa have udrettet i Europa, født i Danmark 1841 —, men for sin Tid tror jeg, hans Betragtning af Forsvarssagen i Danmark var rigtig. Om denne Betragtning har fortsat Gyldighed skal jeg ikke komme ind paa; 10 De tillægger Spørgsmaalet større moralsk Betydning end jeg.

Jeg tror, jeg i Deres Sted vilde have forsøgt at resignere overfor Angrebene paa vore Dages »Politiken«, da det jo, et Decennium efter Hørups Død, virker forstyrrende uden Berigelse m.H.t. selve Emnet. Det var Bing, der frygtende et Blad med »Fædrelands« 15 dets« Skæbne i dettes senere Aar vilde have det fyldt med noget for alle, Brandes der gjorde det fritænkensk — og H. stiftede for Resten Bladet som et saadant, et villet anti-grundtvigiansk —, Nansen m. fl., der dyrkede »Gauloiserierne«. Men det er uretfærdigt at sige, at i dets »Dynd er Smudspressen opstaaet«. Smudspresse er 20 lig Prostitution, d.v.s. Gemenhed for Penges Skyld. Omkring 1890 eksisterede samtidig Rodernes »København« — som de kom i Fængsel for — og Korsgaards »Aftenbladet«, som han blev en rig Mand ved. Det sidste, ikke det første Blad var »Smudsblad«, og det var i dets Køl vand »Middagspressen« opstod. Tager man Smuds- 25 presse i anden Forstand, er det svært ikke at vildlede sig af egne Sympatier og Antipatier. Var »Punsch« Smudspresse, er tyske slesvigholstenske eller antisemitiske Blade det —, jeg har set Artikler i »Nationaltidende«, for ikke at tale om »Vort Land«, hvor redaktionsdækket Anonymitet sprøjtede saa megen Gemenhed op, at man med Rette kunde tale om Skarn. Og der er den Fare ved at bruge Ordet Smudspresse uvarsomt, at den saakaldte seriøse i sin Farisæisme ikke faar tilstrækkelig erkendt, hvad Skade den gør —, ikke mindst, fordi det store Publikum tager den seriøst, mens man 30 jo véd, hvad man faar, naar man køber Middagsposten.

Naa, undskyld Digressionen og i det hele mine spredte Bemærk-

ninger, til hvilke forresten ogsaa bør høre, at jeg vilde ønske Dem lidt mere Humør, naar De skriver. Alt det er kun et Udtryk for den Interesse, hvormed jeg har læst Deres Bog, for min Glæde over mit Udbytte deraf, for min Taknemmelighed for den Venlighed, De har vist mig ved at sende mig den.

Deres ærbødige og hengivne

Marcus Rubin.

816. Fra *Charles Brun*.

Aalborghus 9/3 10.

10 Kjære Hr. Generaldirektør!

Det skal være mig en sand plaisir at modtage Deres Besøg i Paasken her paa Aalborghus; jeg haaber da, at De vil tage ind hos os; min Kone har lige været i København og jeg selv har ikke Tid til Paris-London, saa begge holde vi Paaske i Hjemmet. Hals er mærkelig bl. a. derved, at den rummer en veritabel Fæstning, som ingen af Partierne har foreslaaet nedlagt; i Øjeblikket er den heller ikke »interessant« for andre end de indfødte Drengene, formedelst Kommandanten, en afskediget Skolelærers, Pærer og Blommer.

Deres hengivne

20

Brun

817. Fra *Erik Henriksen*.

12 Marts 1910.

Højtærede og kære Hr. Generaldirektør Marcus Rubin.

Det har for mig været en Opmuntring, atter at modtage et langt og velvilligt Brev fra Dem, og herfor vil jeg tillade mig at bringe Dem min Tak. Jeg, der aldrig har været underkastet offentlig Kritik, er desuden meget modtagelig for den Belæring, som en saadan privat Kritik indeholder.

Jeg har ogsaa skrevet mig forskellige af Deres Bemærkninger bag Øret, saaledes den om »Livets Modsætninger og Mangfoldigheder« og Faren ved at gøre et Portræt for »markeret«. Men se nu Vedel, — han gør netop i Sandhedens Interesse sine Menneskeskildringer ud- og ind-bølgende og fulde af Modsigelser, men hvis jeg har forstaaet ret, saa er det netop dette flimrende og modsigende, De og flere anker over hos ham. Endnu mere anerkender jeg, at De har Ret i, at Hørups Evne til at herske over Mænd burde være

gjort til et mere centralt Punkt i Skildringen. Det gjorde mig ligefrem ondt, da jeg gennem Deres Bemærkninger herom blev opmærksom paa denne Mangel i min Skildring, thi jeg tillægger denne Egenskab hos Hørup den største Betydning og kunde maa-
ske ogsaa have karakteriseret den paa en fængslende Maade. 5

Paa andre Punkter er jeg derimod ikke blevet overbevist om at have begaaet Fejl. Og hvad særlig det polemiske Element i Bogen angaar, vil jeg have Lov til at fremhæve, at der fra den anden Side *udæskes* meget stærkt. Hvis man f. Eks. ikke havde optrykt dette meget frastødende Privatbrev til Bjørnson, hvori forskellige af 10 vore bedste Mænd blev hundset, saa var nogle Bemærkninger i min Bog blevet overflødige. Den Maade, hvorpaa man har udgivet Hørups Artikler og Taler, er heller ikke loyal, og som Protest herimod er en og anden polemisk Finte hos mig at forstaa. Forøvrigt har jeg ikke tænkt paa Edv. Brandes, Bing eller Nansen, men paa 15 Cavling. En Haandbevægelse af Hørup, — og Cavling havde været ude af Sagaen, men Haandbevægelsen hos Hørup var den, at han tog ham op paa sit Knæ.

Det vilde gøre mig ondt, hvis De skulde anse mig for et humørsygt Menneske. Som Menneske er jeg i Besiddelse af megen Humor, lykkeligvis, og oparbejder stadig mere Humor og Sorgløshed i mit Sind. Men som Skribent vil jeg ikke være Humorist, meget hellere Patetiker, om saa skulde være. Det forekommer mig nemlig, at det humoristiske og i det hele det gode Humør er mer end tilstrækkeligt repræsenteret i vor Litteratur og i vort Folk, og at 25 Humorens Modsætning trænger til at komme til Orde.

Deres ærbødige og hengivne

Erik Henriksen

818. Fra *Haldor Topsøe*.

Kjøbenhavn d. 15' Marts 1910. 30

Kjære Generaldirektør Rubin.

Efter vor Samtale igaar har jeg paa ny overvejet Spørgsmaalet om »Benkommissionens« Berettigelse til — selvfølgelig i H. t. Instruksen — at begære Indtægten af de ganske private, lønnede Hverv opgivet, men jeg ser stadig ikke, at der haves nogen Hjemmel til, at den afæsker slige nærgaaende Oplysninger.

At man er berettiget til, og kan ønske, at faa oplyst: hvilke Bierhverv en Embedsmand har ved Siden af sit Embede, og hvor megen Tid deres Besørgelse beslaglægger, er klart, ligesom det er naturligt, at der ønskes Oplysninger (som Regjeringen jo iøvrigt
 5 ogsaa kan skaffe sig ad anden, men mere omstændelig Vej) om hvilke Indtægter, der ere forbundne med til Embedet (enten som saadan eller efter gammel Hævd) knyttede Bihverv, hvis Indtægt altsaa maa regnes med, naar der spørges om, hvad Indehavelsen af Embedet indbringer.

10 Jeg kunde ogsaa — skjøndt vanskeligt! — tænke mig, at der kunde kræves oplyst, hvilke Indtægter et Bierhverv medfører, hvis Erhvervelse skyldes ikke saa meget den paagældendes særlige Kvalifikationer i en vis Retning som den af ham gennem Embedet indtagne sociale Position; men at kræve opgivet Indtægten af en privat
 15 Stilling, som udelukkende skyldes den paagældendes (formentlige eller virkelige) særlige, rent personlige Kvalifikationer, og som ikke under nogen Form staar i Forbindelse med, at han har det bestemte Embede eller i det Hele taget er Embedsmand — det kan jeg ikke paa nogen Maade indse, at der findes Hjemmel for.

20 Gaar man nemlig ind paa, at Regjeringen uden særlig Lovhjemmel kan afkræve sine Embedsmænd den Slags Oplysninger, saa vil den jo en anden Gang med lige saa stor (?) Føje — ogsaa til Belysning af Spørgsmaalet om Lønningernes Tilstrækkelighed — kunne begære sig opgivet hvor stor Formue eller Renteindtægt
 25 Manden (eller maaske ogsaa Hustruen) har eller hvorledes man bruger sin Aarsindtægt: hvor meget til Dit og Dat (Luxus, Fornøjelser osv.) og hvor meget man lægger op. Og det vilde jo nok se mærkeligt ud uden i nogen Henseende at være mere nærgaaende i rent private Forhold end det nu rejste Spørgsmaal.

30 Jeg maa derfor vedblivende holde paa, at jeg har udfyldt det mig tilsendte Spørgeschema med de Oplysninger, som kunne kræves, og jeg nærer ingen Tvivl om, at en retslig Afgjørelse af Spørgsmaalet vilde godkjende Rigtigheden af min Betragtning.

Jeg forbliver i al Venskabelighed

35

Deres særdeles forbundne

Haldor Topsøe.

819. Til *Lis og J. P. Jacobsen.*

Thorvaldsensvej 11. 24/3 10.

Kæreste Lis og Jacob.

...

Vi befandt os meget vel igaar Aftes med Levys og Hempels, som 5
vi var glade ved at have haft. Idag fulgte jeg Inger paa Stationen —
jeg har mange Hilsener fra hende og Moster T. —, lidt efter rejste
Moster S.; saa gik jeg paa »den fri Udstilling«, hvor jeg traf Georg
Brandes, der gratulerede mig til min udmærkede Datter. »Et dyg-
tigt Menneskepar« sagde han om jer. — Derefter tog jeg ud paa 10
Kirkegaarden. Herfra tog jeg ind til Byen og spiste lidt Frokost og
gik saa, efter Aftale, op til Krieger, hvor jeg nu har tilbragt et Par
Timer. Han er meget rørt over vor Indbydelse til ham til Lørdag
otte Dage. Iøvrigt talte vi Politik; det er aabenbart, at ogsaa i de
Kredse, hvor han bevæger sig, har Ministeriets Erklæringer nu om, 15
at der til Udtrykket »Lov er Lov« maa underforstaas som selvfølge-
lig Tilføjelse, »men Lov kan forandres« vakt Sensation. Men den
politiske Rækkevidde deraf er jo ikke til at overse. — Jeg for mit
Vedkommende vilde, hvordan end den nærmeste Fremtid arter sig
— med Ikke-Valg eller med ugunstige eller med gunstige Valg — 20
ikke i Ministeriets Sted blive siddende paa det Program, de nu har
gjort sig. Thi gunstige Valg vil jo i hvert Fald kun sige et Flertal,
hvoraf Halvdelen af Mandaterne eller dog af Vælgerstemmerne er
socialistiske, men med dem kan man ikke opretholde et Militærbud-
get selv kun af radikal Udstrækning, og hvor »Meningsfællerne« 25
paa Forhaand erklærer ikke at ville stemme for ens Finanslov. Naa
— qui vivra verra. Politik er jo noget ret uforudseeligt.

...

Far.

820. Til *Lis Jacobsen.*

30

København, d. 4. April 1910.

Kæreste Lis.

...

Af nyt herhjemme er der kun lidet. Vi havde det fornøjeligt ved
Kriegermiddagen, hvor Talerne var faa, gode og taktfulde. Det 35
morsomste, der blev sagt, var af Dp.chef Friis (udpræget Højre-

mand), hvem Munch har indgivet Sympati og som ved Desserten efter min Opfordring talte for ham. Han mindede nemlig om følgende Anekdote fra Orla Lehmanns Erindringer. O.L. havde i 40^{erne} boet hos en ældre Pensionatholderske i Paris; hende besøgte
5 han i Begyndelsen af 50^{erne}, og da hun spurgte ham om, hvad han var bleven til, fortalte han, at han havde været Indenrigsminister. Hvortil hun svarede: Oh, oui, monsieur, c'est le temps des mauvais sujets! — Det benyttedes meget fornøjeligt af Friis og var virkelig morsomt.

10 Igaar havde Mostrene Konfirmationsfrokost, iaften skal vi have stort Benologikommissionsmøde, alt mere eller mindre forbundet med Mad. Forøvrigt tilbringer vi Tiden baade roligt og flittigt. For mit Vedkommende skrider Bismarck m. v. nogenlunde frem, item Embedsarbejdet, og jeg tror ogsaa, Jacob faar godt bestilt.

15 . . .

Ja nu ved jeg ikke mere privat. Hvad det offentlige angaar, har der været mange Intriger fremme. Ministeriets Udtalelser om, at det vilde søge Forsvarslovene ændrede, har bevirket, at der var stærkt Tale om, at Kongen ikke vilde give sit Minde til en Op-
20 løsning. Ministeriet maatte da gaa uden en saadan, og Tanken var saa vist, at et Forretningsministerium skulde tage Affære, i hvert Fald til man saa, hvordan Rigsretsagen faldt ud. Der har været øvet en Del Pression paa Kongen i saa Henseende, men det vilde være for hasarderet for Kronen selv paa den Maade at gribe ind,
25 dette har vist bl. a. ogsaa Krieger gjort Kongen opmærksom paa. Formodentlig hører nu Rigsdagen op om en fjorten Dages Tid, forskellige Love kommer i Havn, og Valgene kommer saa i Slutningen af Maj. De radikale haaber paa sammen med Socialisterne at faa Majoritet, — qui vivra, verra!

30 . . .

Far.

821. Til *Lis Jacobsen*.

Thorvaldsensvej 11. 3. [april 1910]

Kæreste Lis.

...

Offentligt intet nyt. Det synes — men det vides ikke med Vis- 5
hed —, at Regeringen faar sin Vilje at opløse. Jeg tænker, at Rigs-
dagen slutter i næste Uge engang, og det skulde da ikke undre mig,
om f. E. Din Hjemkomst og Valgdagen faldt sammen. Faar Radi-
kale + Socialister ikke afgjort Majoritet, er der næppe Tvivl om,
at Ministeriet hurtigst demitterer; jeg ønsker det personlig (d. e. 10
helst saa jeg naturligvis, at E. B. kunde blive, men det er jo i saa
Fald umuligt).

Ellers gaar Livet fredeligt og stille; jeg er i Reglen hjemme og
alene om Aftenen; sommetider har jeg ministerielle Sager, hyppigst 15
gaar det løs paa »Tyskland«. Erslevs Bog om det 16. Aarh. er jeg
snart færdig med som Natlæsning; den er omhyggelig gjort og vel-
skrevet, men man mærker, det er Studieforlæg, d.v.s. den er lidt for
abrupt paa sine Steder, for lidet bred, egentlig Historieskrivning er
det ikke, eller dog kun delvis. Hovedsagelig drejer Undersøgelserne 20
sig om Luthers og Reformationens Historie — hvad naturligt er —, og
men lidt for meget breder det kirkehistoriske sig og har dog ikke
Kød og Blod nok efter min Smag. »Alt i alt — som en Kritik vilde
slutte — en moden og dygtig Mands grundige Arbejde«, men ingen
Kunstners ...

Far. 25

822. Til *Lis Jacobsen*.

København, d. 11. April 1910.

Kæreste Lis.

...

Det murrer endnu offentligt, dog kan Ministeriets Modstandere 30
vist ikke enes om en Slagplan, og sandsynligvis løber da Rigsdags-
samlingen ud i denne Uge, med Valg omkring den 20. Maj. Bran-
des var en Timestid hos Kongen igaar, hvad jeg delvis havde for-
anlediget gennem Krieger; Kl. 6 gav han mig Underretning om sin
Samtale, som han var meget tilfreds med; Kl. 8 ringede Krieger 35
mig op og refererede mig, hvad Kongen havde sagt og syntes om

Samtalen, og der var fuldkommen Kongruens. Jeg maa siges igaar Aftes at have hørt til de »bedst underrettede«, endog bedre end Parterne selv, da jeg kendte det gensidige Indtryk af Samtalen. B. havde talt meget lige ud og sagt, at de ikke venter Flertal, men var
5 nødt til at bekende Kulør, før de gik til Valg. Begge Parter var meget tilfredse med Samtalen; Kongen havde været ulykkelig ved den hele for ham vanskelige Situation, men havde til Krieger udtalt sin store Tilfredshed med Samtalen. Hvis der kommer et Mistillidsvotum, kan der, malgré tout, ske noget uventet; Br. person-
10 lig vil helst gaa, men de andre helst blive. Løsningen maa snart komme.

Jeg har, som altid i Slutningen af en Rigsdagssamling, travlt, men ça ira! Dine Børn er elskelige . . .

Far.

15 **823.** Til *Lis Jacobsen*.

14/4.-10.

Kæreste Lis.

Har idag ikke nogetsomhelst paa Hjerte. Det synes, som om Rigsdagen nu endelig bliver færdig om nogle Dage — sikkert er
20 intet i denne Verden —, og at vi saa skal have Valg ca. 20. Maj. Men paa Tirsdag 8 Dage (d. 26) begynder *min* Rigsdag, d. e. Toldraadet, og hvad dèr vil ske er foreløbig for mig og vist for andre ogsaa et ubeskrevet Blad. — Mit Arbejde gaar ellers vel fra Haanden baade i og udenfor Ministeriet; — — saa nu var Hr. Masse
25 (Du véd Hamburgeren) her og snakkede om Lotterisager; det var altid en Øvelse i tysk. Iøvrigt er jeg imponeret af, at Du kan gøre Visitter hos Franskmand i timevis og forstaa dem! Jeg maa være en frygtelig Okse; fraregnet i Tyskland har jeg aldrig for Alvor kunnet forstaa Udlændinge (fransk og engelsk), ellers var jeg rejst
30 mere dertil . . .

Far.

824. Til *Lis Jacobsen*.

Thorvaldsensvej 11 19/4. 10.

Kæreste Lis.

35 Tusind Tak for Talleyrand, han var en endnu større Statsmand end Friis og kendte endnu bedre end han til fremmed og sit Lands

Politik. Men hvad sidstnævnte angaar, fortalte E. B. mig under syv Segl, at i Statsraadet og ved Taflet igaar var Kronprinsen grav- alvorlig, og at Kongen havde været overordentlig elskværdig, men før han underskrev Opløsningserklæringen havde sagt, at han fulgte sine Ministre men var saare bekymret; E. B. sagde, at han kunde næsten ikke skrive under, saadan rystede Haanden. Zahle havde takket for Kongens Tillid til Ministrene og udtalt Haabet om, at Valget vilde bringe et regeringsdygtigt Flertal, samlet i Tillid til Kongen. — Flertal haaber jeg ikke, de bliver, men de tror selv sikkert paa at avancere endel. Nous verrons! . . .

Far. 10

825. Til *Lis Jacobsen*.

København, d. 23. April 1910.

Kæreste Lis.

. . .

15

I det offentlige Liv véd jeg kun, at Valgspektaklet er begyndt, og jeg er himmelglad over at være udenfor det. Jeg havde af mange Grunde ønsket, at man havde betragtet Militærspørgsmaalet som færdigt, men det lod sig maaske ikke gøre. Noget Avancement venter Alliancen Radikale-Socialister sikkert, men iøvrigt er et saadant Valg meget vanskeligt at beregne noget om, fordi netop denne Alliance afføder Alliancer fra modsat Side, som ikke fandtes sidst. Personlig er jeg inderlig led af de idelige Ministerskifter.

. . .

Paa Tirsdag begynder »Toldraadet«, og jeg er noget spændt paa, hvordan det vil forløbe, da dette kan blive af ret stor Betydning for den hele Toldadministration. Jeg skal nok give Beretning . . .

Far.

826. Til *Lis Jacobsen*.

København, d. 26-4-1910. 30

Kæreste Lis.

Toldraadet holdt idag konstituerende Møde Kl. 10-12; det begyndte straks med ret varme Debatter mellem Medlemmerne indbyrdes om Tolddomstol, og heldigvis er Forsamlingen saa uensartet sammensat, at jeg tror, jeg som »den ærlige Mægler« kan faa 35

til Resultat den Ordning, jeg helst vil have. Det er sagt mig gennem E. B., at man var meget fornøjet med min Ledelse af Forhandlingerne. Iøvrigt udsattes Møderne til engang senere i Kvar-talet, efter Valgene, idet jo de mange Rigsdagsmedlemmer, der sid-
 5 der i Toldraadet, skal ud til Valgmøder. Velbekomme!

Hvis Regeringen ikke faar en saa afgjort Succes, at den kan an-tages at blive siddende, formoder jeg, at den indkalder Rigsdagen snarest efter Valgene, da f. E. E. B. næppe bryder sig om at sidde endnu mere »ad interim« end hidtil, hvad der ogsaa er vanskeligt,
 10 naar man for Alvor ønsker at røgte sit Embede. Men, hvorledes det skal gaa med saa at faa et nyt Ministerium stablet paa Benene, er foreløbig gaadefuldt, — men der vil nok altid findes »otte om Kongen«.

Far.

15

827. Fra *Niels Neergaard*.

Villa »Søholm«, Aalsgaarde pr. Hellebæk.

19. [Juni] 10.

Kære Rubin.

20 Jeg er bleven anmodet om at anbefale en tidligere Kollega, fhv. Folketingsmand, Gaardejer A. Jessen, Hjarup til at komme i Be-tragtning ved Besættelsen af en ledig Plads som Lotterikollektor i Kolding. Jeg er altid ked af disse Anbefalinger, ved jo ogsaa, hvor
 25 ringe Chancen er, men i dette Tilfælde har jeg ikke villet undlade at opfylde Anmodningen, da den Vedkommende er en saa ual-mindelig god Mand i enhver Henseende. Han trak sig virkelig — ikke blot formelt — frivillig tilbage ved sidste Valg (Vonsild-kredsen).

Med venlig Hilsen

30

Deres hengivne

N. Neergaard

828. Til *Niels Neergaard*.

København, d. 21. Juni 1910.

Kære Neergaard.

35 Inden Ansøgningen fra Jessen kom frem, var det bestemt, at Kollektionen i Kolding skulde gives til Fynboen N. W. Langkilde,

som De maaske kender af Navn. Han er Polytekniker af Fag, ejede i 30 Aar (1870—1900) Hovedgaarden Marienlund ved Odense og beklædte i dette Tidsrum alle mulige ulønnede Tillidshverv. Saa gik det tilbage for ham, og i en Alder af nogleogtres Aar — nu gaar han i sit 73. Aar —, maatte han sælge sin Ejendom og var en 5 formueløs Mand. Denne gamle og fortjente Mand, som var meget indtrængende anbefalet, har vi overdraget Kollektionen, og han har taget imod den med Tak. — Jeg kender godt fh. Folketingsmand Jessen, han har mangfoldige Gange været hos mig i Gendarm- og Grænsetoldsager, forresten ogsaa i Klasselotterisager. 10 Jeg havde gjerne undt ham Kollektionen, om det end maaske var faldet lidt for Brystet, at han lige fra Folketinget i en forholdsvis yngre Alder pensioneres med en Kollektion, men der var jo i hvert Fald nu ikke noget at gøre.

— Om en fjorten Dags Tid har jeg vel den Ære igen at have 15 Dem til foresat. Jeg lykønsker mig til det, og naturligvis lykønsker jeg ogsaa Dem, men det bliver sandelig ingen Sinecure. I Øjeblikket véd jeg bogstaveligt ikke, hvordan der skal tilvejebringes et anstændigt Budget, og det er jo et stort Spørgsmaal, om Situationen er saa forbigaaende, som vi bliver ved at haabe paa. Brandes er 20 allerede af den Grund ikke bedrøvet over at skulle gaa. Vi har haft det udmærket sammen, ikke blot paa Grund af vort personlige Venskab, men fordi han har været en fin, flittig, omsigtsfuld, samvittighedsfuld og elskværdig Minister, der overalt har ladet Person vige for Sag. Han har gjort sig særdeles afholdt heroppe og været 25 Ministeriet en stor Støtte, hvad de ogsaa alle erkender.

Paa én Maade ligger jo de politiske Forhold nu adskilligt klarere og fastere end for et Aar siden, paa en anden Maade, synes jeg, ikke. Delegationspartierne maa naturligvis, af Selvopholdelsesdrift, holde sammen, men Mennesker er jo Mennesker, og alle Fortidsdifferencer fornemmer jeg er næppe udligede. Ogsaa Rigsretsdommen er jo en Lettelse til én Side, en ny Vanskelighed til en anden. — Den kunde nok behandles med en lille Smule mere Takt af Fru Lassen m. fl. Har Politikere og deres nærmeste virkelig Patent paa, intet at lære og intet at glemme? — Af ny Ministeræmner nævnes 35 jo nu Jerichau-C., der vel ogsaa haaber det selv. Nogen let Mand

er han som bekendt ikke at samarbejde med, men en honnet og en dygtig Mand; den Indvending har jeg, at det ikke straks burde belønnes med en Ministerpost, at en Departementschef pludselig kaster sig ind i Politik paa »den rigtige Side« og derved svinger sig til Vejrs. Men dette vil naturligvis ikke veje, hvis man ingen anden har. Der bør imidlertid holdes Haand over, at Administration er Administration og intet andet; ellers faar vi, navnlig med et udpræget parlamentarisk Regime, fuldstændigt Kaos.

Hvis det kan interessere Dem at vide, saa er jeg nu — trods megen ordinær Travlhed i mine daglige syv Kontortimer og Kommissionsmøder udenfor disse — naaet midtvejs med Tysklands Historie 1848 ff. Jeg har med stort Udbytte benyttet Deres »Under Junigrundloven«; desværre har jeg jo kun en stærkt begrænset Plads, men haaber dog at kunne tilvejebringe en læselig Fremstilling, som jo i hvert Fald for Danmark første Gang behandler Emnet. Men Stoffet er uhyre, og var det ikke min Vane og mit Velbehag at arbejde om Natten, blev jeg stikkende i det. — Det er et stort Gode for mig, jeg har dette Arbejde, og har mine flinke og gode Børn (incl. min Svigersøn) om mig. Men — —

Stempelkommissionens Arbejde skal, efter hvad jeg haaber og har Grund til at haabe, kunne afleveres til Regeringen senest 19. Febr. 1911, 50-Aarsdagen for den nuværende Lovs (og mange andres) Emanation. Ogsaa i Toldraadet synes jeg, det gaar ganske godt; jeg skændes lidt med Wulff, der er en underlig kantet Mand, men det glider nok. — For en 5 à 6 Uger i Juli–August har jeg tænkt mig, som sædvanlig, at holde »Ferie«, d. e. komme ind en Dag om Ugen og iøvrigt være paa Landet (Hornbæk) med Regnskab, Budget, Kommissionsarbejde og »Tyskland«. Men det er dog Ferie, ved at være fri for løbende Sager, Personer og den stærkt slidte Kontorstol. Man skal jo ogsaa have Luft og Vand én Tid om Aaret.

Forinden haaber jeg jo imidlertid, jeg faar Lejlighed til Konferencer med Dem i Deres Ministerværelse. Paa behageligt Gensyn og med ærbødigt Hilsen til Deres Frue

35

Deres hengivne

Marcus Rubin.

829. Fra Niels Neergaard.

København d. 27. Juni 1910.

Kære Rubin.

Mange Tak for Deres venlige Brev og dets forskellige Oplysninger. Det glæder mig, at De vil unde Dem et Landophold; De maa 5
trænge dobbelt til det efter dette svære Aar. Blot De, som ellers
forstaar saa meget, ogsaa engang maatte faa nogen rigtig Forstand
paa at feriere, men jeg er bange for, at De, som sædvanlig, ved
Ferie forstaar *kun* at arbejde saa meget som et almindeligt Men-
neske. 10

Om vi kommer til at arbejde sammen igen, er ingenlunde af-
gjort, men en Mulighed er der jo derfor. Jeg er mig bevidst, at det
bliver et brydsomt og ubehageligt Hverv at overtage Finansmini-
steriet under de nuværende Forhold, men mellem os personlig kan
det jo sagtens gaa, og under det Synspunkt at komme i daglig For- 15
bindelse med Dem paany kan jeg kun glæde mig til at rykke ind
i det gamle Kontor.

Men, som sagt, qui vivra verra!

Med venlig Hilsen

Deres hengivne 20

N. Neergaard

830. Fra A. B. Drachmann.

Hornbæk d. 8. Juli 1910.

Kjære Generaldirektør Rubin!

Tak for Tilsendelsen af Deres Artikel om Bismarck! Jeg har læst 25
den med megen Interesse, og jeg tror De har Ret i det Væsentlige.
Men den vækker ganske vist mange Spørgsmaal. Hvor mange
»Bismarcker« var der paa den Tid i det preussiske Samfund? Hvor
mange »Genier« er der overhovedet, hvis Liv gaar ubemærket hen,
ikke sætter sig Spor i Historien? — Efter mit Begreb om Menne- 30
skene er der ikke ret mange; men nogle er der ganske sikkert, jeg
tror selv at have kjendt eet. Et udmærket *historisk* Exempel er
Cromwell, hvor Tilfældigheden i Forhold til den historiske Stor-
hed er til at tage og føle paa. — Men naar der saa engang er saa-
dan En, saa er det naturligvis berettiget ogsaa at søge efter »Ge- 35
niet« i de jævne, borgerlige Forhold, hvorunder han levede den

første Del af sit Liv. Det mener De selvfølgelig ogsaa. Men man maa passe paa at man ikke finder det hvor det ikke er; og det synes Marcks ganske vist ikke at have passet paa. Friis's Bog har jeg ikke seet; men at han har givet for meget, det tror jeg gjerne.

5 Der er imidlertid en anden Ting som man kunde søge f. Ex. i Bismarcks Ungdomshistorie: det er netop det hos ham der *ikke* var Geni, hans Mangler, hans Snæversyn. Jeg maa tilstaa, at jo mere jeg har seet til ham, des udstaaeligere er han blevet mig. Heri kan jeg have Uret; men at han havde meget væsentlige, dybtgaaende
10 Feil; at han var uden Retfærdighedssands og uden personlig Værdighed — det er vel almindelig anerkjendt. Dette maa dog vel ogsaa træde frem i Ungdomslivet, ved Siden af den store Kraft, maa-
ske mere end denne. Og det var ikke uden Interesse at søge der-
efter.

15 Hvad De siger om hans Religiositet er ogsaa meget interessant. Slettere Christen (oprigtigt troende Christen) end B. skal man vel lede om. Modsætningen til Gladstone (der dog aabenbart person-
lig var en yderst utiltalende Herre) er ogsaa værd at lægge Mærke til; Gladstone forsøgte dog at realisere noget af hvad han forstod
20 ved Christendom, hos B. mærkes aldrig den svageste Anfægtelse i den Retning — i hans offentlige Optræden; hans Religion var aabenbart kun til Privatbrug. Derfor er den ogsaa uden synderlig
Interesse for Historien — undtagen fordi den, som De siger, var nødvendig for hans Karrière. — Psychologisk kunde der vel for-
25 resten spørges, om den mest er et Udtryk for hans Styrke eller hans Svaghed.

Undskyld denne Passiar, men Deres Artikel gav mig saa meget at tænke paa. Jeg sender Dem til Gjengjæld en lille Anmeldelse der neppe giver videre at tænke paa, men som jeg dog ikke vil
30 holde tilbage.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

A. B. Drachmann

831. Til A. B. Drachmann.

København, d. 9. Juli 1910.

Kære Professor Drachmann.

Tak for Deres Anmeldelse af Ryberg-Hansen, som jeg alt havde glædet mig ved i »Tilskueren«. Min Interesse for Kristus følger allerede af, at jeg er Jøde og som saadan har Racens religiøse Interesser, men den krydses desværre af en usalig Egenskab hos mig, som endog er taget til med Aarene. For ret at more mig over og med en Ting, skal jeg selv have syslet lidt værkstedsagtigt med den, kunne lidt om den ved eget Arbejde, og nu er de Felter, hvor jeg har Lejlighed og Evner til sligt, dels saa specielle (fag- og embedsmæssige), dels saa faa, at jeg, i Forhold til adskillige af mine Kendinge, er en ren Bööter. Man bliver sligt endnu mere, naar man egentlig befinder sig bedst som producerende, saa læser man kun det, man har Brug for, og det deri, man har Brug for, og saa bliver man en endnu større Torsk. Dette er ment med langt større Alvor og Oprigtighed, end De maaske tror, og taaler ingen Modsigelse. Derfor kan jeg ikke have tilstrækkelig meget Udbytte af Deres Kristendomsundersøgelser, ihvorvel jeg nøje og flere Gange har læst dem; men, som sagt, min »Værksteds«-Indsigt er for ringe. — Idet jeg herfra gaar over til Bismarck, vil jeg som Overgang benytte min Svigersøns Kristus-Mening, ikke det, om hvad man kan vide om Kristus eller ikke, men det mere almene, der ogsaa vedrører Bismarck (og mange andre), Forholdet mellem den enkeltes Stød til Udviklingen og, hvad jeg vilde kalde den Udvikling, der opstaar fra selve den *organiske* Enhed af en vis Tids og et vist Steds Enere (Samfundets). Min Svigersøn, som jeg nævner, fordi han og jeg saa ofte har talt derom, og fordi han saa langt fra er en Paradoksmager (hvad jeg véd, enkelte mener), at hans Meninger altid har et saare bredt Fundament, der meget tidt sætter mig i Skak — tillægger Enkeltindividet lidet, Tiden, Samfundet m. m. næsten alt. Eller mere teoretisk og derfor mere absolut udtrykt, han tror ikke paa Enkeltindividets Betydning, men anser den enkelte som et Symbol, vi alle ved Behandlingen af Historien maa anvende, men hvis Betydning ikke er større end qua Del af den Helhed, der er den virkelig bestemmende. Denne Helhed er imidlertid

ikke noget for Menneskenes Børn, der ikke ved, hvad de f. E. skal bruge Pantheismen til, men maa have en personlig Gud; Enkeltpersonernes Stilling i Historieskrivningen beror derfor paa manglende Evne hos os til at se, i hvilken Grad de er et passageret Redskab
5 for det almene, og vor Trang til og vort Ønske om ikke at se det. — Disse Udtryk er ikke min Svigersøns, dertil er de for epigrammatiske, men jeg tror, de i det væsentlige rammer hans Tanke. Kvæ-
stionen er jo forresten evig og hænger nøje sammen med »fri Vilje-Nødvendighed«s Spørgsmaalet, thi da den enkelte baade paa
10 langs og paa tværs er Resultant af en endeløs Række Aarsager, maa det indrømmes, at det allerede af den Grund er dem og ikke ham, der agerer. Jeg har set Mediering af Spørgsmaalet i tysk Historie-
metode-Skrivning (f. E. en Afhandling af Ed. Meyer), men naturligvis er Spørgsmaalet uløseligt. Derimod er det diskussionsmæs-
15 sigt frugtbart paa Enkeltbegivenhedernes Omraade at prøve sig frem. Ingen paastaar, at en enkelt gjorde Revolutionen 1789, men kun Napoleon blev Kejser 1804. At Verden idag vilde have set
væsentlig anderledes ud uden 1789 ff. maa vi sige, naar vi ikke vil være saa skeptiske, at al Diskussion ophører, men kan dette
20 siges med samme overbevisende Styrke om Napoleons Væren eller Ikke-Væren? Jeg tilstaar, jeg kan supponere ham elimineret — eller dog kun som en af Marskalkerne — og dog faa samme Udviklings-
gang; Fridericia vilde her indvende, at Verden maaske idag vilde have set ud paa samme Maade, men ikke 1800–15, hundredtusinder
25 var ikke omkomne i Rusland, og selv om derfor »Historien« ikke var bleven anderledes in the long run, var disses Historie bleven det, og hører de ikke med til Historien? — Men altsaa, Spørgs-
maalet bliver, stort set, om Østen og Vesten ikke var mødtes uden Alexander, om Scipio er Skyld i, at Rom ikke blev punisk med alle
30 Konsekvenser heraf etc. etc. Gjort op paa denne Maade, faar man Indtryk af, at Enkeltpersonerne mere forsvinder, »Genierne« i højere Grad træder i Baggrunden som udviklingsbestemmende. Den barokke Strid om Shakespeare var Shakespeare, den obsolete om Homer, Vanskeligheden tidt ved at skælné »Mesteren« fra
35 »Skolen«, de utallige »Prioritets«-Stridigheder i Videnskaben kan alt tages til Indtægt for det almene istedetfor den enkelte. Og saa

vilde Striden komme tilbage til: er Evangelierne Kristus'? Og hvis de (da de) ikke er det, hvem har konstitueret Kristendommen (den verdenshistoriske), Kristus eller Evangelierne?

Bismarck. Atter og atter har jeg naturligvis syslet med, om Tyskland er hans, og er Tiden med alle de Ulykker, »han« har skabt, hans? Ikke mindst, naar Tingene ligger saa nær op ad os, maa vi sige ja, den Tyv, der stjæler mine Penge, er mig for aktuel til, at jeg kan give mig til at ville hænge Samfundet istedetfor ham; men saa er maaske Bismarcks Historie os for nær til at gøre Historie om ham. Han selv mener, han har besørget det hele, det er naturligt, og vi andre maa vise, at Drejningerne paa Roret dog virkelig var hans; men paa den anden Side: er det tænkeligt, at uden ham Østrig og Preussen dog var vedblevet at være Dioskurer i Forbundet, var 1849-Situationen ikke indtraadt paany uden ham, item Kejserdømmets Fald, item Hertugdømmernes »Befrielse« (det sidste utvivlsomt)? Hvor ender han, og hvor begynder han? Men hans brutale Tankegang? Jo, men nu er han længst død og endnu længere Tid fra Magten. Der har været og er Reaktion mod hans Tankegang; men var de andres en anden, Disraelis', Gortschakoffs etc., ja var, hvor spøgefuldt det end lyder, »Olympieren« Goethes Kynisme overfor Menneskematerialet og de Handlinger, der ikke interesserede ham, ringere, og kan Bismarck gøre for, at Angelsakserne behandler de sorte som Dyr?

Dog, det hjælper altsammen ikke, hic Rhodus etc., jeg maa operere med det, der nu engang bærer Etiketten Bismarck, og derfor er og bliver Historieskrivningen ens (alt efter Forfatterens Personlighed) trods Filosofien. Deri er min Svigersøn og jeg enige, at selv om der ingen fri Vilje er, maa vi leve, som om den er der, og paa samme Maade her. — Men at der var andre »Bismarck'er«, der kun ikke kunde komme til, paa Grund af Fødsel, Forhold etc., derom nærer jeg ikke Tvivl (og har allerede skrevet det i mit halvt færdige Manuskript til »Folkenes Historie«); han var vel »the fittest«, men blandt dem, der havde Adgang til Rendebanen, og »Nattens Dronning« er jo til udenfor den Botaniske Have, hvor den samler Tilskuere.

Udmærket slaaende er Deres Bemærkning om, at de store

Mænds Biografier ogsaa burde prøve, hvad i deres Udvikling der har gjort dem smaa, og at det i høj Grad gælder for Bismarck. Forresten er min Anmeldelse af Friis' Bog Schönfärberei, thi hans Bog er lidet dybtgaaende (eller kan man se det af Anmeldelsen?).

- 5 Fra paa Torsdag er jeg (undtagen om Onsdagene) i 5 Uger i Frk. Dahlerups Pensionat, Hornbæk. Min Datter og Svigersøn bor i et Fiskerhus dernede. Forhaabentlig ses vi. Undskyld den lange Passiar!

Med venligst Hilsen

10

Deres hengivne

Marcus Rubin.

832. Fra *A. B. Drachmann*.

Hornbæk d. 11. Juli 1910.

Kjære Generaldirektør Rubin!

- 15 Tak for Deres Brev! Jeg skammer mig egentlig over ved mine løse Indfald, som jeg skrev ned som de kom, at have fremkaldt noget saa gjennemtænkt, som Deres Brev. Det har atter sat mig i Bevægelse, og skjønt vi snart sees, eller fordi vi snart sees, har jeg faaet Lyst til at svare med nogle flere Indfald. Jeg har jo Ferie og
20 Tid nok, og for Dem kan det ikke være stort Tab af Tid at læse det igjennem; til at svare skriftlig vil De ikke føle Dem opfordret. Og jeg tænker bedst med Pennen i Haanden.

- Theoretisk synes Sagen mig at staa saaledes: det Hele gjøres af Enere, og to Enere er aldrig eens; følgelig vil to forskjellige Enere
25 i iøvrigt samme Konstellation nødvendigt give forskjelligt Udslag. Saavidt er der naturligvis Enighed. Men hertil vilde jeg føie: det er ganske umuligt i Almindelighed at bestemme noget om *hvor stor* Forskjellen kan blive; den kan tænkes at blive meget lille, og den kan i andre Tilfælde tænkes at blive uhyre. Der er Situationer
30 hvor man kan sige: saaledes maatte det komme, hvem der saa havde Ledelsen (saaledes i Kampen mellem Rom og Karthago); der er andre hvor man synes at maatte sige: her vilde Udviklingen være bleven en helt anden, dersom ikke netop den Mand havde været paa det Sted.

- 35 Lad mig tage Christendommen. Den hedenske Oldtid maatte have en ny Religion; denne Religion maatte være orientalsk farvet;

den maatte have Charakter af moralsk Monotheisme; den maatte slutte sig nær til Jødedommen — alt dette kan jeg indrømme, ja jeg har selv fremhævet det stærkt. — Men hvad jeg ikke kan indrømme, det er, at Gjennembruddet af det Nye nødvendig maatte komme indenfor Jødedommen, og komme som det kom. Vel var en 5 Reaktion mod Pharisæismen naturlig; men at den blev som den blev, det hang i at der ca. 4 f. Chr. fødtes en Dreng i Nazaret i Tømmermandens Hus, at han fik Lov at leve m. m. Enhver anden havde maaskee slet ikke slaaet igjennem. — Saa havde vi alligevel faaet en ny Religion, og den havde været en Kombination af For- 10 løsningslære og moralsk Monotheisme; men den havde været uden det Nye Testamente og maaskee ogsaa uden det Gamle — og hvem kan udmaale Følgerne heraf? Dette synes mig ærlig talt uigjendriveligt, naar man overhovedet vil raisonnere paa den Maade; at det altsammen er skeet med Nødvendighed i en anden Forstand, er en 15 helt anden Sag.

Hvad der volder Vanskeligheden, er vel tildels dette, at man fra visse Sider er tilbøielig til at tale phantastisk om de »Store«. Netop de Store er jo regelmæssig fremfor alt Organer for den historiske Nødvendighed; de seer klarere end Andre hvad der maa skee, 20 de handler under Tvang, hvor andre, ringere Aander vilde føle sig frie. Saaledes bliver de Fødselshjælpere, ikke Skabere. Men det de hjælper til at frembringe, er dog tillige præget af deres Individualitet; og idet de sociale Kræfter tager Arbejdet op med det Nye, maa de tillige stadig regne med dets individuelle Præg. Saaledes 25 har Christendommen aldrig kunnet slippe af med Jesu etiske Paradoxalitet, skjønt Christendommen visselig ikke er Christus (og heller ikke Evangelierne, for den Sags Skyld). Og hvem vil maale Betydningen af dette Ferment?

Overhovedet synes Individualitetens Betydning mig at træde 30 stærkere frem paa de mere theoretiske Omraader — Kunst, Videnskab, ogsaa Religion — end paa de rent praktiske. Goethe staar i Rousseauismens, dernæst i Klassicismens store Strøm; men hans Individualitet er af afgjørende og haandgribelig Betydning. Uden ham ingen Faust, ingen Tasso — der har paavirket Tankegangen 35 hos Millioner, netop i Kraft af deres individuelle Præg.

Tager vi Bismarck, saa seer det anderledes ud. Man feiler meget i at give ham Skylden for det nye Tysklands Brutalitet. Tyskerne har altid været brutale; man tænke blot paa deres Regimenter i Norditalien baade under Hohenstaufferne og under Habsburgerne. 5 Og naar de samlede sig og fik Magt — hvad de *maatte* faa, før eller senere —, vilde de med Nødvendighed blive Tyranner. Men at den Mand, som de — med Rette eller Urette — tillægger Æren for deres Samling og Magtstilling, var en Brutalitetens Apostel — ja det har givet deres Nationalfeil et Rygstød af største Betydning. 10 Vist er Bismarck død og borte; men han virker endnu gennem sine Skrifter og Taler, og gennem den Generation af Politikere og Embedsmænd han har opdraget. — Saaledes arbejder atter her de sociale Kræfter med det individuelle Præg.

I Enkeltheder er den individuelle Indsats ofte yderst vanskelig 15 at paavise netop hos Handlingens Mænd, fordi de handler fornøftigt, \circ : i Overensstemmelse med Situationens Krav. Men Exempler findes dog. Jeg vilde nævne Bismarck under Fredsforhandlingerne med Østerrig i '66. Her var Brug netop for denne Mand helt ud, til den sidste Stump af hans uhyre Kraft; en svagere Mand i hans 20 Sted kunde maaskee nok have hidført Sadowa, men ikke magtet den preussiske Generalstab. Og hvilken Betydning kan ikke Freden i 66 have haft for 70 m. m.? — De nævner Napoleon. Tænker vi os i hans Sted en mindre Kraft, saa vilde maaskee Frankrigs Grændser i 1815 have seet ligesaadan ud som de faktisk gjorde. 25 Men vilde vi — bortset fra alt andet — have faaet det andet Keiserdømme med hvad dertil hører? Er ikke ogsaa dette netop i væsentlig Grad bestemt af Napoleon I's Eiendommelighed — rent personlige Eiendommelighed?

Praktisk seet er vi jo ganske enige om hvorledes man maa bære 30 sig ad med at skrive Historie. Det Eeneste der synes mig at kunne være Spørgsmaal om, det er, hvor vidt det er Historikerens Opgave at rede ud, hvad der skyldes den Enkelte, hvad de sociale Kræfter. Det er vel i Virkeligheden noget han har meget lidt at gjøre med. Han maa skildre Sæmmespillet mellem de to Ting, og drage Fa- 35 cit, \circ : paavise hvad der kom ud af det; men renligt sondre de to Traade og henlægge saa og saa stor en Part af Virkningen til hver

af dem, det kan han ikke, og det skal han ikke. Det vilde kun være muligt ad Experimentets Vei. — Naar »de store Mænd« bliver saa vigtige for ham, saa skyldes det vel ikke alene den menneskelige Svaghed, men meget ogsaa det, at de er Veiledningen til at erkjende de sociale Kræfters indbyrdes Styrkeforhold. Hvad den store Mand gjør, det har i Reglen sin ratio sufficiens, og derfor bør man altid være særlig opmærksom paa ham. Men dertil hører atter at kunne eliminere hans rent personlige Svagheder; og følgelig er hans individuelle Psychologi af afgjørende Betydning, o.s.v.

Saa, nu har De vist nok, og mere end nok. Men det vilde mere mig engang at kunne fortsætte mundtlig — maaskee med Assistance eller Opposition af Deres Svigersøn, for hvis Eftertanke og brede Fundament af Viden jeg altid har haft stor Respekt, og har faaet endnu større ved at læse hans Bidrag til Verdenskulturen.

Med venligst Hilsen

Deres hengivne

A. B. Drachmann

833. Til *Niels Neergaard*.

København, d. 26. Oktbr. 1910.

Kære Finansminister Neergaard.

Forleden efter Taflet paa Fredensborg kom Direktør Weiss (det kgl. Teater) til mig og bad mig om at interessere mig for, at der blev givet »Tilladelse« til Udstedelse af 10 Mill. Kr. Præmieobligationer, der af de Banker, som vilde paatage sig det, skulde søges placerede i Udlandet, og hvis Provenu skulde benyttes til Nedrivning af Panoptikonbygningen og Opførelse af en Teaterbygning til Talescene m. v. I sidstnævnte Henseende maatte Øjeblikket nu benyttes, da Hirschsprungs Ejendom var at faa tilkøbs paa rimelige Vilkaar, og en saadan i alle Henseender heldig Chance næppe kom igen. Han har senere meddelt mig, at Statsgældsdirektøren har ud-

talt, at slige Laaneforetagender i saadanne Øjemed var højst almindelige i Udlandet, at derfor et dansk Laan ikke vilde vække Forargelse eller Forstyrrelse, og at Bankerne rimeligvis nok vilde paatage sig det etc.

Jeg har svaret Weiss, at Sagen ikke faldt ind under min Ressort, og at jeg rimeligvis ikke vilde blive spurgt, men at da han nu gen-

tagne Gange havde omtalt den for mig [jeg] ikke vilde holde mig tilbage fra at nævne den for Dem *med al den Fravaaden, der staar i min Magt*. Det er mig uklart, hvad Staten direkte eller indirekte skal have at gøre med Sagen — uden Lovgivningsmagtens Samtykke
5 kan Sagen vel i hvert Fald ikke sættes i Scene —, men en vis Forbindelse med min Embedsstilling som Chef for Klasselotteriet og Tilsynshavende med Koloniallotteriet kan jeg vel i hvert Fald finde, og i disse Egenskaber maa jeg fraraade Statens Medvirkning til Oprettelse af et nyt »Lotteri«; navnlig overfor Koloniallotteriet
10 vilde det være utilbørligt. Dog fraregnet dette, og selv om Statsgældsrektøren har Ret i sine Betragtninger, kan jeg ikke tænke mig et uheldigere Øjeblik end nærværende til Udførelsen af en saadan Plan. Gavne os i Udlandet kan det ikke nu at udbyde 10 Mill. Præmieobligationer, styrke vor og Statens Kredit kan det
15 dog ikke, og i Indlandet vilde det vække en ikke ringe Forargelse. Det er kedeligt, at Panoptikonbygningen skæmmer Jernbaneterænet, og at vi ingen Talescene har, mens vi maaske netop nu kan faa den billigt —, men er Tiden inde til Panoptikons- og Teaterlaan i Udlandet? Jeg føler paa mig selv som »Publikumer«, hvor
20 dan udenforstaaende maa se derpaa, og altsaa baade i Egenskab af Statsborger og af Embedsmand tillader jeg mig at henlede Deres Opmærksomhed paa Sagen, der efter mit Skøn for Tiden absolut ikke bør fremmes.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

25

834. Til *Niels Neergaard*.

København, d. 9. Novbr. 1910.

Kære Finansminister Neergaard.

Klagen over, at Embedsmændene ikke møder i Ministeriet m. v.,
30 har jeg nu læst. Jeg kan hertil kun svare for min egen Ressort. I Toldkontorerne kommer man Kl. 10–11 og gaar først Kl. 5–6; jeg antager, at Arbejdet er 6 à 7 Timer daglig, for nogle af Fuldmægtigene og Kontorcheferne mere. I Skattedepartementet kommer man Kl. 11 og gaar Kl. 5, men i de første Par Timer er der kun
35 tyndt besat, til Gengæld arbejdes der hjemme; det effektive daglige Arbejde er 5 à 6 Timer. Jeg selv kommer Kl. 9³/₄ à 10¹/₂ og

gaar Kl. 4³/₄ à 5¹/₂, mit ugentlige Nettoarbejde anslaar jeg til ca. 50 Timer. — Jeg tror saaledes ikke, der med Rette kan klages over Generaltolddirektoratet eller Skattedepartementet; navnlig er førstnævnte efter min Mening spændt haardt for, og Kontorcheferne over hele Linjen arbejder længe og strængt. 5

Som sagt, de andre Afdelinger kan jeg ikke svare for, men det er og bliver mig gaadefuldt, hvorfor Departementschefer ikke ligesaa godt som Bankdirektører m. v. kan være i deres Kontorer fra 10–5. Var de det (+ en Sekretær, der jo altid faar et særligt Honorar), fik Folk altid tilstrækkelig Besked i første Omgang til at være tilfredse. At man ikke kan sidde i Ministeriet og arbejde, selv med store Sager, er en Overtro; dette gælder naturligvis, naar man først kommer Kl. 1, men da har man ogsaa sat den kostbare Tid Kl. 10–1 overstyr; jeg begriber ikke, at Ministrene finder sig i den nuværende Tingenes Tilstand. Jeg ser godt, at dette former sig som en Anklage mod Kolleger, men spurgt om min Mening maa jeg svare. Min første Chef, C. E. Fenger, sagde til mig, da jeg 21 Aar gl. fik min første Medhjælper: kom først og gaa sidst, saa har De det bedste Hold paa Medarbejderne. Dette har jeg fulgt siden da, og det har vist sig praktisk. — Desværre smager en saadan Bekendelse stærkt af Farisæisme, men jeg føjer til: jeg betvivler ikke, at mine Kolleger i Ministeriet og i Hjemmet gør ligesaameget og mere, ligesaagodt og bedre Arbejde end jeg, men de følger blot en Praxis, der er en anden end min, og jeg maa jo have Lov til at sige, at jeg praktiserer den, jeg selv synes er den rette. 15 20 25

At Revisionsdepartementernes og lignende Kontorers Tomhed sætter ondt Blod er atter en Ting for sig; om dette Forhold kan forandres, tør jeg ikke udtale mig om.

Deres hengivne

Marcus Rubin. 30

835. Til *Poul Levin*.

København, den 30–11–10

»De' ka' der ikke være Tale om« sagde afd. Bureauchef Dessau, naar en Stenograf kom ind i hans Kontor for at spørge om noget, men før Manden havde talt ud. Ikke anderledes maa jeg meddele 35

Dem, at jeg sidder med $\frac{1}{4}$ Dusin Betænkninger fra Kommissioner, hvor jeg er Formand, med »Tyskland og Østrig fra 1848 til Nutiden«, med nye Skatter, endelig med dagligt (og natligt) Arbejde. Imidlertid bør vi sætte vor Lid til Fremtiden! — Deres Foredrag om M. L. Nathanson synes jeg var nydelig gjort og godt paa sin Plads i »Vor Ungdom«.

P.S. H. N. Hansen er ikke blot død, men begravet.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

10 **836.** Fra C. W. Ahlefeldt-Laurvig.
Udenrigsministeriet.

d. 5te Februar 1911

Hr. Generaldirektør.

Særdeles megen Tak for den tilsendte Bog. Som alt, hvad De skriver, glæder jeg mig meget til at læse den. Hvis jeg havde Deres lykkelige Evne til at overkomme alt, vilde jeg tilmed gøre det straks.

Med Neergaard har De jo talt om Artiklen. Da jeg selv er saa nøgtern anlagt, forstaaer jeg ikke tilstrækkelig andres Følelspolitik, men selvfølgelig staaer det mig klart, at skulde der virkelig fra vor eller sønderjydske Side blive tagen Afstand fra Artiklen, vil dennes Fremkomst ikke gavne men tvertimod skade det, vi begge ønske fremmet. Der er i de sidste Par Aar bleven drejet saa meget paa Skruen til Modvirkning af uforstandig Chauvinisme, at omtaaleligt som dette Forhold nu er, en for hurtig eller for kraftig yderligere Omgang, let kunde faa Omdrejningen til at gaa i den fejle Retning. Jeg har derfor foreløbig efter Deres Forslag og uden Kommentar sendt Artiklen til Appel. Han ser saa fornuftigt paa de Forhold samtidig med, at han jo har stærk Berøring med de toneangivende Kredse.

Har De set en Formaning jeg for nylig har sendt til de Sønderjydske Foreninger? Ellers kunde det maaske interessere Dem at faa et Eksempplar.

Deres ærbødige

C. W. Ahlefeldt-Laurvig

837. Fra *Charles Brun*.

Aalborghus 6/2 11.

Kjære Hr. Generaldirektør

Jeg takker Dem meget for det sidste Resultat af Deres utrolige Arbejdstrang og d^o-evne; jeg tænker saa ofte paa Dem, naar jeg 5
til Tider synes, at jeg er ved at drukne i Stoffet, men nogen egentlig Trøst giver det mig dog ikke, da min Evne til at overvinde det jo desværre ikke derved forøges. Bogen faar for hvem, der kjen-
der Dem, dobbelt Værdi ved den Notturmo, som indleder den; den giver en Stemning, som ikke vil forlade en under hele Gjennem- 10
læsningen, og en Følelse af Tingenes og Begivenhedernes relative Ligegyldighed i Sammenligning med de rent menneskelige Vilkaar.

Jeg er jo ved Skæbnens Ugunst blevet sat til Formand for Lenskommissionen og har dessaarsag gennempløjet hvad der er sagt om den Materie i Rigsdagen; paa en Maade har det været en Fornøj- 15
else at stifte Bekjendtskab med de gamle Herrer, Madvig, Brock, Casse, Krieger, Klein o.s.v., som have ført Ordet i denne Sag; der er flere Kræfter i deres Bærme end i Hr. Pinstrups Førstedraaber, og deres Meninger og Forslag ere overraskende radikale.

Det er derhos gaaet op for mig, at Høgsbro^s Viden om dette 20
Emne var saa ringe, at han overhovedet ikke vidste, at det var et Emne; han vilde være kommet i den største Forlegenhed, hvis nogen under Forhandlingerne havde afæsket ham hans Mening om de mest fundamentale Punkter — omtrent som jeg overfor Toldloven. 25

...

Med venlig Hilsen fra os alle, ogsaa fra No. 6, en Pige, er jeg
Deres hengivne

Brun

838. Fra *Adam Hauch*.

30

Den 8/2 1911

Kære Generaldirektør Rubin,

Jeg har modtaget Særtrykket af Deres »Tysklands og Østrigs Historie fra 1848«. Men først nogle Dage efter opdagede jeg, at det var en Fejltagelse, at det var sendt til mig, da Tilskriften — hvil- 35
ket jeg ikke straks havde opdaget — var til Rektor *Hude*. Hvorle-

des det nu er gaaet til, at dette Eksemplar, som skulde sendes til Hillerød, er gaaet til Roskilde, ved jeg ikke. Lettere er det at forstaa, at »Hude« er blevet læst som »Hauch« af Postvæsenet i Roskilde. (Jeg har desværre ikke gemt Omslaget).

- 5 For øvrigt har jeg ved denne Fejltagelse dels faaet Lejlighed til at mindes de Dage, da vi i Fællesskab dyrkede Abscisser og Ordinatorer, $\frac{dy}{dx}$ og den øvrige Differential- og Integralregning; det er længe siden, men jeg er glad ved Mindet. Dels har jeg med Glæde læst Deres interessante Skrift og takker Dem for det. Det lille
- 10 Mindevers, som staar foran, har bevæget mig meget, og jeg forstaar Deres Sorg og Længsel.

Jeg kan vel nu sende Rektor Hude Eksemplaret og opklare Fejltagelsen for ham. Jeg haaber, at De ikke er ked af dette lille Quiproquo; jeg er glad derover.

- 15 Deres hengivne

A. G. Ø. Hauch

839. Fra *Edvard Brandes*.

Cairo, 22/2. 11.

- 20 Kære Rubin! Nu har jeg læst Deres Afhandling eller rettere Deres Bog — thi det vilde jo med andet Tryk være en veritabel Bog — med baade Udbytte og Fornøjelse. Hvilken Skade, at Fremstillingen maatte blive saa summarisk og at De har maattet nøjes med at tegne og aldrig har kunnet male. Derfor bliver det de faste
- 25 Linier, som man maa beundre, og den Evne at give meget for en omhyggelig Læsende i faa Ord. En enkelt Sætning, ja et enkelt Udtryk kan føles sat paa sin Plads efter en til alle Sider ført Omtanke, næsten lapidarisk. Det minder virkelig om Tacitus, som jeg har med paa Rejsen. Og saa er der Sikkerheden i hvad der angaar
- 30 det økonomiske, det socialdemokratiske, det til Arbejderreformerne hørende, saaledes at èn Side om Lassalle synes mig lærerig og træffende ja og udtømmende. Der findes ikke Lyde paa disse knappe og derfor undertiden (nærmest for Østrigs Vedk.) tørre halvandet-
- 35 hundred Sider. Mester-Arbejde! Men jeg elsker, beundrer end ikke den Art Genier, som kunde ved deres Evner skabt saa meget nyt-

tigt for den arme Menneskehed og som udrettede saa lidet. Dog jeg saa' nok, at De ogsaa tog Reservationer. Altsaa megen Tak for Tilsendelsen og Lykønskning til det fuldendte Arbejde. Men hvad Pokker skal De nu finde paa?

Thi i alt Fald foreløbig er jo Stempellov og anden Skattelov bragt 5 fra Haanden. Jeg følger naturligvis med, men jeg er almindeligvis 8 à 10 Dage efter Begivenhederne. Saavidt jeg kan se, vil Regeringen faa adskillig Vanskelighed med sine Forslag. Jeg tænker ikke paa Forestillingsafgiften som tilsidst er ret ligegyldig, men Værdistigningen i Landstinget (ligesom Menighedsraadsloven) tegner 10 daarligt, og hvis J. C. Christensen ikke snart kommer til Kræfter, kan det ogsaa holde haardt baade med Takstforhøjelse og Stempellov. I hvert Fald maa det da blive en urimelig lang Samling. Jeg kan endnu komme med til Afslutningen, hvad jeg bryder mig mindre om. 15

Foreløbigt skal vi være her 5 à 6 Uger til, tænker jeg. Vi var uheldige med Vejret. Her har været Vinter lige indtil denne Uge; de Indfødte siger, at det er rent ekseptionelt, men jeg tror det altid er saaledes. Nu er her Varme og fuld Sommer og saaledes bliver det vel ved. Jeg haaber da endnu paa de stærke Virkninger for min 20 Kones Helbred — en svag Bedring er at spore, desværre tør jeg ikke sige mere.

»Politiken« har jo til min Forbavselse Sejre at opvise dels i Borgerrepræsentationen og dels over »Riget«, hvis Konkurrence ikke mere behøver at frygtes, saameget mere som Prisen skal forhøjes fra 25 1 April.

Min Kone sender mange Hilsner. Jeg haaber, at hele Familien paa Thorvaldsens Vej befinder sig vel.

Deres hengivne

Edvard Brandes. 30

840. Til H. A. Bernhoft.

København, d. 23. Februar 1911.

Kære Kammerherre Bernhoft.

Under gentagne Samtaler med Finansminister Neergaard har denne indtrængende fraraadet mig at knytte mit Navn til Artiklen 35 til »Kölln. Z.«, som han frygter for — hvis der ikke er sket afgø-

rende Rettelser, siden han saa den — vil afstedkomme Angreb herhjemme; han er jo i det hele nærmest en Modstander af Artiklens Offentliggørelse, men, som sagt, i hvert Fald under mit Navn. Oprindeligt synes Kultusminister Appel at have været af
5 Neergaards Mening, medens han dog overfor mig udtalte sig for Offentliggørelse, med eller uden Navn. Han tilføjede iøvrigt, at Konsejlspræsidenten næppe delte vort Syn paa Danmarks Forhold til Nordslesvig. Da jeg heller ikke er helt klar over Udenrigsministerens Stilling med Hensyn til mit Navns Vedføjelse eller ikke, vil
10 jeg tillade mig at bemærke følgende. Jeg har i Artiklen stillet mine ringe Evner til Disposition for Udenrigsministeriet, og mener dette, at Artiklen kan gøre nogen Gavn, vil det i høj Grad glæde mig, om den kan benyttes. Men man har jo oprindeligt ønsket den saaledes, at den fra Ministeriets Pressebureau kunde sendes til
15 »Kölln. Z.«, der ved dens Optagelse skulde indfri et Løfte, Bladet for et Aar siden skal have givet Dr. Friis om at optage en saadan Artikel, naar han fremsendte den. Denne Fremgangsmaade vælges altsaa ikke nu, og om end Artiklen vel under alle Omstændigheder i Tyskland vil blive betragtet som inspireret, om ikke mere,
20 ser jeg godt Fordelen ved, at Ministeriet overfor *tyske* Henvendelser formelt kan fralægge sig den. Jeg har derfor intet imod den Ordning, som vi nu er blevet enige om —, dog kun paa en Betingelse, som er mig dobbelt nødvendig ved Regeringens uensartede Syn paa Sagen. Hvis »Kölln. Z.« ikke vil optage Artiklen anonymt,
25 og den, efterat være offentliggjort under Navn, angribes med nogen Styrke fra *dansk* Side, venter jeg, at Udenrigsministeriet officielt vil tilkendegive, at medens Artiklen iøvrigt staar for min Regning, er der intet statsretsligt i den, som falder udenfor Regeringens Opfattelse. Denne Betingelse synes mig nødvendig, for at
30 det ikke skal kunne siges, at en Mand i min Stilling offentliggør en Artikel i Udlandet af international Betydning for Danmark — en Artikel, som Udlandet maa tro er et Udtryk for raadende dansk Opinion — uden at han af sin Regering har sikret sig, at den intet indeholder, som divergerer fra Regeringens Syn paa det paagældende Spørgsmaal. Thi noget saadant, der jo selvfølgelig heller
35 ikke i Virkeligheden kunde falde mig ind, vilde være en Hand-

ling, for hvilken Prædiketet taktløs var for mildt et Udtryk. Paa dette Punkt maa der altsaa forud være Klarhed, ikke fordi jeg vil »hytte mit Skind«, men fordi den Situation, der ellers kunde fremkomme, vilde være uholdbar, bogstavelig uholdbar.

Jeg føler mig, efter mit Kendskab til Dem og Deres til Forholdene, sikker paa, at De vil give mig Ret. Jeg haaber, at Ministeren, hvem jeg beder Dem vise mig den Godhed at forelægge nærværende Brev, ogsaa vil kunne dele den her fremsatte Betragtning.

Med venligst Hilsen

Deres ærbødige 10

Marcus Rubin.

841. Til *Edvard Brandes*.

Thorvaldsensvej 11. 5/3 1911.

Kære Brandes.

Tak for Kort og Brev! Det første var trist, fordi det fortalte om 15 Vinter og uforandret Tilstand hos Deres Hustru, det sidste lidt bedre, men ogsaa kun lidt. Jødernes Gud havde visselig ikke behøvet at opfinde 10 Ekstraplager for Ægypterne, de normale er tilstrækkelige. Men da De nu næppe faar Lejlighed til at tage Sølvkar med ved Deres Eksodus, men vel tværtimod har maattet aflevere 20 endel Sølv, saa vil jeg oprigtigt ønske Dem, at De ved nævnte Lejlighed maa »lade Deres 'geseiros' blive tilbage«!

Tak for de venlige Ord om Bogen. Havde den skullet komme som særskilt Bog, maatte dog et bredere Studium have ligget bag. Ganske vist har jeg gennem »Liv og Lære« været fortrolig med 25 Stoffet i mange og lange Tider, men til Nystudium og Udarbejdelse har jeg jo dog kun kunnet anvende godt et Aars Otiumstid, og jeg har maattet lade adskilligt mere ulæst af, hvad jeg vist burde have læst, end læst. Østrig var et paatvunget Appendiks, hvad der jo ogsaa aabenbarer sig i Skildringens Indhold og Form, iøvrigt er jeg 30 ikke vis paa, at den Sammentrængthed, jeg har maattet give Arbejdet som Helhed, har været helt af det onde. Man undgaar derved en Snakkesalighed, som jeg synes klæber ved adskilligt, ogsaa moderne Forfatterskab; der er — uden at jeg nu taler om mig selv som Forfatter — en vis Glæde for den gode Læser ved at tænke 35

med, følge med i, at Forf. netop har brugt det og det knappe Ord og ikke noget andet, og at Ordet dækker en Tanke.

Det tør maaske siges, at for dem, der ønsker det modsatte, flere Ord end Tanker, er Rigsdagstidende en ganske angennem Læsning. 5 Desværre danner jo vore radikale Meningsfæller ikke her nogen Undtagelse. Deres Angreb paa Skattelovene har jo været politisk nødvendig — som Politik nu engang er —, men det er ikke let at se, hvad man vil andet end Visnepolitik, de positive Bidrag er for-
bistret faa og smaa, og var Talerne i Besiddelse af virkelig Indsigt 10 og Erfaring, maatte dette selv i negativ Holdning lægge sig for Dagen. Jeg tror forresten, at der bliver Love ud af Forslagene. Rimeligvis maa Chequestemplet konverteres til højere Veksel-
stempler eller a. l., og Theaterskatten ændres til Stempel paa Thea-
terbilletter m. m., men som Helhed synes der en almen Fornem- 15 melse af, at noget maa vi have, og da vi jo ikke kan faa 20 Million blot ved Bertelsen-Høngs Jordskatter eller Peschcke Kødets Øl og Brændevin, tager man vist tilsidst en 8 Million nu efter Forsla-
gene eller noget, der ligner dem, og ligesaa meget til Efteraaret paa Øl, Brændevin, Indkomst og Formue, samtidig med at Bud- 20 gettet barberes det mest mulige. Jeg anser Ministeriet i og for sig for et svagt Ministerium, men det er jo ikke udæskende, og faar vel Lov at sidde i hvert Fald, til J. C. Christensen er kommet helt til Hægterne. Iøvrigt kan vi jo ogsaa komme til at opleve den Dag, da vi faar et nyt lille Højre-Intermezzo, om ikke af anden Grund 25 saa fordi Venstre (ligesom Højre i sin Tid) er opslidt indtil Luven.

Af almindelig nyt véd jeg bogstavelig intet ud over, hvad De ser i Bladene. Hempel ligger dødssyg, jeg kom sammen med ham gennem Fr. Salomon og Fridericia, og det er trist igen at miste en af Kredsen, selv om han ikke hørte til de nærmeste. Vi bliver til- 30 sidst saa faa, og i hvert Fald jeg for mit Vedkommende mangler P. Vedels Evne til evig forynget Omgang! Dog har jeg jo lykkelig-
vis mine Børn om mig. Der er et fuldkommen idealt Forhold mel-
lem de tre, og tilsammen véd de ikke, hvad godt de skal gøre mig. I Nabilejligheden er man, som sædvanlig, meget flittig. Lis ar-
bejder bl. a. paa nogle Forelæsninger, hun vil holde til Efteraaret. 35 Nu da Dahlerup er bleven Professor, er der jo Mulighed for et

Docentur engang, hvis ikke andre kommer i Forkøbet. Foreløbig tror jeg ikke, hun har præsteret nok af indgaaende videnskabeligt Arbejde til at kunne møde op. Noget andet, hvis det var hendes Mand. Men Forholdene ordner sig jo ikke altid, som man kunde ønske det. Indtil videre har de imidlertid ikke noget at beklage sig over og gør det heller ikke. — Deres Broder Georg spiste forleden til Middag hos dem i en bittelille Kreds. Han var elskværdig og utrolig vivace. Hans Hukommelse og hans Referatevne af Bøger, Oplevelser etc. er jo enestaaende, og han synes egentlig ganske fornøjet med Tilværelsen.

Dette Brevs Datering og Afsendelse er Aarsdagen for, at De og Frue gjorde mig den Glæde at være tilstede ved min Fødselsdag og — Lis' Doktorgilde. Det var en hyggelig Aften, og De bidrog Deres gode Del dertil. Gid vi snart havde Dem og Frue, raske, tilbage til en lignende Dag. De faar tro mig, naar jeg siger Dem, at jeg længes efter Dem, og at mine Tanker — jeg kan sige vore — hyppigt er hos Dem begge!

Skulde De før Afrejsen se noget til Dr. Erichsen og Frue (f. Thamsen) beder jeg Dem hilse. — Kommer De i April hertil, er her formodentlig endnu Rigsdag.

Mange hjertelige Hilsener fra begge Familier.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

842. Til *A. B. Drachmann*.

København, d. 7. Marts 1911.

Kære Prof. Drachmann.

Mange Tak for Deres Bog! Jeg har nu læst det meste af den; efter Bogens Art var det jo for en Del Repetition, men en for mig meget nyttig og tankevækkende.

Jeg gør foreløbig følgende spredte Bemærkninger. Idet jeg giver Dem (og Heiberg) forskellige stumme e'er og andre Konservatismer, fører dette mig til den tekstkritiske Afhandling. Har Tekstkritikere af Fag nogensinde forhandlet med Tal-Tekstkritikere? Ogsaa her skulde man synes, der maatte være gjort Erfaringer (og jeg synes, jeg engang har hørt noget derom, men husker intet nærmere; maaske Westergaard véd det). Ligesom jeg i en Tekst

kan komme til at anbringe det Ord for tidligt, jeg særlig tænker paa og skal slutte med, kan jeg jo komme til at skrive $3 + 9 = 9$, og Vanskeligheden kan her senere være, at der kan mangle mig Midler til at afgøre, om det første eller andet 9 er fejlt. Yderst almindelig, navnlig fra Sætterens Side, er jo 36 for 63 og vice versa. Som 5 sagt, en eller anden maa sikkert have gjort en Beregning over de forskellige Fejlskrivnings- og Fejlsætningschancer.

Paa samme Afhandlingens sidste Side er Deres yderst interessante Bemærkning om, at Kierkegaard ikke ved at bruge Superlativet 10 vilde forstyrre Læseren ved at lade underforstaa andre gode Egenskaber, hvoraf den superlativiske var den bedste. Selve den Sætning, hvori De udtaler det, er just ikke let at læse (paa Grund af Anvendelsen af Ordet »relativt« og af Participiet »forstyrrende«), men den er fuldkommen dækkende og realiter fortrinlig. Det er jo 15 nemlig en fin Iagttagelse af en Finhed hos en Forf., en Finhed, der ogsaa kan have sin Grund i, at man ikke er bange for, ikke at holde sig Reservationer aabne. Ordet bl. a. (han gjorde sig bl. a. fortjent ved) betyder jo ofte kun, at man véd kun ét, men skulde der nogen forlange mere, saa henviser man til bl. a., en ærligere 20 og renligere Stil undgaar det, hvis det kun er en Undslipningsdør, og man undgaar et »forstyrrende« Moment for Læseren. (Kender De den Historie om den gamle Bohr, nysafdødes Fader? Naar en Dreng i en Stil skrev »osv.«, sagde Bohr: osv., osv., hvad vil osv. sige, en Dreng véd ikke mere, end at han kan fortælle det altsammen). 25

Af alle Afhandlingerne synes mig den mest »packende« Fremstillingen af, hvorledes Sokrates' Incarnation i Kierkegaard maa føre denne til Paradokset. Noget andet er — hvad der vilde føre altfor milevidt for mig at komme ind paa —, at jeg som Jøde (d. e. 30 opdraget uden enhver kristelig Forestilling, ja i Modsætning til den) mangler ethvert virkeligt, levende Tilknytningspunkt til at bruge Kristusskikkelsen eller Kristustanken til nogetsomhelst. Selv om man vilde sige, at Kierkegaard end ikke selv erklærer sig for Kristen, men kun angiver Betingelsen for at være det, den enkeltes 35 Erkendelse af Sandheden gennem et andet Menneske, der, da det ene Menneske ikke kan føre det andet videre, samtidig er Guden —,

ligger der her bagved en Operering med historisk givne Forudsætninger, en analyseret eller en filtreret Kristendom, men dog en Kristendom, en Forudsætning om et tids- og stedsbestemt Gudmenneske, hvor jeg vil finde mig i, at Gudmennesket »gaar over al Forstand« (er Paradokset), men det tids- og stedsbestemte er 5 mig en (om end verdenshistorisk) Barnagtighed.

Af Kristendomsafhandlingerne synes jeg Polemikken med Lange er mest straalende klar (Testament- og Evangeliefortolkningerne er jeg saa dum i), og dum er jeg tillige m. H. t. den græske Klassicitet. Selvfølgelig, et Folk kan ikke til Religion bruge Berli- 10 nerwitzens: Nur weiter, mein Kind, es wird schon schief gehen, og jeg tror ikke paa, at selv de største Aander har fundet anden Hvile i den Tanke, at da det netop er Guds frygt at erkende Forskellen mellem det ved Endeligheden bestemte Menneske og den uendelige Guddom, er det baade en Fejl og en Forbrydelse at »til- 15 ønske« sig en Tro om en rimeligere Ordning —, end en apathisk Hvile, »vel død er hele Sagen«. For den utilfredsstillede Menneskehed kommer jo imidlertid Nemesisantagelsen under forskellige Former, ud fra forskellige Synspunkter. Hvad denne kan føre til i sine Konsekvenser m. H. t. Løn og Straf og vidtløftigt Bogholderi nævner jeg kun en passant, fordi der i disse Dage er kommet et Værk af den tyske Socialøkonom Werner Sombart, der vil bevise, at Jødernes rationelt indrettede Hjerne er en Hovedfaktor i »Kapitalismens« Omdannelse af den moderne Verdensøkonomi, og at deres hele Moral bestemmes af »Øjemedet«, de mangler kontemplativ 20 Evne og Nydelse, alt bogføres, incl. det hele Jordeliv i Forhold til det evige. — Manden er ikke Antisemit, men hans Bog et Rustkammer for Antisemiter, han har set mange Ting brillant men er som Helhed Monoman. Jeg anbefaler Dem Bogen.

Undskyld Digressionerne. Af Biografierne synes jeg de sidste 30 Sider om Madvig staar højest. — Som Helhed vil De kunne faa tusindfold mere instruerede Læsere, men ingen der har været Dem mere taknemmelig end

Deres hengivne

Marcus Rubin. 35

843. Fra Isidor Heckscher.

Stockholm 15/3 1911.

Kære Ven!

...

5 Saa har jeg læst Din Artikel i »Tilskueren« om vor gamle Ven Vedel. Der var meget kønt og sandt i den, og jeg tror ogsaa, Du har Ret i Dine mere kritiske Ytringer om ham. Selv vilde jeg maa-

10 skke have været tilbøjelig til at søge en anden Forklaring til hans Tilbageholdenhed end netop Frygten for et Ansvar. Han var i Grunden, tror jeg, en beskeden Mand og mente vistnok, at der var større Muligheder for at udrette noget, naar de andre tog Førers-

15 kabet og han besørgede hele det forberedende Arbejde. Og saa skulde det — efter mit ringe Indblik i dansk Statsliv — slet ikke forundre mig, hvis han af og til led under Følelsen af, at hvad der kunde stilles op med de forhaandenværende Kræfter, desværre var saa usigeligt lidt. Mon vi i Grunden ikke allesammen have den Fornemmelse og mon vi ikke i et givet Øjeblik — hvis et saadant kunde tænkes — vilde krympe os ved at tage Ansvar for alle de Dumheder og al den Lavhed, der udgør Forklaringen til vore Dages Misère i Danmark?

20

Nu, for Dit Vedkommende kan der næppe med Rette klages over Mangel paa Ansvar. Du har sandeligt nok at trækkes med, og det er mig en virkelig Gaade, at Du altid finder Tid, Kræfter, Lyst og Sindsro til et saa betydeligt og saa omfangsrigt litterært

25 Arbejde ved Siden af Dit Embede. End ikke Livsens Ondskab i Hr. Schovelins Skikkelse synes at kunne bringe Dig ud af Ligevægt. Heller ikke de mange og tunge Tab, som vi lide, hver Gang en af vore Jævnaldrende pilles ud af Rækkerne — som nu Hempel, der for mig var et af de kønneste Minder fra Skolen og Universitets-

30 tiden.

...

Denne meget lange Epistel slttes med de hjerteligste Hilsener til Dig og Dine fra os alle.

Din hengivne

Isidor H.

844. Fra *Edvard Brandes*.

17/3. 11.

Kære Rubin! Tusind Tak for Brevet. Heldigvis er her nu det skønneste Sommervejr og derved er opnaaet en betydelig Bedring for min Kone. Vi haaber da paa de sidste Uger. Enig med Dem i Politik. Tror at N. faar Skattelove igennem, vanskeligere de næste 12 Millioner. Jeg kommer muligvis endnu tilbage til de afgørende Forhandlinger. Vi længes begge stærkt hjem.

Mange Hilsener til Familien

Deres hengivne 10

EB

Hvilken Sjover Schovelin!**845.** Til *Edvard Brandes*.

København, d. 6. April 1911.

Kære Brandes.

15

...

Det synes, som om nogle af Skattelovene naar Havn uden særdeles Molest, vel ogsaa Jernbanetaksterne. Kirkelovenes Skæbne synes derimod meget usikker. Ministeriet er jo i Virkeligheden svagt og lever af andres Naade. Men er det anderledes ellers i Europa, og hvem skulde vi ellers have? — Bramsen vil forfærdelig gjerne til, men hans Tid er dog vistnok forbi —, ihvorvel i Politik bør man jo aldrig forsværge noget. — De skriver, at Schovelin er en Sjover; ja, men en saa erklæret, at han ikke skader mig. — I Toldraadet optræder Hr. Louis Meyer utrolig uopdraget (det er nøjagtig 25 Ordet); han skader imidlertid heller ikke. Nu har vi istedetfor Bentzon og Hagemann faaet Assessor Nellemann og en Grosserer Levysohn (der generer Meyer; han er anbefalet af Kødte og er en pæn Mand) og som juridisk Kommitteret Docent Federspiel. Det er en god Rekruttering! 30

Det offentlige Liv er ellers forholdsvis fredeligt —, med Undtagelse af lock out'en, som jeg intet kan sige om, De ikke kan sige Dem selv. Jeg har til Natarbejde forskellige smaa Afhandlinger paa Stablen, hvoraf en, »Erindringer og Betragtninger« vedrørende Alderdomsunderstøttelsesloven af 1891 (der jo nu skal reforme- 35

res i Forbindelse med en Invalideforsikring), maaske vil indeholde et og andet af Interesse for Dem. — Xylograf Hendriksen har skrevet en stor Bog om sit Liv, den er nitidt udstyret og opdelt af ham til sine Venner i ialt 110 Eksemplarer. Den er ikke til
 5 Salg. Jeg har laant et Eksemplar. Bogen er noget bredt skrevet, men den indeholder meget kønt og en hel Del morsomt om Fortids Personer og Genstande. Ved Fortiden forstaar jeg Personer fra over Midten af 50^{erne}! Om mig er der selvfølgelig kun enkelte Ord, om Dem nogle Sider, skrevne med Sympati.
 10 Paa Thorvaldsensvej er alt vel. Doktorne er i Paasken i Berlin, min lille Husmoder og jeg vegeterer i Kbhvn.

Min Svigermoder citerede altid et gammelt Ord: »I den store Verden længes man ikke!« Men det gør man i min beskedne Verden —, nemlig efter at se Dem og Deres Hustru all right igen i
 15 København.

Vi sender alle hjertelige Hilsener.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

846. Til *Eli Heckscher*.

20 København, d. 6. April 1911.

Kære Eli

Maa jeg takke meget for Din venlige Tilsendelse af Særtrykkene og Tidsskriftet. Jeg læser altid med stor Fornøjelse, hvad Du skriver, da det er klart i Form og lærerigt for Læseren. Hvad Artiklen
 25 om Adelens Indflydelse angaar, har Du jo Ret, baade formelt og f. Eks. navnlig sammenlignet med Forholdene i Tyskland, alligevel tror jeg, Du tager lidt for lidt Hensyn til »Imponderabilierne« — et af Bismarcks Yndlingsord —; selv hos os er disse ikke helt uden Betydning m.H.t. Adelen, og vistnok endel mere i Sverige.
 30 Tidsskriftet synes jeg ser meget lovende ud. Hvad Forsvarssagen angaar, er jeg enig i, at det er urigtigt at bringe det fiskale Moment saa stærkt i Forgrunden, som det i Reglen sker fra Venstrepartierne, noget andet er, hvor meget det overhovedet er muligt at udrette for et lille Land, og om ikke det at gøre for meget stiger Befolkningen
 35 til Hovedet, saa at den overser, hvor svag Staten dog er i Konflikts-

tilfælde. Jeg mener med andre Ord, for store Forsvarsforanstaltninger forvirrer let baade Diplomati og, navnlig, Opinion.

Hvad Parlamentarismen angaar, kan Du være rolig for, at den, der sidder i en fremskudt administrativ Stilling som jeg, baade ser og føler dens Svagheder. Men har man for en overskuelig Fremtid 5
noget bedre?

Det tredje store Spørgsmaal, Arbejderspørgsmaalet, ser jeg egentlig temmelig mørkt paa, fordi alle de Institutioner man opfinder til at dæmpe Striden dog er Galgenfrist, og fordi der paa Bunden af det hele ligger det uforanderlige, at det — normalt — er bedre 10
(eller synes bedre, hvad der i denne Sammenhæng er det samme) at være født i, resp. tilhøre Overklassen end Underklassen. Hovedparten af begge forstaaer ikke og vil ikke forstaa hinanden.

Jeg skal hilse og takke fra Inger og Doktorne. Hils »ubekanntet Weise« Hustru og Barn, og »bekanntet Weise« Dine Forældre. 15

À vous

Marcus Rubin.

847. Fra *Eli Heckscher*.

S:t Eriks Plan,

Stockholm VA. den 9. april 1911. 20

Käre Onkel Marcus.

...

Beträffande innehållet i mina artiklar i Svensk Tidskrift är jag fullt på det klara med att de blott ge *en del* av det hela — något som plågar mig mer och mer med all nutida intellektuell verksam- 25
het, emedan det hela alltid i grunden är odelbart och framställningen av en del därav därför alltid blir felaktig. I avseende på adeln var det ej heller min avsikt att göra gällande den *fullständiga* frånvaron av en aristokrati hos oss, utan blott den *relativa* frånvaron, jämfört med andra länder. Hur förhållandena äro i Danmark vet 30
jag ju mindre om, men det lilla jag sett har givit mig det intrycket, att de enskilda adelsmännen visserligen spela en mycket mindre roll än hos oss, men att aristokratien som sådan är mycket mer exklusiv. Just den stora massan av adelsmän och deras fattigdom har hos oss i allt väsentligt utplånat skiljelinjen mellan dem och »över- 35
klassen« i allmänhet. För min personliga del ser jag detta försvin-

nande av en politiskt och socialt ledande klass med ett visst bekymmer — blott att skadan hos oss skedde redan för över 200 år sedan, genom »reduktionen«, som gjorde slut på adelns ekonomiska självständighet — ty jag tror att någon slags aristokrati måste finnas.

5 I England står man ju nu inför problemet, och det förefaller mig vara av det största symptomatiska intresse, att man där på viss håll arbetar med planen att föra in de unga arbetarledarna i Oxfords och Cambridges colleges, för att dessa skola kunna uppfostra folkets nya ledare såsom de hittills gjort med de gamla. På arbetarrörelsens

10 förmåga att skapa en ny aristokrati hänger efter min mening en stor del av det nuvarande samhällsskicket framtid — kan den det, skall jag ej beklaga mig; men det ser ej mycket lovande ut. Även en socialist som Anton Menger har varit inne på liknande tankegångar (i sin »Neue Staatslehre«), och de gå ju f. övr. tillbaka till

15 Saint-Simonismen.

Jag vågar ej ta Din tid i anspråk genom att »lägga ut« om alla de andra frågorna. Det förefaller mig ej finnas någon särdeles stor risk att våra s.k. rustningar skola stiga oss åt huvudet. Vad som här nu predikas med tilltagande styrka är att Sverige »ej kan försvara

20 sig«, och det säges av många personer med inflytande; så t. ex. sade Lindhagen i riksdagen för ett par veckor sedan, att Sverige egentligen ej tål vid några försvarsutgifter alls, och den socialdemokratiska ungdomsrörelsens ledare har påpekat, att vi ju kunna betala någon stormakt för att försvara oss. I Danmark äro väl dessa

25 tankegångar ännu mer utbredda. Det gäller alltså, synes det mig, att skapa självförtroende och *lust* att försvara sig; och i detta psykologiska moment ligger ej litet av försvarets betydelse. Det är för detta vi främst vilja göra vår insats.

Det är fullkomligt santt som Du säger, att man aldrig kan komma

30 ifrån den fördel i materiell existens som »överklassen« har framför »underklassen«. Men det förefaller mig både etiskt och politiskt felaktigt att utan vidare utgå från att denna skillnad är ett fel. Vad man bör eftersträva synes mig nämligen vara: 1) att göra allt för att de dugligaste skola komma upp i överklassen 2) att så

35 mycket som möjligt höja även underklassens materiella ställning. Det är väl — lindrigast sagt — en subreption att antaga, att den

stora massans materiella ställning säkrast förbättras genom nivellering; väl så många tecken tyda på, att det just är möjligheten för stora personliga förvärv som tillförsäkrar samhället det mesta av dess materiella framåtskridande. Men då är det ju endast en anti-social avundsjuka att försöka ta ifrån vissa människor rikedomar blott för att — nationalekonomiskt sett — kasta dem i sjön.

...

Med hjärtliga återhälsningar från oss alla till Eder alla

Din tillgivne och tacksamme

Eli F. Heckscher. 10

848. Fra *Edvard Brandes*.

[Neapel] 11/4. 11.

Kære Rubin! Skønt jeg snart vender hjem, vil jeg dog gjerne skrive et Par Ord til Tak og Svar efterat have modtaget Deres venlige Brev her. Efter en god Overrejse har vi straks mødt den europæiske Vinter her i Neapel, hvor det undertiden paa denne Tid er straalende Foraar. Ak, her er kbhnsk. Klima. Min Kone befinder sig imidlertid fuldkommen vel; jeg vover dog ikke at føre hende direkte tilbage til Norden; hun gaar til Gardasøen, hvor Vejrliget sikkert er mildere. Jeg derimod gaar efter Paaskeferien til Kbhvn., hvor jeg altsaa endnu finder Rigsdagen i Virksomhed. Jeg kommer post festum; jeg er ikke ked deraf; jeg vilde saa grumme nødigt holdt de Taler, som *skulde* holdes. Jeg synes Neergaard bærer sig sagligt urigtigt ad og jeg forstaar ikke hans Optimisme, hvis den er ærligt ment. For mig staar det klart, at han til Efteraaret maa kræve en 12 Millioner nye Skatter til — hvis dette forslaar, er vi endda naadigt slupne.

Naturligvis bliver Ministeriet siddende, hvem skulde afløse det? Partiet hænger nok sammen; dets bedste Underofficerer er fulde af Had til de Radikale. Saa Zahle vil blive skuffet i sit evigt fornyede Haab om en Sprængning. Fordi jeg i saa meget ser forskelligt paa Forholdene, er jeg gjerne fri for de kritiske Taler. Bramsen holder dem jo ogsaa i Højres latterlige Aktion.

De venligste Hilsener

fra os begge

35

EB.

849. Fra *Julius Salomon*.

Platanvej 10. 12. 4. 11.

Kære Ven!

Jeg takker for Tilsendelsen af Dit Foredrag, som det har moret
5 mig at gennemlæse i Tilslutning til alt, hvad ieg om de omgel-
dende Sager har hørt og læst i Rigsdagen. Jeg billiger ganske den
korte Omtale af Schovelin, Du spenderer jo kun en halv Linie paa
ham, der talte saamange Spalter om Dig. Ligeledes er Notitsen
10 om le »bienheureux« Sponneck — som Anatole France vilde kalde
ham, meget paa sin Plads. Apoteosen af de afdøde til at smide i
Hovedet paa de nulevende er jo et ikke ualmindeligt Fænomen.

...

Jeg vil ellers anbefale Dig — hvis Du kan faa fat i den — at læse
nogle Erindringer fra 64 af General Holbøll. Det er en sjælden
15 honnet Bog af en Militær, der skriver om Krigen som den er.
Jeg erindrer ikke paa Dansk at have læst en Bog saa velgørende fri
for Sludder og Chauvinisme samtidig med at den er et smukt Min-
de om hans afdøde Chef General Scharffenberg som Chef for 8^{de}
Brigade.

20 Der er et godt Udtryk af Karl Larsen i en Kronik idag: Begrebs-
forkalkning. Jeg har ikke sét det før, men det dækker.

Venlig Hilsen

Din heng. JS.

850. Fra *Isidor Heckscher*.

25

Stockholm 30/4 1911.

Kære Ven!

...

Af Bladene ser jeg idag William Scharlings Død. Til det sidste
var han en flittig og ærlig Arbejder, hvem jeg skylder megen Be-
30 læring og tillige megen personlig Velvilje. Maaske var han ingen
betydelig Aand; men han besad en udpræget bon-sens, der af og til
kunde skære igennem paa velgørende Maade. Hans Udtalelser om
Krisen og Bankkomitéen for et Par Aar siden traf, synes mig, i
usædvanlig Grad Hovedet paa Sømmet, og han var her som i an-
35 det ikke bange for at sige sin Mening. Det vil slet ikke blive saa
let at erstatte ham. Hvis Hr. Birck skal være hans Efterfølger —

som jeg formoder — vil man sikkert komme til at savne Scharlings Klarhed og Objektivitet. Birck synes mig baade konfus og uforstaaelig, overhovedet noget N. C. Frederiksens. Paa mig gør Jens Warming et tilforladeligere Indtryk. Dog maa jeg tilføje, at jeg ikke kender nogen af dem personlig. 5

Med mange Hilsener fra os alle

Din hengivne

Isidor H.

851. Til *Erik Henrichsen*.

Thorvaldsensvej 11. d. 30/4. 11. 10

Kære Hr. Erik Henrichsen.

Efter igaar Aftes til Nationaløk. Tidsskrift at have skrevet en lille Nekrolog over Will. Scharling, gik jeg over til at læse om en af hans polare Modsætninger, Hr. Christen Berg. Det er for det første en morsom Bog, i dette Ords ganske almindelige Forstand, 15 den er saa underholdende, at man ikke hører op at læse den, naar man har begyndt, men det forudsættes naturligvis, at man læser den anden Gang, bl. a. for at genfinde og indprænte sig de mange gode og fine Bemærkninger, der upretensiosøst findes rundt om i Bogen. Det er for det andet en køn Bog, d. v. s. skrevet med stor Sympati 20 om en Mand, hvis Fejl ikke skjules, men hvis Betydelighed og Betydenhed Forf. gør sig en Glæde af at fremdrage. Det er for det tredje en lærerig Bog, fordi den giver et lærerigt og plausibelt Udsnit af et kvart Aarhundredes indrepolitisk Historie.

Mine Indvendinger er, at Bogen er for kort, d. v. s. Forf. forudsætter alt for meget bekendt for Læseren, glemmende, at tre Fjerdedele af Danmarks Befolkning er født efter Midten af 70'erne, og at selv for de ældste blandt disse tre Fjerdedele C. Berg kun er en Navneklang, og at de ingen Mistanke har om, hvad der egentlig skete herhjemme i Tiden fra deres Fødsel til Bergs Død. Indeværende Aars politiske Vælger-Rekrutter var kun 10 Aar ved hans Død! Og selv for den resterende Fjerdedel er kun et ganske lidet Mindretal inde i Kulissepolitikken — som egentlig hele Tiden forudsættes saa bekendt i Deres Bog, at den kun antydes —; dette synes mig at blive en Fejl, fordi Bogen dog henvender sig til det store 35 Publikum, men ogsaa fordi Fremstillingen bliver noget stakaandet,

det hele ligesom mere punkteret end udført. — Min Indvending er imidlertid kun af relativ Vægt, thi paa 8 Ark kan man nu engang ikke skrive mere, end der er Plads til, og som Arbejdet foreligger, er det harmonisk og proportionalt; men saa er det dog Skade,
5 De ikke havde 16 Ark.

Kortheden har nemlig ogsaa tvunget Dem til kun at give ganske enkelte Prøver paa Bergs Veltalenhed, som Deres Karakteristik af den paa forskellige Tidspunkter netop giver Læseren Lyst til at lære at kende og sammenligne fra Tid til Tid. Den tvinger Dem
10 ogsaa til at præsentere os de øvrige paa Manègen optrædende ved smaa Rap over Enden, hvorefter de stiller sig paa Bagbenene, »forbøjer sig« og trækker sig baglængs tilbage. Men jeg tror alligevel, det er lykkedes Dem at give os dem i rigtig Belysning; to Bemærkninger har jeg at gøre, at De efter min Mening efterlader os for
15 ugunstigt et Indtryk af J. A. Hansen, hvis Stilling var saameget vanskeligere end Bergs, allerede fordi han var en Omgang ældre og af ringere Byrd, og som dog var en absolut nødvendig Forudsætning for ham, og at Udtalelsen om Estrups politiske Interesseløshed vistnok er Plets kud, den er udmærket.

20 Deres Tegning af Hovedpersonen synes jeg er fortræffelig, og jeg for mit Vedkommende anser den for rigtig. Interessant vilde det Spørgsmaal være, om det var nødvendigt, at Berg var den vestjydske Bonde for at gøre det Arbejde, han har gjort. J. C. Christensens Historie synes at bekræfte, at en Bonde maa tale til Bønder for ret at faa dem i Tale, og jeg tror endvidere, at en dansk
25 Bonde bedre perfektibilires (undskyld!) opefter end en akademisk Københavner ud- og nedefter, hvorfor vi her i Landet hellere maa have »Bonderegimente« end »Professorregimente«. Men Grundtvig var jo ingen Bonde og Gladstone ikke, og det med sin Tid og
30 sit Folk congenue Geni (f. E. Bjørnson) ikke; burde dette ikke have været noget skarper accentueret? Heller ikke var Bjørnson just = Norge, men dog endel mere, end Berg var = Danmark; ikke sandt, hvad vi har manglet og mangler er noget mere af en virkelig Generalnævner, end de Førere vi har haft. Det er under-
35 ligt, saa sjældent vi har haft nogen, »hvem alt Folket kan se op til«. Danmarks Historien kender overhovedet ingen saadan.

De fremhæver oftere (ligesom Edv. Brandes idag i sin Kronik), at Politikeren gør Politik med Belsebub selv, naar Øjeblikket kræver det, derfor er han Politiker. Det er sandt, dertil er intet at sige, Pave og Sultan kan efter Omstændighederne alliere sig. Det er imidlertid vel værd at mærke og burde erindres af alle, hvad der fremgaar baade af Verdenshistorien og af Deres, at dermed er Tyngdeloven ikke ophævet, og at Legemerne (d. e. Aanderne) stadig gravitere hen imod deres naturlige Hvilepunkt. Men dette fører for langt, ligesom saameget andet, Deres kloge Bog sætter i Tankebevægelse hos en. — Jeg er saa glad ved, at Deres Bog denne Gang i Hovedsagen aander Sympati. Man skriver jo altid i Blinde om Mennesker, men efter mit Skøn og min Erfaring dog retfærdigere med en »god« end med en »ond« Pen.

Tusind hjertelige tak for Gaven og for den Nydelse og Belæring, den har ydet mig.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

852. Fra Erik Henriksen.

4 Maj 1911.

Højtærede og kære Hr. Generaldirektør.

Hjærtelig Tak for Deres venlige, opmuntrende og indgaaende Brev. Efterhaanden har jeg en hel lille Samling Breve fra Dem, som ikke blot har deres personlige Værdi for mig, men som tilsammentagne udgør et meget værdifuldt Bidrag til Tidens Politik. Intet af de Breve, jeg har faaet fra Dem, har dog aandet saa megen Velvilje som dette sidste, og De maa være forvisset om, at jeg har glædet mig derover i højeste Grad. Der er ingen, jeg anser for en saa kompetent Dommer over mine Arbejder som Dem.

Min bedste Glæde som Skribent er Fortætningens Kunst; jeg skriver altid ind mod Personligheden og ikke ud mod Begivenhederne. Derfor kan jeg ikke skrive langt og bredt, men jeg føler godt selv, at mine Arbejder kræver lovlig mange Forudsætninger, og at der efter mig maa komme en Anden, der gaar ganske anderledes ind i Enkelthederne og om denne Tid skriver det Værk, der vil komme til at svare til Neergaards »Under Junigrundloven«. For Bergs Vedkommende er denne Fortætning iøvrigt ikke lykkedes for

- mig, fordi jeg har fulgt og maattet følge den kronologiske Fremstilling, som i Grunden er mig imod. Under min Frygt for, ikke at faa Bugt med Stoffet indenfor det Rum, jeg paa Forhaand havde sat mig paa, er det saa, at der er kommet noget afsnuppet over
- 5 Skildringen, hvad jeg ogsaa godt selv kan mærke. Derimod er det med Vilje, at de andre Politikere kun forekommer som rene Navne; de skal nemlig alle, ogsaa Estrup og de andre betydelige Højremænd, have deres egen Skildring, forsaavidt de ikke allerede har faaet den.
- 10 Hvad De siger om vor Mangel paa Generalnævner er jeg helt enig med Dem i, thi dette er for mig næsten en Kæphest. Jeg har for et Par Aar siden holdt en Grundlovstale over dette Motiv: hvorledes det her i Landet altid har heddet: Hie Welf! Hie Waiblingen! — Her Berg! her Hørup, her Bojsen — eller her Aalborg Amt og
- 15 Ringkjøbing Amt, her Odense Amt, her Holbæk Amt osv., og hvis De kendte mine forskellige politiske Taler fra de senere Aar, som ligger begravede i Provinsaviser, vilde De se: at ingen mere end jeg har Blik for det søndersplittede herhjemme.

- Men politiske Diskussioner egner sig ikke til at føres brevligt.
- 20 Det skulde glæde mig, om jeg snart maatte træffe Dem en Gang, saa vil der være Stof til en god Samtale.

Deres ærbødig hengivne

Erik Henrichsen

853. Fra *Erik Henrichsen*.

25

14 Maj 1911.

Kære Hr. Rubin

- Tak for de to Særtryk, som De har sendt mig. Som Jurist glæder jeg mig paa min Søster-Videnskabs, Nationaløkonomiens, Vegne over, at den blandt sine Fagmænd har en Mand som Dem, der
- 30 forener den faglige Indsigt med den almene Dannelse og begge Dele i en saa høj Potens. Jurisprudentsen har blandt sine Fagmænd ingen saadan Personlighed, og det er et stort Savn. Deres Skitse af Scharling giver Almenheden det Billede af Fagmanden, Politikeren og Mennesket i én Person, som Lægmanden netop ved
- 35 en saadan Lejlighed ønsker og trænger til. Da Matzen døde ifjor Sommer, var der ingen juridisk Videnskabsmand, der kunde gøre

en tilsvarende Skitse. Jeg selv skrev dengang til en norsk Avis (Tidens Tegn) en Skitse af ham, men jeg tør jo ikke tilegne mig Navn af juridisk Videnskabsmand. Hvad jeg læste om ham i Fagtidsskriftet, var et meget tarveligt Produkt.

Afhandlingen om Alderdomsunderstøttelsen har været mig en udmærket Hjælp til at danne mig et Overblik over dette vanskelige Spørgsmaal, foruden at den jo giver et Bidrag til vor politiske Historie i et vigtigt Øjeblik.

Jeg haaber, at De engang faar Tid til at nedskrive Deres politiske Erindringer i samlet Skikkelse, — ja i Grunden alle Deres Erindringer, men jeg interesser[er] mig jo mest for den politiske Del.

Tak altsaa for Deres Opmærksomhed imod mig.

Deres ærbødig hengivne

Erik Henriksen

854. Fra *J. H. Hegermann-Lindencrone*.

15

Kgl. Dansk Gesandtskab

Königgrätzerstr. 140

Berlin, den 18 Mai 1911.

Kjære Herr Generaldirecteur.

Det var mig en Fornøielse at see Deres Haandskrift engang igjen, og endnu mere, at jeg snart vil see Dem selv hernede igjen.

Jeg skal bestille de to Værelser til Dem og Deres Ledsager fra den 6te Juni om Aftenen af og ved Hjælp af vor fælleds Ven von Koerner faae Alt med Hensyn til Deres Tobaksafgift-Studier indberettet saaledes, at De kan faae saameget ud af Deres Ophold i Berlin som muligt.

Maa jeg foreløbigt sige Dem, at jeg er meget glad over og takker for Deres »Deutschland, Nordschleswig und Dänemark«. Naar noget saadant var kommet frem for længe siden — mutatis mutandis — kunde maaskee meget have været bedre end det er nu og mange Mennesker have tænkt anderledes end de, oftest af Mangel paa den fornødne gode Ledelse, have gjort.

Med udmærket Høiagtelse og venlig Hilsen forbliver jeg

Deres hengivne

J. Hegermann-Lindencrone 35

855. Fra Isidor Heckscher.

Stockholm 19/5 1911

Slussplan 63 B

Kære Ven!

5 Først min oprigtige Tak for de senest sendte tvende Særtryk. Det har glædet mig at se, at jeg har opfattet William Scharling omtrent som Du, der dog kendte ham langt nøjere og havde langt større Forudsætninger for at bedømme Værdien af hans Gerning.

Den anden Artikel (om Alderdomsunderstøttelsen) var for mig
10 meget lærerig. Jeg er meget bange for, at vi ikke i Længden have Raad til saaledes at pensionere Befolkningen. Og jeg misunder Dig ikke Din Andel af Ansvar for Budgettets fremtidige Omskabning.

Da jeg desværre kun i ringe Omfang kan gøre Gengæld med
15 litterære Produkter af egen Tilvirkning, tager jeg mig den Frihed idag at sende Dig et Exemplar af Gustav Sundbärgs »Aforismer«, som Du maaske ikke kender, men som fortjener at kendes, dels som Bidrag til den mærkelige Mands Karakteristik, dels og ikke mindst som Vidnesbyrd om, hvor stor Bitterheden mod Danmark
20 endnu stadigt er hos adskillige betydelige svenske Mænd.

Jeg vil dermed ikke sige, at netop G. S. er den rette Exponent for Stemningen — i saa Fald vilde det sandeligt se galt ud for os. Men Bogen har dog som antiskandinavisk og særligt antidansk Dokument hidtil ikke mødt nogen egentlig Modsigelse i Sverig;
25 hos adskillige er den vist falden i god Jord. Og hvad der er det ikke mindst betænkelige ved Sagen er, at den udkommer som Led i en af Staten foranstaltet Undersøgelse, trykt paa Statens Bekostning og forfattet af en Videnskabsmand og Universitetslærer med et europæisk Navn.

30 Det vilde, synes mig, ikke være heldigt, hvis den fra dansk Side forblev uimodsagt. Den burde maaske helst imødegaas historisk og statistisk, ikke i »Aforismer«, men som en sammenhængende Fremstilling af, hvorledes Danmark i en lang Række Aar stadigt har maattet se sine økonomiske Chancer forringede i Sverig og i
35 Konkurrence med Sverig. Men Opgaven ligger over mine Kræfter; det vilde heller ikke være passende, hvis en dansk Embeds-

mand paa svensk Grund polemiserede mod en qvasi-officiel svensk Fremstilling.

Apropos dette Principspørgsmaal: Grev Sponneck har hidtil ikke villet gaa ind paa, at jeg besvarede Angrebene paa de danske Lotterier i Henhold til Ministeriets Ønske. Sagen har derfor maattet henlægges, indtil der frembyder sig en ny Lejlighed, hvor Dine værdifulde Oplysninger kunne komme til Nytte. 5

...

Hjertelige Hilsener fra os alle!

Din hengivne 10

Isidor H.

856. Fra *Annette Vedel*.

d. 30-5-1911.

Kjære Hr. Generaldirektør!

Jeg har iaften paany gennemlæst Deres lille Artikel om Fader i 15 »Tilskueren«, og vil gerne herved sige Dem en Tak fra Moder og mig for den, selv om denne Tak maaske vil synes Dem at komme lidt sent.

Da Koefoed i sin Tid fortalte mig, at De vilde skrive nogle Mindeord over Fader, udtalte jeg strax til ham min Glæde derover, da jeg var vis paa, at de baade vilde blive varme og forstaaende. Men da jeg saa fuld af Forventning læste Deres Artikel højt for Moder, var der adskillige Punkter, hvor vi slet ikke kunde forstaa Deres Opfattelse af Fader, og disse Punkter fik ved denne vor første Gennemlæsning saadanne Dimensioner, at de overskyggede alt det øvrige i Deres Artikel. Nu da den første stærke Sorg ved Faders Død har lagt sig lidt, og vi sé mere roligt paa Alt, har jeg, som sagt, paany læst Deres Artikel igennem, og vil altsaa have Lov til paa Moders og egne Vegne at sige Dem Tak for det smukke og varme, som jeg ved denne nye Gennemlæsning har fundet i Artiklen, samt for den Veneration for Fader, som jeg mener tydeligt at spore bagved Deres Ord. 25

Med venlig Hilsen fra Moder og mig selv er jeg

Deres hengivne

A. Vedel. 35

857. Til *Annette Vedel*.

København, d. 31. Maj 1911.

Kære Frøken Vedel.

Min hjerteligste Tak for Deres venlige Brev. At skrive om en
5 nys afdød er næsten vanskeligere end at skrive om en levende, fordi
der yderligere kommer et Pietetshensyn til, som ikke maa kræn-
kes. Dette har bevirket, at jeg flere Gange har afslaaet Anmodnin-
ger: almindeligt Avispjat har jeg ikke villet skrive, og det jeg an-
saa for det rette har jeg ikke kunnet skrive. Men da Red. af »Til-
10 skueren« henvendte sig til mig for at bede mig skrive om Deres
Fader, nærede jeg ingen af den Art Betæneligheder. Jeg haabede
at kunne give min dybe Veneration for ham saa fyldigt et Udtryk,
at hvad der kom fra Hjertet skulde gaa til Hjertet, og hvad jeg an-
saa for hans Begrænsning mente jeg til den Grad hang sammen
15 med hans Personligheds Betydning og Ejendommelighed, at Frem-
stillingen deraf vilde blive Modsætningen af, hvad der skaber en
Karrikatur, vilde give »Alsidigheden« i Stedet for Ensidigheden.

Min Hengivenhed og Veneration for Deres Fader hidrører, per-
sonligt set, fra den første Dag han modtog mig i Udenrigsministe-
20 riet; jeg var 30 Aar, han alt op i 60^{erne}. Hans Venlighed overfor
mig var saa langt mere end Høflighed, og jeg vidste ikke, hvormed
jeg havde gjort mig fortjent til den. Lad mig her skyde ind en pas-
sant — det er jo ikke om mig selv jeg skal tale —, at jeg er ustandse-
lig overrasket indtil denne Dag, naar jeg møder Anerkendelse fra
25 kyndig Side. Der er, synes jeg, saa grænseløst lidt af, hvad man
selv præsterer, der kan staa for ens egen Kritik. Det kan være ube-
hageligt at »skældes ud« af Populacen, det kan være »nyttigt« at
roses af den; det er, for mig, først og sidst overraskende at behand-
les anerkendende af en Mand paa Højderne, en kyndig og Kender
30 som Deres Fader.

Dog fremfor alt var jeg Deres Fader taknemmelig, ikke blot for,
hvad han positivt udrettede for mig paa min Livsbane, men for
den Maade, hvorpaa jeg blev modtaget i Deres Forældres Hjem.
Og jeg føjer her til, den Maade, hvorpaa baade Deres Fader og
35 Moder modtog min Hustru. Hun var jo »uanselig«, men aldrig
glemmer jeg dem, der har modtaget dette, det ægtteste, det fineste,

det bedste Menneske, jeg har kendt i mit Liv, med Sympati og Forstaaelse.

Og saa skulde jeg have skrevet noget i min Nekrolog over Deres Fader, der kunde være saarende? Jeg kunde ikke tænke mig det. Da jeg dog fik Fornemmelsen deraf, spurgte jeg nogle af mine nærmeste — hvis aabne Kritik jeg altid kan stole paa — og fælles Venner af Dem og mig, og Svaret kan samles i min Svigersøns: kan man ikke skrive saaledes, kan man overhovedet ikke skrive.

Hvad De har følt Dem stødt ved, er jo aabenbart, at jeg har skildret Deres Fader som en Ikke-Aktionens Mand. Men hermed har jeg jo hverken ment eller sagt, at han ikke i halvtredsindstyve Aar sad midt i dansk udenrigsk Aktion, ledende og med alle Traade i sin Haand. Hvad jeg derimod mener, er, at Slægtsarv og Tilbøjelighed blev forstærket ved en Stilling, hvor man ikke har fri Aktion, ikke blot rent embedsmæssigt, hierarkisk set, men først og sidst, fordi Danmark sandt at sige ikke er noget frit agerende Land. Det dæmper, det gør netop Manden med den høje Kultur, med det sarkastiske Blik for Menneskenes og Tingenes relative Værd, end mere kontemplativ, end Tænkning og Temperament i sig selv vilde have gjort ham til. Er dette noget ondt? Jeg har i min historiske Erindring Diplomater fra Lande af Danmarks Størrelse, der har været agile nok — lidet betydende og uden Betydning for Begivenhederne. Deres Fader var af en modsat Type — efter mit Skøn. Han kunde have revancheret sig litterært, videnskabeligt. Jeg tror, hans Selvkritik kom ham i Vejen, han vidste ogsaa for meget, og — maaske — havde han ikke Lyst dertil; naar han ikke kunde agere effektivt for sit Land dér, hvor den for ham naturlige Aktion skulde være, har Pennen som saadan ikke været ham noget Redskab af tilstrækkelig Interesse. Nej, han hørte ikke til »de forrykte«, hvem det pibler i Fingrene. Er dette noget nedsættende, og, hvis det er sandt, har man da ikke Lov at sige det?

Som Deres Fader var, var han en af de ypperste, dette Land har fostret i forrige Aarhundrede. Dette er min Mening, og dette har jeg sagt; hvad jeg har føjet til, og hvad maaske synes fremmed, er, at han efter min Opfattelse, trods alt hørte til »de stille i Landet«. — Jeg kan naturligvis tage fejl i min Opfattelse og Karakteristik,

men at der ikke deri har skullet ligge blot Skyggen af noget uvenligt, saarende, beder jeg Dem være forsikret om. Min Hengivenhed og Taknemmelighed overfor ham og hans Hus vilde have udelukket det, selv om noget saadant, per impossibile, iøvrigt kunde være
5 faldet mig ind.

Med ærbødig Hilsen til Deres Moder og gentagen Tak til Dem selv

Deres hengivne
Marcus Rubin.

10 **858.** Til *Lis og J. P. Jacobsen.*

Berlin W., den 8. Juni 1911.

Kære Børn og Børnebørn.

...

Jeg var en Times Visit hos Ekscel. v. Kørner, der var over-
15 maade elskværdig og udtalte sin Uvilje over, at Bülow ikke i sin Tid havde haft Mod til at slaa til ved Handelstraktaten. Udenrigsministerielt var han (K.) overmaade fredelig »Dänemark gegenüber«, men han er ganske vist ikke »Smeden Jochumsen«.

Opholdet er »tobaksmæssigt« meget nyttigt ved Erfaring om Veje
20 at gaa og at undgaa. — . . .

Far.

859. Til *Edvard Brandes.*

København, d. 4. Juli 1911.

Kære Brandes.

25 Først tak for sidst for den overmaade hyggelige Dag hos Dem; Bolig, Vejr, Gæster m. m. (hvorunder gaar Mad og Drikke) var jo alt saa ekscellent som hos en fhv. »Ekscellence«, men fremfor alt var det mig en stor Glæde, ved Siden af Deres Selskab, at have Deres Frues og se, hvor godt hun befandt sig. Jeg haaber, dette
30 vedvarer, trods den umilde Sommer.

Ogsaa Anmeldelsen idag takker jeg for, ihvorvel man jo udefra vil anse den for meget kritisk. Den garderer jo imidlertid mig paa dansk Grund, hvad der jo aabenbart ogsaa er dens Formaal, og set med tyske Øjne vil man jo ganske vist sige, at altsaa har den
35 danske Forfatter anvendt for lyse Farver, men dette modvirkes atter af, at endnu en dansk Forfatter revser hver Uforsigtighed og hvert

Overgreb, der er sket herhjemmefra. Jeg betvivler personlig, at Artiklen kunde være skrevet mere »objektivt«, end jeg har gjort det, men min inderste Mening er langt til venstre for, hvad jeg har skrevet; i Virkeligheden er vi meget uforsigtige og spiller et højt Spil, der *kan* blive os skæbnsvangert. Om det er muligt at ændre dette, betvivler jeg imidlertid, hvad saa end Følgen bliver; man glemmer *ikke* herhjemme 64 ff. — Hvis De i Alvor skulde mene, at jeg tror $2+2$ altid er $= 4$, vil jeg blot sige, at jeg tror det hverken i Politik eller andetsteds. »Imponderabilierne« vejer, som jeg altid har sagt, adskilligt; fordi de er uvejelige, er de ikke $= 0$, og det irrationelle gaar jeg ud fra spiller en stor Rolle, hvis Ordet irrationelt ikke ligesom Imponderabiliet blot betyder, at min »ratio« er for enkel; ved nøjere Betragtning vilde jeg ogsaa i det irrationelle kunne finde god Fornuft, blot ikke at løbe til med den lille Tabel.

De har vel set Artiklen i Lørdags Aftes i Berl. Tid.; selv om Schovelin svarer, replicerer jeg næppe. Jeg — og man — ønskede, at der engang skulde siges, hvad der kunde siges om den Ting, og saa maa man iøvrigt have frit Slag som hidtil.

Paa Torsdag Aften rejser jeg toldmæssigt et Par Dage, fra paa Søndag installerer jeg mig hos *Frk. Dablerup, Hornbæk*. Jeg kommer ind hver Torsdag og faar, som sædvanlig, Sager ud. I Aar har jeg jo ikke Tysklands Historie, men Skatte- og andre Love. Jeg vil ikke sige, at Neergaards Stilling er eller vil blive misundelsesværdig; han slider stærkt i det — han er jo en grundig Mand — og vil møde forberedt nok, men »hvad der skal til, skal jo til«, og det bliver intet lysteligt Møde i Begyndelsen af Oktober.

Jeg savner meget af og til en Passiar med Dem — i Aar har De svigtet meget. Jeg vil være taknemmelig for nogle Ord til Hornbæk, men endnu mere for, om De og Frue en Dag kom op til Hornbæk. Hvis De averterede mig derom, var De mine Gæster, og alt skulde blive indrettet som i den bedste af alle Verdener. Lis og Jacob har lejet et Hus dernede, hvad der jo er mig saare behageligt, min ugifte Datter drager sydpaa.

Med de hjerteligste Hilsener til Dem og Deres Frue

Deres hengivne

Marcus Rubin.

860. Fra *Edvard Brandes*.

Gentofte 11/7. 11.

Kære Rubin! Nu tør jeg vel forstyrre Dem nogle Øjeblikke i Deres landlige Ro, hvortil De vilde trænge, hvis De overhovedet
5 kunde trænge til andet end altid Arbejde. De begyndte med at opleve et Dødsfald, som oprører mig, fordi jeg ogsaa kender Molen ved Hornbæk, og Fiskernes Fejghed ved ikke at gaa ud med Baad stemmer lidet overens med det evige Pral med den danske Sømands Heltemod. Men saadan er det jo altsammen, og end ikke denne
10 skønne Morgenstund (Kl. er 7) kan formilde mit Ubehag ved Forholdene baade i Stort og Smaat.

Dog førend jeg gaar over til de mere højtidelige Betragtninger, maa jeg først meget takke for Brevet og den deri indeholdte Indbydelse. Desværre nej, vi tør nok ikke begive os paa saa lang en
15 Tur især ikke i dette usikre Klima. Min Kone maa iagttage den største Forsigtighed — og fjærner sig ikke længere fra Huset end hun kan køre i en Vogn. Desuden har det forskrækkelige Vejrlig, som vi nu i mange Uger har havt, vist sig lidet heldigt. Vi har levet yderst tilbagetrukket; dette er Aarsagen til at jeg ikke har turdet
20 opfordre Deres Datter og Svigersøn til engang at besøge os, hvad jeg meget havde ønsket . . .

Saa var der Artiklen. Ja den er altsaa skabt af Ensomhed og Irritation over alle de Dumheder, som vi efter min Mening begaar og som vilde straffes haardt, hvis noget kom paa i Europa. Angreb
25 paa Deres Afhandling — intet kunde ligge mig fjærnere. Men den var jo skreven for Tyskerne og dens »Tenor« derfor given. Jeg kunde saa udmærket tage den til Udgangspunkt for et Advarselsord til de Danske og derved blive noget mindre »national« end De. Undertiden finder jeg Bladet »Politiken« rædselsfuldt, og jeg
30 tænker da paa Hørups Dage, hvor det havde faste Standpunkter i alle store Sager. Dengang var vi radikale fri for Sønderjyderi; da var det ikke Hansen Nørremølle, der gennem Friis dikterede Bladets nordslesvigske Artikler — naar da ikke det endnu værre nu sker, at Bladet blot løber bag efter det almindelige chauvinistiske
35 Kompagni. Da de to Ministre talte i Skibelund Krat for lutter

Nordslesvigere, forsvarede »Politiken« dem. Dette blot et Eksempel. Men bag ved min Artikel laa — hvad jeg ikke behøver at opremse — Følelsen af de mange Dumheder: Understøttelserne paa Finansloven, de nordslesvigske Foreningers lyssky Foretagender, Ejendomsindkøbene herfra og mer end noget andet — dette, at man lader sig bestemme i Forholdet til Tyskland af de nordslesvigske Agitatorer. Vi er jo enige herom. Jeg læste naturligvis Deres Artikel om Handelstraktaten, hvorimod jeg ikke har set Schovelins Angreb (jeg skaaner mig for »Nationaltidende« og »Vort Land«) og De har fuldkommen Ret i alle Betragtninger. Men til Syvende og sidst vød jeg egentlig ikke, hvorfor Danmark ved en saadan Traktats Afslutning behøvede at kære sig om, at Preussen ikke taaler danske Handelsrejsende i Nordslesvig — hvor Tyskerne, naturligvis med fuld Ret, mener at de vil virke som Agitatorer for de Bestræbelser hvilke vi fra Danmark understøtter. Jeg gaar saa vidt, at jeg mener, Scavenius aldrig burde ansat Friis i Udenrigsministeriet, da han staar i saa nøje Forbindelse med Hansen-Nørremølle (der allerede havde tilsagt Foredrag paa Lyngby-Højskole sammen med Ministrene og J. C. Christensen!) Jeg har sagt dette til Aage Friis da han spurgte mig i Telefonen. Jeg meddeler dette kun, fordi han nok havde forinden talt med Dem derom. Iøvrigt ekspederede F. en Pastor Johannes Tiedje — De vød: han der er Professor Rades Medsammensvorne — til mig og med ham havde jeg en Samtale i Lørdags. Han var ikke klog men skikkelig, frisindet Teolog, forbavset over Appels Kirkelighed (paa Grundlag af en Audiens). Han paastod at hvad der skreves paa Dansk af Tysk-Venligt aldrig kom til det tyske Publikums Bevidsthed, da Altsyskerne alene beskæftigede sig med Danmark og retledede Opinionen. Men Deres Artikel vilde blive læst (han vidste ikke hvem Forfatteren var og paa hans Spørgsmaal nægtede jeg at give Besked). Det var alligevel ikke uinteressant at tale med ham.

Naa jeg kan nu ikke skrive mere om min »Kronik« thi der er vist i dette Øjeblik ingen anden end jeg selv der husker den, og jeg kan ikke tillægge den nogen verdenshistorisk Betydning, end ikke nogen indrepolitisk Betydning.

Dette har derimod Valget d. 25 i højeste Grad. Forsaa vidt ven-

ter jeg det med en vis Spænding; skulde Udfaldet gaa Regeringen imod, vilde Virkningen ikke blive ringe, netop fordi Neergaard skal møde med nye Skattelove og en afskrabet Finanslov. Altsaa jeg ønsker som Partimand de Radikales Sejre. Men De kan ikke
5 tænke Dem, hvilken usmagelig Herre Herr Nielsen Svinning er for mig: Afholdsmænd, Grundtvigianer, Georgist, uendeligt prædikende. Han og Jensen-Sønderup er ganske éns — det er saa latterligt, at de slaas. Ved en ren Tilfældighed.

Nu vil jeg ønske Dem en behagelig Sommerferie. Vejret tegner
10 jo pludselig godt. Som sagt her trænger vi til Varme. Vi har lejet til d. 15 August og flytter saa ind til Skjoldsgade. Min Kone sender de hjærteligste Hilsner til Dem og Familien. Jeg ogsaa.

Deres hengivne

Edvard Brandes.

15 **861.** Fra *Edvard Brandes*.

Gentofte. 26/7. 11

Kære Rubin! Mange Tak for den lille Pjese, der viser hvorledes det staar med den skandinaviske Idé, der senest behandledes af
20 J. C. Christensen. Hvor dog Nationerne i hvert Fald gennem deres Talsmænd hader hinanden! Det vilde ikke være uheldigt i den Retning, om fjerde Stand snart kom til Magten i de forskellige Lande. Desværre faar jeg ikke dette Gennembrud at se.

Valget i Gaar fik det Udfald jeg havde tænkt mig, thi Jensen
25 Sønderup var en langt bedre Kandidat end Lindø. Som sædvanligt sejrede vi paa Møderne.

Jeg ved ikke, om De saa Januarforeningens Skrivelse til Konsejlspræsidenten angaaende de »altyske« Overgreb. Hertil svarer, at en Kres »patriotiske Mænd« opretter et Friluftsteater i Skibeholm
30 Krat, der næste Sommer der skal opføre nationale Skuespil. Men jeg skal nok vogte mig for oftere at stikke Haanden i Myretuen.

Desuden man er jo først og fremmest Jøde. Se Georgs Polemik med Lange i Dag — hvis han blot ikke gav sig selv slemme Blot-

telser, hvor udmærket vilde ikke Artiklen være! Kun faar nu Langes Vaas en Udbredelse som ellers aldrig.

Mange Hilsner til Familien

Deres hengivne

Edv. Brandes 5

862. Til *Edvard Brandes*.

Hornbækhus, Hornbæk 28/7. 11.

Kære Brandes.

Mange Tak for de to modtagne Sommerbreve. Af det første saa jeg, at Deres Hustru havde det mindre vel, men siden da har vi jo igen faaet varmt Sommergejr, som jeg haaber, hun skal nyde godt af. Mellem det private Livs Bekymringer og den plumrede Verdenshorisont ligger vort lille Lands indrepolitiske Strid, og tidt synes den mig klemt saadan inde mellem begge, at den forsvinder for mig. Paa den anden Side: hic Rhodus, hic salta. Men foreløbig er det jo en Sagte-Vals. 15

Vort Forhold til Tyskland ser jeg ligesaa alvorligt som De, og vort Forhold til Sverig er mig heller ikke beroligende; snurrikt nok har jeg jo i Aar skrevet »Aktstykker« om begge, begge iøvrigt efter først at have ladet Udenrigsministeriet se dem. Til Grev Ahlefeldts Forsvar maa jeg sige, at han ikke m. H. t. »Sønderjyderiet« kan gøre mere, end han gør; men det er stærkere end han, og jeg føler mig ikke helt overbevist om, at selv den moderne Kirurgi kan bortoperere det uden Fare for selve det øvrige Livs Eksistens. Det er nu engang saa sammensmeltet med store Dele af den opinionsbestemmende Befolknings Følelses- og Tankesæt, at vi vist maa slæbe af dermed tant bien que mal og saa se Tiden an. Faar vi overhovedet Lov til at leve, tror jeg imidlertid paa »Bedring« ved kølende Omslag o. a. lign. 25

Jeg var for nogle Uger siden et Par Dage paa Ærø-Taasinge, og over Bæltet talte jeg en Times Tid med I. C. Christensen. Han omtalte Dem med megen égard: en Mand, hvis Dygtighed er meget betydelig, og som meget vel kunde have vedblevet at lede Finansministeriet, hvis Forholdene iøvrigt havde været dertil, »jeg har jo ogsaa arbejdet med ham, dels i Fællesskab, dels, hyppigere, fra 35

modsatte Standpunkter«. Hvorimod Zahle erklæredes for ganske ingenting. — Jeg fortalte Neergaard det (som omtaler I. C., Fru Lassen etc. saare »objektivt«), og der, ligesom jeg, mente, at I. C.'s Ord var i nogen Grad afpassede efter den, de var rettede til, da der mellem Dem og ham vistnok er en »ikke ringe Bitterhed«. Iøvrigt antog Neergaard, at det radikale Parti til sin Tid vilde dele sig mellem Rodes Retning, henad Fusion med Venstre, og Munchs henad et radikalt-socialistisk Regeringsstyre.

Jeg for mit Vedkommende vil unnlade at profetere om det radikale Parti, da jeg ikke kan faa ret Øje paa, hvad det egentlig vil. Jeg befinder mig usigelig vel ved, aldrig at være gaaet ind i direkte politisk Aktion. Den Magt og Indflydelse, man, i heldigste Tilfælde, faar herved, synes jeg ikke staar i Forhold til Besvær, Lede og hvad man sætter overstyr. — Med mindre da, man er en virkelig Fører, med Evne til at bestemme Retningen, som man ønsker den, under Forhold hvor der overhovedet er nogen Spas ved Aktionen.

Jeg er inde i Byen en Dag om Ugen — hvor jeg har grumme meget om Ørene —, sidder iøvrigt herude med Skatte- og andre Sager og sløser endel mere end ifjor, hvor jeg som pièce de résistance havde Tysklands Historie. Medio August er jeg atter i Kbhvn. og bliver saa dér, fraset en Uges Septemberophold i Holland til en statistisk Kongres, for at trække lidt europæisk Luft og møde gamle Venner og Bekendte. — Hvis vi da bevarer Freden!

Fra min Datter og Svigersøn skal jeg hilse mange Gange. De er begge flittige, som sædvanlig. Førstnævnte har i Lektionskataloget anmeldt baade Eksaminatorier og Forelæsninger til Efteraaret og er iøvrigt optaget af det ny Selskab til Udgivelse af gammel dansk Litteratur. Sidstnævnte lægger Sten paa Sten til et Arbejde til middelalderlig Kulturhistorie, som jeg tror noget paa, formedelst Forfatterens solide Aandsballast.

Med alle gode Ønsker for Deres Hustrus Helbred og med hjerteligst Hilsen til hende og Dem

Deres hengivne

Marcus Rubin.

863. Fra *Niels Neergaard*.

Hellebæk 29. Juli 1911.

Kære Rubin.

De har vel set Bramsens Piece. Det er en mildest talt frappant Dristighed hvormed han ignorerer ogsaa Deres Paavisning i Toldraadet (»Børsen«). Da Højrebladene o. a. jo ganske ignorerede denne Fremstilling, tror jeg det vilde være meget hensigtsmæssigt, om der nu under Deres Navn kom i »Berl. Tid.« en Imødegaaelse af Bramsen, væsentlig med samme Indhold som Redegørelsen i Toldraadet. Angrebet gælder jo i Realiteten i første Række Gene- 10
raltolddirektoratet.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

N. Neergaard

864. Til *Edvard Brandes*.

15

Hornbæk 30/7. 11.

Kære Brandes.

Kun to Ord for at sige Dem, at jeg *muligvis*, men ogsaa kun muligvis imødegaaer Bramsens Toldberegninger, der er perfide indtil Falsifikat. Men da han ikke har nævnet mit Navn — paa den anden Side ikke taget Hensyn til min Redegørelse i Toldraadet (i sin Tid trykt i »Børsen«) — er jeg meget usikker paa, hvad jeg gør.

Dette ikke for at paavirke Dem, da De naturligtvis maa tage Sagen politisk, men kun for at nævne, at jeg maaske tager Del i De- 25
batten. Jeg kunde have gjort Angrebet bedre end B., men havde ikke behøvet gale Tal. Men hvad siger de radikale, der vilde have større Indtægtsreduktioner og Udgiftsforhøjelser? — Med bedste Hilsener

Deres hengivne

30

Marcus Rubin.

865. Fra *Edvard Brandes*.

Gentofte. 31/7. 1911

Kære Rubin! Tak først for de advarende Ord i Dag. Jeg havde skrevet min Kronik men jeg tror ikke jeg har tillagt Bramsens Tal 35

mere Værdi end rimeligt, i hvert Fald ladet dem staa for hans Regning. Her havde jeg nu slet ingen Mulighed, om jeg iøvrigt havde evnet det, til at verificere dem. Jeg kan knap tage denne »Pjese« alvorligt; det er jo den tyndeste Snak uden Betydning og arbejdende med kendte Sager. Cavling bad mig anmelde den og da jeg ingen politisk Kronik har skrevet denne Maaned og alle hans Medarbejdere efter Sigende er bortrejste, saa sagde jeg ubeset ja. Og nu har jeg lavet en lille Suppe paa den Pølsepind. De er jo ikke angrebet og overhovedet angriber han jo egentlig ingen. Er Tallene gale? Jeg synes næsten ingen der er og de Par, der forekommer, er udtagne af Statsregnskabet. Apropos saa lader det jo til som Tollden atter svigter Neergaards Optimisme. En kvart Millions Opgang i første Kvartal tæller da saare lidt.

Iøvrigt hvad Neergaard angaar saa føler jeg det som om min Sympati for ham efterhaanden ganske taber sig. Hans Talemaader forarger mig, og han anvender sin store Dygtighed i en slet Sags Tjeneste. Det var morsomt hvad De — tak for det store Brev — fortalte om J. C. Christensen. Han afskyr mig af et rent Hjærte og af et helligt Sind. Jeg har lige læst det sidste Numer af hans velredigerede Blad og deri fundet en »Indgang« om Systemskiftets Velsignelser i al Tarvelighed. Naturligvis bør man ikke altid sammenligne og dog kan jeg ikke lade være at ærgre mig over, at vore ledende Statsmænd saa lidt kan staa Maal med europæiske Ministre. Og det har dog været anderledes herhjemme. Vi har dog haft et Folketing, hvor Mænd som Hørup Holstein Hage afvekslende kunde tage Ordet og hvor intet europæisk Kammer skulde skammet sig ved disse Ydelser. Og nu! Christensen og Berntsen og Jensen-Sønderup! Naar jeg tænker paa Neergaard i disses Midte, er det jeg siger: fy for al Landsens Ulykke.

Hvorfor vød De ikke hvad de Radikale vil? Det synes mig dog ganske simpelt. De fortsætter *efter fattig Evne* Hørups Gerning. Om det lykkes for dem er noget andet. For ham lykkedes det da heller ikke. Men hvis Neergaard tror paa en Spaltning tager han fejl. Mest af den Grund, at Rode ikke tager to Mand med sig, hvis Munch og Zahle og min Ringhed gaar ham imod; heller ikke

fik han da Lov at beholde »Politiken«. Naa han tænker nu ikke derpaa; han vil langt foretrække at være vore alles Fører.

Vejret er heldigvis herligt. Min Kone er *næsten* rask — ak kun næsten. Hun takker for venlig Forespørgsel. Jeg traf iøvrigt for tre Uger siden eller mere Chr. Hage hos Hegels; han var yderst bitter og Forretningen syntes at gaa daarligt. 5

Deres hengivne
Edvard Brandes.

866. Til *Niels Neergaard*.

København, d. 26. August 1911. 10

Kære Finansminister Neergaard.

Det løb ikke ud i nogen stor Avance for Statskassen. Vi vil møde følgende 3 Indvendinger mod en Banderoleskat paa Cigaretter:

1) Uviljen mod Stempling o. l. overfor Detajlforbruget og den dertil hørende pinagtige Kontrol, Angiveribestemmelser m. v. 15

2) Angrebet paa en opløbstrende dansk Industri.

3) Sikkerhed for, at den indbyrdes Konkurrence holder Prisen nede, saa at der ikke bliver Spørgsmaal om en Forfordeling af Publikum, men kun om en ikke overvældende Skattedifference for Staten. 20

— Der kunde jo være Spørgsmaal om en Produktionsafgift, men ogsaa denne har sine Mangler. Skal vi ind paa Tobaksskat, tror jeg fremdeles, vi bør nøjes med forhøjet Told paa Raavaren, med Tilbagebetaling for det til Røgtobak anvendte.

Deres hengivne 25
Marcus Rubin.

867. Fra *Julius Salomon*.

Platanvej 10. 31. 8. 11

Kære Ven.

Jeg takker for den »famøse« Artikel, som Alverden har talt om 30 — uden at kende den. Nu kender ieg den altsaa, men ieg kender ikke dens Tilblivelseshistorie og kan derfor ikke bedømme de Grunde eller Aarsager, der har bevirket dens Tilblivelse og deraf afhænger jo i Virkeligheden Bedømmelsen, og dens Betimelighed. Den har jo egentlig Front til 3 Sider: til Danmark, til Tyskland og 35 til Nordslesvig, og det sidste turde næsten være det vanskeligste.

Jeg er jo ikke i Tvivl om, at Formaålet fra Din Side har været at støtte de Bestræbelser, der udfoldes i selve Tyskland for en Op-givelse af Chikanepolitiken, og dertil forekommer den mig at være velskikket. Det er derimod sagt mig fra forskellige Sider, at
5 den har gjort Nordslesvigerne ondt paa Grund af dens stærke Fremhæven af § 5^s Forsvinden, men det er jo rene Følelsessager, om hvilke der ikke kan disputeres.

Jeg kan selvfølgelig kun ønske, at den maa virke i Tyskland i den gode og fornuftige Mening, i hvilken den er skreven.

10 Det glæder mig paa Dine Vegne, at det er Koefoed og ikke Dig, der f. Ø. har med Skruebrækkervidenskaben at skaffe. Det er vel ved Siden af det sønderjyske Spørgsmaal det mest kildne, man kan have med at gøre, og saa er det jo godt, at der er én til hver af Delene.

15

Med venlig Hilsen

Din heng. Julius.

868. Fra *Erik Henriksen*.

2 Septbr. 1911.

Kære Hr. Generaldirektør Rubin

20 Tak for, at De stadig har mig i venlig Erindring, naar De bortskænker Deres Særtryk. At læse et saadant Aktstykke, hvori der er Diplomati paa hver Side, er af særlig høj Interesse. Det sætter Sindet i Spænding, at følge, hvorledes et vanskeligt, saarbart og af Ansvar tungt Emne som dette behandles, at iagttage, hvorle-
25 des Balancen holdes, skønt Ordene vover sig ud paa den yderste Grænse osv. Derfor har jeg læst denne Artikel med anspændt Opmærksomhed og glæder mig til at læse den én Gang til.

Hvad Sagen selv angaar, har jeg en Hovedindvending. De ap-pellerer »til Fornuften«, og Artiklens Styrke ligger helt igennem i
30 dens gennemførte Rationalisme. Men ligger dette nordslesvigske Spørgsmaal ikke hinsides »Fornuften«? Er det ikke udødelige, i Menneskenaturen og Folkenes Natur rodfæstede *Instinkter*, der her er i Virksomhed? Styrkens Trang til at udfolde sig blot for sin egen Skyld, dens Morskab ved at lege med den Svage, og omvendt
35 Svaghedens Lyst til at udsætte sig for Lidelsen? Til disse Instinkter tror jeg, at det ikke nytter at tale med Fornuftens Stemme. Tysk-

land har Herskernaturen i Blodet med dens Trang til at vække og haandhæve Disciplinen. Lad det beholde den! Danmark, som ikke kan herske, maa søge sin Styrke i den Patos, der ligger i at lide og taale, og den Sympati, der vindes derved. Lad os beholde dem! Derfor tror jeg, at der egentlig ikke er noget vundet ved at understrege den juridiske Side af Sagen og appellere til den fornuftmæssige.

Endnu blot dette: Hvilken Bismarck-Kender De dog er! Ogsaa jeg har efter Evne søgt at gøre mig fortrolig med Bismarcks Natur og Politik, og derfor har jeg en ganske speciel Nydelse af Deres mange fine og intime Betragtninger og Domme om hans Politik.

Venlig Hilsen og Tak.

Deres ærbødig hengivne

Erik Henriksen 15

869. Fra *J. P. Jacobsen*.

København, Søndag Aften 3/9. [1911]

Kære Godfar. Nu håber jeg, Du er installeret og à ton aise skønt ombølget af al Verdens barbariske Tungemål. Lis og jeg sidder soli og har det rart. Også vi har hørt fremmed Tungemål idet vi har haft Besøg af to franske Damer, en universitaire og en Malerinde, der på det livligste underholdt os i over to Timer. Det var flinke Damer, men jeg omtaler dem kun for én Tings Skyld. De sagde om Madame Cruppi (som de ikke kendte personlig men som øjensynlig i deres Kres er meget omtalt og kritiseret) Elle est ambitieuse, extrêmement ambitieuse, elle veut être ministre, elle veut être présidente de la république; il ne faut pas la comparer aux autres Françaises, elle est Israélite. Og senere: elle est des Crémieux.

... Jeg har læst Tilskueren. Jeg er som sædvanlig ganske uenig med Poul Levin. Når Kongen fik et Særtryk af den første Afhandling havde han hele Heftet. Hverken Hans Brix's Ævl om Pontoppidan eller Regitze Wings hovedløse, uvidende Fruentimmer-sludder om Gobineau (der er velkendt) eller min Ven Peters mer end folkelige Politik-Filosofi kunde have givet ham noget værdifuldt. Så er der ganske vist Emil Meyer. Ja, det er jo meget inter-

essant — sådan — men egentlig ikke meget oplysende. Jeg tror ikke, det rummer mere end hvad selv Hans Majestæt i Forvejen har tænkt sig.

Hils Koefoed og hav det godt.

5

Din Jacob.

870. Fra *Harald Westergaard*.

9-10-11

Kjære Ven

Jeg er ganske enig i at Theorien om Drengoverskudet efter en Krig har lidet eller intet paa sig. Jeg har i Anledning af Spørgsmaalet f. Ex. taget March's udmærkede Statistique internationale de mouvement de la population for mig og intet kunnet finde der bestyrkede Theorien. Tallene svinger op og ned undertiden efter Krig undertiden før. Det hænger naturlig sammen med at der overhovedet skal meget til at faa Forholdet mellem Dreng og Piger ændret; der er vistnok lidt i den Hofacker-Sadlerske Theori, men Virkningen vilde i hvert Fald være minimal. Det er forresten et af de Spørgsmaal som Carnegie Endowment Conference, som jeg var nede til i Sommer, anbefaler til nærmere Undersøgelse.

20

Med venlig Hilsen

Din hengivne

Harald Westergaard

871. Til *Georg Brandes*.

25

Thorvaldsensvej 11. d. 3 Novbr. 1911.

Hr. Professor, Dr. Georg Brandes.

Maa ogsaa jeg have Lov til at sende Dem en Lykønskning. Den skal forme sig over ét Ord — et af Deres Mottoer — »Perseverando«. Gid enhver i Livet maa fuldkommengøre det »i Aand og Sandhed« som De har gjort, og gid De uforandret maa lyse for os endnu i mange Aar! — Jeg hører til dem, der blev Rus for 40 Aar siden, og som derfor skylder Dem Tak fra den Dag, jeg forlod Skolen, og indtil denne Dag. Jeg forbliver

35

Deres ærbødige og hengivne

Marcus Rubin.

872. Til *Eli Heckscher*.

Kbhvn. d. 5/XII 11.

Kære Eli.

...

Ja, nu faar I prøve »Systemskiftet«. Det bliver for vidtløftigt at 5
komme ind paa de politiske Systemers pro et contra. Meget i Ver-
den, ogsaa af offentlige Ting, gaar jo, naar man ser nøjere til, ret
ens til under alle Systemer, fordi Tingenes og Forholdenes Magt er
stærkere end Formernes, meget andet afhænger ikke af hvad, men
hvorledes, d.v.s. de styrende Personers Regeringsbetingelser. I sidst- 10
nævnte Henseende har jeg det imod det ungløbske Parti,
at de paagældende Kræfter maaske kunde gøre mere Gavn inden-
for end udenfor, og at Ungdommens Ny-Nationalisme etc. let bli-
ver et overkritisk »parti pris«; paa langt Sigt kan jo Fremtiden van-
skeligt tænkes bygget paa national Pindsvineagtighed, og Ungdom- 15
men maa hellere skyde over Maalet m.H.t. at regne for meget med
Fremtidsidealener end for lidt. Men — som sagt — endel lader sig jo
ogsaa sige fra modsat Side, og Sagen har vel ogsaa forskelligt Ud-
seende i de forskellige Lande, det samme gælder Spørgsmaalet
om de manges og mange ukyndiges Styre af Folk og Land m. v. 20
Forhaabentlig kommer vi engang i mundtlig Forhandling derom.

...

Din hengivne

Marcus Rubin.

873. Til *Niels Neergaard*.

25

København, d. 6. December 1911.

Kære Finansminister Neergaard.

Forespørgslerne om Øl og Brændevin skal De faa Besvarelser
om paa Mandag, om Cigaretterne paa Tirsdag, om Indkomst- og
Formueskatten paa Torsdag. Jeg véd jo ikke, om De vil aflevere 30
Besvarelserne til Udvalget, som De faar dem fra mig, men i hvert
Fald kan det vel siges til Udvalget, at *det skal faa alle sine Spørgs-
maal vedrørende Skatterne besvarede i Løbet af næste Uge*, d. e.
knap 3 Uger efter Modtagelsen af Spørgsmaalene.

Deres hengivne

35

Marcus Rubin.

874. Fra C. W. Ahlefeldt-Laurvig.

Udenrigsministeriet.

1ste Departement.

Kjøbenhavn, den 23' December 1911.

5 Hr. Generaldirektør Marcus Rubin

K. af Dbg. af I Gr. Dbm.

Jeg har herved den Fornøjelse at meddele Dem, at det under 22' d. M. paa min Indstilling har behaget Hans Majestæt Kongen at udnævne Dem til Kommandør af Dannebrog af I Grad som en
10 Anerkendelse af den Bistand, De har ydet Udenrigsministeriet saavel under Handelstraktatforhandlingerne med Tyskland i 1908–1909 som for de vigtige Bidrag, De paa Udenrigsministeriets Foranledning i Aar har ydet til at klarlægge en væsentlig Side af vort politiske Forhold til Tyskland.

15 Idet jeg beder Dem modtage min bedste Lykønskning til denne høje Udmærkelse, skal jeg tilføje, at selve Ordensdekorationen vil blive fremsendt, saasart den modtages fra Ordenskapitlet.

C. W. Ahlefeldt-Laurvig.

20 875. Fra Edvard Brandes.

29-12-11

Kære Rubin! Tak for Afhandlingen og Tak for det gamle Aar, for Samtaler Belæring og Opæggelse, og god Lykke i det nye Aar for Dem og Deres.

25 Jeg er i meget enig og i noget uenig med Deres Bedømmelse af de nationalliberale Førstemænd. Den Ulighed findes — synes mig — mellem disse og de tyske Frankfurter-Professorer, at de sidste aldrig naaede Magt og Ansvar. Hall Lehmann Monrad havde den Lykke i en ung Alder at vinde Magt — og hvor daarligt benyttede
30 de den ikke? Var dette Forholdenes Skyld? Maaske. Men jeg kan ikke skelne mellem deres Færd før 1885 og efter; jeg mener at det ikke kan tilgives, naar Frihedsmændene Ploug Krieger Andræ mer eller mindre ivrigt sluttede sig til Estrups elendige Statskup, der gjorde Danmark endnu ynkeligere igennem en vidtdreven
35 Demoralisation end det behøvede at være. I andre Lande er der dog

nogle Mænd af Anseelse Stilling Rigdom Talent der ikke bøjer sig for de tilfældige Magthavere — herhjemme var det den ublandede Elendighed.

Udmærket i Afhandlingen er Betragtningerne over Hertugdømmernes Germanisering og Betydningen af Skaanes Tab — dette er vist aldrig saa klart fremhævet tidligere. 5

Med de venligste Hilsener

Deres hengivne

Edvard Brandes.

876. Fra *Eli Heckscher*.

10

p. t. Getå pensionat, Åby, den 29. dec. 1911.

Käre Onkel Marcus.

...

Professorkonkurrencen har ju nu resulterat i att dr Axel Nielsen blivit den lycklige. Jag träffade honom rent tillfälligtvis på Büchers seminarium i Leipzig för ett par år sedan, och vi blevo så goda vänner att han i år skickade mig sin avhandling om kameralistikens uppkomst (hans doktorsavhandling köpte jag på sin tid, men fann den något för speciell för mina ändamål). Hans produktion vittnar ju om samvetsgrann och solid forskning, och personen synes mig också göra ett mycket förtroendeväckande intryck. Huruvida icke av en professor i nationalekonomi borde väntas dels mera av »gnistan«, dels också större förtrogenhet med moderna och principiella ekonomiska problem, tillkommer det naturligtvis icke mig att döma. För övrigt har han kanske visat sådana egenskaper i andra arbeten, som jag ej känner till. 20

Fahlbeck berättade mig redan tidigt, att han blivit utsedd till sakkunnig för professuren. Vill Du tillåta mig att i förtroende säga ett uppriktigt ord härom? Fahlbeck är en verklig gentleman och en man, som visat mig den största vänlighet i flera år; men nationalekonom — det skulle varken jag eller (skulle jag tro) någon annan svensk vetenskapsman tänka på att kalla honom, liksom hans professur också är i ett annat ämne. Både Davidson, Cassel och Wicksell synas mig ha varit ojämförligt närmare till att bedöma en nationalekonoms kompetens, och särskilt tror jag den förstnämnde genom sin sällsynt skarpa kritiska begåvning och sin stora 35

beläsenhet har stora förutsättningar. — Jag hoppas Du ursäktar dessa alldeles opåkallade ord; jag skulle ej ha kommit med dem utan anledning, om ej saken redan vore utagerad för denna gång.

De politiska frågorna skall jag även denna gång låta ligga, ut-
5 över ett par ord till svar på Dina. Någon tendens att stänga fönsterna ut till Europa (och Amerika) tror jag ej Du skall finna hos den krets jag tillhör eller de med oss liktänkande; enligt vår egen — utan tvivel partiska — uppfattning försöka vi t.o.m. mera än folk i allmänhet att följa med vad som rör sig ute i världen. Nyckeln
10 till vår ståndpunkt — åtminstone till min — är alltså icke politisk isolering, utan statsmaktens integritet utåt och inåt, som sätter staten i stånd att försvara och fullfölja de intressen, som betraktas såsom landets verkliga, utan att behöva ge efter för yttre och inre fienders påtryckningar. Jag föreställer mig själv att jag förfelat
15 min kallelse därför att jag ej fått bli nationalekonomisk expert i franska finansministeriet på Colberts tid. Mitt skandinaviska program är så långt från svensk isolering som möjligt, men det är också så revolutionärt, att jag ej vet om jag vågar lägga fram det just nu. Liksom Du hoppas jag emellertid mycket, att vi skola få
20 träffas och tala om saken muntligen.

Jag har just i dagarna blivit ledamot av en komité för undersökning av kartell- och trustväsendets utbredning i Sverige och för att samtidigt utarbeta förslag till ändring i tull och skatt på socker, vilket ju behärskas av vår starkaste trust. Detta föranleder mig att
25 bedja Dig om en tjänst. Det har stått en notis i någon svensk tidning om att de danska socialdemokraterna väckt förslag om att staten skulle övertaga sockerproduktionen. Är det riktigt, och i så fall: finnas några trycksaker härom? Det skulle vara bra vänligt, om Du under sådana förhållanden ville sända mig dem. Antag-
30 ligen är väl emellertid det hela ett misstag, ty Far har ingenting hört därom. Att förslaget saknar praktisk betydelse, även om det blivit framställt, tar jag för givet; men det skulle ändå intressera mig att få reda på det. Jag skall nu sluta detta brev med de hjärtligaste nyårsönskningar till Eder alla från oss alla.

35

Din tillgivne

Eli F. Heckscher.

877. Fra A. B. Drachmann.

Rigensgade 21 d. 30. XII. 1911.

Kjære Generaldirektør Rubin!

Hjertelig Tak for Deres venlige Julebrev og for Deres interessante Nytaarsartikel! Jeg har ligefrem slugt den, de Folk har altid 5
interesseret mig, og det er morsomt at see Bedømmelsen af dem afklare sig etappevis — i min tidligste Ungdom var adskillige af dem for mig endnu nærmest knaldsorte — og dog havde de alle noget af den Glands som det giver at have været med i det Store, selv om man har feilet. Overordentlig slaaende er for mig Deres Paa- 10
pegen af hvad der egentlig var iveien med de Folk: at de troede at vide mere end [de] vidste —, og at dette var noget de havde tilfældeds med deres Samtid. Men jeg kunde nævne mange af den Slags Ting — flere end der er Plads til i et Brev.

I Stedet et Par smaa »Antegninger«. Hvad De siger om Mad- 15
vig, er i det Hele smukt og slaaende. Naar De — øverst S. 43 — bemærker, at for det meste er det Forskeren ubevidst, at der ogsaa i hans Videnskab bliver et X tilbage, som er det det kommer an paa — saa vilde jeg gjerne tilføie, at det var Madvig fuldt bevidst, og at han med sædvanlig Klarhed har udtalt det i Adv. crit. I S. 20
106-07. Derfor tror jeg heller ikke at den psykologiske Udredning S. 42 er helt rigtig — hvad jeg siger saa meget roligere, som jeg selv i sin Tid har sagt noget Lignende som De. Jeg tror at det for Madvig mere var Erkjendelsen af at han med at sætte i med De- 25
lingstanken vilde have overskredet sin Begrændsning, der var afgjørende. Til at tvinge den igjennem havde under de givne Forhold hørt at sætte *alt* ind; og dette *kunde* Madvig have gjort, men han *burde* ikke gjøre det. Han havde ikke Ret til at forspilde sit Liv som Videnskabsmand for dette — og det havde han maattet; og han vilde rimeligvis alligevel ikke være trængt igjennem — fordi han 30
manglede de allerfleste personlige Betingelser for at føre en Agitation af denne Art igjennem. Madvigs egen Behandling af Spørgsmaalet især Mangelen af ethvert *Forsvar* for hans Handlemaade, synes mig at tyde i samme Retning. Han har — med Rette — betragtet Sagen som haabløs, og for sit Vedkommende egentlig som 35
underordnet.

Af de andre Personer De omtaler er Ploug den eneste af hvem jeg har et personligt Indtryk — naturligvis fra hans gamle Dage. Det er kun flygtigt, men ret forskjelligt fra det almindelige. Han fremtraadte i hvad jeg hørte af ham og om ham som en Politiker
5 med ikke ringe saglig Interesse og Forstaaelse, og med en Hoben bon sens paa saadanne Omraader; samt med et grundmuret og vel gjennemtænkt Syn paa de forfatningsmæssige Spørgsmaal. Han har bibragt mig som ungt Menneske nogen Forstaaelse af og Respekt for det rigtige gamle Høirestandpunkt. — Men dette er
10 naturligt kun et Supplement, og et tvivlsomt.

Jeg vilde endnu gjerne ønske Dem til Lykke med Deres Dekoration. Jeg veed at De hører til Dem hvem det i og for sig er ligegyldigt om De er Kommandør af første eller anden eller slet ingen Grad; men i dette Tilfælde betyder Udmærkelsen virkelig
15 noget, hvad man seer af Skraalet over den; jeg er glad over at De har faaet den, og faaet den med den Motivering.

Med venlig Hilsen, Tak for det gamle Aar og de bedste Ønsker for det nye

Deres hengivne

20

A. B. Drachmann

878. Fra *Julius Salomon*.

30. 12. 11.

Kære Ven.

Tak for »Dansk Politik«, som ieg med Opmærksomhed har læst
25 et Par Gange med megen Interesse og forøvrig med lidt Besvær, fordi Du i Dine senere Aar er kommen ind paa at skrive saa lange — og til Tider — lidt indviklede Sætninger. Men Meningen er jo klar nok, og Dit Syn paa dansk Politik jo sikkert rigtigt nok. Jeg er ogsaa ganske enig med Dig i, at man ikke bør gøre Fortiden
30 Uret ved at anlægge en Maalestok fra Nutiden med dens ved selve de senere Begivenheder fremkaldte Viden. Men derfor havde det jo ikke været skadeligt, om vi havde haft en anden Mand end Krieger paa Londonerkonferencen. Jeg vilde allenfals ikke i vore Dage have stemt for at sende f. Eks. Fridericia, som i mange Ret-
35 ninger ikke er ham ulig til en slig Konference. Dog — man maa heller ikke gøre Krieger for megen Uret, og det har altid, naar

ieg i de senere Aar har tænkt paa den Sag, været mig paafaldende, at man aldrig har fremhævet, at de engelske Diplomater og Politikere — Palmerston, Russell mfl. — aldeles ikke havde Blik for, hvad det betød, at man sans facon lod Danmark afstaa Kieler Havn, ganske vist foreløbig til Østrigsk Administration, men ikke en af dem har kendt Bismarck eller gættet hans Planer eller forudsæt, hvad en eventuel prøjsisk Erhvervelse af denne Havn gemte i sit Skød. Og det var dog Realpolitikere og Alt hvad mere om øvede Diplomater kan siges.

Selv om man nok saameget vilde kalde Bismarcks Politik for machiavellistisk — det betyder slet intet, thi det er i Virkeligheden al Politik i større eller mindre Grad, naar den gennemføres for at naa et stort Hovedformaal, og det har den været alle Dage. Ikke herhjemme, »paa Rænker vi aldrig os forstod«.

Og derfor nu! Formaalet maa jo dog være, at efter at det Rige Danmark, som havde tyske Undersaatter og norske Undersaatter og ikke forstod sig paa at regere nogen af dem, nu endelig kun bestaar af de faa dansktalende Mennesker ÷ de dansktalende Sønderjyder, skulde det gærne beholde, hvad det har. Den »geografiske« Politik, som Monrad i sin Tid talte om, kostede os Sundprovinserne, den »nationale« Politik berøvede os Holsten og Sønderjyllands tyske Del, 1807 tog Flaaden og Landets Velstand, Wienerkongressens Politik skilte os fra Norge — og 1864 og de følgende Aar syntes jo nok, at det var rigtigt, at Tyskerne skulde være Tyskland og Italienerne Italien, men polske og dansktalende kunde nok blive under Tyskland. Nu forekommer det mig virkelig, at Konsekvensen af det passerede dertil vor prononcerede militære Intetbetydenhed, maatte diktere os at være saa forsigtige som det paa nogen Maade er muligt, og ieg hilser derfor med Glæde, hvis Regeringens Politik, Dit Kommandørkors etc. etc. maatte betyde, at det dermed tydelig proklameres, at hvis der skal være det mindste Haab om at bevare et selvstændigt dansk Rige, maa Vejen være denne. Hvis det bl. A. kunde lede bort fra den af Dig i Din Afhandling omtalte fejle Vurdering af vore egne og Modstandernes Kræfter og »det svigtende Blik for de reale Magtforhold«, saa var allerede meget vundet.

Mht. Enkelthederne, da er det ganske rigtigt, at det er ikke nemt, fordi der menes at være nogen Fare for Blindtarmbetændelse, at faa Mennesker, der føler sig raske til at lade Blindtarmen tage. Saaledes ogsaa mht. Madvig i Novemberministeriet og Slesvigs Deling. Han havde aldrig faaet det gennemført, *selv om* han havde været en ganske anderledes handledygtig Mand end han var.

Du kommer ikke ind paa Krigen 1848–50. Jeg gør Dig opmærksom paa, at Arkivar Saxild i Viborg *privat* har udsendt en Bog om sin Fader Herredsfoged Saxild i Kolding. Der kommer han meget ind paa Forholdet dansk–tysk paa den Tid, kalder det en væmmelig, afskyelig Krig, som rev op i Masser af Menneskers dyrebareste Familieinteresser og slog ulægelige Brud, som aldrig heledes. Det er rigtig godt udført og beskrevet og giver Anledning til mangfoldige Tanker mht. hvad der kom bagefter.

Jeg finder det, Du skriver om Monrad og Stormen 18 April aldeles fyldestgørende, det var netop det, ieg ønskede sagt. Goebens Betragtninger, som ganske falder sammen med hvad Du skriver, findes i Musæum 1896 II pg. 65, hvis Du vil læse dem efter.

Fru Tscherning skriver et langt Stykke i sin Dagbog for 24 April 1864 om Monrads man kan næsten sige fjantede Optræden under et Besøg hos hende paa den Dag, altsaa 6 Dage efter Dybbøls Fald og om hans fuldstændige Fejlsyn paa Forholdene mht. Als. Det findes i hendes efterladte Papirer udg. af Clausen og Rist pg. 172 ff.

Naa, dette er kun lidt af det meget, der kunde være Tale om at diskutere i Anl. af de virkelig tankevækkende Betragtninger, Din Artikel, specielt i disse Dage, giver Aarsag til. Jeg vil til Slutning kun ønske Dig et godt og glædeligt Nyaar. Gid vi i dette og kommende Aar herhjemme indadtil og udadtil maatte handle mere fornuftigt end vi ere vante til, men Udsigterne ere desværre ikke store.

Din heng.

Julius.

879. Fra *Eli Heckscher*.

Stockholm Va., den 2. jan. 1912.

Kære Onkel Marcus.

Fastän jag skrivit ganska nyligen, kan jag ej låta bli att särskilt tacka för särtrycket av Din artikel i »Tilskueren«, ty jag har läst den med verklig förtjusning. Både kritiken av kravet på en antitysk politik under 1700-talet, definitionen på skillnaden mellan dansk og tysk nationalliberalism, anmärkningen om förhållandet mellan känsla och förstånd i politiken, understrykandet av skyldigheten för en statsman att i nödfall handla mot folket — allt var som talat ur mitt hjärta, fastän naturligtvis mycket bättre sagt än jag kunnat göra det; och hade det stått i Svensk Tidskrift, fruktar jag storligen att det kallats »nyhögersynpunkter«.

Prof. Axel Nielsen har skickat mig sina prov-(?)föreläsningar om nationalekonomiens teori och politik. Är det Dig jag har tacka därför? I alla händelser vederlägga de alldeles mina misstankar om hans begränsning till den ekonomiska historien; de vittna ju om en synnerligen stor beläsenhet inom den klassiska och metodologiska litteraturen. Det skulle roa mig mycket att skriva något om hans arbeten, men jag får säkert ej tid.

Mor har bedt mig fråga om Inger på sin tid har fått ett särtryck av Mors artikel om kvinnofrågan i Svensk Tidskrift.

Din tillgivne

Eli F. Heckscher.

880. Fra *Erik Henrichsen*.

3 Januar 1912.

Højtærede og kære Hr. Generaldirektør Marcus Rubin.

De maa meget undskylde, at der er gaaet flere Dage, inden jeg har sendt Dem min Tak for Deres Tilskuer-Afhandling.

Allerede for et Par Dage siden havde jeg skrevet et Brev til Dem, hvori jeg foruden min Tak efter bedste Evne søgte at imødegaa Dem og at forsvare mig mod Deres kritiske Noter. Da jeg var kommen et godt Stykke frem i dette Brev, faldt det mig imidlertid ind, at det Diskussionsstof, som Deres Afhandling frembød, var saa interessant, at der var god Grund for mig til at svare offen-

ligt. Jeg har derfor nu skrevet en lille Artikel, som jeg vil se at faa ind i Berlingske.

Jeg nøjes derfor i dette Brev med at bringe Dem en mere personlig Tak. Jeg har læst Deres Afhandling som alt fra Deres
5 Haand med den Sympati og Aarvaagenhed, som naturligt opstaar mellem Mænd, hvis Interesser støder saa nær op til hinanden, og som jeg smigrer mig med at have mærket, at De ogsaa viser overfor mine Ting. For mig er der dernæst noget meget opmuntrende og hærdende i, at blive set ordenligt efter i Sømmene, og en saadan kompetent Dommers motiverede Kritik som Deres i denne Afhandling
10 er mig mere værd og optager langt mere Plads i min Bevidsthed end de mange mere almindelige Venligheder, som jeg navnlig for denne Bog har faaet at høre. De har haft Øje for mine Blottelser, og det er en Form for Kritik, som enhver Forfatter har godt af, og
15 skønt jeg som Jurist vistnok ikke hører til dem, der er særlig slemme til at give sig Blottelser, saa er der en og anden af Deres kritiske Noter, som jeg med Selverkendelse har skrevet mig bag Øret. Det hele lille Skrift blev skrevet hurtigt, fordi det kun var tænkt som en Skitse til Foredragsbrug, men uden at jeg dog kunde
20 bekvemme mig til at omskrive det til Trykning, for at det improviserede Præg, der forekom mig at staa godt til Skriftets Bestemmelse af at være en Tekst til et Maleri, ikke skulde gaa tabt.

Glædeligt Nytaar!

Deres ærbødig hengivne

25

Erik Henrichsen

881. Fra *Erik Henrichsen*.

3 Januar 1912.

Kære Hr. Rubin.

Maa jeg gøre Dem en lille Foræring. Jeg har mellem mine Notitser til »Mændene fra 48« fundet den Opskrift paa Plougs Skældsord, som jeg nævnte i vor Samtale i Telefonen. Jeg har taget en Afskrift af den, som jeg altsaa herved skænker Dem til Gengæld for de mange gode politiske Historier, De har fortalt mig. Det er
35 dog et kuriøst Aktstykke, som De ikke vil forsmå at stifte Bekendtskab med.

Deres ærbødig hengivne

Erik Henrichsen

882. Fra Harald Høffding.

d. 11. Januar 1912.

Kære Generaldirektør Rubin!

Man har ikke sendt mig noget Exemplar af »Sønden Aa«, hvad der er underligt, naar man har havt den Uforskammede at sende Dem et indstreget Exemplar. Men jeg skal naturligvis skaffe mig det at se, og vil da tage mine Forholdsregler, om hvilke jeg skal underrette Dem.

Jeg kender slet ikke Bladet, men skrev for et Par Maaneder siden efter Anmodning en Artikel om Hanssen-Nørremølle, som jeg mente, kunde staa i ethvert Blad. I den stille Virksomhed, det har været min Glæde at kunne øve for at støtte dansk Sprog og Kultur i Slesvig, har den hysteriske Patriotisme ofte voldet Hindring og Ærgrelse, og jeg formoder, at der her foreligger et Tilfælde af den Art.

Hvad Sagens Realitet (d.v.s. Deres Artikel) angaar, ser jeg klart, at en Artikel i et tysk Blad om den fornuftige Stemning herhjemme vilde være en Støtte, maaske en nødvendig Støtte for Udenrigsministeriet. Opgaven har været stillet mig, og jeg tænkte en Maanedes Tid over den, men sagde fra, da jeg blev klar over, at jeg ikke kunde skrive saaledes, at den tyske Fordringsfuldhed kunde tilfredsstilles. Man inkasserer alle Erklæringer og spørger: hvad saa? — Trods den Dygtighed og Klarhed, der udmærker Deres Artikel, tror jeg ikke, De har opnaaet noget bedre Resultat. Og det gør mig meget ondt at maatte sige, at jeg ikke forstaar, hvorledes De har kunnet bruge de haanende Ord om dem, der nære Forhaabninger trods Alt. Jeg blev meget bedrøvet ved at læse dem — for Sagens, og for Deres Skyld. Det er disse Ord, der have voldt hele Forargelsen (naturligvis især da E. B. understregede dem).

Hvis jeg finder mig forpligtet til nu at udtale mig — Nødvendigheden vil jeg først kunne overbevise mig om, naar jeg har faaet fat i Bladet — vil jeg ikke godt kunne undgaa at udtale Noget af det, jeg her har sagt. Det følger af sig selv, at jeg ikke billiger den Parforcejagt, hvormed man nu fra flere Sider har kastet sig over Dem.

Jeg haaber, at vi komme over denne Sag uden Ufred, og skal handle efter bedste Overbevisning.

Deres hengivne
Harald Høffding

5 **883.** Fra *C. W. Ahlefeldt-Laurvig*.
Udenrigsministeriet.

d. 19de Januar 1912.

Kjære Hr. Generaldirektør.

...

10 Underhandlingerne om Interpellationen hviler, indtil H. L. Møller, vist i Morgen, kommer tilbage. Saadanne Forhandlinger synes at være noget meget indviklet noget. I øvrigt faaer jeg mere og mere det Indtryk, at man i Folketinget selv mellem Højremænd er vel disponeret. Nogle mene endogsaa, at Møller slet ikke maa tale
15 om Artiklen og Kommandøren. Mellem os finder jeg nu, at nogen Opposition fra den Kant ikke vilde skade.

Deres ærbødigst hengivne

C. W. Ahlefeldt-Laurvig

884. Til *Georg Brandes*.

20 København, d. 3. Februar 1912.

Kære Professor Georg Brandes.

Da Deres første Bog udkom, var De dobbelt saa gammel som jeg, De var den vidunderligt begavede Yngling paa 24 Aar, jeg en lille, læselysten Dreng paa 12. Fra da af og indtil denne Dag har jeg
25 været Deres flittige Læser og jævnlig Deres Tilhører. Samtidig har jeg jo efter fattig Evne søgt at følge med i andet dansk Aandsliv, og jeg er da kommet til det Resultat, at der var Luer fra mange Ildsteder, men at Baalet fra Deres Esse flammede omkap med dem alle. Som skrevet staar (Pirke Abboth II, 12): »Han (nemlig
30 Rabbi Jochanan ben Sakkai) plejede ogsaa at sige, at om alle Israels Vismænd laa i den ene Vægtskaal og Elieser ben Hyrkan i den anden, vilde hin vejes op af denne«.

Med hjerteligst Lykønskning

Deres hengivne

Marcus Rubin.

885. Fra *Harald Westergaard*.

14/2 12

Kjære Ven

Jeg er nu færdig med Christensens Bog om København, og vil spørge hvor jeg skal sende den hen. Fra Falbe-Hansen har jeg faaet 5
Dit Votum, som jeg ganske tiltræder; det er jo lettere for mig end for Dig at drage Sammenligningen mellem 1807-14 og denne Bog. Der kan vist komme en meget pæn Bog ud af de 36 Hæfter. men det bliver ikke, som Englænderne vilde sige »the book« om Kbh. 1840-57. Jeg kan vanskelig komme til Møde om Sagen i 10
Dagene fra 20 til 24 Febr., men saa meget haster det maaske ikke.

Din hengivne

Harald Westergaard

886. Fra *Gerda Thamsen*.

Cairo 23/II-12. 15

Kære Hr. Rubin! –

Udenfor er det komplet hjemligt Apriilsvejr, og herinde sidder jeg og læser »Politiken«, læser om Interpellationen i Rigsdagen og om enstemmig Vedtagelse af Dagsordenen, og jeg glæder mig, skynder mig at sætte mig til at skrive for at sende Dem en dobbel 20
Lykønskning: til det omstridte Kommandørkors og til Deres Fødselsdag. — Jeg behøver vist ikke at sige, at jeg ikke sender mit Ridderkors tilbage i den Anledning, jeg har altid af mit inderste Hjærte beundret Dem, Deres Arbejdskraft og Intelligens, — og maaske mest fordi De ikke lader Dem sluge deraf, men udmærket forstaar 25
at faa noget morsomt ud af Livet samtidig; jeg vil altid mindes, naar De i Hornbæk skulde ind at sove i 10 Minutter, der var virkelige ti Minutter, ikke som for andre Mennesker en Timestid, og en Aften i Vendersgade, der sjælden endte før 2, vil for mig altid være en af mine bedste Ungdomsminder og Timer, hvor jeg har faaet 30
mit Syn paa Verden og Mennesker udvidet og uddybet, — noget jeg tror, Hr. Westenholtz kunde trænge til. — Det er for mig gaadefuldt, at man — efter at have levet i Udlandet i saa mange Aar som han — kan være saa indeklemmt dansk; havde han levet her, havde det neppe været saadan, skønt — jeg erindrer en Dag, jeg sagde til 35
Kraft, at vi havde en Del tysk Omgang hernede, han saa lidt for-

bavset paa mig og sagde: Ja, der er maaske ganske flinke Folk imellem, og De er vel saa ung, saa De har glemst det (o: 64). — eller saadant noget lignende. — Jeg har ulige mere Sympati for Folk, der kender og interesserer sig for Danmark, danske Forhold og dansk Kultur som Tyskerne, end forskellige af K.'s franske Bekendte, der ikke vilde tro, man talte Dansk i Danmark, absolut ikke paa Teater og Opera i al Fald. — Og Manden er Dommer og har kendt Kraft og Nyholm i 10–11 Aar, — foruden vor højtærede Generalkonsul, der forresten ikke skal kunne lære ham Dansk. —

10 15/III.

Ja, se nu, er det ikke skrækkeligt, der blev jeg afbrudt og har senere ikke haft Tid, og nu er jeg bange, Deres Fødselsdag er noget rigelig passeret, jeg ved, det er i Begyndelsen af Marts, (fordi jeg husker mig selv fare forfjamsket rundt paa en spansk Banegaard for 4–5 Aar siden for at faa afsendt et Telegram til Dem), men Datoen kan jeg ikke. —

15

Det har ogsaa været bevægede Tider, de sidste 14 Dage, vi har været til Middagsselskaber og Karneval, til Maaneskinsfest og Tennismatch, til Salvator-Øl og Yvette Guilbert, til italiensk Opera og dansk Te foruden en stor Haremsfest, og naar dertil kommer Praxis hele Morgenstunden til Kl. 2 og fra 4–5^{1/2}, er der ikke meget tilovers, især da jeg nu er begyndt at studere arabisk Skriftsprog med en ung tysk Professor, der er ansat ved Université égyptienne. Om en Maaned er Sæson'en forbi, og Cairo bliver igen en stilfærdig — omend stor Landsby, men saa tager Arbejdet til, om end vi i Aar slet ikke har ligget stille, vi har haft jævnt godt at gøre selv i de trangeste Vintermaaneder, men vi har heller ingen Vinter haft, Brandes's havde ikke Held med sig, de skulde prøve at gøre det om! Kunde De ikke selv have Lyst til at komme herved engang?

25 30 Det er virkelig Umagen værd, og det vilde være forfærdelig morsomt for os andre!

Her har i Aar været faa Danske indtil nu, hvor de pludselig mylrer, der var stor Te hos Nyholm idag, og jeg traf gamle Bekendte: Provst Ussing, der har konfirmeret mig og Fru Kühle fra Gl. Carlsberg, hvor jeg kom meget som Barn og ung Pige, de anede ikke, jeg var her, hvorfor stor Overraskelse og Glæde. —

35

Som De vist kan forstaa, er vi langt fra misfornøjede med Ægypten eller med Tilværelsen i det hele; nu haaber vi bare, vi kan tjene saa mange Penge til Sommer, at vi kan komme hjem næste Vinter og hilse paa gamle Venner og se, hvordan man bærer sig ad i et civiliseret Land, for det glemmer man virkelig til en vis Grad herved, men det har nu ogsaa sin Charme at være uciviliseret, vel at mærke naar man hører til i den rigtige Ende, 5: den europæiske, man begynder med at finde det lumpent og stridende mod alle Humanitets og Fraternitets-Love, og man ender — med at finde det saa temmelig i sin Orden, at Landets egne Indbyggere betragtes og 10 behandles som Børn og minderwerthige Individider.

— Nu har de faaet en Mand herved, som de ikke kan tage det op med, bl. a. fordi han viser sig som en uhyre energisk Mand, der ogsaa kender andre Veje end de voldsomme; han har faaet bevilget Tusinder af Pund til Skoler, endnu flere til tekniske Skoler og 15 Landbo-do., han har begyndt paa et uhyre Indtørrings og Irrigationsarbejde, han har faaet expederet de to voldsomste Nationalist-journalister, den ene som Redaktør i Konstantinopel, skaffet den anden et vellønnet religiøst Arbejde og dermed reddet ham fra Fallit og Regeringen for meget Vrøvl; samtidig blev et Blad, der havde skrevet ondt om Tyrkerne suspenderet for en Maaned. — Der gaar selvfølgelig et Utal af Anekdoter om ham, Lord Kitchener altsaa, jeg ser, jeg har glemt Navnet. — Her er en, der siges at være autentisk: han kører en Dag med Automobil til Meadi (c. 10–12 Kilometer), en nydelig lille Villaby, ser til sin Forbavelse, at der 25 standser Vejen, medens Jærnbanen gaar videre c. 25 km. til Helouan, en meget søgt Badeby med Svovl- og andre Kilder. — Forhører sig næste Dag hos en af Statens Ingeniører om Grunden: vanskelige Expropriationsforhold, langvarige Processer etc. Næste Dag sender han Bud efter en anden: vanskeligt Dæmningsarbejde etc., 30 de snakker et Kvarterstid, Ingeniøren fremhæver stadig Umuligheden deraf; hvorpaa K. siger: idag er det d. 10–2.–12, d. 10–4–12. Kl. 3 staar jeg op i min Automobil og Kl. 4 er jeg i Helouan, hvorpaa Audiensen var forbi, og nu arbejder 1500 Straffefanger foruden regulære Arbejdere paa Gennemførelsen. — En anden: Premier- 35 ministeren meddeler K. Tyrkiets Ønske om at faa de ægyptiske Fyr

langs Røde-Havet slukkede: Hvordan skal vi kunne sige nej til den, der har os til Undersaatter —? Sig, at Lord Kitchener ikke vil have det! —

Og der er mange flere, der viser hans Storsindethed og samtidig
 5 den Respekt, Befolkningen har for ham, kun Khediven farer for-
 tvivlet rundt for at undgaa ham, gamle Uvenner er de fra den Dag,
 da Khediven maatte gøre Kitchener en uforbeholden Undskyld-
 ning i Officerernes Paahør for at have indladt sig paa en Kritik af
 hans Hærorganisation, og værre er det blevet, siden Kitchener for-
 10 langer en særlig Tid ved de store Receptioner, vil ikke møde med de
 andre o.s.v. Følgen er, at der i Aar hverken er Receptioner, Baller
 eller Middage, og han selv — Khediven — er paa ustandselige In-
 spektioner af sine Landejendomme. I disse Dage maa han imidler-
 tid være her, for Erik skal præsenteres imorgen som Konsul, hvilket
 15 ikke kan siges at være for hurtigt. — —

...

— Ser De Brandes og Frue, maa De ogsaa hilse dem fra os. —
 Han sendte mig paa et Brevkort sin Forundring over, at jeg kunde
 holde med Italienerne, og jeg forsvarede min Opfattelse i en læn-
 20 gere Skrivelse. —

Derimod er jeg ganske enig i, at Affæren Bülow-Muus-Hoff ikke
 kaster noget tiltalende Lys over danske Embedslægers Stilling og
 indbyrdes Velvillie. — Hvor man ved en saa[dan] Anledning er
 glad ved at være uafhængig og fri for den megen »Kollegialitet«.
 25 Her kan man uantastet slaa med Sten paa sine ærede Kolleger, men
 den manglende Civilisation gør ogsaa, at man undertiden er udsat
 for grov Konfekt som en confrère, mod hvem en Mand affyrede
 2-3 Skud fordi Lægen ikke havde kunnet redde hans Barns Øjne,
 sagde, at det var Behandlingens Skyld, og at Lægen havde købt alle
 30 — lige til hans egen Advokat — til at sige det modsatte. — Manden
 ramte nu ikke, og da Lægen prøvede sin Revolver, gik det ikke
 bedre eller værre, saa Skaden var ikke stor, Opstandelsen heller
 ikke, der stod tre smaa Ord i Avisen. —

Saa til Slut en hjærtelig Lykønskning og mange Hilsner fra

35

Deres

Gerda —

887. Til *Niels Neergaard*.

København, d. 8. Marts 1912.

Kære Finansminister Neergaard.

Atter igaar søgte N. P. Jensen en Samtale med mig. Da jeg havde travlt, spurgte jeg ham, om det ikke kunde gøres pr. Telefon, og her fik jeg sagt til ham følgende:

Ihvorvel Finansministeren naturligvis vilde stille sig saa velvilligt overfor ham som muligt, troede jeg dog, han vilde finde det betænkeligt at foretage et saa ekstraordinært Skridt, som det vilde være at lade ham avancere, efter forholdsvis faa Aars Forløb, fra et Embede paa 4 à 5000 Kr. til et Embede paa 9 à 10.000 Kr., idet dette vilde blive udlagt som politisk Gunst i et Omfang, der vilde vække Forargelse. Det vilde jo være saa meget mere ejendommeligt, som han i maaske $\frac{2}{3}$ af Aaret slet ikke kunde passe Embedet; dette vilde blive passet af en statslønned Embedsmand, og i Mellemtiden vilde selve Amtsforvalteren sidde i København og nyde 6 à 7000 Kr. i Indtægt uden nogetsomhelst Arbejde ved eller Ansvar for sit Embede. Sligt var saa grelt, at det ikke kunde sammenlignes med noget i Fortiden, endsige i Nutiden. Hvis derfor Ministeren ikke gennem Departementschef Schlichtkrull fik en direkte Indstilling om en saadan Embedsbesættelse, kunde jeg ikke tro, han vilde indlade sig paa noget, der for alle Parter vilde virke skadeligt.

N. P. Jensen tog alt dette, iøvrigt paa elskværdig Maade, til Efterretning. Jeg føjede da til, at Ansøgningsfristen jo først udløb den 14. ds., og foreløbig vilde der altsaa ikke ske noget. Men den Mulighed var jo ikke udelukket, at der ved Besættelsen af Viborg kunde blive et andet Embede ledigt, som han havde større Chancer for at kunne faa, fordi Springet var mindre —, herom kunde jeg naturligvis intet vide, men der var dog altid en Chance.

Hertil svarede han, at han forstod mig godt, men han vilde jo grumme gærne til Viborg, saa gærne, at han vilde ofre sit Folketingsmandat derfor, thi Amtsforvaltervirksomheden interesserede ham mere! — Dette slog jeg imidlertid hen (det var næppe heller saa alvorlig ment) og sagde ham, at nu havde jeg sagt, hvad jeg vidste og maaske mere, end jeg burde sige, men jeg havde gjort

det, for at han skulde forstaa, at hverken jeg eller nogen anden, allermindst Ministeren vilde ham ilde, men ingen kunde jo sætte sig ud over Grænserne for det rette og rimelige. Iøvrigt maatte han nu henholde sig til Ministeren, i hvis Haand jo Afgørelsen laa.

- 5 — Jeg tror ikke, han nu mere kan misforstaa Situationen. Kontorchef Greisen hørte mig udtale mig i Telefonen og fandt mine Udtalelser holdt i venlig Form, men tillige af stor Tydelighed. Jeg haaber derved ogsaa at have lettet Dem Sagen, og saaledes at N. P. J. umuligt kan føle sig krænket.

10

Deres hengivne

Marcus Rubin.

888. Til *Edvard Brandes*.

København, d. 23. Marts 1912.

Kære Brandes.

- 15 Et Par Ord, efter nærmere Overvejelse, om *Landstingets tekniske Forbedringer* af vore Skatteforslag (i min Tid).

Af Indkomst- og Formueskatloven blev Selvangivelse for Formuen strøget og et kontrolabelt Selvangivelsesskema for Indkomstskatten forbudt os. Begge Dele vil nu Landstinget selv have igen.

- 20 Istedetfor Spirituosastemplingsloven fik vi den umulige Lov om det kulørte Brændevin, som Landstinget nu selv vil aflive.

I Forlystelsesskatten indførte Landstinget Musikerskatten, som Landstinget nu ønsker fjærnet.

- Hvad Arveafgiftsloven angaar, blev Rateskalaen, der her for første Gang var foreslaaet i dansk Lovgivning, og som nu alle er glade ved, fjærnet ved Landstingets Behandling, en Mængde tekniske Forværringer, der giver Anledning til megen Tvivl, indført paa P. G. C. Jensens Forslag, og en Bestemmelse, hvorefter vi kunde sætte en Grænse for, at Eksekutorer ad infinitum beholder et Bo, til Gene og Skade baade for Arvinger og Staten, strøget!

Dette er, hvad der ligger lige for Haanden, en nøjere Granskning er der jo ingen Anledning til.

- Hvad Cigaretfabrikatskat angaar, vil en saadan, som sagt, fremkalde en uhyggelig Opmuntring til Smugfabrikation. Men desuden vil den blive overordentlig vanskelig at gennemføre. For Øl er

Sagen let, thi der er kun én Skattesats; for Sukker allerede sværere, fordi der er to Slags, og en af Grundene til, at man vil af med Forskæringsafgiften er jo »Besværet«, fordi der er to Afgifter for Sprit. Men nu for Cigaretter. Fabrikkerne laver jo Cigaretter til 10 Priser. Skal vi have hver Fabrik bevogtet eller skal vi ene og alene her stole paa alle Smaafabrikkernes Bøger? Det bliver jo ganske illusorisk. Dertil kommer endelig, og det er jo principielt Hovedsagen, at kun ved at stille Skatten i effektivt Forhold til Detaljprisen, hvad enten det er for importerede eller hjemmefabrikerede Cigaretter, faar man en virkelig Værdibeskatning, og det ønskes jo 10 fra alle Sider. Paa Fabrikken kan man ikke angive Detaljpriser, da Detaljhandlerne jo ikke behøver at respektere dem, og kun ved at tage Skat ogsaa af Forhandlergevinsten faar man *Penge* ind. — Sagen gaar fortrinligt i Tyskland, hvor jeg baade i Fabrikker og i Butikker har prøvet den, og tre Maaneder efter at den er indført, 15 vil ingen tænke derpaa herhjemme, saa lidt som i Tyskland. Fabrikkerne herhjemme foretrækker stærkt Banderole- fremfor Fabrikatbeskatning.

Man (o: Højre) siger, de vil ikke have »preussisk« Lovgivning, men engelsk. Godt, saa ophæver vi *al* Told, undtagen paa et halvt 20 Dusin Finansartikler, endvidere indfører vi en vældig Arveafgift, dernæst Stempel paa hver eneste Kvittering etc., endelig Skatter paa Parykker, Vogne o.a.l.

Deres hengivne

Marcus Rubin. 25

889. Til J. A. Fridericia.

Kbh. 27/3 12.

Kære Ven. Hjertelig Tak for Dine Linjer af 21. ds. Det glæder mig, at alt er vel, og jeg haaber, dette skal vedblive. Ogsaa herfra kan jeg lykkeligvis meddele: all right! — Hvad offentlige Forhold 30 angaar, er det selv for de mest indviede umuligt at sige, hvordan Situationen arter sig, thi ingen er Herre over den. Det synes, at Landstinget overfor Skattelovene vil indtage et meget stejlt Standpunkt, i hvert Fald indtil Fællesudvalget; hvorvidt man saa vil naa,

vides ikke, men der er et Punkt, ud over hvilket man næppe faar Neergaard og hans Parti, d. e. en væsentlig Ændring i *Forholdet* mellem direkte og indirekte Skatter (selv om det hele Beløb ned-sættes) gaar de ikke med til. I hvert Fald er de i Øjeblikket ualmin-
 5 delig faste paa dette Punkt, men, om nogen af Parterne vil drive Sagen paa Spidsen, lader sig jo ikke sige. Hvad der taler derimod er jo, at hverken Højre eller Regeringen kan ønske en Krig til For-
 del for tertium gaudens. Paa den anden Side ser jeg ikke i Øjeblik-
 ket Løsningen. — Jeg har meget travlt embedsmæssig, men jeg re-
 10 kreerer mig ved »Tyskland«, hvor jeg gennemgaar en Del Littera-
 tur (fra Accessionskatalogerne), jeg ikke fik med sidst. Der mang-
 ler jo Charmen af »Studie i Raastof«, og Tysklands Historikere
 m. v. véd jo paa Forhaand saameget mere; alligevel morer Arbej-
 det mig, og jeg anvender nogle Timer hver Dag (∴ Nat) derpaa. —
 15 Nu haaber jeg snart at høre lidt udførligt fra Dig. Hils Dine søde
 og elskværdige Niecer mange Gange! Hilsen til Dig fra os alle.
 Din Marcus R.

890. Til *Gerda Thamsen*.

Kbh. d. 7/4 [1912]

20 Kære Gerda — tak for Deres Brev. Jeg kunde jo skrive Fru
 Gerda eller lign., men der er et vist Koketteri i »Gerda«, jeg er
 père noble, udnytter denne Situation, synes, det er morsomt lige-
 som at have Lov til at kalde Dem ved Fornavn, og saa minder det
 saa rart om Fortiden.

25 De skriver saa hjerteligt om denne Fortid. Ja, men den *er* Fortid.
 Jeg tror ikke, mine Børn véd, hvor meget jeg føler, at den er forbi,
 thi det er det eneste, jeg aldrig nænner at tale om; maaske véd Bør-
 nene det godt, men tier ogsaa. Mit medfødte Humør er jo lige
 sprudlende, min Arbejdskraft endnu usvækket, alt er det gamle; for
 30 udenforstaaende helt uden Forskel. Men hver Dag og hver Time
 savner jeg min fine, min flinke, min velsignede lille Kone, og jeg
 staar stadig overfor det meningsløse i, at hun er borte. Men den
 Erstatning, der *kan* gives, har jeg jo saa rigeligt, som noget Menne-
 ske kan have den, thi De aner ikke, hvor harmonisk et Samliv vi

fører alle tilsammen, hvor godt, hvor rigt, og Jacob er jo som det store Lod i Lotteriet.

Hvor det maa være morsomt for Dem at lære fremmed Land og fremmed Folk paa saa nært Hold og saa nøje at kende. Selvfølgelig i Bunden er Mennesket jo Mennesket ligt, men da det overalt er Nuancerne det kommer an paa, har De jo rig Lejlighed til at iagttage disse. Hvordan det i det lange Løb vil gaa med Englændernes Herredømme i Ægypten, er vel svært at profetere om, i det hele om, hvorvidt den muhamedanske Verden skulde have Kraft i sig til engang at frigøre sig for europæisk Aag, hvor det findes. Europæiske Opfattelser i saa Henseende beror jo meget paa, hvad man ønsker —, de, som f. Eks. ønsker Englænderne alt ondt, spaar mange Fremtidsulykker, men foreløbig er der sikkert ingen Omvæltning i Vente, og Europæerne synes jo tværtimod rundt om at tage endnu videre og kraftigere fat end før.

Det er Storpolitik, og herhjemme sidder vi med den lille. Vi herser med Skattelove og imødeser en Konflikt derom, som rimeligvis dog udebliver, fordi en Konflikt mellem Regering og Højre vilde være til Benefice for tertium gaudens, de radikale, og det vil man vel vogte sig for!

Kommandørkors-Historien undrede mig ikke; jeg havde forudset den. Spektaklet generede mig forresten meget lidt, dels fordi jeg havde saameget andet at tænke paa, dels fordi det var gavnligt, d.v.s. Folk herhjemme havde godt af at træffe den uforbeholdne Mening, at vi ikke tør lege med Ilden, stadig irritere Tyskerne, og jeg havde bred Ryg nok til at være den, der tog imod Stødet. Men Regeringens loyale Optræden var jo ogsaa en udmærket Støtte.

Forrige Aar skrev jeg et udførligt Afsnit om Tyskland fra 1848 til nu i »Folkenes Historie«; dette omarbejder jeg nu og udvider, og det skal da komme som en særlig Bog næste Vinter. Arbejdet morer mig meget; det foregaar som sædvanlig om Natten, d.e. Kl. 9–2. Jeg har nemlig ikke forandret mine Vaner; jeg hører (ligesom Lis og Jacob) til Natmandsfolkene. Allerede Chr. V Danske Lov tog forresten Jøder og Tatere under et, og der er sikkert endnu en hel Del rundt om i Verden, der mener, at de første er de værste.

Lis har nylig holdt et Foredrag mod Kvindeemancipationens vidtdrevne Konsekvenser og for Kvinden i Hjemmet; hun har nok povet sig lidt langt ud — hun roses kraftigt i »Kristeligt Dagblad« m. m. —, men i adskilligt er jeg enig med hende. Iøvrigt har hun travlt med Palladius, med Forelæsninger og med det ny Litteraturselskab som hun med stor Energi har faaet sat i Scene, og til hvis Formand hun valgtes. Jacob udgiver gamle Kirkefædre og forbereder et Arbejde af kulturhistorisk Art (fra Overgangstiden til Kristendommen), Inger informerer i Gymnastik, præsiderer i »Kvindelig Idrætsforening« og er en Perle af en Husmoder . . .

Saa — nu har De Rede paa alt fra 9 & 11 her paa Thorvaldsensvej. Deres store og interessante Brev — lærerigt og kønt — gutedes af os alle, og alle hilser. Skriv snart igen, selv om det ikke er min Fødselsdag. Tak for Gratulationen!

Med mange Hilsener til Hr. Konsulen (ogsaa Napoleon I var som Konsul i Ægypten) og til Dem selv

Deres hjerteligt hengivne

Marcus Rubin.

891. Til *Pontus Fahlbeck*.

20

København, d. 23. April 1912.

Kære Fahlbeck.

Mange Tak for Din interessante Afhandling. — Lad mig først gøre en Sidebemærkning, nemlig angaaende 1905.

Den Stemning, der var i Danmark i Anledning af Rigernes Adskillelse, skyldes hverken et enkelt Blad eller enkelte Retninger eller enkelte Personer. Alt, hvad der siges herom fra dansk Side, skyldes indre dansk Pressestrid og Personstrid og har intetsomhelst med den historiske Sandhed at gøre. Det virkelige Forhold var dette, at man i liberale Kredse i Danmark havde haft Sympati for Norge i dets Strid med Sverig, fordi det liberale Norge gik foran i Striden, og Højre i Norge holdt igen. Saadan som Politik nu engang er, holdt altsaa Venstre i Danmark med Venstre i Norge og med dettes Programpunkter, deriblandt det rene Flag, Konsuludnævnelserne o.s.fr. Højre i Danmark stod derimod, af tilsvarende Grunde, mere paa svensk Side. *Dog ikke stærkt*. Dette rører ved

35

noget afgørende. Stemningen som Helhed i Danmark var ikke Sverig gunstig. Man vidste ikke eller havde glemt, at Norge i 1814 vilde bort fra Danmark, man vidste kun, at »Sverig fik Norge i 1814«, vi betalte Gildet. Man vidste ikke, at Sverig i 1864, selv om det havde villet, ikke havde kunnet hjælpe os, allerede af Hensyn til Rusland, man vidste kun, at vi »var blevet narrede, ladt i Stikken«. Hertil kom nu fra de seneste Aar den svenske Protektionisme, et indre svensk Anliggende, men det syntes at have Brod mod os, og forskellige andre Enkeltbegivenheder. Maaske har ret talrige dansk-norske Slægtforbindelser spillet nogen Rolle og andre Imponderabilier. Hovedsagen var det Instinkt: hvorfor skal vi græde over, at Sverig 90 Aar efter 1814 mister det Norge, det tog fra os; det kan man dog virkelig ikke forlange, det vilde være Hykleri.

Iøvrigt var man hernede, hvor vi fulgte slet med, overrasket over den for os pludselige Vending, Sagen tog, og *det specifikt retslige i Spørgsmaalet interesserede ikke et Menneske*. Vi var i 40 Aar blevet opdraget i, at det retslige ingen Rolle spillede i international Politik, »Erfolg ist Trumpf!« Ud fra denne Baggrund maa Sagen ses. Vi var daarligt instruerede, og vi var paa mange Hold (maaske ogsaa m.H.t. Kongevalget) vel ikke tilstrækkeligt varsomme i vor Optræden. Men noget ondt ønskede ingen Sverig; kun var det ugørligt, endog for Højre, hvis politiske Tradition snarest var for Sverig og mod Norges antisvenske Politik, at indignerer sammen med Sverig over Norge. Instinkterne var imod, med Rette eller Urette, hinc illæ lacrymæ! — De, der nu vil være bagkloge, og forklare hvilket som helst andet eller kaster Skylden her eller der, véd ingen Besked eller forvansker Sandheden. Denne er enkel nok, og jeg tror, at enhver Svensker med Lethed vil forstaa Situationen, naar han tænker over den. Vi haaber imidlertid nu alle, at 1905 skal være glemt; Sverig har jo egentlig tjent derved og er i mægtig Vækst. Dersom det vil stille sig i Venskab til os, vil vi med begge Hænder gribe til. Alt taler for, intet imod!

Hvad en Alliance mellem Sverig og Tyskland-Østrig angaar, er det ofte bleven udtalt hernede Mand og Mand imellem, at den alt foreligger. Dette er naturligvis Snak, men I har jo Preussens Øre.

Vi er vanskeligere stillet. England er ikke blot vor Hovedkunde men er indtil videre overmægtig paa Søen. At gøre Front mod dette, kunde da eventuelt medføre, at vore Øer okkuperedes, hvorimod en Besættelse af Jylland fra tysk Side vilde være uholdbar, saalænge
5 England behersker Havet omkring Jylland. Det er derfor vi, trods alt, i 1807 burde være gaet med England og ikke med Frankrig. Men dertil kommer, at Danmark ikke vil alliere sig med Tyskland, fordi det vedblivende er forbitret over 64, fordi det vedblivende har levende Sympati med Nordslesvigerne, og fordi det frygter
10 Denationalisering. Moltkes Tanke om Danmark som Tysklands »Admiralstat« er urealisabel i Nutidens Danmark.

Du véd, at jeg anser meget af vor Optræden overfor Tyskland som uheldig, ja som landsskadelig, heri er Udenrigsministeriet, Kongen og mange private enig. Men Du véd ogsaa, hvilket Postyr
15 der nylig har ligget, og hvor man ikke var langt fra at raabe Landsforræder o. a. lign. Jeg tør ikke bestemt modsige, at en dansk—svensk—norsk Entente i Forbindelse med Triplealliancen Tyskland—Østrig—Italien ikke vilde være os gunstig; vi havde saa dog noget at holde os til og indrette vor Politik og vort Forsvar efter.
20 Nu véd vi, ogsaa m.H.t. Forsvaret, hverken ud eller ind, mens en Alliance med Sverig og Tyskland gav Københavns Befæstning god Mening som Værn overfor England. Alligevel var den politiske Fare stor. Skete der nogen Ulykke i en Krig, blev vi nærmest til at betale Omkostningerne. Paa den anden Side: hvis Sverig og Tysk—
25 land enes uden om os, er vi meget slet stillede. Det har jeg tidt tænkt paa, og Sagen er derfor megen Overvejelse værd. Men, som sagt, for os er der et Minus, som der ikke findes for Sverig: 1864. Bismarck har Bismarckianismen paa sin Samvittighed; det er jo muligt, at en betydelig dansk Statsmand — hvis der er Plads for en stor
30 Statsmand i et lille Land — kunde gøre haandfast dansk Politik trods Folket, men vi har ikke Manden, og Folket vil ikke, i hvert Fald ikke de Kredse, der i Udenrigspolitik raaber højest.

Jeg tror derfor ikke paa, at Din Tanke *m.H.t. Danmark*, selv om den iøvrigt var rigtig, er gennemførlig hos os. Dens Realisa—
35 tion rummer mange Farer for os og er altsaa tilmed imod en stor

Del af Folkets Stemning og Følelse. For endel Aar siden skrev Troels-Lund en Pjece, hvor han anbefalede et nordisk Forbund i Tilslutning til England. Pjecen var historisk Vrøvl og politisk Fantasteri — Troels Lund har aldrig glemmt mig, at jeg udtalte det i en Recension —, men Pjecen solgtes i mange tusind Eksemplarer. 5
 Quem deus vult perdere, prius dementat.

Saa, nu tror jeg ikke, jeg vil trætte Dig mere, men endnu engang takke Dig. Jeg vidste ikke, at I ansaa et russisk Angreb for saa nærliggende en Mulighed. Det er uhyggeligt at tænke paa!

Hernede sidder vi i stærk Strid om vore Skatteforslag, og ingen 10
 véd, om det fører til Krise. Jeg selv har meget travlt med mit Embedsarbejde. Min Rekreation er at omgøre Tysklands Historie fra 1848 til Dato, som jeg skrev som et Afsnit i »Folkenes Historie«, til en selvstændig Bog. Jeg véd ikke, om andre faar Glæde af Bogen, jeg har Glæde af Arbejdet. 15

Med mange venlige Hilsener til Din Frue og Dig selv fra alle paa Thorvaldsensvej

Din hengivne

Marcus Rubin.

892. Til *Niels Neergaard*. 20

København, d. 15. Maj 1912.

Kære Finansminister Neergaard.

Kontorchef Reimuth mener som jeg, at vi *til Nød*, da vi ikke hidtil har sagt det modsatte, kan lade Sportsopvisninger slippe for Skat, selv om der som Gæster eller lign. optræder professionals. 25
 Alligevel er det jo en hasarderet Fortolkning, og en Lovændring, hvor man indførte Ordet »hovedsagelig« foran »optræder« var bedre.

Men paa den anden Side synes jeg, en saadan Enkeltændring overfor noget saa underordnet er betænkelig, saa meget mere, som 30
 der er et meget væsentligere Punkt, »Velgørenhedsraadet«, vi lader ligge. Her har vi jo stadig vanskelige Afgørelser, og medens jeg egentlig ikke indser, at Sporten har mere Krav paa at skaanes end Kunsten, virker vor Skat paa Velgørenheden paa mange — det

véd jeg — som en ret barbarisk Forholdsregel. Gør vi altsaa ingen Forandring dér, er jeg betænkelig ved nogen anden Forandring; det bedste, synes jeg, er ikke at røre ved Loven nu.

Hoslagt følger »Cigaret«- og Indkomstskat-Bemærkninger, til hvilke jeg kan slutte mig, ogsaa til Hr. Reimuths Betænkelighed ved Forslaget om, at man skal binde sig til en af Beregningsmaaderne ved Fradraget i Foreningsskatten.

Frederik VIII's Død gør mig personlig ondt, eftersom han ikke har gjort mig andet end godt, og eftersom jeg staar tvivlende overfor hans Efterfølger. Døden er en stor Demokrat.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

893. Fra *J. A. Fridericia*.

Paris, 16/5 12

Kære Ven. Mange Tak for det sidste Kort, det sidste altsaa fra Frederik 8's Tid. En mildest talt uhyggelig Dødsmaade! Politisk vil vel Tronskiftet næppe faa nogen Betydning, men maaske vil det i Øjeblikket stemme Højre til Eftergivenesshed for at undgaa en Konflikt lige nu. Bladene her melde om den store Begejstring, hvorved Chr. X blev hilset ved Proklamationen og roser i høje Toner Fred. 8. Rygtevis hedder det fra Kbh., at Kejser Vilh. vil komme til Begravelsen?? Forøvrigt stor Vrede over hans Tale i Strassburg; den giver det stærke Tyskerhad en stærk Opstramning; med en ikke ringe Spænding følger man her de engelsk-tyske Forhandlinger, ønsker dem sikkert ikke noget godt Resultat. Privat staar ellers alt vel til hos os. Jeg arbejder ret flittigt med Februarrevolutionen, som er bleve[t] mit ny Speciale. Erslevs er glade og fornøjede, rejser vist herfra paa Søndag, men han tager før sin Hjemkomst en Fodtur i Slesvig, A. H. derimod rejser lige hjem . . .

Louise bliver her vist hele Juni for sin Undervisnings Skyld, Ida og jeg vel til c. 12/6 og tager saa et Par Dage til Grev Reventlow paa Etelsen ved Bremen, hvis Hjem, som han har besøgt, Aage Friis priser i høje Toner i et Brevkort fra Berlin. Dejligt, at Du kom saa godt over Dine Nyrer. Du kan fortælle Lis, at jeg havde et Kort

fra Nystrøm i Prag, der var meget tilfreds med sine Tyge-Brahe-Fund.

Mange hjertelige Hilsener ogsaa fra Erslevs til Dig og Dine
Din

JAF 5

894. Til *Lis og J. P. Jacobsen*.

Kbh. 24/5 12.

Kære Lis og Jacob.

Jeg haaber, at dette Kort træffer jer ligesaa straalende, som Vejret er her. — Straalende var ogsaa Frederik VIII's Begravelse; 10 der var Uniformer nok til et Kejserdømme. Roskilde saa brillant ud, sort af Mennesker paa alle Fortove og i alle Vinduer, Soldaterespazier, Udsmykning etc. I Kirken ventede det forsamlede Følge — hvoriblandt undertegnede havde en meget fin Plads — en Time paa den levende Konge med Slægt etc. og den døde Konge; Pro- 15 cessionen gik nemlig skridtvis gennem Byen og har vel altsaa varet noget længere end forudsat. Sang, Musik, Optog var alt meget pompøst, Paullis Præken tør og militaristisk, uden megen Saft og uden megen Smag. Turene i Jernbanen ($\frac{1}{2}$ Time hver Gang) gik fornøjeligt; man er jo et Slags Frimureri og kender alle hverandre. Jeg 20 kørte i Sporvogn frem og tilbage og drak en Kop Kaffe i »Prinsen« efter Begravelsen, før Jernbanen — samtlige Udgifter 1 Kr. Socialdemokrater var tilstede en masse. Af politisk nyt véd jeg intet; faar jeg nyt at vide, skal jeg meddele det. Her alt vel . . .

Far. 25

Kmh. Amtmd. Vedel fortalte mig, at Næstved Bys Sociald. nok vilde sende den ny Konge Ønske om en lykkelig, men ikke lang Regering, da de haabede paa Republik!

895. Til *J. A. Fridericia*.

30

Kbh. d. 4. Juni 12.

Kære Ven. Med Tak for det sidst modtagne Kort vil jeg fortælle, at jeg siden da har været overoptaget af Skattearbejde. For nogle Dage siden stod det — i Alvor — paa Ministeriedemission eller Landstingsopløsning m. v., men da »Venstre« holdt sig stiv, 35

knækkede højre sammen. For højre er det et stort Nederlag, særlig for Bramsen personlig, der vilde give 0 i Indk.- og Formueskat og nu maa gaa med til halvfjerde Million. »Vort« Parti, jeg mener de radikale, havde naturligvis gærne set, der var bleven »Kladderadatsch«, men skjules kan det ikke, at Neergaard denne Gang har sejret. Ogsaa selve Lovteksterne har Landstinget maattet tage i alt væsentligt, som vi har affattet dem. Derimod var jo Statslaanet slemt; her har Neergaards Haand været uheldig. Noget andet er, at i Øjeblikket var der næppe bedre Laan at faa. — Trods alt arbejder jeg hver Dag lidt paa Tyskland, som bliver helt omarbejdet. Arbejdet morer mig og har været en behagelig Rekreation. Jeg tænker, jeg gør det færdigt i Hornbæk. — . . .

— Gratulerer til Fødselsdagen! Hilsen til Dig og Frøkenerne

Din M.

15 Universitetsloven menes at gaa igennem. Det vilde være en pæn Fødselsdagsgave!

896. Til *Niels Neergaard*.

København, d. 27. Juni 1912.

Kære Finansminister Neergaard.

20 Først: hjertelig til Lykke til Dagen!

— Efter vor Samtale igaar vilde jeg gærne udtale, at jeg er ganske enig i det ønskelige i, at Revision og Ekspedition faar fælles Chef, naar Statsrevisionen samtidig omformes. Jeg tror ogsaa, jeg lejlighedsvis har udtalt dette skriftlig. Generaldirektoratet for 25 Skattevæsenet maatte da have en Chef, der foruden Generaldirektør var »Generalrevisor« og under hvem der sorterede fire Komiteerede, henholdsvis for Ekspedition og Revision af Toldvæsen og af det øvrige Skattevæsen. Det vilde frembyde mange Fordele fremfor det nuværende Forhold, hvor hans Tid, navnlig paa Stempel- og Gebyrvæsenets Omraade, tidt optages af Ting, der kunde af- 30 gøres uden ham. Men Stillingen vil i hvert Fald blive meget omfattende og ikke helt let eventuelt at besætte.

— Derimod er jeg fremdeles uenig i det ganske vist meget mindre Spørgsmaal, hvilken Rang der skal tillægges Formanden for 35 Landsoverskatteraadet. Loven taler udtrykkelig om »Departements-

chef«, »Kontorchef« og »Ekspeditionssekretær«, og der skal særlige Grunde til at fortolke disse Ord anderledes, end de almindeligt vil forstaas. Disse Grunde synes ikke at foreligge.

Formandsembedet er ikke et Dommerembede, da Retsspørgsmaalene nu som før hører under Domstolene, det er et Embede 5 som Overkontrolør og Overskønsmand for en enkelt af Statsskatterne, ikke den største, ikke den væsentligste og rimeligvis ikke heller den fornemste Fremtidsskat. At stille paagældende Embedsmand over Justitiarii i Overretterne, Amtmændene og *de ledende* Departementschefer i Ministerierne forekommer mig ubegrundeligt, 10 for de sidstnævnte en Krænkelse. — Overfor Generaldirektøren f. Skattev. (ikke den nuværende, hvis Alder m. v. forebygger Kollision) skabes tilmed en lidet heldig Anledning til Ressortvanskeligheder. Disse kan være store nok i Forvejen, og skal Rangene overhovedet have nogensomhelst Realitet, skulde det være at hjælpe 15 til at undgaa, ikke at fremme dem. Centraladministrationens Stilling, imellem Rigsdag, Domstole etc., skulde ikke gærne gøres endnu mere kompliceret og friktionsmæssig, end den er i Forvejen. En Sidestilling af de to Embeder som »Formand« og »Generaldirektør« er hierarkisk irrationel og uheldig. 20

Hvad endelig det personlige Spørgsmaal angaar, synes Udsigten til en »Udmærkelse« at maatte være Belønning nok for at gaa over til et interessant og virkefyldt nyt Embede fra det modsatte. Hvis det ikke er nok, er de Egenskaber, som findes hos den, der vil stille *sit* Krav som *condicio sine qua non*, ikke saadanne, at de ikke 25 kan genfindes hos andre, eller at de i hvert Fald ikke er forbundet med Mangler, der ikke genfindes hos andre. — Animam meam liberavi.

Deres hengivne

Marcus Rubin. 30

897. Fra H. A. Bernhoft.

3/7 1912

Kære Hr. Generaldirektør

Undskyld Længden af mine Bemærkninger om Optanter og Hjemløse. De har en personlig og noget generel Karakter. Det er 35

et saa filtret Spørgsmaal, at det ene Tilfælde aldrig helt ligner det andet.

I Praxis kan den samme Mand anses for Optant i Danmark og Rigsdansk i Tyskland og af de forsk. tyske Myndigheder hen-
5 føres til forskellige Kategorier.

Deres hengivne

H. A. Bernhoft.

898. Fra *Erik Skram*.

Kbhvn. Ø. Nøjsomhedsvej 15 12/7 12

10 Kære Rubin

Først i Aften har jeg læst din Afhandling »Dansk Politik« fra »Tilskueren«, som Du har været så elskværdig at sende mig — jeg har en rig Samling af Særtryk, som Du har sendt mig, og som jeg er Dig meget taknemlig for —, og som sædvanlig har jeg glædet mig
15 over det kloge og afklarede i dine Ord. Der er imidlertid en Ytring i Afhandlingen, som jeg ønsker at sætte et Spørgsmålstegn ved, fordi jeg synes, Du der går forbi noget afgørende, som der netop skulde dvæles ved. Du skriver (S. 32) om de nationalliberale Ledere, at de ingenlunde var sådanne Drømmere, at de ikke vidste,
20 man i Politik skulde bruge sin Forstand, men at de ikke havde tilstrækkelig Forstand til at vurdere vore og vore Modstanderes Magtmidler. Og senere skriver Du: »Hvis de har vidst Besked, var de dårlige Førere, fordi de lod sig føre«. Det er dér, det forekommer mig, Du skulde være bleven stående og sagt, hvad Du véd om,
25 hvorvidt de vidste Besked. Var det nemlig ikke Ulykken, at de gennemgående *ikke* vidste Besked. Og lå Grunden til, at de ikke vidste Besked ikke bl. a. i — foruden deres pseudo Alvidenhed —, at de var slet betjent. Med andre Ord, må ikke meget af Ulykken tilskrives vort Udenrigsministeriums over al Måde dilettantiske Le-
30 delse. Vore nationalliberale Førere kendte ikke Modstandernes Magtmidler, og hvorfor ikke? Fordi det Organ i Statsstyrelsen, der skulde fortælle dem tilstrækkeligt derom, fungerede jammerligt. Jeg har den forreste Vedel mistænkt for, at han netop *ikke* gjorde den Gavn, han skulde have gjort. Eller véd Du noget andet? Her
35 synes det mig, som sagt, at Du lader os i Stikken. På samme Måde var Monrad vistnok den 17. April ret uvidende —, om Skylden var

Overkommandoens eller Krigsministerens får stå hen. Det var efter min Opfattelse ikke så meget Forstand det skortede de nationalliberale Førere på som Kundskaber, Viden, Erfaring. Man kan så måske sige, at de havde ikke Forstand nok til at skaffe sig denne Viden, men Betydningen af Ordet glider da ud i for stor Almindelighed. 5

Hvorom alting er, har jeg læst din Afhandling med megen Glæde og stort Udbytte, jeg har blot den Mening, at Trykket et og andet Sted skulde være lagt lidt anderledes, men denne Mening er for så vidt temmelig nationalliberal, som den ikke er bygget på megen Viden. 10

Din hengivne

Erik Skram

899. Fra *H. A. Bernhoft*.

17/7 12 15

Kære Hr. Generaldirektør

Ved at gennemlæse Deres »Meddelelse« af 4 ds. bemærker jeg, at De skriver om Mads Egholm: »og at han er født paa preussisk Territorium kan ligesaa lidt hjælpe ham, som det nu vilde hjælpe ham hos os, hvis han var født her men Forældrene var Preussere.« 20

Dette er ikke helt rigtigt. Thi vi har i vor Lov 19/3 98 en Bestemmelse, som den tilsvarende tyske Lov savner. I L. 19/3 98 § 2 bestemmes nemlig: Personer, der ikke ifølge Fødsel have erhvervet Indfødsret, men dog ere fødte her i Riget, erhverve Indfødsret, naar de efter Fødselen vedblivende have haft deres Hjemsted her indtil deres fyldte 19 Aar, medmindre vedk. i Løbet af det sidste Aar for Overøvrigheden (i Khvn. Magistraten) har afgivet en skriftlig Erklæring om ikke at ville erhverve dansk Indfødsret samt derhos ved fyldestgørende Attest har godtgjort at have Statsborgerret i et andet Land. Saadan Erklæring skal dog ikke med Virkning kunne afgives af den, der er Barn af en Udlænding, som selv paa denne Maade har gjort sin fremmede Statsborgerret gældende.« D.v.s. at hos os kan i værste Fald kun Hjemløshed findes i første Led. Havde Preussen en tilsvarende Bestemmelse, vilde Tiden løse Spm. om de »Staatenlose«. 35

Grev Ahlefeldt har genovertaget sit Embede i Mandags og har det godt, selv om han naturligvis i Begyndelsen maa vise nogen Forsigtighed.

Deres hengivne

H. A. Bernhoft.

5

900. Til *Cordt Trap*.

København, d. 3. Septbr. 1912.

Kære Kontorchef Trap.

Mange Tak for Deres Afhandling om de russiske Jøder; den
10 synes mig ikke blot at have en speciel national og en speciel lokal
Interesse, men en stor Almeninteresse.

Det faldt mig ind, da jeg læste den, at det i Kbhvn.s Industri-
statistik for 1882 er oplyst, at de indvandrede Svenskere i ufor-
holdsommelig Tal er Skræddere, Handskesyere, Skomagere etc. og
15 Frisørsvende, altsaa »kvindelige« eller »kvindagtige« Erhverv, til
hvilke der ogsaa udkræves en vis Chic. Derimod var de mindre
Mursvende etc. Om der er en Aarsagernes Lighed, véd jeg ikke.
Svenskerne anses jo imidlertid for at have mere Facon end de dan-
ske, udvandrede svenske (til Danmark) er vel heller næppe de
20 kraftigste Typer, og Hjemmearbejdet ved Beklædningsindustrien
spiller sikkert en tiltrækkende Rolle for de fremmede. Nogen
Grund er der vel altsaa til Fællesfænomenet.

Iøvrigt er jo ikke alle Jøder Ghetto-kikkelse med daarligt Ben-
tøj og bøjet Holdning; jeg kender baade herhjemme fra og fra Ud-
25 landet adskillige, hvor det modsatte er Tilfældet og NB. ikke hø-
rende til den »portugisiske« Race men snarere til Proletariatet. —
Det er forresten et snurrligt Bevis paa Jødernes ukuelige Energi
(nærværende Brev er privat), at f. E. her i Byen er en af den
mandlige Sports Hovedførere Overretssagfører Nathansen, er min
30 (ugifte) Datter Formand for Kvindelig Idrætsforening (i 5 Aar
500 Medlemmer), og er flere andre Jøder Foregangsmænd paa dette
Omraade: det er ligesom de netop vil op imod Fortiden og vise, at
de ogsaa kan ranke sig, naar de blot faar korporligt Alburum.

At Jøder ikke er Landbrugere hænger vel, foruden med det tra-
35 ditionelle Hang til Byliv (og for de ortodokses Vedkommende næ-
sten Nødvendigheden deraf), noget sammen med, at de her kan

udrette for lidt overfor Naturkræfterne, den personlige Indsats kommer til at spille for ringe Rolle, og de mangler Taalmodigheden til at vente passivt paa Aarsresultatet. Ogsaa Spillechancen er for ringe, og der falder ingen store Gevinster. En af Jødernes Fejl, der utvivlsomt har været stærkt medvirkende til Antisemitismen, er »trop de zèle«; de vil for hurtigt frem. 5

Men en Dyd — for at vende tilbage til Deres Afhandling — er Afholdenhed m.H.t. Spiritus. Jeg er vis paa, at kommer nogle af det københavnsk-russiske Proletariat frem foran kristne Kolleger, skyldes det i ikke ringe Grad, at de hverken gør sig skyldige i det direkte eller indirekte Spild ved Drik. De er Hjemme- og Familie- 10 mennesker, uden Drik og Værtshussjov. Men naturligvis, kan de ved Smaamesterforretninger tjene paa »Merværdien« eller slaa en god Handel af, hjælper det ogsaa. Jeg tror forresten, med Erfaringen for Øje, at det vil vare saare længe, inden den ny-jødiske Befolkning vil tages for »ebenbürtig« af den gamle. I et saa lille Samfund huskes der godt og vejes nøje; en og anden kan jo komme frem, og Tiderne er ikke heller som før, alligevel vil Vejen være lang, inden den sociale Udligning med de gamle Familier sker. 15

Men hvad Antisemitismen som Helhed angaar, forekommer Jødemodstandernes Uret mig at ligge paa — rent fraset stupid Fordom og Nid m. v. —, at de glemmer, at Avers og Revers altid hører sammen: Energi slaar over i Paagaanenhed, Iver i Højrøstethed og Lyst til at føre an osv. Personlig mener jeg, at Minoriteters Stilling i et Samfund altid er prekær — i Dreyfustiden var ogsaa Protestanternes det i Frankrig, trods Slægternes relative Fornemhed —, og »lykkeligst« er den, der ikke ogsaa har det at trækkes med, som naarsomhelst kan blive til en »drawback« og selv i Fred lurer i Græsset. 20

Naa, der lod sig sige adskilligt mere om den Ting, men De kan se, at disse spredte Bemærkninger, om de end i sig selv er af liden Nyhed og liden Sammenhæng, dog er fremkomne ved Deres Afhandlings Incitament. Jeg takker Dem endnu en Gang for den — ogsaa for hele dens Aand og Tone — og er med venligst Hilsen 25

Deres hengivne

Marcus Rubin 35

901. Fra *Cordt Trap*.

Kbh.s stat. Kontor.

København B., den 5/9 1912

Kære Hr. Generaldirektør Rubin!

5 Jeg takker for Brevet, hvis Udtalelser selvfølgelig interesserede mig i høj Grad. Hvad der mest har interesseret mig ved Under-
søgelsen er, at der allerede kan paavises en saa betydelig Forskel og
Fremgang i de økonomiske Forhold for de russiske Jøder, der har
10 været her et forholdsvis lille Spand af Tid. De nævner her Jøder-
nes Afhold fra Nydelsen af Spiritus og jeg tvivler ikke om, at den
har sin Betydning, men jeg tror dog langtfra det er gjort dermed.
Ogsaa Polakkerne er vistnok ret afholdende i saa Henseende, og
det kunde være interessant ved Lejlighed at drage Sammenlignin-
ger mellem dem og de russiske Jøder. Jeg anser det dog for mer
15 end sandsynligt, at de ikke har arbejdet sig frem som Jøderne, fordi
de ikke har deres letbevægelige Intelligens. Men selvfølgelig vil
der gaa lange Tider, inden de russiske Jøder arbejder sig op paa
Højde med det gamle jødiske Samfund og fortsættes Indvandrin-
gen stadig, vil der jo til enhver Tid til det jødiske Samfund være
20 knyttet et ret betydeligt Proletariat.

Min lille Afhandling vil iøvrigt komme i et tysk og fransk
Tidsskrift, da jeg ogsaa selv synes, at den har nogen almen Inter-
esse.

Med venligst Hilsen

25

Deres hengivne

Cordt Trap

902. Fra *Isidor Heckscher*.

Stockholm 29/10 1912

Aften

30 Kære Ven!

Allerede for længe siden burde jeg have takket Dig for Din store
Venlighed imod mig under mit sidste Københavnsbesøg i Septem-
ber. Vær overbevist om, at jeg af fuldt Hjerte skønner paa en-
hver Venlighed, der vises mig, især fra gamle Kammerater, der
35 hæge om vore fælles Ungdomsminder og vise deres Trofasthed

baade i Ord og Gerning. Jeg gør det saa meget mere, efterhaanden som »le cercle des années« strammer til og »le cercle des amis« svinder ind til et foruroligende Faatal.

Hvorfor jeg netop i Aften kommer til at tænke paa mit sidste Besøg i Dit Hjem, er vistnok fordi jeg for lidt siden i »Nationaltid.« for 5 igaar Aftes har set, at Fridericia nu ogsaa er gaaet bort. For det er vel sandt? I de svenske Blade har idag intet staaet derom, og han var dog ogsaa her i Landet en højt anset Mand.

Jeg fandt ham den Aften mærkeligt uforandret, tilmed gladere og livligere end for nogle Aar tilbage. Han var, sagde han, ved 10 Bordet kommet til at tænke paa, at han og jeg nu var de eneste tiloversblevne af den Kammeratkreds, der holdt sammen i Aarene efter 1866 — Frederik Salomon, Hempel, Har. Lunddahl, Ole Høyer o. fl. var alle borte. Ganske korrekt var det nu ikke; jeg gjorde ham opmærksom paa, at der udenfor Kbh. endnu lever flere 15 af vor Kreds. Men det mærkelige var, som jeg ogsaa sagde ham, at vi to, der var de svageste af dem alle, overlevede de andre. Og han i det mindste havde, hvad Arbejdet angaar, sandeligt ikke skaanet sig. Endnu saa jeg, hvorledes han glædede sig over, at han kunde arbejde, og han fyldte sikkert sin Plads til det sidste. 20

For Dig, kære Ven, er det atter et stort Tab. I satte gensidigt stor Pris paa hinanden; han fortalte mig for et Par Aar siden, at han som oftest ringede Dig op i Telefonen Kl. 11¹/₂ om Natten, fordi han vidste, at Du saa var lettest at faa i Tale. Nu vil han ikke mere forstyrre Din Nattero. 25

Men ogsaa jeg er oprigtigt bedrøvet over hans Bortgang. Meget ofte har han i min lange Udlændighed været i mine Tanker, selv om der kunde gaa Aar, hvor vi ikke saas. Han repræsenterede for mig et af Ungdomsaarenes bedste og reneste Indtryk — et Menne- 30 ske af ubestikkelig Retskaffenhed og mindst tænkelig Selviskhed, af usvigelig Pligt troskab og utrættelig Flid, fri for al falsk Forfængelighed, ærlig og ægte i stort og smaat. Vi sad sammen paa Skolebænken, gik »til Præsten« sammen, gik som Studenter »Fodtur« sammen og holdt vore ungdommelige Diskussionsmøder paa Valkendorfs Kollegium; men aldrig har jeg hørt ham sige et Ord, 35 som han maatte rødme over. »Lykkelig« var han ikke, men han for-

drede heller ikke at være det; han kendte den Leveregel, at det ikke er Opgaven at være lykkelig, men at gøre sin Pligt.

Formodentlig ere vi ganske enige om alt dette, og jeg kunde for saa vidt forskaane Dig for mine Betragtninger. Men til hvem skulde jeg ellers sige, hvad jeg har paa Hjertet? Han har jo ikke efterladt sig nogen, hvem det kunde være en Trøst at høre, hvor meget hans Venner holdt af ham og højagtede ham. Dog kan jeg sige, at man ogsaa i min snævre Familiekrede kendte ham ret godt og saa ham med mine Øjne. Med Eli stod han af og til i Brevvexling, og de to kom meget godt ud af det med hinanden.

Mens vi holder ved Familiekrede, vil jeg fortælle Dig og Inger, at Ella paa Lørdag 8 Dage agter at rejse til Ægypten (Assuan) og blive borte til næste Sommer. Det er en ret kraftig Forholdsregel, hvis Effektivitet maaske er problematisk. Hun har imidlertid selv Lyst dertil, og vi har ikke anset os for berettigede til at sætte os imod det. Det hører jo til den Slags Midler, som man — naar man ikke ligefrem er Millionær — vanskeligt kan bruge flere Gange i sit Liv; men et Forsøg er det vel værd. Til sit Selskab har hun inviteret en god Veninde herfra, en Frk. von Goës. Nu haaber jeg til en Begyndelse blot, at den muhamedanske Fanatisme ikke vil flamme op i hele Orienten og forurolige Europæerne dernede. Det er jo unægtelig et kritisk Tidspunkt at begive sig afsted paa.

Med mine venligste Hilsener til Eder alle.

Din hengivne

Isidor H.
P.S. 30/10.

Idag indeholde alle Blade, ogsaa de svenske, udførlige Nekrologer over vor kære Ven. Det kan maaske være af Interesse for Dig at se, hvorledes man her vurderer hans Gerning, og jeg vedlægger derfor et Par saadanne Artikler, nemlig af Prof. C. H. Hallendorff i »Svenska Dagbladet« og af Dr. Verner Söderberg i »Stockholms Dagblad«. Jeg antager, at det svenske historiske Tidsskrifts Redaktør, Dr. Torvald Höjer — der kendte F. godt og satte stor Pris paa ham — selv vil skrive om ham i dette Tidsskrift.

En Artikel i »Berl. Tid.« for igaar Aftes af Johs. Lindbæk synes mig at være træffende og præget af stor Varme.

I. H.

903. Til *Eli Heckscher*.

København, d. 14 — XI — 12.

Kære Eli.

Tak for de tre Afhandlinger. Med den Menneskene iboende Selviskhed vil jeg gøre nogle Bemærkninger i Relation til eget 5 Forfatterskab. Allerede i Slutningen af 80^{erne} gjorde jeg i en Afhandling i Studentersamfundets Smaaskrifter, »Englands økonomiske Magtstilling«, opmærksom paa, at England ikke var død endnu — hvad det dengang alt var Mode at præke — og paaviste dets uhyre økonomiske Magtomraade. Det glæder mig derfor at se, 10 at Du paa ny minder herom.

Endvidere har jeg i en Afhandling i »Nationaløk. Tidsskr.« for nogle Aar siden om vor Toldlov fra 1908 betonet, at Vanskeligheden ved en gennemført Protektionisme *i et lille Land* bl. a. er, at den fører til en Specialiseringsindustri, som Landet ikke kan bære. 15 Det viste sig ved Forberedelserne til nævnte Lov, at Industri[dri]vende i Virksomheder, der ifølge den da bestaaende Lov af 1863 var — ogsaa europæisk set — stærkt beskyttede, klagede i høje Toner. Beskyttelsen havde nemlig skabt *for mange* Virksomheder i Specialiteten, og de ødelagde hverandre, fordi Oplandet var for 20 lille og Eksport til de store Lande umulig. Det gaar med den Art Beskyttelse, der er nok til én Virksomhed men ikke til to, som efter Historien med en And: »det er et dumt Dyr, der er for meget for 1 og for lidt til 2«. — I det hele er jeg enig i Dine Betragtninger om Statens Forhold til det økonomiske Liv; dette kan støttes, 25 ikke skabes af Staten, og jeg er tilbøjelig til at tro, at vi vil komme til at opleve et Tilbageslag i Troen paa Statens Magtevene paa dette Omraade.

Derimod er jeg noget betænkelig ved Dine Procentberegninger i Jærn-Afhandlingen. Rentes-Renteberegning er rimelig i Befolkningsstatistiken, da Børn jo avler Børn i nogenlunde regelmæssigt tilbagevendende Forhold (den kan derimod *ikke* anvendes i Lande med stærk Indvandring, der krydser den regulære Forøgelse gennem Børneproduktion). Men Jærn avler jo ikke Jærn, Handel ikke Handel, undtagen i meget uregelmæssigt Forhold. Navnlig 35

synes det mig imidlertid urimeligt at forlange, at en Produktion i 1870 paa 300, steget til 600 i 1910, skal frembyde *progressive* Procenter.

Hvis Forholdet er følgende:

5 1870: 300
 1890: 435
 1910: 600,

saa er de absolutte Differencer 135 og 165, men Tilvækstprocenterne 45 og 38, uden at dette dog kan bevise nogen Tilbagegang i
10 de sidste Decennier. Jeg ser godt, Du selv gør opmærksom paa, at gamle Lande og gamle Industrier ikke kan have en saa stor Progression som nye, men uopmærksomme Læsere — hvilke er det overvejende Flertal — glemmer Forbeholdene. Det er en af mine Kæp-
15 seligt er Brug for), at Vejen fra 0 Million til 1 Million, maalt ved Procent, er uendelig, fra 1 Million til 2 Million: 100, men fra 100 Million til 199 Million — skønt den absolutte Tilvækst er 99 mod 1 — kun er 99 %. Jeg ved intet *nødvendigere Onde* i Talverdenen end Procenter, det *maa* anvendes, men halvt som Gift,
20 idet det bør erindres, at pueris (d.e. Læseverdenen) debetur maxima reverentia!

Naa, alle disse, ganske overflødige, Strøbemærkninger er kun for at fortælle Dig, at jeg atter denne Gang med stort Udbytte har læst Dine kyndige og klare Redegørelser. Jeg lærer altid deraf og
25 er altid taknemmelig derfor.

...

— Din Hustru, som jeg stedse hører omtale i høje Toner, bør dog én Gang besøge »Nordens Athen« — det andet er saa langt borte —, om ikke for andet saa for at besøge sin Mands »Farbror«!
30 Mine bedste Hilsener til hende, Dig selv og Eders Arvinger, item til Dit fædrene Hus!

Din hengivne Farbror

Marcus Rubin.

904. Fra *Eli Heckscher*.

Stockholm Va. den 15. nov. 1912.

Käre Onkel Marcus.

Hav tack för Ditt långa och mycket välkomna gårdagsbrev. Det är ingen som man har så stor glädje av att skicka sina »ingenii 5 foetus« (för att tala med Mag. Rosiflengius) till, ty Du icke blott läser dem och läser dem genast, utan gör Dig t. o. m. besvär att ge deras författare del av Dina alltid värdefulla och intressanta omdömen över dem.

Särskildt har jag haft stor nytta av Dina anmärkningar om mina 10 procentberäkningar. Faran av sådana i allmänhet har jag nog haft klar för mig i det stora hela, men däremot har jag antagligen ej tillräckligt uppskattat risken av räkningar med ränta på ränta. I de flesta fall i avhandlingen jämföras ju samma tidsperioder, och då kommer det ungefär på ett ut, om man räknar med enkel ränta 15 eller med ränta på ränta; men i det av Dig berörda fallet är det ju annorlunda, och där medger jag att en fara föreligger. Emellertid är jag ej absolut övertygad om att icke metoden kan försvaras, och det i viss mån från Dina egna utgångspunkter, nämligen den naturliga folkökningen. Om denna försiggår med ränta på ränta, så 20 betyder ju ett motsvarande sätt att kalkylera ökningen av produktionen, att den tilltagande befolkningens behov av varan i fråga stiger lika starkt som förut — med ett ord, att *accelerationen* är oförändrad. Såvidt jag nu kan förstå — utan att ha tänkt igenom saken ordentligt på nytt — så innebär en stegring med ränta på 25 ränta, att produktionen *pr invånare* växer lika starkt (procentuellt!) som förut, nämligen under förutsättningen att folkmängden växer med ränta på ränta.

Emellertid medger jag ju villigt, att en hel del av dessa antaganden äro mycket ovissa och ofta utgå från ganska osannolika 30 förhållanden; och jag tror att det, såsom Du antyder, hade behöfts starkare varningar än jag givit. Dock är det slutligen en annan sak, som förefaller mig vara ett ganska bra försvar för min behandling, och den är, att *världsproduktionen* räknad med ränta på ränta ökats starkare 1896/1900 — 1906/1910 än 1871/75 — 35 1896/1900. Tyvärr finner jag vid förnyad granskning, att siffran

för denna ökning under hela perioden 1871/75 — 1906/1910 (sid. 9) är felaktig; den skall vara 4.16 % (ej 3.35). För den tidigare av de två nämnda perioderna var den 3.88 %, för den senare åter 4.88 %, detta alltså ehuru utgångstalet i senare fallet var flera 5 gånger så stort. En nedgång i *accelerationen* för den svenska tackjärnsproduktionen innebär alltså en ännu starkare nedgång i Sveriges andel i den totala tackjärnsproduktionen, emedan denna hittills visat uppgång även i acceleration.

Men Din uppmaning att visa »pueris reverentia« är ej mindre 10 viktig för det.

Hvad beträffar mina andra småuppsatser (och delvis även denna), ha de närmast föranledts av en önskan att begagna min ställning som professor vid Handelshögskolan och mitt anseende för konservativa tänkesätt till att säga affärslivets män vissa sanningar — eller 15 hvad som synes mig vara sådana — hvilka de ej gärna vilja höra. Hittills ha de upptagits förvånande välvilligt, men om de gjort någon verkan är en annan fråga. Emellertid skulle jag mycket ha önskat att samtidigt få skicka Dig en mera teoretisk dubbel-artikel i Ekonomisk Tidskrift om skogsbrukets räntabilitet vid olika om- 20 loppstider; men mina särtryck ha tagit slut.

Din ståtliga bok har jag sett hos Far, men vet lika litet som Du om översättningen.

...

Din tillgivne

Eli F. Heckscher.

25 905. Til A. B. Drachmann.

København, d. 2. Decbr. 1912.

Kære Professor Drachmann.

Hjertelig Tak for Deres meget elskværdige »Kronik«. Det er mig en stor Trøst at vide, at De har brugt Bogen og fundet den 30 anvendelig som Hjælpemiddel; i dens ny Skikkelse er der iøvrigt ogsaa Realrettelser, fordi den evigt strømmende Litteratur stadig gør Korrekturer nødvendige. Naar min Bog kommer i syttende Oplag, vil den igen se helt anderledes ud.

Min Bog mangler — foruden andet — to Ting: en Behandling 35 af Tysklands økonomiske Liv og en Behandling af dets aandelige

Liv. Det økonomiske Liv — til hvilket jeg jo har givet et og andet Bidrag, navnlig ved Omtale af Lovgivningen — har jeg jo visse Forudsætninger for at kunne behandle, men der vilde, for at det skulde betyde noget, kræves overordenlig omfattende Studier, som jeg ikke har Tid til, og Resultatet vilde blive en Bog større end den foreliggende. Det aandelige Liv, saa vidt det har faaet Udslag i Litteraturen, kan jeg ikke give. Jeg kender ikke mere til nyere tysk Litteratur end enhver »dannet« Mand herhjemme, og det vil sige forbistret lidt. Min Bog er altsaa hovedsagelig blevet en politisk Redegørelse, det er dens Begrænsning; men min Trøst er, at selv herom véd vort læsende Publikum just ikke altfor meget, og at en saadan Bog derfor kan gøre sin Nytte. For mit eget Vedkommende har jeg jo ogsaa faaet endel fra Hjerte, som jeg havde at sige —, jeg har været glad ved Arbejdet, og jeg er ked af dets Ophør.

Deres strængere Opfattelse af Bismarck end min, forstaar jeg. Han var jo paa sin Maade en Bandit, men — han gjorde Tyskland. Det er saa svært at blive enige om, fra hvilket Synspunkt Historikeren skal bedømme de store Banditter. Vi kan maaske i en Ferie snakke derom.

Deres meget interessante Redegørelse for tysk Naivitet, Nationalkarakter etc. svarer ganske til mine Erfaringer og Indtryk, og jeg kan tiltræde alt, hvad De har skrevet derom. En Mand sagde til mig igaar: det maa dog være ganske morsomt, at en Mand som Prof. Drachmann udtaler sig saa smukt og udførligt om Deres Bog. Jeg svarede, det er ikke »ganske morsomt«, men det glæder mig i høj Grad; en Tysker, selv ikke en omrejsende Pøletysker, vil ikke være bange for at sige, som han mener: jeg er overordenlig glad ved denne Anmeldelse; vi, i vor Frygt for at sige for meget og i vort Ønske om altid at lade Plads for Forbeholdet, vover os nødigt videre ud end »ganske morsomt« o. l. Hvis en Dansk havde gjort Verden, vilde han ikke som Vorherre i Genesis, da han saa alt, hvad han havde gjort, sige, at det var godt, men — at det var ganske godt.

Ak —, nu ser jeg, jeg maa indrømme, at maaske havde den danske mere Ret end Vorherre.

Hjertelig Tak! — Det er rart (paa tysk: es freut mich sehr), at De og Deres Hustru kan komme paa Søndag.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

5 906. Fra *Charles Brun*.

Aalborghus

12-12-12 Kl. 12.

Kjære Hr. Generaldirektør!

Jeg bekjender paa en Maade mine Synder, men De er til en vis
10 Grad meddelagtig — for ikke at sige Anstifter; hvis jeg nemlig
ikke havde skullet være i København, og hvis De ikke havde ind-
budt mig til Deres Hjem, vilde Amdtsraadmødet have kunnet være
blevet afholdt før, og som Følge deraf Indstillingerne være frem-
kommet før; nu var Mødet igaar, og Indstillingen afgaar idag. Det
15 bliver ikke let at besætte de Pladser, og særlig da det nuværende
Antal skal indskrænkes.

Man kan ikke faa Mænd, som er uafhængige, indenfor de smaa
Samfund, som i Forening udgjøre vort lille Fædreland; Bæreevnen,
og de politiske Partiers Magtstilling, er baseret paa, at ingen har
20 nogen fra sine Naboer divergerende Anskuelse; skulde der være
saadanne outsiders blive de amputerede af Samfundslegemet og ud-
stødte i det yderste Thule, hvor der ikke vanker saa fede Ben som
Skatteraadben. De, som kunne gjøre sig Haab om slige Lækker-
bidskener maa lade sig inrullere i den Klump af Skatteyderne, som
25 saa igjen udsondrer sine forskellige Tillidsmænd. »Uafhængig af
Skatteyderne« vil altsaa sige udstødt, fredløs, den gammeldags fugle-
fri, mod hvem enhver er væbnet; den Minister, som tog saadanne
op, vilde faa en ublid Medfart, rent bortset fra, at der maatte ledes
efter dem i deres Skjulesteder med en meget kraftigt lysende Lygte.

30 De maa endelig ikke lægge dette Brev ad acta.

Op saa en Tak for Opholdet i Deres Hjem i Søndags, det var
virkelig som en Oase i Ørkenen.

Med venlig Hilsen til Dem og Deres Familie er jeg

Deres hengivne

35

Brun

907. Fra Svenn Poulsen.

Berlingske Tidendes Redaktion

Kjøbenhavn d. 13-1-1913

Hr. Generaldirektør Rubin

Maa jeg efter Gennemlæsningen af Deres Artikel til iaften have 5
Lov til at udtrykke min umiddelbare Følelse i Ord og sige Dem en
oprigtig Tak. Jeg kan meget godt lide P. K. personligt og er for-
resten nærmest Frihandelsmand. Men det er velgørende og opmun-
trende at se en Mand skære gennem den senere Tids skrækkelige
Frasevrøvl og gøre det paa en saa overlegen og vittig Maade som 10
De. Det renser dog Luften paa det Sted. I al Beskedenhed

Deres ærbødige

Svenn Poulsen.

908. Til Eli Heckscher.

København, den 25-2-13. 15

Mange Tak! Afhandlingen kom mig saameget mere tilpas, som
jeg nøje har studeret Betænkningen og Presseudtalelserne (ligesom
jeg nøje følger med det tyske Petroleumslovsforslag). — Jeg har to
Bemærkninger at gøre:

1) Du har Ret m.H.t. Overkapitaliseringen, abstrakt set. Paa 20
den anden Side, er det ikke netop Overkapitalisering at kapitalisere
efter »evig« Rentefod den høje Told, som man véd er forbigaa-
ende; det er jo som at lægge en forbigaaende Højkonjunktur til
Grund. Det er sandt, at ogsaa de »reale« Værdier (Bygninger, Jord
etc.) kan devaluere, men her er dog et noget, der er undskyldeligt 25
at regne med, thi det er jo i Brug og ventes netop at skulle ved-
blive at være det. De, der har løbet med Profiten (den danske
Familie Lachmann f. Eks.) kan gnide sig i Hænderne, naar nu
Tolden nedsættes; deres passagere Gevinst er bleven forevigt: det
er Overkapitaliseringen. 30

2) Det er maaske Uret mod de svenske Fabrikker saa pure at
tage Danmark til Sammenligning, da Hagemann er en sjælden
fremragende Tekniker (jfr. »det danske Puddersukker«), og da,
navnlig, den *merkantile* Ledelse ved Indkøb (med meget heldig,

men legitim, Varespekulation) og Salg har været ekstraordinær og bidraget væsentligt til den store Succes.

Iøvrigt er jo Din Afhandling som sædvanlig lysende klar og lærerig. Tak!

5

Hilsener til Eder alle fra

Din hengivne

Marcus Rubin.

909. Fra Eli Heckscher.

Stockholm Va. 26/2 1913.

10 Käre Onkel Marcus.

Hjærtlig tack för Dina utmärkt vänliga rader. Om Du följer den svenska pressdiskussionen, har Du antagligen sett att jag fått ganska tillräcklig sysselsättning om jag skall besvara alla inlägg som mer eller mindre föranledts av min uppsats; det är ju ganska
 15 naturligt, men något olägligt, därför att jag egentligen har annat som jag hellre ville ägna mig åt. Dina två erinringar kan jag egentligen gå med på båda två, i synnerhet den andra, om den exceptionellt skickliga ledningen av D.D.S.F. — det har jag hela tiden varit medveten om. Emellertid har jag det intrycket, att också vår
 20 egen Tranchell är en mycket duktig karl, om också ej fullt jämbördig med Gammeltoft, och att det egentligen är den orimliga situationen — ängslan att förlora det orimligt höga tullskyddet om han gör något som stöter vissa lokalintressen för huvudet — som bär skulden för bolagets oekonomiska ledning. Hvad den första
 25 frågan eller överkapitaliseringen beträffar, medger jag att den är svår och att jag kanske uttryckt mig alltför summariskt. Hvad jag velat säga är, att den abnormt höga vinst, som ett för högt tullskydd medför, *måste* »kapitaliseras« i den ena formen eller i den andra, om ej genom ett nominellt ökad aktiekapital likväl genom ett fak-
 30 tiskt ökad kursvärde på aktierna. Skillnaden är egentligen endast att man i det ena fallet *hoppas* lura staten, i det andra icke; familjen Lachmann kunde ha »løbet med Profiten« i det ena fallet liksom i det andra. Men jag medger att det förra är en viktig skillnad. Än en gång hjärtlig tack och många hälsningar.

35

Din tillgivne

Eli F. Heckscher.

910. *Fra Morten Pontoppidan.*

Stenløse, 26 Marts 1913

Hr. Generaldirektør Marcus Rubin!

Det har været mig en stor Ære og Glæde for det første at blive anmeldt af Dem, og for det andet at blive saa velvilligt og forstaaende anmeldt — forstaaende ogsaa hvad mit Arbejdes svage Sider angaar. Til disse svage Sider hører vel ogsaa nok den ensidige Betragtning af Napoleon som Undertrykkeren. Dog — jeg kan ikke se, hvorledes Bogen kunde lykkes paa anden Maade. Det drejer sig her om at faa Læseren til at føle Trykket og saa at sige deltage i Rejsningen. Den anden Side — Napoleon som Heros — kan jo ogsaa saa meget lettere lades uden Fremhævelse, som den jo saa ofte og saa sædvanlig fremhæves. At Napoleon var ikke blot »tapper Krieger« men kolossalt Geni er noget, som »du og jeg og alle véd«. Og det tragiske ved hans Fald er et af de Indtryk, vi saa at sige er voksede op med. Men at ville have denne Tragik med i Skildringen af Tysklands Rejsning vilde dog vist have været at ville for meget. Det tror jeg ogsaa, De er enig i. De skriver: »Nogen Indvending har man egentlig ikke Ret til at gøre«.

Øvrigt er det aldeles ikke min Hensigt med disse Linier at diskutere noget som helst, men kun at bringe Dem min hjertelige og ærbødige Tak for den Haandsrækning, der fra Deres Side er blevet mit Arbejde til Del ved dets Indtrædelse i Verden, og som det sikkert i høj Grad har trængt til.

Jeg har i og omkring Paaskehelligdagene været saa absolut optaget af min Gerning som Præst, at der ikke har været Tid til nogen som helst Korrespondance. Derfor fremkommer dette først nu.

Med særdeles Agtelse

Deres ærbødige

M. Pontoppidan. 30

Det er sandt — der staar i Anmeldelsen, at Bogen »kunde være skrevet som et Indlæg i disse Dages Forsvarsbevægelse, der ogsaa, efter hvad der siges, skal have en Ven og Støtte i Forf.« Ja, i hvert Fald kunde Bogen særdeles vel tænkes benyttet af denne »Forsvars«bevægelse. Men naar det altsaa forlyder, at jeg er Ven og 35

Støtte af denne, da kan jeg forsikre Dem, at Rygtet fejler. Og jeg vilde egentlig være Dem taknemlig, om De til »Politiken« vilde sende en lille Notits om, at De fra bedste Kilde er sat i Stand til at oplyse, at den udtalte Formodning om mit Forhold til disse Dages
5 Forsvarsbevægelse er saa fejlagtig som muligt.

911. Fra *Frederik Hey*.

Aix-les-Bains, 3 Juni 13.

Kære Generaldirektør Rubin

Til Trods for den kongelige Kaldelse, der byder mig at indfinde
10 mig i København d. 12' ds., agter jeg at afslutte en Badekur her og kommer først i Maanedens sidste Uge hjem.

Det bliver da interessant at se, om Klaus, der selv saa uendelig gerne vil fortsætte, faar Lov til det af I. C. Jeg tror det ikke. Partiet har længe været paa det rene med, som en af de ledende Mænd
15 sagde til mig, at Kl. »er ingen Konsejlspræsident, vi vil af med ham«.

Og Dem er det jo ikke ganske ligegyldig, hvad Finansministeren hedder.

Men det var jo ikke Politik jeg vilde skrive om. Af praktiske
20 Grunde aftalte vi en Gang, at jeg i Stedet for i Aarets Løb at forulempe Dem med Anbefaling for Ansøgere til Kollektioner, to Gange om Aaret maatte sende Dem en lille Ønskeseddel, naar Tiden for Gevinstfordelingen nærmede sig. Desværre indeholdt Aftalen ingen Forpligtelse for Dem til at opfylde noget af Ønskerne.
25 Men selvfølgelig sætter jeg megen Pris paa, at jeg maa gaa denne Vej . . .

— Jeg nyder her en udmærket Ferie og et glimrende, eller rettere ganske overdaadigt Vejr sætter os i Stand til ogsaa at glæde os ved de mange smukke Udflugter, som der bydes paa.

30

Med venligst Hilsen

Deres hengivne

Hey.

912. Til *Edvard Brandes*.

København, d. 18. Juni 1913.

Kære Brandes.

Jeg kunde fristes til at skrive »brænd Brevet« ligesom Goos, dog er det overflødigt. 5

Med ikke ringe Lidenskab udtalte Neergaard lige til mig:

Hvis de radikale siger nej til at gaa ind i et tostrænget Ministerium og derefter, med formel »Støtte« af Socialdemokraterne m. v., selv danner et Ministerium, gaar de I. C.'s Ærinde, ødelægger sig og mister i næste Omgang deres Valgkredse. 10

Hvis de derimod lader Kongen, saa vidt det staar til dem, spørge K. B., vil denne — efter forudgaaet indre Forhandling Parterne imellem — kun sige ja *sammen med radikale*, og herved vil der skabes Politik i Danmark for lang Tid. Dette vil I. C. *ikke* have Magt til at hindre. 15

Betragtninger herover udelades, Meningen er altsaa, at N. N. vil have Alliance nu og lave et Koalitionsministerium, hvad han føler sig sikker paa er gennemførligt og den bedste Vej for begge Partier. *) — Hvormeget heraf der er personlig Politik, véd man aldrig, knapt vedkommende selv. 20

I Hast.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

913. Fra *R. Besthorn*.

26/6 1913.

Hr. Generaldirektør Rubin! 25

Jeg takker Dem for Deres venlige Brev; det har glædet mig meget.

De har ganske rigtigt fundet den Tone, jeg har villet anslaa i Anmeldelsen — ogsaa mine Forbehold havde deres *taktiske* Grunde.

Jeg ser et sikkert Bevis for, at min Interesse for Bogen er blevet 30 rettelig vurderet af Forfatteren, i Deres Antikritik. Jeg forstaaer meget vel den Taktik, der laa til Grund for Deres Afhandling i

*) »Venstre« kan ikke gøre trestrænget Politik, da dets Vælgere højest kan bringes til at forstaa Politik sammen med de radikale (det gamle forenede Venstre), ikke med Soc.

»Preuß. Jahrb.«, og jeg ser med al Interesse og Forstaaelse paa et hvert alvorligt Forsøg paa at finde en varig og betryggende modus vivendi — at en saadan vil kræve Følelsesofre, er en Selvfølge, der er begrundet i Magtforholdene. Journalistisk set ligger dette Spørgs-
 5 maal ellers — heldigvis — uden for mit Omraade; men helt uvedkommende er det mig jo alligevel ikke i min Virksomhed. Jeg har — selvfølgelig — ofte tænkt over Sagen, og jeg er Dem meget forbunden for Deres klare Redegørelse, uden at jeg dog dermed vil sige, at De har overbevist mig. Men jeg anerkender fuldtud Modet
 10 til at gaa mod Stemninger og Strømninger i en saa vigtig Sag som det rette Udslag af sand Patriotisme, og en praktisk Løsning maa jo dog en Gang findes.

Jeg er nu nær ved at maatte tage Bismarck i Forsvar mod Dem. Sagen er jo dog, at en stor Statsmand aldrig i moralsk Henseende
 15 kan være et stort Menneske; hans Undskyldning maa være, at han har Ansvaret for sit eget Folk og for dets Vel. Hvad Lasker angaar, sluttede jeg af Udtalelser fra Deres Onkel, Vexelerer G. Rubin, at De kunde have særlig Interesse for ham; jeg ser af Deres Brev, at denne Interesse ogsaa har andre Grunde.

20 Endnu en Gang Tak for Deres Brev.

Deres ærbødige

R. Besthorn

914. Fra *Frederik Hey*.

Grimerhus

25

Middelfart 6 Juli 13.

Kære Hr. Generaldirektør Rubin

Grev Frijs svarer: H. N. Hansen udtraadte af Højre kort efter Ministeriet Schesteds Dannelse; otte Mands Gruppen dannedes samme Aar, efter at Skattelovene var fremførte af Regeringen.

30

Deres hengivne

Hey.

915. Til *Edvard Brandes*.

Hornbækhus, Hornbæk, 1 Aug. 13.

Kære Brandes.

35 Undskyld for det første dette Papir —, en Følge af de landlige Forhold.

Hvad jeg vilde meddele Dem er, at jeg til næste Torsdag venter at kunne give Dem ret udførlige Oplysninger om Toldassistent Lange. Det er mig, overfor Zahles Optræden, om at gøre at faa klarlagt, om der er sket Manden nogen Uret. — Forresten skulde det ikke undre mig, om Z. og jeg engang røg sammen trods vort 5 mangeaarige venskabelige Forhold. Vi tænker ikke ens, og vi optræder ikke ens, og saa kan der jo let un jour ou l'autre komme Sammenstød.

Hvad »Neiendam« (Venstres »Gæstgiver«) angaar, har jeg følgende paa Hjerte. Det har allerede vakt Opsigt, at »Politiken« 10 saa skarpt angriber Ambt. Ikke fordi denne nyder nogen Popularitet, og da han er en syg Mand, med en vistnok stærkt fremskreden Hjertelidelse, kunde der være god Grund for ham til at trække sig tilbage. Men det er jo Vrøvl at tale om »Systemet Ambt«. Det var den »radikale« Minister Hage, der kaldte ham, og det er under 15 Venstreregimet, at den nuværende komplicerede Ordning af Jernbaneadministrationen er sat i Værk, meget mod Ambts Ønske. Men dertil kommer rent principielt, at det jo ikke er saa lige at afgøre, hvor man skal lægge et Ansvar for en stor Administrations Fejl. Det kan være galt kun at straffe den, der umiddelbart har begaaet 20 Fejlen, da denne maa have haft overordnede, der har ladet det mangle paa Tilsyn. Men skal det altid lægges paa den øverste Chef, kan ingen overtage denne Post, og saa burde det forresten være Trafikministeren selv. I »Bucka- og Nissen«-Affæren vilde det være haardt at afskedige mig, derimod vilde det vel have været paa 25 sin Plads at give Overtoldinspektør Ring en Næse og maaske aller-rigtigst at have forflyttet til Rønne eller lign. den umiddelbart ansvarlige overordnede, Toldinspektør Berendsen.

Men under alle Omstændigheder kan man jo ikke afskedige Ambt for en teknisk Forsømmelse og saa erstatte ham med en Køb- 30 mand. Sker sligt, er det jo ikke til at tage fejl af, at man har benyttet en haardt rammende Ulykke til en politisk Embedsbesættelse. Den hele Fremgangsmaade, baade Afskedigelse og Besættelse, vilde utvivlsomt vække den alvorligste Forargelse, og med Rette. — Jeg er enig med Dem i, at sidder Ministeriet, d. e. faar det udrettet no- 35 get i Realiteten, saa kan det ogsaa foretage forskellige administra-

tive Handlinger efter sit Ønske. Men skal dets Eftermæle være, at det har forfremmet en non-Kandidat og ansat sin »Vært« i et af Landets vanskeligste Embeder, maatte dets Venner ønske, det ikke var tiltraadt. Hvad en Belønning til sidstnævnte angaar, maa denne, 5 hvis den anses for haardt nødvendig, jo iøvrigt kunne tænkes realiseret paa anden Maade, f. Eks. ved at gøre ham til Chef for et Bank- og Sparekassetilsyn, hvad jeg tror, Opinionen vilde billige. Naa, det hele maa jo dog under alle Omstændigheder tage en vis Tid, og saa afkøles maaske Iveren. At lade denne faa et hoved- 10 kulds Udslag beder jeg Dem indtrængende forebygge, ikke blot af Hensyn til Dem personlig, til mig personlig (thi jeg vil utvivlsoomt personlig lide derunder), men af almene Hensyn til »det mindre Samfund«, til »Partiet« og til den offentlige Moral.

Med denne Hjerteudgydelse vil jeg slutte. Jeg havde næppe 15 skrevet den, hvis jeg ikke havde haft Ferie, da den jo ikke kan have megen praktisk Betydning, omvendt staar der ikke noget i, jeg ikke vil staa ved, ja end intet, som ikke kunde læses af saadanne, der havde Nytte af at læse det.

Deres hengivne

20

Marcus Rubin.

916. Fra J. P. Jacobsen.

Waterloo, 29. August 1913

Kære Godfar.

Du må misunde os, hvis Du ikke har været ved Waterloo. Det 25 er betagende ved Fortidens Mindevælde og ved Nutidens, ved Øjeblikkets Herlighed. Det er midt i et vidunderligt idyllisk Bonde-land, hvor Gårdene ligger som de lå, drevne som Gårde og som Valfartssteder, hvor Køerne græsser og bisser henover Dødsmarkerne. Jeg har taget en Rødkløver fra en Staldfodervogn der holdt 30 udenfor Stalddøren på Gården Hougomont, hvor 1500 franske Soldater blev skudt ned, og hvor de gamle Husdøre endnu er gennemhullede af Bøssekulger. Mange kærlige Hilsener fra os alle.

Jacob.

917. Til *A. N. Kiær*.

Hotel »Zur goldenen Gans«

Prag, den 15-9-1913

Kære Kiær.

Fordi Du trods Dine 3/4 Aarhundrede endnu holder af Dans — 5
 naar den er forbundet med Ynde og Kunst —, og fordi Du bevarer
 Din Ungdom, Din Aand og Din Ild op i Aarene —, og fordi Du
 stedse har vist mig saa megen Godhed, beder jeg Dig, sammen
 med min hjerteligste Lykønskning at modtage indlagte Minde om
 vort Wienerophold: en Ballerina af Scharff (af den k.k. Række af 10
 udgivne Broncemedaljer).

Din hengivne

Marcus Rubin.

918. Fra *Otto Liebe*.

Bredgade 30

15

[september 1913]

Kjære Hr. Generaldirektør

Megen Tak for de venlige Linier, jeg lige nu modtog fra Dem.
 Desværre kjender jeg ikke Grosserer Sthyr saa godt, at jeg har Lov
 til at søge ham, men skulde vore Veie krydses, skal jeg benytte 20
 Leiligheden til at sige ham min Mening om Sagen. Og det er sim-
 pelthen den, at naar De vil være Nationalbankdirektør, bør der slet
 ikke blive Spørgsmaal om nogen af de andre — dertil er Afstanden
 altfor stor. Og jeg behøver jo ikke at tilføje, at jeg oprigtig talt
 ikke kan forstaa, at De virkelig vil være det, da Stillingen som 25
 Generaldirektør for Skattevæsenet forekommer mig hundred Gan-
 ge mere interessant og indflydelsesrig!

Det interesserede mig, hvad De skrev om min Fader. Han har
 aldrig fortalt mig derom, men det stemmer godt med hele hans
 Syn paa Dem og Deres Virksomhed. 30

Tak for Hilsenen fra Bachofen von Echt. Det er sjældent, at et
 Bekjendtskab, som man tilfældig gjør paa en Sunddamper, varer
 Decennier igjennem. Men han er en tiltalende og dygtig Mand.

Deres ærbødigt hengivne

Otto Liebe 35

919. Fra *Hans Rosenkrantz*.

Hotel d'Angleterre

Kjøbenhavn den 18. Sept. 1913.

Hr. Generaldirektør Rubin,

5 Deres Brev af 6. ds. modtaget. Paa et privat Møde, der afholdtes igaar i Nationalbanken forinden det egentlige Repræsentantmøde, bragte Geheimekonferensraad Oldenburg Dem i Forslag som Kandidat til den ledige Direktørpost, hvilket Forslag jeg og flere andre støttede. Imidlertid var der adskillige, der ønskede at
10 overveje Spørgsmaalet nøjere, hvorfor det vedtoges at udsætte Valget af en Direktør til den 9. Oktober. Jeg haaber at det da vil lykkes at sætte Deres Valg igennem.

Med Højagtelse

Deres ærbødige

15

Rosenkrantz.

920. Til *Alexander Foss*.

København, d. 29. Septbr. 1913.

Hr. Ingeniør Foss.

Da jeg under vor Samtale i Lørdags sagde, at jeg hverken led af
20 Overmod eller Hovmod — der begge Dele vilde bero ikke blot paa moralske men ogsaa paa intellektuelle Defekter —, var det, da jeg trak paa Skuldren, da Hr. Thalbitzers Navn nævnedes. Men jeg vilde gerne udtrykkelig sige, og dette er Aarsag til disse Linjer, at jeg anser Hr. T. for en flink yngre Mand. Jeg tænker ikke paa
25 hans litterære Produktion (i »Tilskueren« og »Politikens« Kroniker), som jeg anser for uden Betydning, men afd. Emil Meyer har omtalt ham som flink, og han hører jo i det hele til dem, der gerne vil gøre et Arbejde ud over det strængt fornødne.

Naar jeg trak paa Skuldren, var Grunden den, at man — det kan
30 jeg sige uden »Overmod eller Hovmod« — jo dog ikke kan bringe mig i Plan med Hr. T. Man kan naturligvis lade en Fuldmægtig eller Kontorchef i »Nationalbanken« avancere til Direktør, men fraregnet de subjektive Grunde, jeg kan have haft til at melde mig, har der været to objektive: at Finansministeriet ønskede en
35 nærmere Konneks mellem dette og Banken, end der hidtil har været, og at den almindelige Opinion ønskede Bankdirektionen for-

lenet med mere Autoritet (ogsaa overfor de andre Bankdirektioner), end der nu er Tilfældet. I begge Henseender mener jeg at kunne gøre nogen Gavn, og i ingen af Henseenderne vil jo nogen af »Konkurrenterne« faa mindste Betydning. Ja, jeg gaar saa vidt at sige, at selv om Hr. Holger Petersen har »lovet« Hr. T. at støtte ham, er det min fulde, ærlige Mening, at han maatte kunne sige, at det var under en Forudsætning, der alle vitterligt er ændret, nemlig at undertegnede ikke havde erklæret sig villig til at indtræde i Direktionen.

Hvad man kan bebrejde mig, er, at jeg har været for naiv, da jeg gik ind i denne Affære — en Naivitet, jeg forresten har delt med flere andre, der ellers ikke plejer at lide af denne Egenskab —, og saa maa jeg eventuelt tage Konsekvensen. Men fordi jeg har sagt ja til at ville ombytte min nuværende Stilling med Direktørstillingen, er jeg jo ikke blevet en »Ansøger«, der skal bore mig tilvejs ved at skubbe andre ned. Altsaa: jeg véd intet ufordelagtigt om Hr. Matthisen eller Hr. Thalbitzer, og jeg ønsker ikke mit Skuldertræk udlagt saaledes. Jeg lægger, ganske uafhængigt af nærværende Sag, saa megen Vægt paa Deres Mening, at jeg overfor Dem gerne har villet præcisere ovenstaaende.

Jeg beder Dem betragte disse Linjer som helt og fuldt private, og jeg forbliver med Højagtelse

Deres ærbødige og hengivne

Marcus Rubin.

921. Fra *Alexander Foss*.

Valby d. 30 Sept. 1913

Herr Generaldirektør M. Rubin

For Deres Brev ikke mindre end for Deres Besøg beder jeg Dem modtage min bedste Tak.

Jeg har saa stor Agtelse for Deres Karakter, at jeg ikke lagde nogen Vægt paa hint Skuldertræk, som om Deres Udtalelser skulde være særligt fremkaldte af den øjeblikkelige Situation. Den store personlige Sympathi og Respekt, som jeg har for Dem og det meget som jeg skylder Dem som Læser af Deres videnskabelige Arbejder gør mig det meget kært, at De i Fortrolighed har henvendt Dem til mig.

Om min Stilling til Valget i Nationalbanken kan jeg — som De vist vil forstaa — af 2 Grunde ikke udtale mig.

Det er mig imod at tage Stilling, forinden jeg overhovedet har nogen Adkomst dertil og jeg vilde anse det som stridende mod mine Pligter at binde mig ved en Udtalelse, forinden jeg ved andet og mere end hvad jeg har kunnet læse i Aviserne; jeg har ikke talt derom med noget Medlem af det nuværende Repræsentantskab.

Med venligste Hilsener

Deres ærbødigst hengivne

10

Alex. Foss

922. Til *Alexander Foss*.

Thorvaldsensvej 11, 7/[10] 13.

Hr. Ingeniør Alexander Foss.

Hensigten med disse Linjer er at meddele Dem følgende. Jeg havde haabet, at man i hvert Fald var bleven skaanet for Aviskampagne i Anledning af Nationalbank-Valget — og jeg skal i hvert Fald holde mig langt derfra —, da ser jeg idag i »Børsen« en Artikel, der konkluderer i at anbefale Hr. Schovelins Valg; dette vil jeg ikke diskutere, heller ikke privat. Men hvad jeg gerne til Dem vil udtale mig om, er »Børsens« Fortælling om Købmandsstandens Uvilje imod mig paa Grund af Generaltolddirektoratets Resoluitioner. Det snurrige er imidlertid, at »Børsen« selv i de sidste Par Aar har aftrykt »Appelraadets« Kendelser, der i maaske to — meget tvivlsomme — Sager af tyve er gaet os imod, medens vi i alle de andre har faaet Medhold: vi kunde ikke have resolveret anderledes, end vi gjorde. Og jeg tror, De allerede nu fra Industriraadet véd, hvilke fortvivlede Vanskeligheder en Toldlov som vor maa bringe Administrationen i; hvordan skulde det være muligt at gøre alle tilpas!

Men det uhyggelige er, at »Børsen« har Ret, det forholder sig virkelig saaledes, at Købmændene er fornærmede over, at jeg ikke har føjet mig nok efter dem, og positivt erklærer, at dette vil influere paa deres Stemmeafgivning. Ja, har jeg ikke ellers været tilfals —, for den Pris at vinde denne eller hins Stemme opnaar man det hverken nu eller i Fremtiden, hvor jeg end har eller faar mit Sæde.

Dersom dansk Købmandsstand ikke respekterer Aartiers intensivt og pligtmæssigt Arbejde, ikke et langt Livs ledende Praksis og videnskabelig Virksomhed, men jeg har forskertset dens Sympati ved at følge min lige Vej, saa forlanger jeg ikke dens Sympati og vil undvære dens Støtte. At gaa ind nu i Nationalbanken er at tage et betænkeligt Ansvar paa sig, thi Opgaven er jo, for at tale lige ud, at søge at hæve dens sunkne Préstige. Dersom dansk Købmandsstand har nogen, den hellere vil lægge dette Ansvar paa, saa lad den gøre det, det bliver *dens* Ansvar.

Jeg gentager, hvad jeg sagde sidst, jeg har været naiv, da jeg til sidst sagde ja til at lade mig opstille, men man bliver jo aldrig for gammel til at lære noget.

Ingen af dHrr. Købmænd i Repræsentantskabet kender jeg saaledes, at jeg har kunnet eller villet henvende mig til dem, og offentlig vil jeg ikke skrive om Sagen, derfor plages De, der jo, mildest talt, ikke er ringere næringsdrivende end Hr. Olesen etc. med disse Linjer, thi ét Sted vil jeg ud med den Bemærkning: vil de næringsdrivende ikke vælge mig, ikke fordi jeg plejer at forsømme min Pligt, men fordi i Nationalbanken vil man i det mindste være fri for Folk af min Kaliber, saa vil jeg føle mig stolt for et »Nederlag« paa de Motiver.

Undskyld, nu skal jeg ikke plage Dem mere. De har travlt, og jeg har travlt, og af de mange Sager, jeg har over mig, er det i hvert Fald godt, at Nationalbanksagen nu faar en Ende. — Hjertelig Tak for Deres elskværdige Brev af 30. f. M.!

Deres ærbødigst hengivne

Marcus Rubin.

923. Fra Erik Arup.

9-10-1913.

Kære Hr. Nationalbankdirektør Marcus Rubin —

Med et par ord vilde jeg gerne sige Dem, med hvor megen spænding jeg har afventet resultatet af Nationalbankraadet valg idag, hvor glad jeg blev ved at se det i aftenbladene, at jeg af hjertet ønsker Dem til lykke til, at De har opnaaet en saa betydningsfuld stilling i det danske samfund, at det ogsaa glæder mig, at gamle Gehejmerraad Oldenburg er en hædersmand, og at der er

et højdemaal af indsigt, karakter og dygtighed, som partilidenskab
 en ikke kan naa op til. Skulde ikke den, der har oplevet den kran-
 ke skæbne at blive vraget af sine venner, bedre end nogen forstaa
 at vurdere den mægtige, personlige triumf, der ligger i at blive
 5 valgt af sine fjender? I dyb følelse af hele den umaalelige afstand,
 der er mellem Dem og mig, beder jeg Dem modtage de hjertelig-
 ste lykønskninger fra

Deres ærbødigt, men oprigtigt hengivne

Erik Arup.

10 **924.** Fra *Adolph Jensen*.

Kastelsvej 15. 9. Okt. 1913

Kære Hr. Generaldirektør!

Det tænkte jeg mig ikke, da De — nogle Dage efter at De var
 bleven Generaldirektør — spøgende spurgte mig: »Hvad skal jeg
 15 saa være næste Gang?»

Og De? Da De for over 20 Aar siden fik de lange Nætter til at
 glide saa jævnt med Arbejdet paa »1807-14«, mon De da havde
 nogen Slags Forudfølelse af, at De skulde faa med Nationalban-
 ken at gøre paa anden Maade end som dens Historieskriver? Jeg
 20 tror det næppe.

Nu har De imidlertid villet det. Og at De har faaet Deres Vilje
 — dertil lykønsker jeg baade Dem og Banken. Gid De maa faa
 Lykke til at gøre den nye, store Stilling, De nu gaar ind til, endnu
 større ved den Maade, hvorpaa De beklæder den.

25 De har mange Venner, der deler dette Ønske, men ingen der
 mener det mere solidt end

Deres hengivne

Adolph Jensen.

Min Hustru beder mig hilse og lykønske.

30 **925.** Fra *Christian Lüttichau*.

Tjele pr. Viborg 10-10-13

Hr. Nationalbankdirektør Rubin!

Hjertelig Lykønskning til det for vort lille, men dygtige Land
 heldige Udfald af Valget igaar — et Valg, som de jyske Gods-
 35 ejere, der havde Stemmeret, ikke vare i Tvivl om! —

Sikkert vil Deres Virksomhed i vort første ledende Pengeinstitut — foruden at gavne Landet — ogsaa bringe Dem personlig Tilfredsstillelse!

Deres hengivne

C. Lüttichau 5

926. Fra *Karl Larsen*.

Hørsholm d. 10. 10. 13.

Kære Hr. Direktør! En hjertelig Lykønskning!! — Men jeg spørger — Hellemann?! — Deres — som Hoffory vilde have underskrevet sig —

10

immutabilis

Karl Larsen.

927. Til *Karl Larsen*.

[oktober 1913]

Ja, stakkels Hellemann! Han vil sige, en afdanket Generaldirektør gaar i Nationalbanken, en afdanket Skuespiller gaar Fanden i Vold. Han indser ikke det retfærdige deri —, og jeg heller ikke.

Men saa er Livets Gang, og jeg tør bande paa, trods alle Utopier — immutabilis. Hvilket sidste dog heldigvis ogsaa gælder Deres Godhed for mig. Hjertelig Tak!

20

[Marcus Rubin]

928. Fra *H. A. Bernhoft*.

Hôtel de Crillon

Paris

Place de la Concorde

Lørdag 11 Okt. 13 25

Kære Hr. Nationalbankdirektør,

Mine bedste Lykønskninger til, at De er blevet valgt, saaledes som det stemmede med Deres Ønsker. Jeg er sikker paa, at man i U.M. beklager Deres Afgang. De kommer nu [i] en roligere og fra Dagens Strid fjernere Sfære, hvorfra De ikke vil kunne høre 30 de udenrigsministerielle Raab om at rykke os til Undsætning, saaledes som De Gang paa Gang har gjort det. Jeg har nogle vage Forestillinger om, at Statsgældsdirektøren har talt om en alm. finansiel Kongres i Paris. Skulde den blive til Virkelighed, har jeg et Haab om at kunne faa Lejlighed til at vise Dem Seinestadens 35

Herligheder, thi uden et Paaskud løsriver De Dem næppe fra Khvn.

I Øjeblikket lever jeg i Flytterod og er et Bytte for en Sværm af Haandværkere og Leverandører; Agenter, Tæppehandlere og »Re-
5 præsentanter« ligger paa Lur efter mig. De første Dage var det Pressefotografer og Cinematografmænd — min Uniform maa have stukket dem i Øjnene, da jeg kørte op ad Champs Elysées omsværmet af Kyradserseskorte.

Endnu mine bedste Ønsker og tro mig

10

Deres meget hengivne

H. A. Bernhoft

929. Til *Gerda Thamsen*.

Thorvaldsensvej Nr. 11. 13/10 13.

Kære Gerda! Hjertelig Tak for Deres uhyre ekspedite Telegram!
15 Ja, nu syntes jeg, at en Afløser kunde være passende til at føre den overlæssede Skude i vanskeligt Farvand, og jeg selv gaa ombord i et Fartøj, hvor Kravene maaske er noget ringere, om end for mig, der er ukendt med Farvandet, ikke smaa, og hvor jeg maaske kan finde en Plads, hvor jeg kan gøre Nytte. Der var en hel Del
20 Vrøvl før Valget, dels af tilfældige Grunde — nogle havde bundet sig til en eller anden Bankembedsmand, før mit Navn kom frem —, dels fordi jeg jo i det hele er en daarlig Person med forkastelige Meninger. Trods alt gik det (som det lykkeligvis, trods alt, stedse er gaaet mig ganske godt op mod Strømmen) —, quod felix
25 faustumque sit!

. . . — Jeg haaber, De har det rigtig udmærket. Kraft fortalte, at Deres Lægevirkosomhed gik brillant, og han var i det hele overordenlig elskværdig i sin Omtale af Dem.

Det fortjener De ogsaa. De sender mig Telegram, Børnene Pre-
30 senter, Lis Fotografier af Dem, der ligner udmærket, og saa er De i det hele et Menneske, jeg holder saameget af, at den eneste Sorg, De gør mig, er at bo saa langt borte, at jeg ikke kan høre Deres morsomme Latter, ikke se Deres intelligente Øjne, og at jeg kun magnetisk føler Deres Nærværelse og Deres velsignede Troskab
35 mod gamle Venner og vort ganske Hjem. Tak!

Hils Deres Mand mange Gange og modtag alle gode Hilsener fra Lis, Jacob, Børnene, Inger og

Deres hengivne

Marcus Rubin.

930. Fra *Meyer Davidsen*.

5

d. 16 October [1913]

Modtag, kære Markus, mine hjerteligste Lykønskninger til din nye Direktørstilling. Du har jo en dejlig spænstig Hjerne, saadan at kunne tage fat — uden vel allermindste Nødvendighed — paa noget ganske Nyt, naar man er saa meget ældre end jeg — je t'admire! Nu skal Du til at afvinde Bankvæsnet en ligesaa dybtgaaende og inderlig Interesse som før Statistik, Told, Skatter, Lotteri o. l. Det er, troer jeg nok, Grundtonen i Dig, at hvad Arbejde Du faar fat paa, synes Du, saalænge det staar paa, at det er det interessanteste og vigtigste af Alt hvad der findes paa Jorden, saa baade arbejder Du derpaa og leger Du dermed og derved bliver baade Arbejdet og Adspredelserne til Nytte for den samme Ting — det er jo Idealet. Jeg er sikker paa at selv om Du var Natmand, vilde Du ogsaa finde meget interessant deri — naah derfor er Du det heller ikke. 20

Nu skal det vel svie til P. P. og øvrige Spekulanter, det glæder Du Dig vist heller ikke mindst til.

Herovre har jeg det udmærket men i Paris gaar det stadig ned ad Bakke.

Hils den ganske Familie fra

25

Din hengivne

Major.

931. Fra *Wilhelm Weimann*.

Bangkok 13. 11. 13.

Kære Herr Rubin!

30

Det littede en Sten fra mit Hjærte, da jeg saa, at De var villig til at gaa ind i Nationalbanken (hvilket jeg i min Naivitet gik ud fra var ensbetydende med, at De blev valgt og det næsten enstemmig). Gud bevare os: Skatterne er vigtige, men de Penge, Staten skal have, dem faar den, hvad saa enten Grundlaget eller Inddrivelsen bliver mere eller mindre rationel; Nationalbanken er det noget andet

med, ti af en fast og klog og myndig Haand dér kan — i nogle faa Timer — varige, ja ubodelige Ulykker blive forebygget, som, hvis blot en af de nævnte Egenskaber i afgørende Krisetimer momentant svigtede, vilde betyde: Kaos.

- 5 Farcen Schovelien virkede beskæmmende paa mig. Jeg kan i mange Henseender godt lide Bæstet, men at han — mellem myndige Mænd — i Velfærdsanliggender kan tages alvorlig!! Hans nærmeste Adkomst var vel, at han ikke har forstaaet at styre sine egne Anliggender!
- 10 Det maa — Pokker tage alle Danmarks Schoveliener og øvrige Blærer — have været tragikomisk for Dem at høre S. taget alvorlig som Konkurrent.

Naa nu er Enden jo god og jeg glæder mig ikke en Hundrededel saa meget for Deres Skyld (som jeg virkelig under alt godt) som
15 for vor finansielle Sikkerheds Skyld.

Jeg kan ikke godt med Lyrik, men den bryder De Dem jo heller ikke om. Af ovenstaaende vil De imidlertid forstaa, at jeg — som sikkert de fleste fornuftige Mennesker ja selv de »welche nur eine Ahnung haben« — i de senere Aar har været urolig for Banken og
20 nu ser den i sikker Havn. Maa De længe holde den der og gyde megen ny Vin paa de gamle Læderflasker!

Deres ærbødige og hengivne

W. Weimann.

932. Fra *Julius Salomon*.

25 Platanvej 10 – den 21. Januar 1914.

Kære Ven.

Tak for Bogen. Du kan nok begribe, at ieg satte mig ned og læste den i Aften, og den har givet mig Tanker af mangehaande Art.

- 30 Den første er den, at Bogen sikkert vil interessere en Mængde Mennesker fordi den er af egen Beskaffenhed. Det er jo ret ualmindeligt, at en 60^{aarig} Mand kan sætte sig hen og fortælle hvorledes han fra sin tidligste Ungdom har truffet og forholdsvis nøje har kendt saamange Mennesker, som Offentligheden mere
35 eller mindre overfladisk har beskæftiget sig med, og har Evne til at fremstille disse Mennesker paalideligt og levende. Dertil kommer,

at Du som Jøde har været baade udenfor og indenfor og, som Forholdene er nutildags, ganske rolig og uden Fare for at misforstaaes kan give Skildringer og sige Din Mening uforbeholdent om en Ting, hvorom der til daglig vrøvles ualmindelig meget. Vilde Du spørge mig, hvilke Personskildringer ieg synes bedst om siger ieg N. C. 5 Frederiksen og H. N. Hansen. Den sidste er Du kommen saa nær som det — naar Hensyn tages til, at hans Enke og Børn lever — overhovedet er muligt.

Mht. Kapitlet om de jødiske Forfattere er ieg ikke aldeles enig med Dig, men det vilde føre for vidt, hvis ieg i denne sildige 10 Aftentime skulde skrive en tilsvarende Afhandling; det kan vi tale om en Gang, hvis Du bryder Dig om det.

Hvad ieg derimod føler en vis Trang til at udtale er, at ieg jo læser netop denne Bog paa en Baggrund som kun ganske faa andre af dens Læsere og som paa en vis Maade har forstyrret mig For- 15 nøjelsen en Del. Jeg føler den nemlig som saa overordentlig fragmentarisk. Du misforstaaer det ikke derhen, at ieg mener, at det havde været muligt at skrive den anderledes paa nærværende Tidspunkt, men besynderligt er det, at ieg hele Tiden under Læsningen har set Dig for mig i den Skikkelse, som ieg kendte saa godt ligefra 20 den Aften, da vi traf hinanden til Herman Cohns Sølvbryllup og i den ca. halve Snes Aar, der fulgte derefter, i hvilke vort Samliv var saa dagligt og fortroligt som det formodentlig overhovedet kunde være mellem to unge Mænd. Navnlig staaer i Aften det Brev saa levende for mig, som Du skrev mig til inden Forlovelsen og som 25 Du efter Dit Ønske fik tilbage efter den. Er det ikke pudsigt, at Du i den Skikkelse fra den Tid staaer for mig som den rigtige, den virkelige Marcus og at den Marcus, der fremtræder i Bogen, til Tider forekommer mig ligesom lidt fremmed. Ikke at ieg mener, at Bogen i mindste Maade er affekteret, det er den saamænd saare 30 langt fra at være, men ieg véd Pokker ikke, ieg er færdig ved at tro, at det gaar mig som Goldschmidt siger, at det gik P. L. Møller med ham, at han holdt mest af den unge halvtuvidende Fyr, der »sugede« ham og efterhaanden som han voksede derfra, brød han sig mindre om ham. Dette gælder naturligvis kun Marcus i Bogen, 35 ikke i Virkeligheden, for ham bryder ieg mig fremdeles om, men

ieg har ikke før havt Følelsen af »Tempora mutantur — —« i saa høj Grad som ved denne Læsning »40 Aar efter«.

Du maa nu ikke tage mig dette oprigtige Brev ilde op; det er muligt, at denne Stemning vil fortage sig, naar ieg om nogen Tid atter læser Bogen, men ieg forsikrer Dig, at det, ieg her har skrevet, rent impressionistisk gengiver Dig mit Indtryk, og det er jo kun skrevet fra mig til Dig.

Maaske ieg slet ikke skulde have skrevet før om længere Tid, men Du kunde jo med Rette vente nogle Ord fra mig straks og Du véd, at ieg altid har holdt af at sige mit Indtryk med Oprigtighed. Det har jo ikke det mindste at gøre med Bogens Modtagelse af Offentligheden.

Venlig Hilsen

Din gamle Ven

15

Julius.

933. Fra *Herman Trier*.

Slotsholmsg. 12. 21 Jan. 1914

Kære Rubin!

Jeg takker Dem mange Gange for Tilsendelsen af Deres Bog, som jeg har glædet mig til og læst med stor Interesse for dens skiftende Tidsbilleder, den stadig voksende Livscirkel, indenfor hvilken det skildrede Liv rører sig, de levende og karakteristiske Træk af Mennesker, som ogsaa jeg har kendt mange af, den tankevækkende Dialektik i Vurderingen af Begivenheder og Personer, der ikke glemmer nogen Side af Sagen, og den ejendommelige ogsaa for Læseren frugtbare aandelige Bevægelighed, der ud af ethvert Livsindtryk spinder Led af en Livsfilosofi, hvorigennem Forfatterens Personlighed tegner sig selv.

Albertis opbragte Benævnelse af mig har jeg ikke før hørt. Derimod ved jeg nok, at han havde mig i Kikkerten. Til min Side- mand i Folketinget, Nielsen Grøn, sagde han engang: »Trier er ikke den ærlige Mand, De tror«.

Af Aage Wolffs Skrift om København er et Afsnit (Frederik VI's Tid) trykt i »Historiske Meddelelser om Kbh.«, og hele Manuskriftet findes vist i Raadstuearkivet. Det har næppe stor Værdi,

er temmelig løst, men ikke saa knastørt og registeragtigt som Carl Salmonsens, der ligeledes findes i Raadstuearkivet.

Med gentagen Tak for den Aandsberigelse, Deres Bog har været mig,

Deres heng. 5

H. Trier.

934. Fra *Julius Salomon*.

Platanvej 10. Den 22. 1. 14.

Kære Ven.

Nej, det har Du selvfølgelig Ret i at en saadan Autobiografi, 10
som den, Du taler om, kan slet ikke skrives, thi selv de mest lige-
fremme som f. Eks. Rousseau^s er naturligvis Løgn og selv intime
Breve er ogsaa Løgn, fordi Ingen, selv i tilsyneladende aldeles
aabenhjærtige Breve, alligevel undgaaer noget vist tillavet. Jeg
havde ikke i Drømme tænkt mig, at Du kunde falde paa at skrive 15
noget af den Slags. Den *Stemming*, ieg i mine Par Linier til Dig
gav Udtryk, var kun Følelsen af hvor langt borte Bogen forekom
mig at være fra den Marcus, som ieg levede sammen med for 30
à 40 Aar siden og hvor lidt ieg genfandt af ham. Men dette skulde
selvfølgelig ikke være nogen imod, at den, som Du rigtig be- 20
tegner den, skal være et Stykke Kulturhistorie fra Din Barndoms-
tid og et Stykke personal- og politisk Historie fra den senere Tid og
mindst af alt skulde det ligne en Bladanmeldelse, thi disse skal jo
tage, hvad de finder og man skal være evig glad, naar der ikke er
flere Misforstaaelser end hos Buntzen og Besthorn — som ieg begge 25
har læst. At CC. ikke har forstaaet »Daimonen« er sikkert nok, og
det er jo saa rart nemt, at kalde Alt muligt for specifikt jødisk,
naar en Jøde skriver. Det er jo bl. A. noget, Du selv polemiserer
imod i Stykket om de jødiske Forfattere. Den Baggrund, ud fra
hvilken ieg skrev, er der jo allerhøjst et Par Mennesker, der kan 30
have og absolut ingen fremmede. Men ieg kan ikke lade være at
smile lidt ved Tanken om at Eftertiden, som læser »Erindringerne«
vilde tro, at den dermed kendte Manden, der skrev dem — f. Eks.
ham, der spurgte gl. Christensen, hvad han vilde med den visne
Fiol, som opfordrede Julius til at holde sin Ende klar og fortalte 35
Winther fra Dr: Nielsen, at den 28de Decb. var Kr. Erslevs Fødsels-

dag! Og den samme Person har jo adskillige flere Sider end den kaade.

å propos: Husker Du ikke fejl mht. Tidspunktet for Nietzches Aktion (ieg mener den danske Bogholder-Filosof, ikke den tyske)?

5 For mig staaer det, at det var om Tabelværk No. 3 han skrev sin Megille, paa hvilken Du svarede i en Skrivelse, som endnu findes i vor Kopibog. Men det kan jo være, at han ogsaa gjorde Vrøvl over Stat. Opl. No. 1; det var jo før min Tid.

10 Ellers vilde ieg forresten bede om Tilladelse til en Dag at ulej-
lige Dig med en Forespørgsel om Courant mynts Forhold til Rigs-
mønt i et Par af Aarene i Beg: af forrige Aarhundrede. Jeg skal
bruge det til min Jødebog, som nu er færdig og begyndt at tryk-
kes. Jeg antager ikke, at det vil volde Dig Besvær at give mig et
15 Par Tal, naar ieg en Dag sender Dig Spørgsmaalene. Min Del af
Skriftet vil omtrent svare til 12 alm: Oktavark; saa kommer der
desuden nogle Arkivalia, som Fischer laver.

Venlig Hilsen

Julius.

935. Fra Meyer Davidsen.

20

[Paris] d. 23 Janvier 14

Kære Marcus.

...

25 Geschäften gaar ogsaa jævnt, naar jeg bare vil holde mig til
min Malkeko: Rørmøllen. Det er mig i Virkeligheden ganske ufat-
teligt: efter min sidste Forbedring, som jeg nok talte med dig om
for nogle Aar siden da jeg sloges med F.L.S., syntes jeg det maatte
være Slut dermed og jeg ikke kunde faa mere ud deraf, og nu har
jeg ved en ganske uvæsentlig Ændring faaet Kraftforbruget bragt
ned til omtrent det Halve, det vil sige noget som en halv Snes Mil-
30 lioner francs aarlig for Cementfabrikerne i Økonomie, og kan jeg
blot faa Patent derpaa — hvad jeg rigtignok ikke troer, saa er jeg
igen Drivert nogle Aar.

...

Hils Børn, Børnebørn og Jacob

35

fra Din hengivne Svoger

Meyer.

936. Fra Erik Henriksen.

Anne Kures Hotel pr. Voksenkollen.

8 Febr. 1914

Hr. Nationalbankdirektør Rubin.

At Deres Bog har været mig en Skuffelse, vil jeg aabent tilstaa. 5
 Men jeg maa i samme Øjeblik tilføje, at Skuffelsen kommer over
 mit eget Hoved, der paa Forhaand havde konstrueret sig en anden
 Bog end den, De har villet skrive. Jeg havde tænkt mig Bogen saa-
 ledes, at *Tiden* havde været dens Centrum. De har skrevet den med
Deres personlige Oplevelser som Centrum. Men selvfølgelig kan 10
 Læseren ikke forlange, at Forfatteren skal træffe sit Valg efter hans
 Ønske.

Som Bogen er anlagt, er den i hvert Fald fuld af Liv. Jeg under-
 skriver en Udtalelse i en af Anmeldelserne, at den virker mere som
fortalt end som skrevet. Enhver, der har hørt Dem fortælle, hører 15
 Dem igen paa hver Side af Bogen, i hvert af de mange hastige, im-
 provisatoriske Udtryk. Paa den anden Side er »Fortællingen« gen-
 nemkrydset af saa meget Ræsonnement, Karakteristik, Vurdering af
 Begivenheder, at det, naar man har læst den til Ende, ikke er En
 klart, om det dog ikke ligesaa meget er dette sidste Element som selve 20
 Fortællingen, der giver Bogen dens Værd. Af Karakteristikerne er
 efter min Mening Jul. Langes og A. D. Jørgensens de bedste. Mærke-
 ligt nok forekommer det mig derimod, at hvad De siger om Hørup
 og Georg Brandes, ikke indeholder noget nyt Bidrag til disse Mænds
 Bedømmelse. I hvad De siger om H. N. Hansen synes der mig at 25
 være nogen Overvurdering, især S. 124. Af Ræsonnementerne er
 S. 161–164 af den Slags, der faar det til at løbe koldt ned ad Ryg-
 gen paa en historisk Forfatter af min Kategori, og som fremkalder
 et Løfte, givet sig selv, om Forsigtighed i Fremtiden. Ræsonne-
 mentet S. 196 er noget af det mest precise i sin Slags jeg véd. 30
 I nogle faa faste Sætninger har De udtømt et indviklet Problem.
 Derimod har det, De skriver S. 101 om »Fedekalven«, hensat mig
 i polemisk Humør. Det er en forældet Paastand, at Omvendelser
 af samme Art som Pingels belønnes med en »Fedekalv«. De Omven-
 delser, der nuomstunder kaster »Fedekalve« af sig, gaar i den mod- 35
 satte Retning. P. Munch, f. Eks., har »omvendt sig« fra Højremænd

til moderat Venstremænd og derfra atter til radikal Venstremænd, og derfor er han nu Minister. Provst Nielsen og Krabbe er andre Eksempler blandt mange. Jeg er ikke misundelig, men jeg kan ikke finde mig i, at »Fedekalven« stadig opføres paa den modsatte Side af
5 Regnskabet. Jeg paakalder Statistiken; den vil give mig Ret.

Deres ærbødige

Erik Henriksen

937. Fra Isidor Heckscher.

Stockholm 11/2 1914

10

Aften

Kære Ven!

Du havde sagt mig, at »Erindringerne« skulde udkomme d. 20 Januar, og d. 21. laa de paa mit Bord. Med saadanne Mennesker kan jeg virkelig ikke hamle op; jeg plejer ogsaa at være nogen-
15 lunde expedit, men fra nu af opgiver jeg at konkurrere.

Derfor takker jeg Dig ogsaa først nu, tre Uger efter, for den store Fornøjelse, Bogen har forskaffet mig. Jeg har ikke — som Du har tilraadet — læst den paa en Aften, men givet mig Tid og taget den i smaa Portioner for at faa saa meget længere godt af den, og
20 dens Tone falder saa godt sammen med Din egen, at jeg kunde bilde mig ind, jeg sad og passiarede med Dig i en Række hyggelige Aftentimer. De Kapitler, jeg mest gouterede, var vistnok de første, formodentlig fordi Dine Barndoms minder tildels ogsaa var mine. Vi kendte ganske vist ikke hinanden den Gang — jeg var jo
25 ogsaa noget ældre — men vi levede nogenlunde under samme Forhold og, som jeg nu forstaar, saa vi paa Tilværelsen omtrent med de samme Øjne. Forresten var vi, hvad Du maaske ikke ved, en Tid lang Genboer; jeg boede i nogle Aar skraas overfor Dig i Skindergade, i samme Hus som V. Pios Boghandel, paa 1ste Sal.
30 Og jeg kastede ogsaa mine Øjne længselsfuldt op til den jødiske Patricierstands utilgængelige Højder, ikke mindst til den Melchiorske Familie, som jeg paa min Farmoders Side selv tilhørte, men til hvilken jeg kun sjældent fik Adgang.

For de senere Perioders Vedkommende er min Erfaringskreds
35 noget forskellig fra Din; men adskillige af de Mænd, Du skildrer,

har jeg dog kendt mere eller mindre flygtigt, og det er for mig særdeles lærerigt at supplere mine Indtryk med Dine. Jeg savner dog alt, der kunde henføres til fælles Venner som f. Ex. Fridericia, Frederik Salomon og Johan Hempel; men jeg forstaaer nok, at Du har ment at maatte forholde Offentligheden, hvad der i alt væsentligt tilhørte Dit Privatliv og Dine intimere Oplevelser. —

...

Desværre har den seneste Tids Begivenheder ikke forbedret Chancerne for danske Interesser i Sverig. Vort store Terræntab i 1905 have vi ingensinde vundet tilbage; men nu ser man med særlig Mistro paa os, ikke saa meget som Følge af et Par danske Spioners Engagement i russisk Sold som paa Grund af nye danske Presseudtalelser, der med al ønskelig Tydelighed understrege Danmarks fra svensk Opfattelse forskellige udenrigspolitiske Maal. Franz v. Jessens uheldige og lidet gennemtænkte Artikler til »Berl. Tid.« vakte ligefrem Forbitrelse her hos adskillige, der hidtil betragtede sig selv som danskvenlige; det sørgelige er dog, at den Modsætning i politisk Affinitet, hvori den hele Divergens bunder, unægtelig har sin historiske Grund og vanskeligt lader sig fornægte, endsige eliminere.

Og skulde det Tidspunkt komme, hvor Spørgsmaalet blev praktisk, skulde under en europæisk Krig Sverig gaa med Tyskland og Danmark med Rusland, saa er jeg bange, det er ude med os. Helt er Aanden fra Carl X.s og Carl XII.s Tid ikke uddød i Sverig. Man indser nok her, at fælles Sikkerhedshensyn maa tale for et nogenlunde godt Forhold til Norge; men Erkendelsen af, at noget lignende gælder overfor Danmark, er mindre almindelig. Hegermann-Lindencrones Udtalelse om Umuligheden af en Erobrings-tendens fra svensk Side tør jeg desværre ikke ubetinget underskrive — men forhaabentlig oplever hverken han eller jeg det Tidspunkt, hvor Teorien sættes paa Prøve.

Allerede nu volder det nævnte Modsætningsforhold dog ikke sjældent Bryderi og Ærgrelser for mig, der lever midt i en Kreds med udprægede nationale Følelser. Det er mig ikke altid muligt at lægge fornøden Dæmper paa mine Nærmestes Ytringsfrihed og impulsive Udtryk for Sympati eller Antipati. Jeg har altid været

mig bevidst, at her var Stof til en Konflikt; hidtil er det lykkedes mig at afværge den, men hvor længe det lader sig gøre, maa afhænge af Begivenhedernes Udvikling.

Naa — jeg maa vel sætte en Stopper for denne »bavardage et badinage« (som en berømt Diplomat sagde om Bairerne og Baudenserne); naar jeg først faar Dig i Tale, har jeg altid svært ved at holde op.

...

Mange gode Hilsener til Dig og Dit Hjem fra os alle!

10

Din hengivne

Isidor H.

938. Fra *Julius Salomon*.

Platanvej 10

Den 16. 2. 14.

15 Kære Ven.

Mange Tak for Dit venlige Tilbud, men ieg troer slet ikke, at det vilde være rigtigt, om ieg gav efter for min Lyst til at være tilstede den 5te Marts, thi ieg har ikke været ude en eneste Gang i det sidste halve Aarstid uden at ieg er kommen daarlig hjem, og det er alligevel at betale Fornøjelsen for dyrt. Det vil derfor være fornuftigt at beholde mine 8 Skilling og lade Konen beholde sine Appelsiner.

Idag fik ieg Meddelelse om, at Vilhelm Lassen trækker sig tilbage den 1ste April (75 Aar gl.) fra Mag. I Afdeling og at August Nielsen bliver hans Efterfølger (en Søn af Dr. Oluf N.), et rart og flinkt Menneske. Aarene de flygtige gaar — hedder det hos Job — og snart er der ikke flere tilbage. Estrup var den *sidste* tilbageværende af dem, der sad i Rigsdagen, da ieg blev ansat i 1871! Fengers Datter, Fru Bock, var forleden Dag hos mig med Bogen om sin Fader. Det var heller ikke i forgaars, at ieg talte med ham første Gang!

30

Venlig Hilsen

Julius.

939. Fra *Viggo Bentzon*.Sortedams Dossering 95 A
d. 6/3 1914.

Kære Rubin!

Særlige personlige Forhold har gjort det umuligt for mig at 5
skrive til Dem før nu. Kan jeg saaledes end ikke lykønske Dem *paa*
Fødselsdagen, kan jeg gøre det *til* den. Jeg vilde gerne, at De skul-
de vide, hvor stærk min Følelse er af, hvad jeg personlig skylder
Dem. Og gengælder De — hvad jeg troer — til nogen Grad mit
Venskab for Dem, gør det mig glad. Det er sørgeligt, at jeg ikke 10
paa en eller anden Maade »sorterer« under Nationalbanken.

Men egentlig har De grebet lidt for dybt ind i mit Liv. Jeg tæn-
ker *paa*, at De overvandt mine store Betæneligheder ved i 1903
at gaa ind i Overskyldraadet. Hvis der nu kommer ny alm. Vur-
dering og jeg skal tilforordnes Landsoverskatteraadet — saa er jeg 15
vist vel faren med min Professorgerning og med den skandina-
viske Lovgivning. Men: som ens stærke Venner reder, saa lig-
ger man! Jeg haaber, at De havde en god Dag i Gaar og beder
Dem hilse Deres Børn og Svigersøn.

Jeg blev rystet over i Morges at læse, at Federspiel havde truk- 20
ket sig tilbage fra Universitetet. Hans Venner — og nogle af dem
er formaaende — burde se hurtigst muligt at finde det nye og
bedre Emede til ham.

Deres hengivne

Viggo Bentzon 25

940. Fra *Julius Salomon*.

Platanvej 10

Den 30/3 14.

Kære Ven.

Du kan nok forstaa, at det morede mig meget at læse Dit ven- 30
lige Brev om min Bog, thi Du maa vel regnes som den mest sag-
kyndige Bedømmer, da Du er en af de faa, der sidder inde med
alle Forudsætninger. Emnet er Dig kendt, Hoved-Perioden kender
Du vel bedst af alle og som mangeaarig Forfatter kender Du
baade Vanskelighederne ved Stilen og Stoffets Formning. Skønt 35
ieg jo nok havde en Følelse af, at ieg var kommet ret godt over

dette mit Debutarbejde i at skrive Historie, kan det jo ikke undre Dig, at Din Bedømmelse var mig af Vigtighed og har glædet mig.

Jeg fik i Morges et andet Brev, som glædede mig. Det lød saaledes: »Kære Salomon! Jeg takker meget for den smukke og
5 interessante Bog. Jeg læste den i Aftes med Vemod og Forstaaelse. Deres hengivne Edvard Brandes.« Det er Logen, der har sendt ham Bogen, saa det var meget venligt af ham at takke mig. Jeg vilde ikke paa Forhaand have troet, at han følte sig saameget som Jøde, at han her vilde tale om Vemod. Men Blodet er aldrig saa
10 tyndt —.

I min Kones Eksemplar skrev ieg følgende lille Vers:

Saa leved de fordem i Sorg og Nød,

Mishandlet, forfulgte fra Liv til Død.

Tag nu mod denne min Bog som Gave

15 Og læs den i Sommerens Sol i vor Have.

Og glæd Dig, at Kaarene her er saa blide,

Hvor Kristen og Jøde staaer Side om Side.

Dit lille Vers i Din Bog var jo skrevet til Din Kones Minde; ieg var saa heldig at kunne skrive mit til den levende, men den, der
20 vilde have glædet sig mest over min Bog, er jo dog alligevel død.

Jeg tillod mig telefonisk at meddele Fischer Dine Bemærkninger om ham. Han var meget glad derover, fordi der jo er saa faa, som kan bedømme det virkelig betydelige Arbejde, der ligger til Grund for hans Arkivalia; saameget mærkværdigere, fordi han jo
25 ikke er Dansk.

Venlig Hilsen fra min Kone og til Familien

Din heng.

Julius.

P.S. Jacobsens Bemærkning om Indskrifterne er sikkert rigtig.

30 941. Til *Erik Henrichsen*.

2/4 14.

Hr. Overrettsagfører Henrichsen.

Maa jeg gratulere. Jeg ser nemlig af Aviserne, at De idag opnaar en potenseret Hellighed — 7² — , og det er nok en Lykønskning
35 værd. Maa jeg endvidere takke for den tilsendte Bog.

Jeg har naturligvis med Opmærksomhed læst begge Bind, og jeg har haft *megen* Glæde og Nytte deraf. Jeg har imidlertid ogsaa Indvendinger, men Interessen ved disse — hvis de har nogen — knytter sig mindre til, om jeg angaaende Konturer, Lys og Skygge ved dette eller hint Portræt har en anden Opfattelse end De eller 5 mener noget fortegnet, end til et fundamentalt Spørgsmaal. Dette vedrører ikke alene det ældgamle, Førernes Forhold til de førte i Historien — Enerens til Mængden —, men ogsaa, hvordan Portræteringens skal foregaa: paa Grundlag af den almindelige Skildring af Tilstande og Begivenheder *eller* i udførlige historiske 10 Monografier *eller* i »Skitser«. I sidstnævnte Fald — Deres — atter »klassisk« (Sueton, Plutarch) eller »moderne« (Psykologi m. v., uden at man endda faar at vide, hvornaar Vedkommende er født). Jeg er meget betænkelig ved Deres Form —, men Betænelighederne forbeholder jeg mig *muligvis* ved Tid og Lejlighed at 15 komme privat eller offentlig tilbage til.

Med fornyet Tak og Lykønskning

Deres hengivne

Marcus Rubin.

942. Fra *Erik Henriksen*.

20

3 April 1914.

Hr. Nationalbankdirektør Marcus Rubin

Maa jeg takke for Lykønskingen og for Deres Bemærkninger om min Bog. Jeg vil blot i Korthed svare, at jeg ikke kan tiltræde den Rubricering af min Bog, at den hører til Rubriken »Skitser« 25 og til Underrubriken »moderne Psykologi«. Jeg finder, at naar en Bog er saa stoppende fuld af Citater og indeholder saa tykt med Materiale som min og har sine Bevissteder i en saa god Orden, kan den ikke kaldes en Samling »Skitser«, hvilket formodentlig er et fint Ord for, hvad andre kalder »Føljetoner« eller »Kauserier«. 30 Den er heller ikke mere »psykologisk« end al moderne Historie-skrivning maa være. Jeg har netop, et Par Tilløb undtagne, ikke indladt mig paa den *indvendige* Menneskeskildring, men skudt den offentlige Person, saadan som han tog sig ud i Offentlighe-dens Øjne, i Forgrunden og gjort ham til en Repræsentant for de i 35 Tiden udfoldede Bestræbelser, saaledes at de skildrede Politikere

mere er blevet Personliggørelser af disse Bestræbelser end »Portrætter«. Alt dette med »Portrætkunst« og »Penselstrøg« og »Kon-
turer« osv., som jeg nu har hørt gentaget saa tidt om mine Bøger, synes jeg slet ikke rammer det centrale i dem. Jeg forstaar derfor
5 ikke, hvad det egentlig er, der gør Dem »meget betænkelig«. Jeg finder i al Beskedenhed, at min Metode er temmelig uangribelig. Og det skulde interessere mig, om De vilde føre Deres Indven-
dinger offentligt frem og bringe Klarhed i disse Begreber.

Deres ærbødige

Erik Henrichsen

10

943. Til *Erik Henrichsen*.

Kbhvn. d. 4/4 14.

Hr. Overretssagfører Henrichsen.

Da jeg havde læst Deres Bog, skrev jeg en lille Anmeldelse
15 af den, til Brug for »Tilskueren«, en Kronik i »Politiken« eller lign., og i denne havde jeg med megen Styrke fremhævet det om-
fattende Samlerarbejde, der laa bagved Deres Bøger, og disses Tankefylde og tiltrækkende Form. Men tillige havde jeg gjort
de »Betæneligheder« gældende, som jeg — om end naturligvis
20 langt mere summarisk — nævnede i mit Brev til Dem.

Jeg bestemte mig imidlertid til ikke at lade Anmeldelsen frem-
komme og sendte Dem da kun de Linjer, der har givet Anledning
til Deres Brev. Min Grund var, at en saadan ret kortfattet Anmel-
delse i dette Tilfælde vilde virke misvisende. Gyldendal vilde
25 ekscerpere de rosende Ord, medens den almindelige Læser maaske
vilde beholde et mindre gunstigt Indtryk, og der kunde danne
sig en uretfærdig Opfattelse af Deres store Arbejde. Derfor skrev
jeg til Dem, at jeg muligvis privat eller offenkjært vilde komme til-
bage til Sagen. Men sker det sidstnævnte, bliver det rimeligvis
30 ikke i Form af en Anmeldelse af Deres Bog men under en mere
almen Form.

Jeg er i Bund og Grund uenig med Dem i Deres Udtalelse i
Forordet til 1. Bind, at et Portrætgalleri kan erstatte Aktstykker
etc. Her er jeg ikke »betænkelig«, men for mit Vedkommende
35 sikker. »Betænkelig« er jeg mHt. det historiske Portræts Art og
Format, og Betragtninger herover kunde føre tilbage til den klas-

siske Litteraturs Portræter, sammenlignet med nyere og nyeste Litteratur. Om jeg ved Tid og Lejlighed kan faa mit Tankeomrids paa dette Omraade fyldt paa præsentabel Maade, véd jeg ikke, derfor ikke heller, om der fremkommer noget offenkøbt fra mig derom.

Naar jeg har brugt Ordet »Skitser« i mit Brev, ligger deri intet nedsættende, jeg kunde ogsaa have brugt »Essay« eller lign. Men naar udenlandske Fremstillinger af Politikere gjerne er i et Par Bind — det nu sluttede Værk om Andrassy i 3 Bind —, saa maa dog gnstl. et Par Ark pr. Politiker forholdsvis betragtes som en Skitse. Men sligt er jo i Ordets bogstavelige Forstand kun et Etikettespørgsmaal. Og det er helt og fuldt den reale Side af Spørgsmaalet, der interesserer mig og i lange Tider har interesseret mig. At der ikke overfor Dem personlig er nogen »animus« hos mig, haaber jeg er hjerteligt overflødig at bemærke.

Deres hengivne
Marcus Rubin.

944. Fra *Erik Henriksen*.

6 April 1914

Hr. Nationalbankdirektør Marcus Rubin.

I Anledning af Deres sidste Brev vil jeg værge mig imod, at jeg skulde mene, at min Bog kan »erstatte« Aktstykkerne m. m. Det har jeg heller ikke sagt i Forordet. Min Bog forudsætter Kendskab til Begivenhederne, og alene af den Grund, at der efterhaanden opvokser en Generation, som ikke har denne Kendskab, kræver min Bog som Supplement en aktmæssig Fremstilling af Perioden. Men hvad er der egentlig for Aktstykker? Meget faa og lidet interessante i Sammenligning med Personerne. Forfatningskampen var inderst inde en Kamp mell. Personer. Eller mellem Klaner i Befolkningen, hver med sin Høvding i Spidsen, Bergianere, Hørupperne, Grundtvigianere, Estrupperne. Eller mellem Egne af Landet, hvor bestemte Indflydelser og Traditioner havde rodfæstet sig, Sjællændere, Fyenboer, Østjyder, Vestjyder, Nørrejyder »Hie Welf! hie Waiblingen!« — det er et lignende Løsen som dette, der gaar genn. Forfatningskampen. Løset fra Personerne vil meget i denne Kamp opløse sig til ingenting. Det meste

var Agitation, men hvorledes faa fat paa denne, naar man ikke knytter den til Personerne. Holder man sig til Realiteterne, vil det hele indskrænke sig til en eneste Ting, et eneste Stridspunkt, og naar dette skal holdes fast gennem 30 Aar og spændes ud over
5 mange hundrede Sider, saa vil enten en uhyre Tomhed eller en latterlig Bagatel-Aand komme til at gabe ud af et Værk, som skal optegne disse smaa Manøvrer og Intriger fra Dag til Dag. Skyder man derimod Personerne i Forgrunden, bliver Interessen betydelig større, og der fremkommer en Bog, »der er nok saa inter-
10 essant og lærerig« som den kronologiske Fremstilling. Det er dette, jeg har skrevet i Forordet, men det er noget andet end at Bogen kan »erstatte« den kronologiske Fremstilling af Begivenhederne.

Eet er givet: Den, der ikke har en fin Næse for det personlige, vil ikke kunne skildre Forfatningskampens Periode. Desuden maa
15 han vist være Jurist. Den halve Del af Kampens Genstand var jo et juridisk Spørgsmaal.

Deres ærbødige

Erik Henriksen.

945. Til Kr. Erslev.

20

Thorvaldsensvej 11 18/4 14.

Kære Ven.

Dine meget stærke Ord om »min kære Svigersøn« modsagde jeg ikke, ikke blot fordi Tiden var knap, men ogsaa fordi min Aandsnærverelse altid glipper, hvor man tager »Aanden« — Vej-
25 ret — fra mig ved Angrebets Voldsomhed. Derimod blev jeg ikke vred, dels fordi jeg jo véd, at naar Du — med store Mellemlum — tager saa kraftigt fat, mener Du det netop vel, og Dine Ord da er et Udtryk af Fortrydelse over, at alt ikke synes Dig som det skal være hos dem, Du mener det vel, dels fordi jeg tror, Du har skrigende
30 Uret. Følelsen af, at Du havde Ret, vilde have gjort mig meget ilde tilpas.

Det er selvfølgelig ikke Mening, at Dine hastigt sagte Ord skulde nøje analyseres, men jeg vil dog én Gang for alle sige, at hvis J. P. J. i sig selv var en »forskruet Særling«, maatte det være
35 mærket i 12 Aars Omgang. Ikke blot hans nærmeste, men enhver, der virkelig er kommet ham nær, har derimod fundet i ham et

Menneske med en Finhed og Hensynsfuldhed i Sind og Optræden og en Godhed af Hjerte, der gør ham til »sær« i Forstand af sjælden. Jeg er fuldkommen sikker paa min Doms Objektivitet.

Heller ikke om ham som Forf. har Udtrykket nogen Mening. Det kan jo ikke gælde hans højt priste Doktorafhandling, ikke hans 5 Udgiverarbejder, ikke hans Bidrag til »Verdenskulturen«, som Du selv i kraftige Ord har rost for mig, endelig ikke hans »Heros og Helgen«, som modtoges godt. Tilbage bliver altsaa »Manes«, og til den vil jeg vende mig.

For mig har Bogen den formelle Mangel, at Forf. for stærkt og 10 for gentagende, optaget som han er af sit Emne, indprænter sine Theses, og den reelle, at jeg er usikker paa, om Kultus og Forestillinger dækker hinanden til den Grad, som Forf. gaar ud fra. Men at Bogen iøvrigt ægger til Modsigelse, er for mig intet Minus, Spørgsmaalet bliver jo om Modsigelsens Art og Begrundelse. 15

Af de tre Grupper af Historikere, Marxisterne, de der lægger Hovedvægten paa de elementære og spontane Kræfters Vækst og Vægt, og de, der lægger Hovedvægten paa Enkeltpersonernes Indgriben, hører aabenbart J. P. J. afgjort til den anden Gruppe. Fremfor alt gælder dette selvfølgelig Foretelser som de religiøse Fore- 20 stillinger, som han mener yderst langsomt paavirkes og omdannes, og hvor man hverken maa lade sig narre af ny Etiketter eller af de boglige Fremstillinger. I sidstnævnte Henseende fremkommer modsætningsvis Ordet »ordenlige Folk«. Til disse hører paa den ene Side »Folket«, d. e. Millionerne, Menneskenes uhyre Flertal, for 25 hvem jo det hele, baade nyt og gammelt, er gjort, og om hvis Liv og Forestillinger derfor hele den virkelige Interesse samler sig, paa den anden Side Epikur, Darwin, G. Brandes —, medens der til »Dannelsessvindlerne« hører epikuræiske, darwinistiske og brandesianske Eftersnakkere og Litteratører. 30

En saadan Deling lader der sig sige endel om og mod, men der er hverken noget forskruet eller sært ved den. Den hænger derimod ganske vist nøje sammen med den Personlighed, der betragter den som den ene rette; in casu med paagældendes dybt konservative Knytten til Jord og Folk som det, ved hvilket og for hvilket Tin- 35 gene sker. — Meget i Aandslivets Historie (ogsaa dansk Aandsliv)

vil først forstaaes udfra lignende Synspunkter (f. Eks. Grundtvigianisme i Modsætning til Kierkegaard).

Det lader sig derfor heller ikke tænke, at Bogen var bleven »halvt saa stor«, lærd, men uden Præg af Forfatterens personlige
5 Tankegang. At denne vil opirre er muligt, men ingenlunde i den Grad, som Du mener. Du vil (foruden Dig selv) nævne Drachmann. Dennes Lærdom og Tæknings Skarphed har jeg al Respekt for, hans psykologiske Dybtgaaenhed og Evne til Affinitet baade med Forfatter- og med Folkerørelser mindre Respekt for. Hans
10 Bind Afhandlinger synes mig, i hvert Fald delvis, at vidne for Begrænsningen af hans Evner paa saadanne Omraader, og skulde jeg her bruge skruet, vilde det være overfor hans Kierkegaard-Dyrkelse. Filologen i ham er, trods alt, det stærkeste. — Jeg vil paa den anden Side ikke regne forskellige mundtlige eller skriftlige Udtalelser af venlig Art til Jacob; sligt er jo i Reglen lidet betydende.
15 End ikke vil jeg regne et flammende begejstret Brev fra E. Brandes, thi ihvorvel han jo er en god og ingen ukyndig Læser, er han forud indtaget: han lægger en saadan Vægt paa Jacobs Lærdom, vide, skarpe og originale Tænkning, at alle jævnaldrende forekommer ham fladbundede i Forhold til J., og dennes Produktion altid overragende. Derimod har det interesseret mig meget, at en »Lægmand« som Niels Møller (saa god som mangan lærd) har udtalt til mig: Bogens Beviskraft forekom ham tvivlsom, indtil han kom til dens senere og sidste Afsnit, hvor de kristne Føreres Bøjen sig ind
20 under Folkekravet syntes af afgørende Betydning, og Bogen vilde vel møde Modsigelse i Kraft af Form og Indhold, men Modstanden vilde navnlig komme fra »Byboere«, der vilde mangle inderlig Forstaaelse af Ledemotivet. For ham var Bogen af den største Interesse. Jeg nævner ogsaa af den Grund N. M., at han, som bekendt,
30 baade er en ædruelig og en ærlig Mand.

Du vil sige, at jeg optræder som Defensor. Ja, naturligvis, efter Angrebets Art. Jeg anser, som sagt, ikke Bogen for fejlfri, men dens Mangler tror jeg ikke alene ikke vil gentage sig i Fortsættelsen, men denne, naar altsaa Helheden foreligger, vil stille ogsaa
35 første Del i en noget ændret Belysning. Imidlertid, Grundanskuelserne ændres naturligvis ikke, og trods »Opirretheden« tror jeg

ikke, at en Forfatterskikkelse som J. P. J.'s gerne vilde undværes af dem, der er interesserede i dansk historisk-filologisk og kulturhistorisk Videnskabelighed. Det sidste Decenniums historiske Produktion i og udenfor »Historisk Tidsskrift« betragter jeg som sørgelig Smalhans. 5

At jeg har skrevet udførligt til Dig, vil Du af mange Grunde finde naturligt, men jeg har ogsaa den særlige, at Du er den eneste Universitetslærer, hvem Jacob ogsaa rent læremæssigt mener at skylde megen Taknemmelighed. Om han end jo har vanskeligt bøjelige Meninger, vil han den Dag idag gerne lære af Dig, men ingen Forf. lærer af skematisk Kritik, kun af sympatisk-forstaaende. 10

At hverken han eller Lis eller nogen anden har Ide om dette Brev, behøver jeg ikke at sige Dig.

Hils Din Kone!

Din hengivne 15

Marcus R.

946. Fra M. Schornstein.

København, d. 10. Maj 1914.

Højstærede Herr Direktør!

Modtag min bedste Tak for Deres venlige Linier, baade for Deres kærkomne Anerkendelse og — endnu mere — for de Bemærkninger, som De knytter til Omtalen af min Jubilæumsprædiken. Gid mange vilde ulejlige sig med at fremsætte deres Anskuelser om saadanne Spørgsmaal saaledes som De har gjort. 20

Jeg behøver næppe at sige, at jeg i Princippet er enig med Dem i, at Forkyndelsen om Religionens Betydning for den enkelte ikke maa forsømmes for Forkyndelsen ang. den enkeltes Pligter over for og Stilling inden for Samfundet. Et andet Spørgsmaal er, om De har Ret med Deres Paastand om, at en saadan Forsømmelse skulde være almindelig inden for Jødedommen; jeg kan i saa Henseende roligt indrømme, at »Folk«, »Jødedom«, »Samfund« betones stærkere hos os end hos andre Trosbekendelser; det følger efter min Mening bl. a. deraf, at vi altid og overalt har været en Minoritet — baade i religiøs og national Henseende — og som saadan trænger til en stærkere Samhørighedsfølelse end andre, for overhovedet at 35

kunne bestaa; og jeg mener, at denne Omstændighed har fremelsket Dyder og *Glæder*, der ogsaa har forøget den *enkeltes* materielle og aandelige Velfærd i høj Grad.

- Men jeg kan ikke indrømme at det, jeg kort vil kalde det sam-
- 5 fundsmæssige, har taget Pladsen fra det individuelle; her, tror jeg, forleder rent personlige Erfaringer fra et enkelt Hjem eller en enkelt Menighed alt for let til en almen Dom. Jeg kommer — naar jeg kun tænker paa Erfaringerne fra mit Barndomshjem og min Hjemstavns Menighed — til et Resultat, som er Deres lige modsat.
- 10 Begreberne »Nation«, »Jødefolk«, »Jødedom« (som abstraktum) lærte jeg bogstaveligt først som Student i Breslau at kende; derimod var mine Forældres og ganske særlig min Moders Liv en Illustration til Profetens Ord: »Den fromme lever ved sin Tro«; det var netop Religionens store Velsignelse for den enkelte og for
- 15 Hjemmet, dens vidunderlige Virkninger i Glædens og Sorgens Tider, som udgør det stærkeste og blivende Indtryk fra min Barndom; dette gaar saa vidt, at jeg, naar jeg taler om »Tradition«, ingenlunde tænker paa de 613 overleverede Bud og Forbud (for Resten noget, som der drives meget Uvæsen med, idet man fuld-
- 20 stændig glemmer, hvor *mange* af disse »613« der er ganske selvfølgelig. moralske Fordringer!), heller ikke paa enkelte deraf, men jeg tænker derved først og fremmest paa Fædrenehjemmets religiøse »Tradition« — for mig Kilden til den rene personlige Lykke og Glæde, den stærkeste Opmuntring til at stræbe fremad, at blive
- 25 paa den rette Vej, den bedste Trøst i Kummer og Sorg. — Naar Henvendelse til den enkelte skulde være forsømt her i Menigheden — i Hjem eller Synagoge — saa tror jeg ikke, at *Jødedommen* kan gøres ansvarlig derfor, men at det skyldes personlige Tilfældigheder.
- 30 Jeg kunde anføre mange Beviser herpaa; men jeg skal nøjes med to: Den anførte Sætning: »Den fromme lever ved sin Tro« (Habak. II,4) er saa langt fra noget tilfældigt, at vore »slemme« Talmudlærere (Pharisæerne!) siger: »Moses gav 613 Bud og Forbud, — saa kom Profeten H. og bragte dem ned til et eneste: Den from-
- 35 me lever ved sin Tro.« — Og det andet: Den Sætning, som De citerer af det Ny Testamente: »Sabbaten er givet for Menneskets Skyld

og ikke Mennesket for Sabbatens Skyld« — stammer fra Talmud (Mechilta)! —

Hvad mig personlig angaar, saa tror jeg ikke, at jeg har gjort mig skyldig i den Fejl, De paapeger, men skal for Resten for Fremtiden passe endnu bedre paa; min Jubilæumsprædiken synes jeg ikke kan benyttes som Bevis mod mig; det var jo *Samfundet*, som fejrede Jubilæum, og det var særlig vort Forhold til *Fædrelandet*, jeg vilde behandle — dermed var det givet, at det individuelle kun kunde nævnes i forbigaaende (som sket er) og forøvrigt maatte træde tilbage for det almindelige, abstrakte. 5 10

Idet jeg endnu en Gang takker Dem for Deres venlige Linier, er jeg med særdeles Højagtelse

Deres ærbødige

M. Schornstein

947. Fra *H. A. Bernhoft*.

15

Casino de l'Etablissement Thermal
de Vichy

D. 8 Juli 1914

Kære Hr. Direktør,

Jeg har en rædsom daarlig Samvittighed overfor Dem. I den Hurlumhej, hvori jeg har levet i de sidste 8-9 Maaneder, har jeg stadig opsat at takke for Deres interessante Erindringer. Først her, hvortil jeg er kommet for at faa mit Fordøjelsesapparat i Orden, har jeg kunnet faa afbetalt noget paa min gamle Brevgæld. 20

Jeg har nydt meget at læse Deres Bog; jeg er saa heldig at kende 25 Dem saa godt, at jeg har kunnet høre Dem fortælle, hvad mine Øjne læste. Vore Aftener i Berlin blev lyslevende for mig. Og saa har jeg nydt den Ære at blive en historisk Kilde!

Som jeg begyndte med at sige, har de sidste 8-9 Maaneder været meget brogede. At skulle debutere i 3 Hovedstæder, søge at faa lidt Rede paa Personer og Forhold i 3 Lande sker ikke uden Arbejde. Alene naar jeg tænker paa det Antal Visitter, jeg har maattet gøre — og hvor lidt jeg foreløbig har faaet ud deraf. Jeg tror, at jeg har brugt 800 Visitkort. Men selv om jeg stadig maa bringe nyt Land under min Plov, haaber jeg, at det værste Rydningsarbejde 35 er gjort. Jeg kan jo ikke vente, at Folk strax vil falde mig om Hal-

sen; de maa efterhaanden vænne sig til at se mig og saa haaber jeg, at den venlige Kølighed, hvormed de Kredse, jeg vilde have mest Fordel af at kende, de egentlige franske Kredse vil faa en lidt varmere Tone. Vane og Snobberi aabner let den internationale-amerikanske Kreds og Tradition den adelige Kreds — men de andre er lidt vanskelige. Jeg spurgte en Grevinde, jeg havde tilbords, hvorfor det adelige konservative Selskab var saa gæstfrit overfor fremmede Diplomater (ialtfald fra anstændige Lande, hvortil Danmark hører), der dog var akkrediterede Republikken. »Jo, svarede hun, vi har intet Hof og Hofskabskab, og Diplomaterne minder os om Hofkredsen; de kom hos vore Bedsteforældre.« Med andre Ord, vi smager altid af Fugl.

Jeg haaber, at De ikke har svigtet Hornbæk og at jeg, naar jeg besøger min Moder dér nogle Uger i Juli-August, vil kunne takke Dem mundtlig for den Glæde, De har gjort mig ved at sende mig Deres Erindringer.

Deres ærbødig hengivne

H. A. Bernhoft.

948. Fra Meyer Davidsen.

Paris, le 3/8 14

Kære Marcus

Dette er jo frygtelig at vi nu med vor Civilisation skal have en Europakrig. Men det er om mine Pengesager jeg maa tale lidt med dig og høre Raad.

Al Forretning standses naturligvis henede, Vexler betaler man ikke og betales ikke En, Leje betales heller ikke og Penge som man har staaende i Banker henede kan man heller ikke faa. Dette vedrørende Forretningsudg. klarer sig altsaa af sig selv.

Men det er Pengene til mit personlige Forbrug, jeg ikke rigtig ved hvorledes jeg bedst skal kunne ordne . . .

Jeg aner jo slet ikke om Posten til Udlandet overhovedet bliver besørget.

Det er umaadelig bevægede, angstfulde og højtidelige Dage vi gennemgaa og Fransk mændene tage det vidunderlig roligt . . .

Her er Belejringstilstand. Alt lukker Kl. 9 Aften. Sorg og Graad

overalt af de efterladte Forældre Koner og Børn, thi der ventes et uhyre Mandefald. Næsten Alle paa mine Kontorer ere allerede afsted — faar jeg ikke mine Chefer igen lukker jeg vel Butikken.

Og Danmark, vil den kunne holde sig udenfor, hvor jeg dog ønsker det. Tusind Hilsner til Alle Kære

5

Din hengivne

Meyer

949. Fra *Henrik Cavling*.

Politiken

København, den 10' August, 1914. 10

Kære Herr Marcus Rubin!

Tak for Deres Brev og de deri indeholdte Bemærkninger, som jeg forstaar og billiger og finder naturlige hos en tænkende Læser. Jeg maa dog gøre Dem opmærksom paa, at vi upartisk aftrykker, hvad vi faar tilsendt fra begge Sider. Naar Resultatet synes ulige- 15 vægtigt, da skyldes det kun, at Fransk mændene ikke sætter deres Lys under en Skæppe, medens Tyskerne synes at ville indhulle sig i taus Fornemhed. De kan da ikke forlange af et Blad, at det skulde undlade at optage en fransk Sejrsbulletin, som sendes os af selve Herr Bapst. Vil den tyske Gesandt sende os en Bulletin af modsat 20 Indhold, saa modtager vi den og meddeler den med samme Sindsro. Men muligt er det jo iøvrigt, at det ikke gaar saa godt for Tyskerne, som man havde ventet; den Mulighed er jo stadig til Stede, at Latinerne gaar frem, og Germanerne rykker tilbage, og i saa Fald har vi da indtil Dato ikke været langt fra Sandheden. Jeg tør 25 da blot forsikre Dem om, at vi ikke her i Politiken skal hovere over den saarede Løve.

Har De ikke selv Lyst til, kære Herr Rubin, ved Lejlighed at skrive et eller andet om disse Forhold; vi skulde i den Anledning gerne for en Dags Skyld genoplive Kroniken. 30

Modtag en venlig Hilsen,

Deres hengivne

Henrik Cavling.

950. Fra Just Cohen.

Vesterbrogade 9 B.

22 August 1914

Kære Nationalbankdirektør!

5 Jeg har været til Møde hele Eftermiddagen og Aftenen, og krads-
ser derfor disse Udtalelser lidt hurtigt op; men maaske De alligevel
kan finde lidt Mening deri.

Hvede. Vi har en stor Høst og med de Partier af amerikansk, der
ligger her eller er underveis vil vi være dækket for flere Maaneder.
10 Til Slutning er Spørgsmaalet om tilstrækkelig Hvede kun et Spørgs-
maal om *Kvalitet*, vil vi nøjes med lidt ringere Kvalitet, kan vi vist-
nok komme helt igennem med vor egen Hvede og lidt Tilsætning
af amer., og da den amer. kan købes til 8½ Kr. hertil, er der ingen
Tvivl om at det private Initiativ vil købe den. Staten behøver det
15 neppe.

Rug faar vi ikke tilstrækkeligt af herhjemme; men vi kan ikke faa
amer. før Slut Sept. Hvis Rusland sælger vil private strax købe.

Mais faar vi ikke før Novb./Decb.; men vi har foreløbig rigeligt
med Byg, saa Landmanden vil bruge deraf. Jeg kan derfor ikke se
20 Staten behøver at købe det.

Oliekager kan vi foreløbig kun faa fra Amerika, Priserne er vist-
nok rimelige; men her gælder det, hvad der tildels gælder om Hve-
de: *Betalingen*. Jeg siger udtrykkelig *tildels om Hvede*, da denne
kommer i forholdsvis mindre Partier og med Rutebaadene hertil, de
25 Beløb der udfordres kan vore private Banker vist stille; men for
Oliekager kan det ikke gennemføres, Ladningerne er af Værdi c.
400,000 Kr., og vi behøver vel 3-4 Ladninger om Maaneden fra
September. Ingen af Bankerne kan i denne Tid rembourserer disse
Beløb, — hvis det kunde ordnes ved at Staten optog et Laan enten
30 i New York eller i London som da maatte overtelegrafere Dollars,
var dette en Udvej. Laanet kunde kun benyttes af Bankerne (for
deres Kunder), Staten havde altsaa Bankerne til Debitorer. Jeg véd
ikke om Nationalbanken paa denne Maade kommer udenfor Aktio-
nen, da jeg meget vel indser Berettigelsen af Deres Grunde.

35 Det er altsaa min Mening at Købmændene vil købe baade Korn
og Oliekager, da Priserne ikke er overdrevne (endnu), en hel Mæng-

de vil ganske bestemt sige at Staten maa gøre det; men det skal nok vise sig at der bliver købt *ikke af de mange Købmænd*; men af de enkelte store, der har deres Forbindelser iorden, det maa man finde sig i, — der er kun et at Staten maa hjælpe med: under Statens Garanti f. Ex. lade et Banksyndikat optage et Laan enten i London 5 eller helst i New York.

Deres

Just Cohen

Rugen er den Kornsort vi kommer tilkørt med; men den hører jeg der ikke er Talen om Staten vil indkøbe, det forekommer mig Sta- 10 ten hellere burde opfordre til Forsøg med Bygbrød, som kunde erstatte Rugen; jeg forstaar ikke man vil købe Hvede? (Det er vel fordi Norge har gjort det, skønt der er himmelvid Forskel mellem Norges Kornproduktion og vor).

951. Fra *Herluf Zahle*.

15

Udenrigsministeriet.

København den 22' August 1914.

Kære Hr. Nationalbankdirektør,

Herved anerkender jeg med megen Tak Modtagelsen af Deres elskværdige Brev af 21' d. M. Jeg ser vedvarende nogenlunde lyst paa Eksporttruterne, men ingen ved jo, »hvornænge fuldtrøst«!

Jeg er ganske enig med Dem i det uheldige i, at der saa stærkt i den danske Presse understreges de Forretninger, som danske Firmaer kan gøre under denne sørgelige Krigstilstand, og de Markeder som de kan trænge sig ind paa. Jeg vil lade mig det være magtpaa- 25 liggende, hvor jeg taler med Pressefolk om disse Sager, at lade de Betragtninger, som Deres Brev indeholder, komme frem. Lad os saa se, om det hjælper!

Deres ærbødige og hengivne

Herluf Zahle. 30

952. Fra *Johan Borup*.

Sinnebjerg Faaborg. 10. 9. 14

Hr. Nationalbankdirektør Rubin.

Tak for Deres Brev. Jeg har forlængst været enig med mig selv om at indstille denne Foredragsrække, der ikke kunde passe daar- 35

ligere i dette Øjeblik. Ja, De har Ret, det bedste, vi kan gøre, det er at tie stille, og det ønsker jeg i den Grad, at jeg til Tider tænker paa, det kunde være sundt med en Smule Bladcensur ogsaa, i Anledning af de ofte ubeherskede antityske Udbrud.

5

Med Hilsen

Deres ærbødige

Johan Borup

953. Fra *N. E. Nørlund*.

Lund, 10 Sept. 1914.

10 Højtærede Herr Generaldirektør,

Jeg tillader mig gennem disse Linier at rette en Henvendelse til Dem angaaende en Sag, som De for 6 Uger siden sikkert vilde have afvist som en Utopi, men som jeg haaber, at De nu vil se paa med mere Velvilje og vil optage til alvorlig Overvejelse.

15 De politiske Magtforskydninger, som Krigen rimeligvis vil medføre, og den Neutralitetskrænkelse, som allerede har fundet Sted, kan maaske tvinge de smaa neutrale Stater til Modtræk eller sætte dem i Stand til at gennemføre Planer som under rolige politiske Forhold ikke havde været realisable.

20 For at gaa lige til Sagen saa har en Kreds af fremragende og indflydelsesrige Mænd her i Sverige ment at Tidspunktet er gunstigt for at arbejde for en nærmere Sammenslutning mellem Sverige, Danmark og Norge i Lighed med det tyske Forbund, men afpasset efter vore Forhold. Altsaa saaledes at hver Stat beholder
25 sin Konge, men med en fælles Udenrigspolitik og fælles Militær-
væsen eventuelt ogsaa fælles Toldgrændser.30 Man har bedet mig foretage en Henvendelse til Dem Herr Generaldirektør og spørge om De vilde interessere Dem for denne Sag og, mere direkte, om De i saa Fald i Forening med den Mand som
30 staar i Spidsen for Sagen her i Sverige vilde drøfte og undersøge de mange Vanskeligheder, som sikkert vil indstille sig.

Jeg haaber at De tilgiver mig den Frihed, jeg derved har taget mig.

35 Jeg skulde ikke have dristet mig dertil om jeg ikke til Fulde ind-
35 saa i hvor høj Grad Deres store Indsigt kunde gavne Sagen.

Hvis denne Henvendelse ikke skulde faa et gunstigt Resultat, saa tør jeg maaske bede Dem om dog at behandle Sagen med al mulig Diskretion.

Med udmærket Højagtelse

Deres ærbødige,

N. E. Nørlund

5

954. Til *N. E. Nørlund*.

Thorvaldsensvej 11 14/9 14.

Hr. Professor, Dr. Nørlund.

Først min oprigtige Tak for den Ære, De har vist mig ved Deres Henvendelse til mig. Og hvad Sagen selv angaar, forstaaer jeg godt, at der i visse Henseender kan være Jordbund for den nu.

Man har nemlig Lov til alvorligt at betvivle, at Tyskerne var gaaet ind i Belgien, hvis de eo ipso havde gjort ogsaa Holland og Schweiz til deres Fjender, ja at Østrig havde rettet sit Ultimatum til Serbien, hvis dette havde været ligt et Ultimatum til samtlige Balkanstater. Paa samme Maade vilde man maaske betænke sig paa at krænke en af de tre skandinaviske Staters Neutralitet, naar man derved forøgede Antallet paa de Fjender, man i Forvejen havde, med alle tre Stater som Fjender.

20

Vanskelighederne ved Sagens Gennemførelse er jo imidlertid iøjnefaldende. Danmark frygter mest Tyskland, Sverige og Norge mest Rusland, men det maa iøvrigt indrømmes, at i en Krig som nærværende kunde — og kan — hvert af de tre Riger være udsat for Neutralitetskrænkelse saavel fra tysk som fra russisk og fra engelsk Side. At bringe de tre Nationer til at forstaa det vil imidlertid ikke være let, idet netop den nysanførte Betragtning kan føre til, at man vil mene, at hver enkelt forøger Faren for sig: fordi Sverigs Neutralitet krænkes, skal Danmark bringes i Krig, et tysk Armékorps i Nørrejylland skal bringe Norge i Krig o.s.fr. Heroverfor vilde der da kun være at sige: noget for noget. Alene rationelt lader Sagen sig ikke behandle; der maa være en fælles Stemning til Grund.

Og her kommer jeg til »des Pudels Kern«. Det tyske Forbund

havde baade historiske og geografiske Forudsætninger, som ikke gælder for de tre skandinaviske Staters »Alliance«. Kan man desuagtet oparbejde en ny »skandinavisk« Følelse, støttet ved at Tiden absolut kræver, at de smaa Stater slutter sig sammen i videst mulige Omfang, ja da er Grundlaget, d.e. den Vilje, der driver Værket, givet — ellers ikke. En saadan Vilje maa ogsaa til for at gennemføre et Toldforbund. I »Tilskueren« for 1888 har jeg skrevet en (nu stærkt forældet) Afhandling om en nordisk Toldunion; jeg omtaler Vanskelighederne, opregner Fordelene etc., men slutter med at udtale: »Det maa staa klart, at vil man bort fra det smaa, maa man sætte ud over det smaalige. Om vi saa fyldte Øresund med Blæk og skrev det op i Tal og Betragtninger, om vi saa huggede grafiske Fremstillinger af Sagen ind paa begge Sider af Kölen, saa blev der ingen Toldunion af uden Vilje dertil. Ville de nordiske Nationer slutte sig saaledes sammen, at de danne et økonomisk Hele, og have de Mænd til at gennemføre det? Kun, hvis man har Mod til at besvare disse Spørgsmaal med ja, tør man have Haab om Oprettelsen af en nordisk Toldunion.«

Det har naturligvis virket behageligt overraskende, at der i Sverige, ifølge Deres Brev, er Mænd med Vilje til en nordisk Sammenlutning, og under alle Omstændigheder synes det mig, at alene dette bevirker, at Sagen med Alvor bør tages op fra dansk Side. Hvorledes man stiller sig i Norge, véd jeg ikke, men i Danmark vil man utvivlsomt med sand Glæde gribe en udrakt Haand fra Sverige. Hvem i Danmark der skal være de virkelig agerende, er imidlertid ikke let at sige. For mit eget Vedkommende er jeg paa det rene med, at jeg af mange Grunde ikke kan være »den ledende«, men jeg kunde vel tænke mig en Kreds af Mænd at samle om Ideen, naar jeg først fik at vide, med hvilken Ret og med hvilken Styrke jeg kunde forelægge Sagen først for enkelte og derefter for flere —, selvfølgelig under al Diskretion.

For nu at slutte med noget konkret: kan vi gaa videre, før vi mundtlig har konfereret om Sagen? Mundtlig kan Navne og Realiteter bedre drøftes end skriftlig. Kan og vil De i en nær Fremtid komme til København, eller er Sagen med Hensyn til Tid og

Art saaledes, at jeg (en Lørdag-Søndag) under et eller andet Paa-
skud skal komme til Lund?

Endnu engang Tak for Henvendelsen!

Med venligst Hilsen

Deres ærbødige 5

Marcus Rubin.

955. Fra N. E. Nørlund.

Lund, 26 Sept. 1914.

Højtærede Herr Generaldirektør,

De undrer Dem vist over min lange Tavshed, men jeg skal til- 10
lade mig at forklare Grunden.

Jeg hører ikke til de, som har taget Initiativ i den omtalte Uni-
onssag. Dette kommer fra Stockholm. Man havde blot bedt mig
være en Slags Mellemand og anmode »en af de mest fremragende
og indflydelsesrige Mænd i Danmark« om at træde i Forhandling 15
med dem, som her har rejst Sagen. Man havde endvidere bedt mig
indbyde Dem til at komme til Stockholm i dette Øjemed. Lykkelig-
vis vovede jeg ikke at besvære Dem med en saadan Indbydelse,
men begærede forinden precise Oplysninger om hvilke Udsigter
der kunde være til et Resultat. 20

De Oplysninger, jeg har faaet, er alt andet end precise. Jeg tror
deraf at kunne slutte, at man er stødt paa Vanskeligheder, som maa-
ske er af afgørende Art, eller som man i alle Fald ikke anser det
for klogt at omtale nærmere i Øjeblikket. Under saadanne Forhold
tror jeg, det er min Pligt ikke at ulejlige Dem videre med denne 25
Sag i Øjeblikket.

Men hvis Skyerne atter spredes i Stockholm, saa haaber jeg, Herr
Generaldirektør, at De ikke vil drage tilbage den velvillige Inter-
esse, som De i Deres Brev af 14/9 har lagt for Dagen, og for hvil-
ken jeg er meget taknemlig. 30

Med udmærket Højagtelse

Deres ærbødige

N. E. Nørlund

956. Til *Niels Neergaard*.

Thorvaldsensvej 11

21/10 14.

Kære Neergaard.

5 Brandes meddeler mig, at De gerne vilde se det stenografiske Referat af mit Foredrag paa Nationalbankens Aktionærforsamling. Men Referatet var ikke godt og er ved Rettelser blevet endnu utydeligere. Imidlertid kommer der i »Berlingske« en Redegørelse, som man har ønsket jeg skulde fremsætte overfor Forhaandsangrebene; antagelig findes den i Bladet allerede imorgen (Torsdag) Aften. Jeg haaber, denne Redegørelse vil gøre tilstrækkelig Fyldest, men er der nogetsomhelst De ønsker Oplysning om, vil jeg gøre mig en sand Glæde af mundtlig eller skriftlig at staa til Raadighed. I Rigsdagen vil rimeligvis Schovelin ikke nægte sig noget, men jeg anser Forslaget for saa velovervejet og efter mine nu indhøstede Erfaringer godt underbygget — ellers havde heller ikke Kolleger, Repræsentanter og Ministre sluttet sig dertil —, at det skal kunne føres igennem. Af hvilken Betydning det vilde være, om De kunde give det Deres Støtte, behøver jeg næppe at sige Dem.

20 Med venligst Hilsen

Deres hengivne

Marcus Rubin.

957. Fra *Edvard Brandes*.

23/10. 14

25 Kære Rubin!

Paa Grund af Hassing-Jørgensens store Optagethed holdes der først i Morgen Ministermøde om Forslaget. Derefter skal Zahle — uden Statsraad — gaa med det til Kongen og det kan altsaa forelægges Mandag eller Tirsdag.

30 Men husker De ikke mere den røde Bygning? Og tror De, at man lettelig sætter Fart i Ministre og Depschefer? De er utaalmodig, men alle andre tager sig Tid, ikke mindst den sindige Jyde H-J. Hvis Sagen havde ligget hos mig, var det maaske gaet hurtigere. Nu har jeg kun kunnet spørge til den.

35

Deres hengivne

Edvard Brandes

958. Fra Gerda Thamsen.

Cairo 27/X-14

Kære Hr. Rubin! — Det er snart meget, meget længe, siden jeg har skrevet til Dem, og maaske kunde det more Dem at høre lidt hervedefra. —

Her er til Trods for de tyske Sensationstelegrammer, som morer 5 os uhyre henede, ganske overordentlig fredeligt. — Lige i Begyndelsen af Krigen var der her som andre Steder nogen Panik, kæmpemæssige Indkøb af Mel, Kartofler o.s.v., men da der i Løbet af den første Uge indførtes Tvangspriser paa alle Nødvendighedsartikler, gik det meget snart over igen, saa næsten alt nu er nede 10 paa de sædvanlige Priser. — Det er væsentligst som Læger, vi har mærket Krigen, da Prisen paa Cocain o.s.v. er steget med over 50 % — ligesaa Vat og Gaze, da alt den Slags kommer fra Tyskland, og det er for Tiden vanskeligt for ikke at sige umuligt for os at sætte vore Priser op, da de økonomiske Forhold er temmelig for- 15 tvivlede henede. — Nu er jo nemlig Bomuldshøsten i fuld Gang henede, og Bomulden er god nok, men Købere er der ingen eller meget faa af, og Priserne er sørgelige, saa Regeringen har maattet tage Affære, optaget et Laan paa 8 Millioner £ for at kunne opkøbe Bomuld til en Minimalpris, saa Bønderne lige kan klare deres Af- 20 gifter og nødvendigeste Udgifter. —

Det er naturligvis godt, men alle de stakkels Kopter og Jøder, der var Mæglere og Mellemlhandlere, sidder arbejdsløse og hyler — især da man ifjor allerede berøvede dem et meget væsentligt Bytte ved den berømte Lov om de sidste 5 Feddan, der er urørlige. — Om 25 Bønderne faar Raad til at gaa til Øjenlæge, er jo ogsaa et stort Spørgsmaal, der dog heldigvis foreløbig maa besvares bejaende, og derfor kan jeg stadig glæde mine Handlende med at betale i Guld som sædvanlig, for det har Bønderne altsaa, bl. a. ogsaa fordi de tjener 2 $\frac{1}{2}$ % ved at betale med engelske Pund, da vi aldrig er til- 30 strækkelig smaalige til at forlange de manglende 2 $\frac{1}{2}$ Piaster. — — Men i den første Krigsuge kunde man købe 100 ægyptiske Pund for 80 engelske Guld pund, det var ikke nogen daarlig Forretning, vel? — — Moratorium har vi endnu, men det skal dog vist høre op nu til 1 Nov. — Alle Bankerne [er] lukkede, og særlig for den ty- 35

ske Bank (Deutsche Orientbank) saa og ser det endnu meget broget ud, det var ogsaa min Bank, men jeg har efterhaanden faaet mine Penge ud. — Derimod imponerede Crédit Lyonnais ved en Guldbeholdning, der aldrig fik Ende, og den har senere faaet yderligere Forstærkninger hjemmefra. Underligt er det igen at omgaa Sedler, det er langt bekvemmere, men jeg vil ikke sige andet, end jeg finder, at Guld har en særegen Charme. — Regeringen har optraadt uhyre roligt og fornuftigt, sørget for at hjemsende en stor Mængde Arbejdere, Havnesjovere og Tjenere kommer nemlig nede 10 sydfra, medens græske Cigaretarbejdere hjemsendtes af deres Konsul; hvor glade de bliver for dem i deres respektive Hjemland, ved jeg ikke, for der er de økonomiske Forhold vel heller ikke saa glimrende, men saa er vi i al Fald fri.

— Saavel her som i Alexandria er der sat store Nivelleringsarbejder i Stand, saa man kan skaffe Arbejde til Tusinder, hvoraf Mændene bliver betalt med 90 Øre, Kvinder og halvvoksne med 45, det er ikke meget, men nok til at spise for — for indfødte, og Klæder og Logis er kun lejlighedsvis Luxusudgifter. —

Ægypten blev jo straks efter Englands Krigserklæring erklæret i 20 Krigstilstand, saa den engelske Overkommando kunde regere. — Det traf sig saa heldigt, at Khediven var i Konstantinopel, endnu syg efter det Attentat, som Tyrkerne havde arrangeret, og om han nogensinde kommer tilbage, er maaske tvivlsomt, da han vist ikke stillede sig alt for villigt overfor Englændernes Ønsker. — En god 25 Ven af os, Dr. Gaglio, blev tilkaldt til Konstantinopel, og han beskrev Stemningen som overordentlig germanofil, der vrimlede med tyske Officerer, og Mobilisationen var i fuld Gang den Gang 3: Begyndelsen af September, men Pengene mangler; en Hær paa c. 300.000 Mand siges i lang Tid at have været paa den ægyptiske 30 Grænse, og Krigen skulde begynde, naar Paris var falden — men det ser jo heldigvis ud til at kunne vare længe endnu. Tilstanden i Syrien og Palæstina skal være grufuld, alle Butikker er lukkede, ligesaa Banker o.s.v., da Regeringen beslaglægger 50 % af Varerne, og Soldaterne røver det meste af Resten for egen Regning, Kapitulationerne er 35 ophævede, ligesaa de europæiske Poststationer, saa man kan nok glæde sig over ikke at være der. —

Forholdene i en saa blandet By som Cairo er ret besynderlige under en Krig som denne. —

Tyskernes Opræden var til at begynde med meget udfordrende, de bombastiske Sejrsmeldinger fra Wolffs Bureau med fuldstændig Fornægtelse af alt fra den anden Side, og de ledende Artikler var skrevet fra ægte prøjsisk, militaristisk Kant; da de trods Censuren vedblev at publicere ucensurerede tyske Telegrammer, opsnappet ved traadløse Apparater, og deres ledende Artikler blev til grove Fornærmelser mod særlig den russiske Kejser, blev Aegyptische Nachrichten — deres eneste Avis — snart suspenderet. — Derefter overtog de tysk-østrigske Diplomater og Konsuler Udbredelsen af de tyske Telegrammer, ikke alene til Glæde for den tyske Koloni men ogsaa til Opmuntring for de Indfødte, og det endte selvfølgelig med, at de blev hældt ud, om end under kraftig Protest fra deres Side, at de var akkrediterede hos den ægyptisk-tyrskiske Regering, men denne svarede, at Ægypten var stillet under Englands »Beskyttelse« og dermed ude af Sagaen, de kunde intet foretage imod den engelske Militærkommando. — — Vore private tyske Venner var ogsaa til at begynde med langt højere oppe, end man kunde følge med, i deres Begejstrings- og Sejrsrus, men 3 Maaneders forgæves Venten paa den afgørende Sejr har bragt dem tilbage til mere fornuftige Synspunkter. — Mange unge værnepligtige Tyskere skyndte sig afsted over Hals og Hoved for at naa hjem, andre maatte ty til falske Pas o. l., da det meget snart blev forbudt at medtage værnepligtige »Fjender« paa alle Nationers Skibe, og de blev jævnlig visiteret undervejs af engelske og franske Krydsere; der fortælles mange pudsige og latterlige Historier om, hvordan de unge Tyskere snød sig afsted trods engelske Spioner. — Østrigerne har vist langt mindre Energi og Lyst til Æventyr, men de fleste af de herværende er ogsaa enten fra Triest eller Syd-Slaver og følger meget beherskede i deres Følelser for Østrig. — . . .

De franske Aviser er i deres Omtale af Tyskere fuldstændig vilde, det er stadig Vandaler, Hunner, der begaar de skrækkeligste Grusomheder og Forbrydelser, medens Fransk mændene er heltemodige og blide som Lam. —

Englænderne er betydelig mere ligevægtige, det er de eneste

Artikler, der er værd at læse, da man [faar] Indtryk af, at de er overensstemmende med Sandheden — midt imellem de tyske og franske. — —

...

5 Det er ganske underligt at mærke, hvor stille her er paa Gaden, og Klokken er kun 12^{1/2}; vi havde nemlig Byens bedste Nat-restaurant her overfor, hvor de engelske Officerer dansede hver Aften med de allierede Damer, men Værten var tysk, og for 8 Dage siden blev det forbudt for engelsk Militær at komme der, og igaar
10 var Værten og hans tyske Opvartere og Kokke blandt de 55, der blev sendt til Malta, og vi hører ikke mere hverken Tango el. Mar-seillaisen til ud paa Natten. —

Man mærker ogsaa, at Krigen skal føres i det smaa paa det økonomiske Omraade, man gøres af sin Urtekræmmer opmærk-
15 som paa, at en Daase Kompot, der staar Lenzburg paa ikke er tysk, men schweizisk — »for alle Englændere refuserer tyske Varer«, og en Skobutik, der hedder Harnstein, fortæller i engelske Aviser, at han er ikke østrigsk, men russisk Jøde, ægyptisk Undersaat. — Et Pensionat har Værelser ledige — Allemands s'abstenir o.s.v.

20 — Stemningen hernede er aldeles afgjort engelskvenlig — naar undtages enkelte tyrkiske Kredse, der har Forbindelse med Konstantinopel; Englænderne har ganske afgjort vundet Sympati i indfødte Aviser ved Krigen, det er jo i det hele gaet ganske mod-sat Tysklands Forhaabninger i engelske Kolonier, de har glem-
25 hvad de selv betegner som Smaastridigheder for det virkelig store og gode Arbejde, som England har gjort for dem. —

Jeg tror, de allerfleste Europæere ogsaa hernede er blevet forbavsede over dette Udslag af kroget orientalsk Tankegang, men Lord Kitcheners 3 Regeringsaar hernede har sikkert ogsaa haft de-
30 res Andel deri, han betragtes som et Vidunder af Retfærdighed, og han kunde faas i Tale af alle, der havde noget paa Hjærte — erhvervede sig det smukke Tilnavn abu el fellah — Bondens Fader. — Derimod siges han at være direkte Aarsag til forskellige tyske Embedsmænds Afskedigelse. — Vi er her i Cairo ganske oversvømmet med engelske Soldater, men Størstedelen er nærmest Dreng-
35 ligner mere Spejdere i for stort Tøj end de sædvanlige trænede en-

gelske Soldater, som der dog ogsaa er en Del af, og som ser ulige mere tillidvækkende ud, hvis man skal tænke paa en mulig tyrkisk Invasion. — Igaar stod der i Avisen om Italiens Besættelse af Val-lona — til Beskyttelse mod Ungtyrker, Grækernes af Epirus og ita-lienske Krigsskibe paa Vagt langs Kysten, og for nogen Tid siden 5 hældte Italienerne den tyske Konsul ud af Tripolis, da han havde forsøgt at købe Indfødte til en Rejsning og Tilslutning til Resten af de mod Italienerne kæmpende Tyrker og Arabere, der saa skulde sendes imod Ægypten, ledede af tyske Officerer, der siges at være ankomne i Hobetal, og hvoraf forleden 6 blev opdagede og arreste-10 rede om Bord paa en italiensk Damper paa Vejen til Alexandria, saadan lyder Historien ialfald! At der er rigeligt med Spionfrygt, har vist sig i den skandinaviske Koloni: en ung Dansk blev tilsagt, fordi han gik med et Fotografiapparat ved Barragen og var blond, hans Navn var ogsaa i hans Disfavør, da Englænderne havde antaget 15 Petersen for et ægte tysk Navn. — Igaar og idag blev en ung svensk Massøse tilsagt, fordi hun var kommen fra Tyskland med samme Damper som en tysk Dame, der eftersøgte. —

For nogle Dage siden ankom vor fælles Ven Kraft efter en læn-gere Sejlur udenom Europa, jeg har endnu ikke set ham. — Nyholm 20 har været [her] en Maanedstid, og flere faar vi neppe herved i Aar, især da Ø. K. har sat sine Priser op fra 18 £ til 50 £, det er endnu værre end Kulgrossereren, og mange andre Forbindelser er her jo ikke i Aar. — Man siger ikke destomindre, at Hotellerne lukker op, og at der ventes en hel Del Amerikanere. — — De maa sige til Lis, at hun har skyldt mig Brev i mindst et halvt Aar, og at man trænger frygte-ligt til lidt Adspredelse. — — De maa undskyldte, at Brevet er blevet ganske uanstændigt langt, og De maa hilse dem allesammen paa Thorvaldsensvej, men mest Dem selv fra

Deres

30

Gerda Thamsen.

959. Til *Niels Neergaard*.

Kbhvn. 12/11 14.

Kære Neergaard.

Til Mødet i Aften i Nationaløk. Forening vilde jeg meget gærne
 5 have, at De skulde komme, da det forlyder, at Axel Nielsen (for-
 nærmet over, at han som Professor ikke blev Medlem af Bestyrel-
 sen) eller andre er i Bevægelse. Maaske bliver det til intet, men jeg
 vilde sætte Pris paa Deres Nærværelse. Deres hengivne

Marcus Rubin.

10 960. Fra *Meyer Davidsen*.

Paris, le 19 Nov. 14.

Kære Marcus.

...

Her i Paris mærker man forbausende lidt til Krigen, og Nøden
 15 er vistnok ikke saa umaadelig som man kunde have ventet sig det.
 Byen giver jo 1 franc om Dagen — ikke alene til Soldaternes Koner,
 men ogsaa til alle Flygtningene baade fra Provinsen og Belgien. Nu
 vil det sikkert vise sig af hvor umaadelig Betydning Franskmænde-
 nes Sparsommelighed er — ikke alene for hvad de har sparet sig op
 20 gennem Ækonomie i det daglige Liv men ogsaa —

10/12

Ja videre kom jeg ikke. Men nu fik jeg Din Afhandling fra Gads
 Magazin — Bedste Tak — men jeg kan slet ikke lide den — den lug-
 ter meget mere af Tyskersympathi end din Bog! Jeg troer sikkert
 25 du sætter Kommaet fejlt mellem Nullerne! Pangermanisme og fran-
 ske Revancheideer, tysk Kultur og fransk Civilisation, tysk Disci-
 plin og fransk *laissez-aller* etc. For Gud i Himlens Skyld, Danmark
 kan da vel ikke gaa med paa tysk Side!! Saa vil da i vort ulykke-
 lige Land Demokratiet gøre endnu større Ulykker end de gamle
 30 Konger. Nej det tynde Blod siger Ingenting. Din Fader, Min Bed-
 stefader, Kongens Bedstefader, Dronningen, Dronningen af Bel-
 gien eller af Sverrig. Hvem af de to? Enfin jeg haaber det bedste,
 men burde maaske forberede mig paa det værste, saa gør jeg mig
 hellere til Franskmand — selv om de skulde tabe!

35 ...

din hengivne

Meyer

961. Til *Niels Neergaard*.

Kbh. 21/11 14.

Kære Neergaard.

Maa jeg underholde Dem lidt om Oktrojforslaget.

Det er klart, at et saadant Forslag, hvordan det end er, skal og 5
maa møde Kritik, og at det, bragt for Rigsdagen, har at kæmpe
mod personlig og partipolitisk Opposition. Det vilde være for uri-
meligt for Dem og mig at opholde os ved Betragtninger herover.

Men om »das Ding an sich« vil jeg gjerne sige følgende. Er der 10
menneskeligt og praktisk set Skyggen af en Skygge af Usikkerhed
for danske Sedler, naar de udstedes saaledes, at man ikke forudsæt-
ter nogen Del af dem bindes af Cirkulationen, saa de kunde være
helt dækningsfri (f. Eks. stilles til Statens Disposition uden Veder-
lag), men alle dækkes efter følgende Regler for Minimumsdæk-
ning: for hver 110 Kr. Sedler, der er i Cirkulation, 30 Kr. Guld, 15
10 Kr. i Europas Hovedbanker (paa Anfordring), 10 Kr. i danske
Statsobligationer, 75 Kr. (60 + 15) i gode, let realisable andre Ak-
tiver. Naar man tilmed véd, hvorledes en Bank som Nationalban-
ken administreres — med Hensyn til Anbringelse af sine Penge i 20
Udlandet og med Hensyn til Laan i Indlandet —, vil ingen i Alvor
mene, at den foreslaaede Ordning kan antaste Sedlernes Sikker-
hed. Til Overflod opmuntres til Guldkøb udover Minimum ved, at
Afgiften til Staten begynder at løbe efter den gamle Ordning.

Forskellen mellem gammel og ny Fundering er følgende. For
det første faar Banken en Ret (ingen Pligt) til at laane til (eller 25
købe af) Staten Beløb til $\frac{1}{11}$ af Seddelcirkulationen imod Dækning
i Obligationerne (hvis man vil have Udtrykket »efter disses paa-
lydende« ændret til »efter disses Kurs«, kan dette naturligvis ske).
Naar Bankens Repræsentantskab og Direktion vil stille sig til Sta-
tens Disposition i dette Omfang, vilde det virkelig være komisk, 30
om Staten selv (gennem sin Rigsdag) ikke skulde anse sig for god
nok for 9 pct. af Bankens Sedler! Iøvrigt bliver jo Gulddækning
m. v. ved det gamle, men Forandringen udenfor Gulddækningen
bestaar i, at mens den hidtidige Ordning kræver 20 pct. anbragt
rentefrit i Norges, Sverigs og Tysklands Rigsbanker, erstatter For- 35
slaget dette med, at de 10 pct. af de 20 kan være Krav i alle (af

Bankkommissæren) godkendte udenlandske Banker, de 10 pct. (forøget med $2\frac{1}{2}$ pct.) være indenlandske Aktiver. Der opnaas herved, at Banken ikke som nu opmuntres til en urimelig eksklusiv Anbringelse i visse Valutaer, men at den ogsaa samler paa 5 vesteuropæiske Valutaer — dette er en af Grundene til, at Købmændene i Repræsentantskabet er glade ved Forslaget —, og der opnaas, at der kan stilles et større Beløb Sedler end nu til dansk Næringslivs Fremme. Ved alle Bestemmelserne, dels Forbindelsen med Staten, dels den øgede Forbindelse med Udlandet, dels endelig den 10 øgede Støtte af Næringslivet styrkes Nationalbanken, og de private Banker tvinges til at tage mere Hensyn til denne, hvad der utvivlsomt vil være til megen Gavn for vort hele økonomiske Liv, der har lidt kendeligt under det hidtidige Anarki.

Nationalbanken har nu faaet Haand i Hanke med meget, som 15 hidtil laa udenfor dens Omraade; ved Tidernes Gunst (resp. Ugunst) har megen udenlandsk Kredit maattet konverteres til indenlandsk, men Banken kan ikke (direkte eller gennem de andre Banker) fortsætte hermed, endsige gaa videre, hvis man ikke vil give os de lempeligere Funderingsregler ved Lov. At staa om et Aar eller 20 halvandet og maaske maatte opsigte Kreditten, til Ødelæggelse for de paagældende og Banken selv, vil og kan vi ikke paatage os Ansvar for —, saa maa Slaget falde nu: de paagældende Virksomheder maa indskrænke sig, de kommunale Foretagender begrænses etc.; det sikre er, at Nationalbanken »lukker«. — Naa, saa strængt 25 haaber vi jo ikke, det skal gaa til, men nægter man os af ubegribelige Grunde Midlerne til at støtte dansk Erhvervsliv, maa dette bære Skaden. Nationalbanken vil ikke gaa paa Eventyr!

Hvad Afgiften angaar, er naturligvis de 5 pct. forrykte under den stigende Udvikling, og de er i sig selv irrationelle. Maaske vil 30 man partipolitisk straffe Staten moralsk og Banken økonomisk, fordi denne for et Fjerdingaar siden under de saare alvorlige Forhold stillede sig til Statens Raadighed paa rimelige Vilkaar, idet man naturligvis mente at have med en Vederpart (Staten) at gøre, der ikke vilde tvinge Banken til at betale til for at faa Lov til at laane. Foreta- 35 ges der imidlertid ingen Forandring i Afgiften, tvinger man Banken ved at forsumpe Forslaget til maanedsvist at give 5 pct. og det samti-

dig med, at Staten kun giver os $4\frac{1}{2}$ pct., ja, da vil Banken heller ikke her begive sig paa Eventyr: den bibeholder Diskontoen 6 pct., eventuelt forhøjer denne, saa indvindes paa den ene Side, hvad der tabes paa den anden, og — Næringslivet betaler atter her! Quid-
quid delirant reges, plectuntur Achivi! — Noget helt andet er, at
kommer man først bort fra de 5 pct. og kommer over til Forhold
til Diskontoen, bliver vi nok hurtig enige om dette Forhold. I
Norge beholder Banken 2 pct., mens Staten faar Resten af Diskon-
toen som Afgift for Overskridelse (anderledes udtrykt: den fore-
slaaede $\frac{1}{2}$ Diskonto gælder kun, naar Diskontoen er 4 pct., hvad
der er derover faar Staten helt).

— Hvis De er naaet gennem alt ovenstaaende, takker jeg Dem for Deres Taalmodighed; men det er jo forresten ikke værre Straale, end De saa tidt har maattet døje fra min Haand, og som De dog har overlevet. Jeg beder Dem derfor ogsaa optage disse Linjer
gunstigt.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

962. Fra *Eivind Berggrav*.

For Kirke og Kultur

Redaktionen

20

Holmestrand 23. 11. 1914.

Hr. Direktør M. Rubin.

Redaktør Cavling gjør mig opmærksom paa at vi ikke har sendt Dem noget ekspl. av det tidsskrift-hefte hvori vi trykte Deres kro-
nik. Jeg er yderst flau over denne uforklarlige forglemmelse. Jeg
erindrer ikke om jeg gik ut fra at ekspeditionen i Kristiania be-
sørget sendelsen — det pleier den gjøre med anmeldelser, og Deres
bok om Tyskland var anmeldt i samme hefte. — Nok av det — det
er like bedrøvelig at vi skulde vise slik utaknemlighet, og det er
dobbelt kjedelig fordi der virkelig var gjort os en stor tjeneste. De-
res artikkel vakte nemlig en betydelig opmærksomhet og var vel
hovedgrunden til den ekstra store utbredelse vort septemberhefte
fik. Artiklen og min introduktion av Deres bok blev ogsaa omtalt
i flere dagsaviser i tildels utførlige anmeldelser. Jeg haaber kanske
dermed at ha bidraget til at gjøre Deres navn og produktion kjendt

for nogen som ikke var opmærksomme derpaa før. — Jeg skriver samtidig til ekspeditionen og ber den sende to ekspl.

I ærbødighed

Eiv. Berggrav-Jensen

5 963. Fra *Julius Salomon*.

Platanvej 10

Den 1–12–1914.

Kære Ven.

Tak for Foredraget om Krigen og dens Aarsager; ieg synes, at
10 det er saa klart, som ønskes kan. Jeg talte et Par Dage efter at det
var holdt med en af Dine Tilhørere, Landstingsmand Dalsgaard,
som sagde, at det var meget fint. Jeg vil naturligvis ønske, at Du
om ikke for lang Tid kunde supplere det med et Foredrag om Aar-
sagerne til Krigens Ophør, men det har desværre gode Veje.

15 En Passus i Foredraget har givet Anledning til følgende Histo-
rie, som er mig berettet af Trap pr. Kontorchef Gram i Landbrugs-
ministeriet. Skolebestyrer Johan Krohn fortalte — med Henblik paa
Ytringen om Tyskernes Evne til at »byde og lyde« — at han i
Sommer var ved et tysk Badested, hvor der var en Andedam. Han
20 plejede om Morgen en at møde for at fodre Ænderne og brugte
det sædvanlige »Rap, Rap«, men de kom ikke. Saa mødte der en
Morgen en stor, bred Tysker, der ogsaa vilde fodre dem. Han
raabte med den militære Kommandorøst: Alle Ente hier! Og saa
kom de. —

25 Maa ieg spørge: Er det Dig selv, der har oversat Stedet af »die
Glocke« eller er det en anden ældre dansk Oversættelse, som ieg
ikke kender? Jeg antager, at det er Dig, fordi Ordet »usælt« ligner
Dig. Det hele forekommer mig saa fremmed fordi ieg i mange Aar
har været vant til det tyske og bl. A. kan huske en Anvendelse af
30 det i »Punch« om »Dagsavisen« og dens Folk som endte saaledes:

»Doch schrecklicher als alle Schrecken,

Das ist der große Just M. Caën.«

Alte Viole!

Venlig Hilsen

35

Din heng.

JS.

964. Fra Fr. Johannsen.

Kjøbenhavns Telefon-Aktieselskab.

Kjøbenhavn, den 3' December 1914.

Herr Nationalbankdirektør M. Rubin.

Med stor Glæde har jeg læst Herr Nationalbankdirektørens Fore- 5
drag om Krigen og dens Aarsager, offentliggjort i Gads danske
Magasin for December.

De nævner som Tyskernes Styrke, at de baade kan byde og lyde,
og paaviser, hvorledes netop dette Forhold forklarer, at Tyskerne
er saa mærkværdig ilde lidt udenlands. I mine Diskussioner med 10
tyske Venner har jeg en staaende Replik: »*Ihr seid ein Volk aus
Herrn und Knechten*«, et Ord, der aldrig undlader at gøre sin
Virkning og som understreges ved den Forskel, som De ogsaa har
antydnet, der findes imellem den broutende All-Tysker og, maaske
den samme Person, der som Repræsentant for sit Firma, stift buk- 15
kende slaar Hælene sammen og ærbødigt siger: »Herr Direktor«. Om
dette Emne og andre nærliggende, Krigen vedrørende, skrev
jeg i September et Brev til en tysk Fætter, der havde besøgt mig og
som bad mig skrive ned de Ting, jeg havde gjort ham opmærksom
paa. Da dette Brev paa saa mange Punkter er i Overensstemmelse 20
med Deres Foredrag, tillader jeg mig at vedlægge en Kopi deraf.

Bemærkningerne om Belgien og om National Ære har jeg læst
med ganske særlig Tilfredsstillelse. Imidlertid er der jo endnu et
Moment paa dette Punkt, nemlig den Omstændighed, at en Nation
stor eller lille i urolige Tider har en Karakter, der ligesom en Folke- 25
forsamlings i høj Grad minder om det kvindelige Temperament,
der øjeblikkeligt og ubetænksomt følger Stemninger og Indskydelser
og handler derefter. Belgien maatte under den uhyre Ophidselse
efter Overfaldet nødvendigvis handle som det gjorde og saaledes
som vi gjorde det i 1807. Det kunde ikke efter det passerede 30
falde tilføje, langt mindre end vi i 1864 ved Londoner Konfe-
rencen kunde gaa ind paa noget Kompromis om Slesvigs Deling,
hvilket jo saa ubetinget havde været det eneste fornuftige fra vor
Side.

Naar jeg har tilladt mig nærværende Henvendelse, saa er det 35
maaske især fordi jeg gerne vilde forelægge Dem en Tanke »in

statu nascendi« der er opstaaet hos mig ved at læse tyske Publicisters Raseri over, hvad de kalder Englands »Kræmmerpolitik«. Dette Ord erindrer mig om min Barndom, hvor jeg jævnlig hørte det af min i 1801 i Slesvig fødte Bedstemoder, som altid satte det
5 i Forbindelse med England, naar hun skildrede sine Barndoms-erindringer fra Napoleonstiden. Ordet »Kræmmerpolitik« som Skældsord er ganske utvivlsomt gravet op af Fortiden. Nu om Stunder drives jo den samme Politik under Navn af Interessepolitik ganske aabent og selvfølgelig af Alle, Partier som Nationer,
10 selv om man endnu i nogen Grad, vel for Hobens eller Vælgernes Skyld, pynter derpaa med euphemistiske Vendinger. Nu er min Tanke den, at England allerede for 100 Aar siden var et parlamentarisk styret Land, medens de øvrige europæiske Stater var Fyrstetiger og derfor væsentlig førte Fyrstepolitik. Endnu langt senere,
15 midt i det nittende Aarhundrede, stod Kongetroskab for mange som fuldt saa stor en Dyd eller Pligt som Patriotisme. Om Nationalitetsfølelse begyndte man jo først at tale for Alvor for hundrede Aar siden.

Naar England derfor bestandig maa høre ilde for sin Interessepolitik, er det vel nærmest fordi England i politisk Henseende har
20 været forud for de andre Lande. Magtens Overgang fra Fyrsterne til Folkene har — det bliver jeg mere og mere klar over — ompræget Folkenes og Tidernes Anskuelser langt dybere end man i det daglige Liv med dets langsomme Forskydning i Opfattelsen er op-
25 mærksom paa.

Med en venlig Hilsen forbliver jeg

Deres ærbødige

Fr. Johannsen

965. Fra *Isidor Heckscher*.

Stockholm 1/1 1915.

30

Kære Ven!

Tak for Dine venlige Ord af 28/12 og for alle gode Ønsker!

Ja, der stilles store Krav til 1915, hvis det skal raade Bod paa de Saar, det gamle Aar slog. Hvilket græsseligt og — det synes i det
35 mindste *mig* — ganske formaalsløst Myrderi og hvilket usigeligt og uudslukkeligt Had mellem Nationer og Mennesker, der jo dog ere

henviste til at leve paa samme Klode og selv med deres allerbedste Vilje ikke kunne forvise Modstanderne til Planeten Mars.

Ogsaa i Privatkredsen var 1914 et drøjt Aar; et saadant Mandefald i vor Kreds har jeg aldrig før oplevet.

Ogsaa mig har Kongemødet i Malmø glædet. Som det her siges, 5 skyldes Initiativet alene Kong Gustaf personlig. Han skal ogsaa paa selve Mødet have ledet Forhandlingerne med største Sympati og villet sætte sig ind i alle Enkeltheder. Det er jo dog et godt og smukt Tegn. Saa vidt jeg kan bedømme, har man da ogsaa i det hele her i Landet ved Krigens Udbrud og senere faaet Klarhed 10 over, at det gælder om at bevare Resterne af det gode Naboforhold til Norge og Danmark, naar man ikke ganske og aldeles skal være prisgivet Stormagtsvældet og dets samvittighedsløse Fremfærd.

Og jeg haaber, at denne Overbevisning skal vinde i Fasthed og Styrke. Selvfølgelig under Forudsætning af, at det lykkes at opret- 15 holde Neutraliteten. Skulde den derimod blive krænket af de krigsførende Magter og nogen af os blive trukken med i den store Hvirvel, saa er jeg mindre sikker paa, at man tør gøre bestemt Regning paa aktiv Støtte fra de andre nordiske Stater. Saa vil nok »sauve qui peut«-Principet blive det afgørende, hvis man da ikke ligefrem 20 kommer til at havne i modsatte Koalition. Men jeg vil ikke male Fanden paa Væggen og beder Dig at bevare mine Ord i Fortrolighedens Dyb, saa meget mere som jeg — det gentager jeg — virkelig nærer godt Haab om, at man ogsaa her til Lands ærligt vil bestræbe sig for at bevare Freden til alle Sider. 25

Tilværelsen er for Tiden saa »spændende«, at der kræves en ualmindelig Koncentration til ikke alene at vinde et samlet Overblik, men tillige at bibeholde Interessen for den daglige Dont og dens smaa, ofte smaalige Enkeltheder. Du er dog ganske afgjort heldigere stillet end vi andre; paa Din Post faar man sikkert et godt Indblik i 30 Verdensmaskineriet, i det mindste dets økonomiske Struktur og Betingelser — hvad der synes mig noget af det allermærkværdigste i hele denne forunderlige Periode.

Gid vi alle maa komme nogenlunde uskadte ud af denne Skærside! Særligt for Dig og Dine sender jeg alle gode Ønsker for 1915! 35

Din hengivne Isidor H.

966. Fra Meyer Davidsen.

Paris d. 24/2 1915

Kære M.

...

- 5 Og saa Krigen — Du kan nok forstaa at jeg med min Opfinderhjerne ikke kan sidde stille og sé til, der er saa mange Opgaver der efter min Mening godt kunde løses naar der blev taget fornuftigt fat — saa jeg er egentlig i fuld Aktivitet, men det er jo umaadelig vanskelig at faa rystet Liv i Fagfolkene — og derfor glædede den unge
- 10 Ing. M.'s Bemærkning mig ogsaa.

Jeg har først og fremmest lavet en Bombe mod Zeppelinene, virkelig yderst elegant og simpel, endnu har jeg intet Svar faaet fra Krigsministeriet paa mit Brev derom — men det gode er, der er 2, d.v.s. Franskmand og Englændere og de sidste faar man maaske

15 alligevel lettere i Bevægelse.

Saa søger jeg ogsaa at puste lidt Liv i Ingeniørforeningen, hvor jeg holdt Foredrag ifjor. Den har indrettet et Ouvroir i sine Lokaler siden Krigen's Begyndelse — som om Foreningens Medlemmer, der i Virkeligheden er de første Kapaciteter paa Naturvidenskabens og

20 Industriens Omraade, ikke havde meget større Opgaver de kunde løse i denne videnskabelig førte Krig.

Jeg vil have vi skal finde praktiske Midler i Kampen mod det *Usynlige* — Undervandsbaade, Minegange etc. Det er nemlig rent latterligt, at det at en Ting ikke kan *sés* — i vore Dage med Tekni-

25 kens Udvikling skal være særlig farlig. Hvad man ikke kan sé, kan man maaske høre, med fintfølende Telefoner. Undervandsbaadens Metalmasse vil kunne give Udslag for fintfølende Magnetnaale etc. etc.

Det gælder bare om at *vide* at der i nogle Kilometers Afstand er

30 en Undervandsbaad tilstede, saa er Faren ikke større end om man saa den.

Foreningens Formand synes egentlig godt om mit Forslag og jeg er meget nysgerrig om jeg faar overvundet Inertien og faar virkelig gjort noget.

- 35 En Ting er saamænd sikkert — hvis Forholdene vare de omvendte, skulde Tyskerne nok have klaret Problemet — og det er en Skam,

for det er kun Organisationen og ikke Intelligensen qui fait défaut.

Tusind Hilsner til Lis, Inger, Jacob og Børnene

Din hengivne

Meyer

967. Fra *Chr. Gulmann*.

5

Vestagervej 7 4/6 15

Hr. Nationalbankdirektør Rubin

Naturligvis har De Ret i Deres Brev — og alligevel ikke helt.

Det vil næsten være umuligt for noget dansk Blad at betale de ikke altfor mange fremragende Mænd, vi har herhjemme, efter 10 Værdi og Fortjeneste. Der er altsaa ikke andet for at gøre end at fastsætte en Takst, et *Honorar*. Og overfor Dem har vi altsaa holdt fast ved de klassiske ti Øre Linjen, som Berl. Tidende har anvist Dem i adskillige Aar for Deres kun altfor sjældne Artikler.

Men naar vi gaar ud fra denne Betragtning, vil det stille sig rent 15 ulogisk at skifte Beregning for en mindre Artikel, som De har bevist Bladet den store Tjeneste at skrive under vanskelige og særlige Forhold. Gud skal vide, at Honoraret er urimeligt ringe. Men det er *altid* urimeligt ringe i Forhold til Deres Indsigt og Betydning. Det lyder som en billig Smiger. Men det er jo dog Sandheden. 20

Nu har De oven i Købet umuliggjort mig den Udvej at sende Dem en ny Anvisning. Hvad skal vi da gøre?

Jeg vil en anden Gang — det ske snart — bede Dem Hr. Nationalbankdirektør, om selv at fastsætte Deres Honorar. De vil næppe naa at sætte det saa højt (jeg har virkelig, som De selv skriver, al- 25 drig ment at disse Beløb spiller nogen egentlig Rolle for Dem) som jeg i Alvor vurderer Værdien af Deres Medarbejderskab til for Berlingske Tidende.

Med Hilsen

Deres ærbødigst hengivne

30

Christian Gulmann

968. Fra H. P. B. Barfoed.

Frederiksberg Allé 20.¹

28. 6. 1915.

Højstærede hr. nationalbankdirektør Rubin!

5 Med den mest levende interesse har jeg i disse dage læst Deres »Nogle erindringer«. Det er mig en trang at bringe Dem min bedste tak for denne bog.

10 Det var ikke uden ængstelse, jeg tog fat på den. Jeg vidste jo, at vi m.h.t. vor indre politik stod på diametralt modsatte standpunkter, og jeg tænkte mig, at jeg i bogen vilde finde domme og udtalelser om mennesker, jeg satte højt, som vilde såre og bedrøve mig. Jeg har nu i flere år været en af sygdom dybt mærket mand, og sådanne udtalelser gå mig vel derfor mere til hjærte. Men nej, jeg fandt intet sådant. Jeg genoplevede i en livlig og frisk fremstilling
15 den sidste menneskealder, og jeg må sige tak derfor.

Der er af de i bogen nævnte særlig to mænd, som jeg stod *meget* nær og holdt *ubeskriverlig* af: Estrup og A. D. Jørgensen. Den sidste kender jeg igen igennem omtalen både i hans stærke og mindre stærke sider, og jeg kan jo i hovedsagen være ganske enig.

20 Jeg forudsætter som givet, at hr. Nationalbankdirektøren politisk var Estrups bestemte modstander. Jeg tror ikke, at tiden endnu er inde til at fælde den endelige dom over Estrups virksomhed. Om hans karakters renhed, om hans redelige vilje til at gøre ret og skel efter hans opfattelse, om hans uegennyttighed, om hans ærlige og
25 trofaste danske hjærte tvivle vel end ikke hans modstandere, når de ville være ærlige. Om noget af dette får man også et indtryk af bogen. Jeg har fra ham en række breve, lige fra de første kampår til hans død. I dem kender jeg ham som han var i al sin tanke, og til dem vender jeg tit tilbage.

30 Jeg tror, at dersom man i de sidste par menneskealdrer havde tænkt, talt og skrevet om hinanden således, som hr. Nationalbankdirektøren i Deres bog har skrevet om venner og modstandere, vilde ikke så meget være gået i stykker i vort folk, som sket er.

Jeg tror da ikke, at jeg bliver misforstået, når jeg giver efter for min trang til at sige tak for denne bog.

Med højagtelse

ærbødigst

Barfod. 5

969. Fra *Gerda Thamsen*.

Cairo 21/VII-15.

Kære Hr. Rubin. —

...

Herudefra er der ikke stort at fortælle: her er fuldt af Soldater og 10 af Saarede, men ellers blevet tomt for Europæere; alle Tyskere og saagodtsom alle Østrigere — udover dem, der har taget italiensk eller russisk Nationalitet nu under Krigen — er borte, med eller mod deres Villie, af Franskmænd, Englændere, Belgiere og Itali- enere er der forsvundet en Mængde, der er indkaldte eller frivillige 15 Soldater; den europæiske Lægebestand er vist under Halvdelen, ja vist Trediedelen af det normale, — hvis man da ikke regner Græ- kerne med, og det er man ikke videre oplagt til for Tiden, de er yderst upopulære, ja ildesete paa Grund af deres Optræden som Stat og som Enkeltpersoner, fordi de forsyner de fjendtlige Under- 20 vandsbaade med Nafta, Ægypterne med Hachiche og de engelske Soldater med forgiftet og forfalsket Whisky; nu gør man vist og- saa, hvad man kan, for at klapse dem af og straffe dem paa alle Maader. — For c. 1 Maaned siden fik alle Kafeer og Restauranter 25 Ordre til at lukke Kl. 10 i Stedet for Kl. 2, og medens alle eller saa- godt som alle efter faa Dages Forløb fik Dispensation — imod ikke at udskænke Spiritus, blev Forbudet opretholdt for de store græske Kafeer paa Strøget, som forresten for de smaa i Sidegaderne. Da 30 en Deputation af græske Notables var hos Mc. Mahon for at beklage sig over det og mange andre Chicaner, særlig angaaende Import og Export, skal denne efter Forlydende have svaret, at som Forholdene var, følte man ingensomhelst Trang til at vise Imødekommenhed 35 overfor andre end sine *Venner*, og der skete ingen Forandring. — Iøvrigt er her modbydeligt at være i Aar, jeg har aldrig oplevet en lignende Sommer, Varme og især Fugtighed, og tænke sig, det skal vare ja blive værre i endnu 3 Maaneder. — Jeg har megen Lyst og

- et ganske svagt Haab om at komme til Paris og arbejde i det franske eller et andet »Røde Kors« for nogen Tid. — Jeg skrev til min gode Ven Dr. Landdolt og haaber at faa nogle Oplysninger fra ham. — Begge hans Sønner er med i Krigen, den ene har et Hospital noget indenfor Nordfronten, den anden er Artilleriofficer og har været med fra den første Dag; han er selv fra Zürich, men en glødende Franskmand nu under Krigen. — Bare man dog kunde se nogen Forandring, nogen Udsigt til Afslutning, men det er fuldstændig haabløst.
- 10 Ja ja nu maa jeg slutte, for Posten gaar! Mange Hilsner til saavel No. 11 som No. 9., formodentlig er der ingen nogen af Stederne, men De er i Hornbæk eller et andet dejligt Sted. — Her maa vi nøjes med at gaa i et Badekar 3–4 Gange om Dagen.

Deres

15

Gerda.

970. Fra *Julius Salomon*.
Raadhuset.

København B., den 1 Oktober 1915

Kære Ven.

- 20 Det er ikke længere siden end i forgaars at ieg i en Sporvogn fik mig en Passiar med den »samvittighedsfulde og taktfulde« Udgiver af Kancelliets Brevbøger bl. A. om forskellige fremtidige Forhold ved Rigsarkivet. Jeg vidste dengang ikke, at der var udkommet et nyt Bind, og Din Anmeldelse — for hvilken ieg takker — har nu givet mig Anledning til at undersøge Raadhusbibl. Beholdning af Rigsarkivets Publikationer, af hvilke vi har mange og savner nogle. Der har paa dette Punkt ikke været rigtig Konsekvens i Forsendelsen og ieg har nu i Sinde at skrive til den Konstituerede Rigsarkivar — altsaa samme Mand — for at faa Bibl. indført paa den rigtige Forsendelsesliste.
- 30 Jeg giver Dig Ret i, at Kildematerialet paa en Maade er bedre end Historieskrivning, men dog kun for the happy few, som har ikke nogle, men mange almene Forudsætninger og lysvaagen Interesse. For de fleste vil Historieskrivningen dog være den eneste Maade paa hvilken de kan stilles Ansigt til Ansigt med Fortiden. Det Uddrag, Du har gjort af Brevbøgerne i Din Anmeldelse er jo

morsomt og delvis endog meget aktuelt. Det morede mig bl. A. at læse om de menige Indbyggere i Helsingør og Skomagerne og Huderne. Professor Kruse sad netop forleden Aften hos mig og gav mig en livlig Skildring af Max Ballin — en Mand, ieg slet ikke kender personlig — og som jo efter forskelliges Mening, som ieg har hørt udtale i den senere Tid, i Forening med Herman Heilbuth er den, der regerer Danmark for Øjeblikket. Han maa allenfals være »en af de mærkeligste Mænd i Landet«. —

...

Selv om ieg ikke deler den Mening, ieg i ikke ringe Omfang har hørt udtale, at Karl Larsen er betalt af Tyskerne, sætter ieg saare ringe Pris paa hans Krigsbetragtninger. At hele Verden f. Ø. er mere eller mindre tosset er slet ingen Grund for os til at være det. Jeg læste Din Imødegaaelse med megen Interesse, men ieg nægter ikke, at ieg syntes, at GB^s var mere kraftig.

Jeg vil til mit sidste Aandedræt ikke undlade at mene, at Vanvid er Vanvid, og denne forbandede Krig er ikke andet. Der er ikke sund Sans i det Hele.

Venlig Hilsen

Din heng.
Julius Salomon

971. Fra Karl Warburg.

Stockholm 16 Okt. 1915

Herr Nationalbankdirektör!

Jag ber att få tacka Er för Era inlägg i Politiken mot det krigs- svärmiska snack, hvartill vi också hos oss ha motstycke bland vetenskaplige, ovetenskaplige och militära von Bremenfeld-Tyboer.

Särskildt tack för genealogierna Orla Lehmann, Oehlenschläger och De Meza. På ett inlägg af Kjellén som sökte, liksom Larsen, sticka fram en liten antisemitisk hästfot svarade jag engång med att erinra om att den kung, den skald og den historieforskare som alltid framhållits såsom typiskt *svenska* nämligen Karl XII, Bellman och Geijer händelsevis *alla tre voro af utländsk härkomst*; Karl XII till och med endast til $\frac{1}{16}$ svensk genom sin farfarsmorfar! Geijer både på fäderne och möderne af österrikisk och tysk

släkt, Bellmans farfarsfar och farfarsmor tyska! Så se nationalitetens anor ut!

...

Med utmärkt högaktning

Karl Warburg.

5 972. Fra Meyer Davidsen.

24/10 15.

Kære Marcus

...

Herovre gaar Alt sin vante (Krigs)Gang. Der kommer ligesom
10 lidt mere Liv i Forretningerne, hvad der for mig dog ikke er saa ganske let da jeg næsten slet ingen Ingeniører har, saa jeg maa bestille lidt mere end jeg egentlig har Lyst til.

Mine B'er har jeg nu endelig faaet antaget — det har været mig et umaadeligt Arbejde. Kommer de til at slaa godt an — og det
15 véd jeg først om en Maaned eller 2, saa behøver jeg muligvis en del Penge, 100 à 200 000 frs, til Indretning af en ny Fabrik. Vil Du nok sige mig hvis jeg vil laane i NB paa mit Depot dér hvad I beregner i Renter? —

Men maaske bliver det hele ikke til noget — jeg har ligesom en
20 lille bitte Anelse om at Krigen ikke kommer til at vare saa længe som det ser ud — og gid det var.

...

Din hengivne

Meyer.

973. Til Eli Heckscher.

25

Kbh. 28/12 15.

Kære Eli.

Maa jeg takke Dig mange Gange for Dit kundskabsfyldte og skarpt gennemtænkte Skrift i særdeles læselig Form. Jeg har lært meget deraf og, som jeg vist tidligere har sagt Dig, vi har desværre
30 ikke for Tiden nogen hos os, der kan gøre den Art Arbejder eller i hvert Fald, der gør dem.

Du har Ret i, at »Folk«'s Dumhed er uovervindelig — hverken at standse ved Marne eller overvinde ved de masuriske Søer —, og som et lille Eksempel kan jeg give Dig den ikke helt ualmindelige
35 Ytring hos os: »Naar Svenskerne forlanger Opgæld for at tage vore

Sedler, forlanger vi vel ogsaa Opgæld for at tage svenske Sedler —, man bør da ikke finde sig i alt!« Alligevel synes jeg, at Du vel ofte og vel direkte tiltordner Dine Læsere et quos ego, der minder stærkt om: Idioter!

Med Hensyn til Realiteten har jeg naturligvis endel at bemærke, 5 men det vilde blive for vidtløftigt at komme ind derpaa. Jeg er ikke enig med Dig i Guldspørgsmaalet: jeg synes, Du regner for lidet med, dels at der i Kravet om en vis Guldbeholdning ligger en Modstand, en Friktion der skal overvindes overfor letfærdig Sed-
deludstedelse, dels at hvor Usikkerheden m.H.t. de Tilgodehaven- 10 der, som de nordiske Centralbanker har og maa have paa Udlandet, er saa stor, som det nu er Tilfældet, er en Reserve, som internationalt er pari, nødvendig eller dog nyttig, betryggende. Naa — sagt saadan, kan det modsiges: jeg beklager, vi ikke kan faa en mundtlig Diskussion, hvor jeg kunde sige Dig min Mening ud- 15 førligt og høre Dine Modargumenter. — For Tiden er den officielle Diskonto af mindre Interesse end ellers: forhøjer man den, stopper man ikke Svindelen og Spekulationen, fordi $\frac{1}{2}$ à 1 eller 2 Procents Renteforskel ingen Rolle spiller, og den legitime Forretning generes. 20

Med Hensyn til Regeringsforanstaltninger er Manglerne ved Maksimalpriser etc. iøjnefaldende, og jeg tiltræder Dine Bemærkninger om den forholdsvise Nytte af Udførselsforbud m. v. Alligevel er jeg ikke helt enig med Dig, thi den Udligning, Du mener bedst foregaar af sig selv, og som skades ved Statsindgreb, tager sin 25 Tid, og i Mellemtiden kan der gøres en vis Nytte ved Foranstaltninger, der i det lange Løb er irrationelle. Men ogsaa herom mere »mundtlig«.

Hermed gentagen Tak for Din Bog og alle gode Ønsker for Dig og Dine til det nye Aar. 30

Din hengivne

Onkel Marcus.

974. Fra Ernst Wigforss.

Hotel Bristol

København, d. 10. 7. 16.

Herr Direktör Rubin,

5 Redan igår fick jag Ert telefonmeddelande om samtalet med
Etatsraad Glückstadt. Jag kan bara ännu en gång uttrycka min tack-
samhet för Er vänlighet, och särskilt för brevet idag.

Jag har ännu inte träffat Etatsraadet Glückstadt, men efter sam-
talet med honom, liksom efter det sammanträffande med Etats-
10 raad Andersen, som jag hoppas kommer till stånd, skall jag ta mig
friheten att meddela Er resultatet.

Vad Era slutord i brevet beträffar, vågar jag tolka dem så, att *för*
den händelse man från ettdera eller båda av de krigförande lägren
skulle uttrycka en önskan att ha Eder med bland den lilla gruppen
15 neutrala »medlare«, att vi då kunna vända oss till Er pånytt.

Jag skulle bara vilja tillägga ett ord till vårt samtal, emedan det
i viss mån är det avgörande för min egen syn på saken. Det är, att
om inflytelserikt folk från de *krigförande* länderna inte skulle anse
ett dylikt sammanträffande betydelselöst, är det då de *neutralas*
20 sak att vara mera skeptiska?

Med tacksamhet och högaktning

Ernst Wigforss.

975. Fra J. P. Jacobsen.

Onsdag Aften. [12. juli 1916]

25 Kære Godfar.

. . . Vi har det udmærket allesammen. Idag har jeres Anna, gam-
le Marie, Elise, Agnes, Grete og Karen og Maries lille Datter væ-
ret på Heldags-Skovtur til Skodsborg. Den kontante Udgift til disse
8 Personers Skovtur, *inclusive* Sporvogn og Jernbane, var 2 Kr. 40
30 Øre. Hvilket er både opbyggeligt og forargeligt. Du véd måske,
jeg plejer at sige til Lis når vi extravagerer på en Kneipe: det og
det er såmeget som Karl Jensens Dagløn. Fremtidig kan jeg sige:
så meget som en 8 Mands Skovtur. Vi håber at høre godt og tit
fra Dig. Mange Hilsener

35

J.

976. Fra *Fr. Weis*.

Grand Hotel

Stockholm den 18 Juli 1916.

Kære Hr. Nationalbankdirektør Rubin!

Efter at jeg har forstyrret Deres Feriero én Gang gennem Prof. 5
Hans Larsons og Docent Wigforss' Besøg, kommer jeg nu selv og
volder Uro, med en meget indstændig Bøn til Dem: om De ikke til
d. 1ste August, 2 Aars-Dagen for Krigens Udbrud, vilde skrive
en Kronik eller anden Artikel i »Politiken« om den internationale
Retsorden med obligatorisk Voldgift og international Organisation 10
overhovedet, som jeg er sikker paa, at ogsaa De i Deres Hjerter er
en begejstret Tilhænger af, selv om Deres Hjerne maaske er ladet
med adskillig mere kølig Skepsis angaaende disse Sagers Realisa-
tion end vi yngre Idealister. De vilde kunne gøre dette særlig godt;
det vilde dertil have særlig stor Betydning, om en saadan Artikel — 15
der jo kan være fuldstændig neutral og objektiv — kom frem just i
»Politiken«; og De vilde da gøre en virkelig fortjenstfuld Gerning
i en stor Sags Tjeneste ved at lægge Deres ansete Navn i Vægtskaa-
len for en saadan Statsordning — hvor langt ude i Fremtiden den-
nes Gennemførelse ellers end maatte ligge. 20

De har nok gennem Aviserne eller paa anden Maade hørt om den
Demonstration for Fred, som vi har forberedt i forskellige neutrale
og krigsførende Lande d. 1ste August — for Danmarks Vedkom-
mende i fuld Forstaaelse med Scavenius, hvem Klausen (K. M.)
har forelagt hele Programmet, før han gik til Offentligheden med 25
det. Borgbjerg har da lovet at skrive en Artikel i »Socialdemokra-
ten«, der ogsaa ventes optagen i de socialdemokratiske Provinsblade,
om samme Æmne, paa samme Dag. Prof. L. V. Birck skriver derom
i »Nationaltidende« m. fl., Hans Larson og K. M. Klausen søger
nu i Forening at bevæge Høffding til at skrive i Berlingske Tiden-
de, efter at Prof. Larson i Forvejen har haft en personlig Samtale
med Høffding angaaende Fredspropaganda i Almindelighed, og
muligvis kunde disse Artikler fra »prominente« Danske lægges
saaledes til Rette, at de ogsaa kunde optages i forskellige andre 30

skandinaviske Aviser paa samme Tid*), hvilket jo vilde give dem yderligere Betydning.

Efter mit personlige Kendskab til Deres hele Aandsretning og Tænkemaade, som i alle almindelige humane Spørgsmaal sikkert
 5 ikke afviger meget fra mit eget Syn, er jeg paa Forhaand næsten sikker paa, at De vil sige Ja til denne min meget indstændige Bøn, og De vil berede ikke blot mig men ogsaa mange andre en meget stor Glæde, om De vilde bekræfte denne Forhaandstro ved et imødekommende Svar. Det er jo Folk som Dem vi skal have til at gaa i
 10 Breschen for Fremtidens internationale Ideer, og kan disse samle baade ældre og yngre rundt om i Landene er Udsigterne for den snarlige afgørende Sejr saa meget større. Og nu synes jeg vi maa se at komme bort fra de hidtil gældende Statsideer, der har bragt saa grænseløse Ulykker over Menneskeheden. Men er der andet
 15 Middel dertil end at erklære sig for Internationalismen med størst mulig aandelig Selvstændighed for de enkelte Nationaliteter, der først da kan komme til at udvikle sig virkelig frit, til saadanne Grænser som er sunde og naturlige?

Med venligst Hilsen til Dem og Deres Familje
 20 Deres ærbødigst hengivne

Fr. Weis.

977. Til *Fr. Weis*, koncept.

Pension Friis, Hornbæk, den 21. Juli 1916.

Kære Hr. Professor Weis.

25 Hjertelig Tak for Deres Henvendelse, som det har været mig en virkelig Ære at modtage, men Deres Ønske kan jeg desværre ikke efterkomme. Jeg er ikke sikker paa, om de neutrale i *Øjeblikket* gør nogen Gavn ved deres direkte eller indirekte Fredsaktioner, ja om de end ikke i visse Henseender gør Skade, »irriterer Fjenden«.
 30 Jeg beder Dem herom kigge paa det ret udførlige Indlæg, som jeg samtidig med dette Brev har tilsendt »Neutrala Konf. P.« Men dernæst mangler jeg Kundskab til at skrive om det paagældende Emne. De har sikkert læst og hørt nok af mig til at vide, at jeg ikke *kan* skrive eller tale offentligt om Sager uden et positivt

*) For dette Tilfældes Skyld vilde vi sætte megen Pris paa at have Deres eventuelle Artikel nogle Dage før d. 1 August.

Grundlag (Historie, Statistik, Økonomi osv.), men jeg er her i Hornbæk uden alle literære Hjælpemidler, og selv om jeg var i Kbhvn. er Emnet udenfor, hvad jeg har sat mig ind i, og har blot nogenlunde underbygget Kendskab til. Selv om jeg regner for gode Varer venlige Ytringer til forskellig Tid om mit Forfatterskab, tror jeg, at Pointen i hvert Fald har været, at der virkelig har været et Stof til Formning i mine Arbejder, og at det er Foreningen af begge, man har været tilfreds med. Men naar jeg ikke har Stoffet, kan jeg ikke skrive.

Bliv derfor ikke vred for mit Afslag. De ser, at det er alvorligt motiveret, — hvad der jo iøvrigt er selvfølgelig i en saa alvorlig Sag og efter en Henvendelse fra Dem.

Med Tak og venlig Hilsen

D[eres] h[en]g[ivne]

[Marcus Rubin] 15

978. Fra *Carl Ussing*.

24-7-16

Kære Kollega!

De fik ikke skriftligt Svar paa Deres Billet fordi jeg jo skulde besøge Dem mundtligt — om jeg saa maa udtrykke mig —, og De fik ikke mundtlig Besøg af mig, fordi jeg sad hele Dagen i Klau-sulsager og først ved 6 Tiden kunde hengive mig til Familie- (med dertil hørende Friluftstheater) livet m. m.

De maa altsaa alligevel have Svaret pr. Pen, og jeg skal da meddele Dem, at vi naturligvis har Sagen under Overvejelse, naar den rejses fra saa anset Side, men at vi i Øjeblikket ikke ser, hvorledes vi skal eller kan gaa imod den enstemmig vedtagne Repræsentant-forsamlingsbeslutning, der blev saa fortræffelig forsvaret af vor Kollega Rubin, uden at desavuere forskellige udmærkede Mænd. — Men selvfølgelig: vi overvejer uafsladeligt.

Paa den herværende, Dem med Højagtelse hengivne, arbejdende Del af Direktionens Vegne

C. Ussing

979. Til *Henrik Cavling*.

Hornbæk 27/7 16.

Kære Hr. Cavling.

Dersom det var til Glæde for G. B. (eller »Politiken«), at jeg fremhævede alt det formelt og reelt glimrende i hans Kroniker — saa vidt jeg nu husker dem —, samtidig med at jeg fremsatte mine Indvendinger, skulde jeg gærne have anmeldt hans Bog. Men fra min Haand og i »Politiken« bryder han sig ikke om Rosen, naar den følges med »aber dabeik«. Og dette »aber« vilde G. B. selv overfor andre udtrykke ved, at det er en ørkesløs Sysselsættelse at holde Foredrag under en Orkan, hvad jeg vil forme saaledes, at trods alt Had mellem de krigsførende, er der mere Trit og Takt mellem deres Følelser end mellem hver af Parternes og de neutrales Følelser.

Derfor hjælper al Veltalenhed og al Filosofi ikke. Et østerlandsk Ord siger, at man skal ikke komme med sin Trøst overfor den aabne Baare —, i Øjeblikkets lidenskabelige Sorg er den bedst overvejede og velmente Trøst til ingen Nytte, ja vækker Uvilje. Saaledes ogsaa med objektive Ord, mens Kampen raser vildest.

Selvfølgelig har G. B. tusind Gange Ret i meget og ingen har, ifølge sit Liv, Ret til at præke denne Ret som han, ingen kan, ifølge sit Geni, gøre det med en saadan Ild og Styrke. Men det »aber«, jeg har nævnt, vilde jeg blive nødt til at fremføre, og han vilde føle sig krænket, hvad der jo er imod Hensigten.

Skulde jeg endelig anmelde, kom jeg ogsaa let ind paa Karl Larsens professionelle Krigsbøger (helt bortset fra hans hvidglødende Forbitrelse mod mig) og Ivar Berendsens selvglade Præk —, alt det vil jeg ikke.

Nej, nej — jeg bliver »neutral«, mens Solen skinner, Havet køler, og Aftenerne tindrer med de evige Kloder, højt over menneskelig Id og Ufred.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

980. Fra *J. P. Winther*.

Nationalbankens Direktion.

27/7 16.

Kære Mr. Rubin!

Tak for Brevet, for Tilbudet om Middagen og den kolde Bajer. 5
 Naar der endnu lægges til Aftensmad og Afhentning i Automobil
 fra Jernbanestationen, vil De snart kunne vente dagligt Besøg af
 Kolleger. — Da De synes at svæve i en lille Vildfarelse om, hvad
 der blev vedtaget paa sidste Bestyrelsesmøde, sende vi Dem en Ud-
 skrift af Protokollen. Spørgsmaalet staar derefter ikke saa uafgjort, 10
 som De synes at forudsætte. — Vi haabe, at Kurserne ville tage Fa-
 vor i de sidste Dage. —

Af Statsobligationerne have vi ingen og vi have ikke kunnet
 skaffe 1000 Ob. til en Mand fra Provinsen, der ønskede dem. Kur-
 sen er ogsaa nu over Pari. S. skal cycle i Jylland med sin Søn fra 15
 den 2'. til den 14'. Aug. —

Om det franske Laan skal vi have Møde med Bankerne imorgen
 Kl. 11. Der er nu Telegrammer fra begge Konkurrenter. —

Vi glæde os over det gode Vejr, som De formodentlig ikke for-
 staar at nyde. Vi hilse paa det venligste. 20

P. D. V.

J. Winther.

981. Fra *Gustav Cassel*.

16 Aug. 1916

Käre Direktör Rubin

25

Jag ber härmed få öfversända min lilla bok om »Tysklands eko-
 nomiska motståndskraft« i den tyska upplagan.

Min uppfattning att den nuvarande prisfördyringen i olika länder
 väsentligen beror af och är proportionell mot ökningen i kvantiteten
 cirkulerande betalningsmedel visar sig allt fortfarande vara riktig. Det 30
 bestyrkes också af den senaste tidens siffror, att växelkurserna i huf-
 vudsak — alltså bortsedt från tillfälliga fluktuationer — äro ett ut-
 tryck för denna depreciering af de olika valutorna.

Att en sådan depreciering af de neutrala ländernas valutor äfven-
 ledes sammanhänger med den ökade sedelutgifningen synes vara 35
 uppenbart. *Hvarför* återijän de neutrala länderna öka sin sedelcir-

kulation synes något oklart. För Sveriges del har jag sökt göra gällande, att sedelökningen beror på riksbankens ständigt ökade förvärf af utländska växlar och utländska statspapper. Diskonteringen af inrikes växlar är numera så obetydlig, att den icke kan föranleda riksbanken till en så stor sedelutgifning.

Det skulle nu för mig vara mycket intressant att få veta Er mening om detta spörsmål, särskildt med hänsyn till de orsaker, som kunna ha föranledt en så starkt ökat sedelutgifning i Danmark med ty åtföljande depreciering af den danska valutan t.o.m. under den svenska. Anser Ni icke att det skulle vara möjligt att uppehålla de skandinaviska valutorna på den värdenivå, där de för närvarande stå, äfven om en ytterligare värdeminskning af guldets och guldvalutorna skulle komma att inträda?

Jag vistas för närvarande i Dalarna och skulle det glädja mig mycket att få mottaga Edert svar under adress: *Tällberg* (Sverige)

Eder mycket förbundne

Gustav Cassel

982. Til *Gustav Cassel*.

Kbhvn. 21/8 16.

Kære Professor Cassel.

Maa jeg takke meget for Deres Bog og Deres Brev!

Deres Bog har jeg læst med største Interesse, og den forekommer mig særdeles instruktiv. Allerede i den første Krigsmaaned udtalte jeg til hvem, der vilde høre paa det, at jeg ansaa det for ganske udelukket, at man kunde besejre Tyskland ad Blokadens Vej eller finansielt. En By kan man udsulte, og England kunde man maaske udsulte, men med Tysklands Agerbrug og Kvægavl vil en Regeneration altid være mulig, Levevilkaarene kan nedsættes, men en Nødstilstand i egentlig Forstand kan ikke fremkomme. Mere tvivlsomt kunde det stille sig med Hensyn til Ammunition, men her har jo Tysklands højt staaende Teknik fjærnet Vanskelighederne.

Alligevel forekommer det Billede, De tegner, mig at være for lyst. Efter mit Skøn lægger De for liden Vægt paa den psykologiske Faktor: saalænge alt militært set gaar godt, er de Gener, der følger

med, at den store Befolkning tvinges til dels at formindske, dels at omlægge dens tilvante Næring, af forholdsvis mindre Betydning; men gaar Humøret tabt, fordi Krigens militære Chancer forringes, føles ogsaa de »civile« Ulemper stærkere. De vil ikke blive afgørende — Afgørelserne sker paa Slagmarkerne —, men de vil gøre 5 tilbøjeligere til rimelige Fredsvilkaar, end der ellers vilde blive Tilfældet.

Man maa jo heller ikke glemme, at trods al Organisation er man ikke sikret imod, at Indskrænkningerne i Forbruget virker højst 10 ulige — de statistiske Gennemsnitstal fortæller jo netop intet om det levende Livs tusind Variationer —, og Spørgsmaalet bliver da om, hvilken Indflydelse de Egne af Landet og de Kredse af Befolkningen faar, som mærker Manglerne mest.

Som sagt, jeg er i Hovedsagen enig med Dem, og Deres Tal synes mig slaaende, men er der ikke taget for lidt Hensyn til »Impon- 15 derabilierne«?

Finansielt vil Krigen paa en vis Maade kunde føres i det uendelige; at man i Fortiden, da Tropperne direkte og kontant skulde betales, har gjort Pengene til det afgørende i en Krig — ihvorvel selv da med megen Overdrivelse — forstaar jeg; nutildags vil det ikke 20 ske, ikke i noget Land.

Spørgsmaalet om Aarsagerne til den store Seddeludstedelse dri- ster jeg mig ikke til at besvare skriftlig, da det er mig selv ret uklart. Det er faktisk, at f. Eks. her i Landet binder Omsætningen flere Penge end ellers, fordi mange har henlagt eller gaar omkring 25 med større kontante Beløb og køber og sælger mere kontant end normalt; Militærstyrken øger ogsaa det kontante Forbrug. Men mange andre Momenter medvirker jo, deriblandt Statens (og Kommunernes) umiddelbare Beslaglæggelse af Kredit hos Bankerne (d. e. tilsidst Seddelbanken), endvidere Metallets Tilbageholdelse 30 i de krigsførende Lande o. m. a. — Jeg har konfereret med dygtige, praktiske Bankmænd, men tilbunds i Sagen kommer man ikke. Kommer De ikke en Gang igen herved, saa man kunde faa en mundtlig Diskussion? Der er jo aabenbart Uenighed om Sagen hele Verden over.

Ja, jeg havde i Grunden meget mere paa Hjerte, men jeg kan jo 35

ikke gøre mit Brev til en Afhandling. Tiden er uhyggelig, men lærerig —, d. e. imidlertid dyre Lærepenge for Menneskeslægten!

Med gentagen Tak og venligst Hilsen

Deres hengivne

5

Marcus Rubin.

983. Til *Peter Nansen*.

d. 12/10 16.

Kære Hr. P. Nansen.

Tak for Bogen. Nationalbankdirektør Herder vilde dog næppe
10 have udtalt sig, som De forudsætter. Nationalbanken er nemlig ble-
ven bestjaalen. Den udleverer jo ingen Seddel uden som Laan,
hvoraf den faar Rente, eller mod direkte Vederlag. De falske Sed-
ler kommer den til at indløse uden at have faaet noget derfor. Blev
Falskneri almindeligt, gik Banken fallit. At »Samfundet« intet di-
15 rekte har tabt, kan maaske siges, men det sker heller ikke, fordi
Anders stjæler Søren's Støvler.

Mange vil naturligvis være forarget over Deres Bog og ikke lade
sig sone med det glimrende Fortællertalent. Den er for mig ikke en
Lærebog i Etik, men en Fremstilling af, hvad der tilsløret kan ske
20 iblandt os, og jeg tvivler slet ikke om, at dette eller lignende sker.
De har villet gøre et Strejftog i »det mørke Fastland« hos Menne-
sker, men giver jo ogsaa nok tilkende, at er det uudforskede Land
end mørkt for andre, kan ogsaa det have sin Lov og Ret.

Jeg læste Bogen med megen æstetisk Nydelse og med megen
25 alvorlig Interesse. Tak!

Deres hengivne

Marcus Rubin.

984. Til *Niels Neergaard*.

23/10 16.

30 Kære Neergaard.

Til Lykke! Thi nu ligger Deres Værk — Deres litterære Livs-
værk — færdig paa mit Bord, og hvilken Tilfredsstillelse maa det
ikke være for Dem at være naaet til Vejende!

Med Poul Levin har jeg truffet Aftale om at skulle skrive en
35 Anmeldelse til »Tilskueren«, men den kan jo først komme engang
efter Nytaar — forudsat jeg overhovedet kan magte den. Thi hvad

véd jeg om den Tid, uden netop hvad De har fortalt, og hvilke Synspunkter indenfor Deres Værks Ramme kan jeg fremdrage, som ikke De har haft Øje for. Men det bedste er det godes Fjende, jeg vil da forsøge efter Evne at gøre det gode, mærke Værket med den Dobbeltstjerne for Publikum, uden hvilken det ene Lærred og det ene Papir er farvet og sværtet som det andet — eller maaske det ringeste bedst. 5

De kender mig godt nok til at vide, at jeg allerede sidder paa Hovedet i Deres Værk, d.v.s. siden vi var sammen i Hdls.- og Kontoristforeningen har begyndt forfra paa Deres Bog for nu at gennemlæse den med Anmeldelsen for Øje. Jeg har med stor Glæde genopfrisket Læsningen af Tiden inden 5. Juni, og hvad De skrev den Gang var jo fuldt modent (jeg tænker ikke paa, om Materialet var af noget anden Art end senere —, det ligger i Sagens Natur). Tager jeg fejl, bliver vi gamle, eller gjorde Tiden os ikke tidligere modne, da vi var i Begyndelsen af 30^{erne}, end det nu er Tilfældet med de tilsvarende Aargange? — Maaske er det subjektivt, vi hørte jo dog til dem, der skulde frem i Rækken, hvad der ikke er ubeskedent sagt, da det er post hoc. 15

Altsaa, nu glæder jeg mig til mit Natarbejde, haaber at faa noget passabelt ud deraf og ønsker Dem endnu en Gang hjertelig til Lykke.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

985. Til *Eivind Berggrav*.

25

17/12-16.

Hr. Eivind Berggrav-Jensen.

Maatte jeg takke Dem meget, fordi De har været saa elskværdig at sende mig Deres Bog »Krigerliv og Religøsitet«.

Af det meget, jeg har læst om de af Krigen, særlig Feltlivet, fødte religiøse Stemninger og Stemningsudtryk, har intet gjort saa fint og vækkende et Indtryk paa mig som Deres Bog. Det skyldes vistnok først det rent ydre. De hverken propagerer eller polemiserer. Det skyldes dernæst, at Bogen er saa lidet »litterær«, hvorved jeg i denne Sammenhæng forstaar, at Forf. og det litterære Apparat — sidstnævnte til førstnævntes Forherligelse — træder ganske i Bag- 35

grunden; det faktiske faar Lov at brede sig og gribe en, fordi det er gribende, og Ræsonnementerne fremsættes saa fordringsløst, at Læseren tror, de følger af sig selv, og at han selv kunde være faldet paa dem. Dette sidste er jo saare langt fra Tilfældet. Netop Deres
15 Betragtninger synes jeg giver religionspsykologiske Bidrag af megen og ny Værdi.

Jeg tør ikke gaa i det enkelte m.H.t. Deres Bog, fordi jeg aldrig systematisk har syslet med de herhen hørende Spørgsmaal, men kun, som ethvert Menneske gør det, nu og da, efter Forholdene mere
10 eller mindre optaget deraf, tænker paa »de første og de sidste Ting«.

Jeg har den elementære (som mange vil mene fejlagtige) Betragtning, at Religionen bestemmes, d. e. hidrører fra Døden. Mennesket overvinder Naturen indtil et vist Punkt, men Naturen
15 faar Overtaget — hvad hverken Hovmod eller Illusion kan komme bort fra — ved sin Begrænsning af Livet, gennem Døden. For at overvinde Naturen i dens for det levende afgørende Magtudfoldelse maa man da søge noget, der er supra naturam. Intet saadant kendes, kan derfor heller ikke erkendes; vil man have det i sit Livs-
20 indhold, maa det derfor troes og bliver saaledes Religion.

De synes i Deres Bog at ville gøre det til noget ringere at hengive sig til Tro paa Grund af den umiddelbare Dødsfare i Krigen; den utvivlsomme religiøse Styrkelse af Troen under Krigen, er De ikke tilstrækkelig »Missionær« til uden videre at registrere som
25 »Aktiv for Kirken«, da det er en Tro, avlet af Frygt. Jeg mener nu, at groft taget, summarisk taget, er der ingen anden Vej, og at Krigen netop massivt viser, hvad der enkeltvis og tilsløret, men evigt og overalt foregaar til dagligdags.

Ihvorvel selv Agnostiker, forekommer det mig ogsaa berettiget
30 for saa vidt at regne stigende Religiøsitet som en af Krigens Kreditsider, selv om kun den akute Fare har skabt den, fordi den bringer mange noget godt og gavnligt — hvis de beholder det — i deres Livs sløvende einerlei.

At Krigen skulde svække Religionen, fordi »Gud tillader« Ræds-
35 lerne, anser jeg for usandsynligt. Den kan svække konfessionelt Dogmevæsen og Lærebogspræken; Grundvolden, Almagtens Magt

til Liv og Død, styrkes og ikke svækkes (efter min Antagelse) ved Rædslerne.

Og endog Dogmerne etc. svækkes kun hos de faa. Thi det almindelige Menneske kan ikke have Religion »i Almindelighed«, men har den i de Former, Slægt efter Slægt har tildannet, som han 5 derfor er opdraget i, og som faar frisk Liv hos ham, naar hans Tro styrkes — eller svækkes. Paa dette Punkt synes det mig, at Deres Bemærkninger om og Fremstilling af Hjemmets og Religionens Indgriben i hinanden er af saa megen Vægt og Interesse. Hvad i en Felt-Juleaften er Religion og hvad er Hjem? Det er det supra- 10 naturalistiske i menneskeligt naturlige Former — thi videre naar vi, trods alt, aldrig —, det er Granlugt og Sang og Gaver og Mor og Børn, og Vorherre (i »Dus-Form«) midt iblandt. Saadan en Gudstjeneste er Minder og Haab, Utryghed og Hvile, Taarer og Trøst, Jord og Himmel — men hvor Himlen, der er ens overalt, 15 maa drages ned paa Jorden, og, eftersom denne er Thüringen eller Kamsjatka, faa Thüringens eller Kamsjatkas hjemlige og traditionelle Indfatning, for at man skal have nogen paagribelig Glæde af den.

Mit Udgangspunkt for, hvad der skaber Religion — det være nu 20 rigtigt eller fejlt — tilslører imidlertid ikke mit Blik for, at den kan føre til Stadier, der fjærner sig fra Udgangspunktet.

I Deres overmaade dybe Betragtninger om Forskellen mellem at »tigge« og at »bede« ligger der jo det Svar til mig: Din (præsumptive) Gud er lig Afguden eller Madonnabilledet eller Krucifikset eller Amuletten, hvis Magt man tigger om (maaske endog 25 betaler for) skal komme én til Gode og ikke gøre én Skade. Til min Gud siger jeg: gør mig det, jeg synes er det gode, men da Du er Alkærlighedens Gud, til hvem jeg hengiver mig, og som jeg véd vil mit bedste, siger jeg: ske Din Vilje! Jeg beder, men jeg tigger 30 ikke.

I det Omfang, i hvilket en saadan Bøn er *sand*, er Gudsforholdet den enkeltes, og er det et personligt og et inderligt; jeg forstaar ogsaa, at man kalder det for en Naade. Men at det skulde skabes eller fremmes ved Krigen eller vedligeholdes efter den, synes jeg 35 ikke, der hverken faktisk eller ræsonnementsmæssigt er Grund til

at antage. Thi jeg fraser fra de plumpe Tilfælde — hvor man har anvendt Ordene, og det er gaaet en godt, hvorefter man tror paa »Kærlighedens Gud« (for slet ikke at tale om en Gud til Fordel for ens dyrebare Person).

- 5 — — Ja, jeg kunde blive ved at passiare, men vil ikke tage mere af Deres kostbare Tid. Jeg er forresten lidt overrasket over, at Hjemmet virkelig skulde spille saa stor en Rolle i vor Tid, hvor Millioner tidligt rives op med Rode fra Hjemmet og bliver »hjemløse«. Jeg vilde være forsigtig med at drage Slutninger fra det eller dem,
10 man ser, til det eller dem, man ikke ser. Jeg frygter, at flere, end man aner, ikke har dybtgaaende Hjemlængsler, fordi der intet er at længes efter, og selv Barndomshjemmene (i egentlig Forstand) er dem »verleidet«.

Endnu en Gang tak for den udmærkede Bog og for hvad jeg
15 har lært af den!

Deres ærbødige
Marcus Rubin.

986. Fra Vilhelm Slomann.

La croix rouge danoise.

- 20 Section pour livres destinés aux prisonniers de guerre.

København, Raadhuset,
den 22 December 1916.

Kære Hr. Bankdirektør Rubin!

- I Forgaars var Excellence Körner her i Byen paa Tilbagerejsen
25 fra Stockholm. Da Prof. Høffding ikke befandt sig vel, bad han mig om at gaa hen og hilse paa ham. Excellencen bad mig hilse Dem mange Gange, han mindedes Deres Forhandlinger i Berlin, og fortalte med megen Humor hvorledes de gik i Stykker, fordi den nuværende Rigskansler som Indenrigsminister blev skræmt ved den
30 Fare for Kongeriget Preussen, som nogle danske Handelsrejsendes hyppigere Besøg i Sønderjylland kunde frembringe.

Excellencen havde det udmærket, og var ked af, at han ikke under sit Endags Ophold fik Tid til at besøge Dem.

Deres hengivne
Vilhelm Slomann.

987. Fra *Eivind Berggrav*.

Fetsund 23. 12. 1916.

Hr. direktør Marcus Rubin.

Jeg maa have lov til at sige som jeg føler det, at Deres brev var en liten oplevelse for mig. Jeg har ikke modtaget noget om Kriger- 5
liv som paa den maade har interesseret mig og beriget mig, baade sagligt og personligt.

Blot paa ett punkt har jeg lyst til at besvære Dem med en re-
plik, nemlig hvor det gjælder religionens udspring. Jeg er fuldt
paa det rene med dødens rolle i saa maade, eller med frygten for 10
det ukjendte i det hele. Men der er ogsaa noget andet, tror jeg, en
positiv trang. Jeg har for mig selv kaldt den: trangen til at over-
skride enhver sat grændse. Johan Bojer kalder det »Den store hun-
ger« — men gennemfører ikke motivet, synes det mig. Ludvig
Nordstrøm har det ypperlig i sin nyeste bog: »Idyller« i stykket 15
om »Evighetsbøssan«. Hans eget væsens grændseløshet er kilde til
en uro der søger videre og videre — —

Disse to momenter udelukker ikke hinanden. Objektivt set kan
de være lige gode, subjektivt derimod er det tiltalende at der kunde
ligge noget positivt til grund. — Jeg kommer til at arbeide mere 20
med dette. Tak for Deres bemærkning!

Jeg er rasende paa vore aviser som er mere engelske end de en-
gelske selv i at skule til fredsforslaget. Jeg synes, nu burde hvad
som helst gøres.

Med ærbødigg hilsen

25

Eiv. Berggrav-Jensen

988. Til *Kr. Erslev*.

Kbh. 28/12 16.

Kære Ven.

Med nedenstaaende Skriveri har jeg fejret Din Fødselsdagsaften. 30

Der foreligger for mig to »Emner« til Optagelse i »Videnska-
bernes Selskab«, Neergaard og Vilh. Andersen.

I sig selv anser jeg det — og har i mange Aar anset det — for
en kedsommelig Ting, at Mænd, naar de er naaet op i en Alder af et
Par Snese Aar og endog derover, skal stedes for et Areopag, cen- 35

sureres og klassificeres. Frit skal man udgive sit Værk til Læsning for Almenheden, frit skal den enkelte Censor, hvis han føler sig kaldet dertil, under sit eget personlige Ansvar udtale sin Dom, Resten maa Tiden, ikke mindst Eftertiden besørge. Men et eget samtidigt Dommerkollegium huer mig ikke. End ikke naar Kollegiet er Videnskabernes Selskab, en Institution jeg, som Du véd, ser noget mindre op til, end jeg endog tror, Du gør. 70 »udødelige«, der supplerer sig selv, er en Institution, der lider af mange Skavanker og menneskelige Skrøbeligheder, og var den ikke i det ydre brugbar til forskelligt, vilde jeg anse det for værdigst — netop værdigst —, at den ophørte.

Efter disse Hjertesuk, til Sagen. At Neergaard ikke kan nævnes i samme Aandedræt som f. E. de store tyske Historieskrivere, Ranke, Mommsen, Treitschke osv. siger sig selv. For ikke at blive for vidt- løftig, vil jeg til Sammenligning kun tage en eneste Udlænding: Thiers. Der kan sikkert gøres mangfoldige videnskabelige Indsigelser mod T., og han havde til Fordel for sig Emnets uhyre verdenshistoriske og dramatiske Storhed. Men begge Dele indrømmet, bliver der dog tilbage den haandgribelige Forskel mellem de to Skildrere af deres nærmeste Fortids Historie, at T.'s Forskning og Indsigt hviler paa meget bredt Grundlag, og at han er en betagende Fortæller, medens i disse Henseender netop det modsatte gælder for N.

Gaar jeg nu med et Spring over fra Udland og Fortid til Indland og Nutid, finder jeg af nuværende Historikere i V. S. Troels Lund, Steenstrup, Erslev og Rubin. Selv om vel endel af T.-L.'s Værk er Digt og forbandet Løgn, vil han, som Du en Gang har bemærket, leve, naar vi andre er døde; det vil han, paa Grund af Stoffets Ejendommelighed og Rigdom og paa Grund af Forfatterens Frodighed i Tanke og Finhed i Kunst. Alt det er N. fri for. Steenstrup er jo quam maxime Videnskabsmand, maaske størst i sine mindre Arbejder, hvor han efter mit Skøn har gjort virkelig fortrinlige Ting i Retning af Flid og Skarpsind; hans Liv er et Liv i Studier med mange gode Frugter. Du er den kratryddende, modige Pioner, den klartseende, forstaaende Nyopbygger, den fortrinlige og enestaaende Lærer for alle dem, der nu om Dage dyrker Historie herhjemme.

N. kan ikke og kræver naturligtvis ikke at stilles paa Linje med Steenstrup eller Dig.

Snarere med mig. Du véd, at jeg blev meget overrasket ved at blive Medlem af V. S. Jeg har aldrig tænkt mig det eller ambitioneret det. Jeg har jo altid syntes, at jeg var halvt, hvad andre var helt: 5 halvt praktisk Mand, hvor andre havde meget mere Haandelag og Indsigt, halvt Videnskabsmand, hvor andres Viden var saa meget mere omfattende, Flid og Forskning saa meget mere stadig og indgaende end min. Min Medbør maa skyldes, at de Halvdele, jeg manglede, har man af den Grund savnet mindre, end ellers vilde 10 være sket, fordi de Halvdele, jeg havde, har fundet hinanden og skabt et Slags Hele, der ovenikøbet synes at have faaet et ret tiltalende Snit. Sætter jeg mig imidlertid paa Standpunktet udenfor, udefra, mener jeg, min Bagage er vægtigere end N.'s. »1807-14« og »Frederik VI's Tid« er bredere i Basis og idérigere end hans 15 Værk, ogsaa bedre fortalt; hertil kommer Afhandlinger, Anmeldelser og hele den økonomisk-statistiske Produktion, som naturligtvis ikke i Alvor kan lades ude af Betragtning, naar Afvejningen sker.

Sammenlignes nu atter N. med de yngre, mener jeg, at ingen af dem endnu kan komme ind. Som Du véd, anser jeg J. P. J., trods 20 en vis Ensidighed i Anskuelse og Fremsættelsen deraf, som langt den lærdeste, originaleste, dybest tænkende og mest formkræsn og formfyldige af de yngre. Jeg mener, at Fremtiden, hvis den saa' denne Dom, ikke vilde finde den bygget paa Slægtskabsgunst, men vilde give mig og de ikke helt faa, der mener som jeg, objektivt 25 Ret. Men hans Tid til at optages i V. S. kunde i hvert Fald først komme, naar tredje Bind af »Manes« afslutter denne Række. Samtidig vil vel Arup have ydet noget nyt og maaske (??) ogsaa Friis. Rækkefølgen er for mig: J., A., F. — Foran dem staar Neergaard.

Hans Adkomst er ene og alene: Under Junigrundloven. Hans 30 Værk er et solidt, d. e. grundigt og paalideligt Stykke Tidshistorie, skildrende, med energisk Tilsidesættelse af al anden Historie, den egentligste politiske Historie, saaledes som den kan læses ud af Rigsdagstidender og Depescher (og af lidet mere) i et vigtigt Tidsafsnit. Ærligt og tiltalende fortalt, men uden »Glans«. Et fortjenst- 35

ligt Arbejde, som vi alle maa være glade ved, nu foreligger færdigt, hvilken Følelse af Glæde — nemlig over Færdiggørelsen — kommer Forf. til gode, medens Langsomheden, der er kommet Værket til Skade, egentlig ogsaa burde lægges Forf. til Last. Er det Adkomst
15 nok til V. S.? Han gaar ingen i Vejen, og for saa vidt ja. Men jeg tror, at hvis Værket, som rimeligt var, havde foreligget V. S. tyve Aar før (1897 i Stedet for 1917), d. e. der var brugt 5 Aar i Stedet for 25 Aar til anden Del, havde der ikke været Tale derom. — Noget Krav paa at optages synes jeg ikke, han har, derfor ikke hel-
10 ler, at det er nogen Til sidesættelse, ikke at optage ham. Hvis der derfor er nogen Tvivl hos nogen af de nuværende 4 »Historikere« i V. S., vil jeg intet Slag slaa *for* ham, men jeg vil heller ikke gaa *mod* ham. Hvad mener Du om en lille Konference imellem de 4 en Dag i Januar i Rigsarkivet?

15 Vilh. Andersens sidste Bog læste jeg med stor Grundighed i Julen i Hornbæk. Den morede mig, indtil allersidste Afsnit om Joh. V. Jensen m. fl., som ikke blot var mig uforstaaeligt, men syntes mig at vidne om Forf.'s indtil Mani drevne »Aandrighed« = Synspunkter. Iøvrigt, som jeg sagde Dig telefonisk, hans Lærdom gør
20 mig rasende. Han har sikkert læst meget, i hvert Fald fundet og ekstraheret meget, og over hans Værk er der i høj Grad »Glans«. Men hvis han havde været udfordrende som G. B., som man slog med Svøber, saa vilde man have flaaet ham med Skorpioner; thi er der
25 bebrejdet G. B. kunstig og uvidenskabelig Sammenstilling, saa gælder det jo hundredfold V. A. Og vil man sige — thi dette har jeg drøftet med mig selv — ligemeget, om dette med »Erasmus« og med »Goethe« osv. slaar klik, er der ikke bortset herfra overmaade meget første Rangs af Aand og af Sandhed, saa bliver jo Svaret desværre, at ikke blot Helhed men ogsaa Dele er lagt til Rette efter
30 Programmet, og at det derfor gaar ud over baade Helhed og Dele. — Det er, per Jovem, ingen Opfindelse, at Jul. Lange er mere »græsk orienteret«, mere »Olympisk«, mere »Goethesk« end Georg Brandes, og at samme Deling vel kan gøres mellem andre Aander i og udenfor Norden. Men det er en Mishandling af tre Aarhunder-
35 dreds dansk Litteratur at skildre den efter den Art af Synspunk-

ter; det gaar ud over baade Værkernes og Forfatternes rige Mangfoldighed, og Forf.'s (V. A.'s) egen rige Idefylde stivner i fikse Ideer.

Som sagt, Bogen morede mig paa Grund af alle de Smaatræk, Sidebemærkninger, Oplysninger, Sammenstillinger og Indfald, som den indeholder. Man kan jo ogsaa nok udfinde, hvor Forf.'s Sympati er, maaske endog hans Livsanskuelse; desuden er Æstetik jo Æstetik, d. e. Litteratur om Litteratører, noget saare udflydende. Dersom konfuse, men morsomme — hvor de ikke virker trættende og irriterende — Bøger af en aandfuld og kundskabsrig Mand giver Adgang til V. S., saa for min Skyld gærne. Det hører ikke til mit »Fag«. Jeg er neutral.

Din

Marcus R.

989. Fra *Isidor Heckscher*.

15

Stockholm 29/12 16.

Kære Ven!

For Dine gode Ønsker en hjertelig Tak!

Ja — vilde de stormægtige Stormagter bringe os en ny Fredsæra, saa fortjente baade de og vi andre en dundrende Lykønskning! *Noget* er der dog maaske om den Ting, til Trods for alle hovmodige Afvisninger.

Saa kunde vi maaske ogsaa slippe for at høre mere om Møntunionens Skadelighed og Opsigelighed; den spørger nemlig endnu stadigt, og det ærgrer mig. Ogsaa mellem Staterne i den latinske Møntunion er der jo dog som oftest Disagio, tilmed ret grundigt, og alligevel hører man aldrig noget om, at Unionen skal opløses. En skøn Dag kan maaske ogsaa Bladet vende sig til Ære og Fordel for dansk Valuta — hvem kan vide?

Et saadant Røre som nu har der vel ikke nogensinde været i alle økonomiske Forhold — »wenigstens unter den civilisirten Völkern« — og det er ikke for intet der for Tiden oprettes eller planlægges den ene Professur efter den anden i Nationaløkonomi og Statistik. Tror Du, at vi opleve Socialiststatens Realisation? Knut Wicksell synes ikke uvillig til at tage imod den snarest muligt.

35

Mange hjertelige Lykønskninger til det nye Aar for Dig og Dine! Vi hilse allesammen hjerteligst!

Din hengivne
Isidor Heckscher

5 990. Til *J. C. Christensen*, koncept.

Kbh. 3/1 17.

Hr. Minister J. C. Christensen.

Mange Tak, fordi De har givet mig Lejlighed til at yde et Bidrag til Indsamlingen til et Maleri af Neergaard.

10 Maa jeg imidlertid have Lov til at gøre den Bemærkning, at Indbyderkredsens strængt partipolitiske Farve synes jeg maa falde Neergaard lidt for Brystet. Det udtales jo nemlig i Indbydelsen, at den Honnør, der skal vises ham, sker netop nu, fordi han har afsluttet »Under Junigrundloven«, — men hvad vedkommer dette
15 Værk hans Politik? Tværtimod, han har bestræbt sig for at gøre sin Bog saa objektiv som muligt, og desuden kan han jo være en god Politiker i sine Meningsfællers, en daarlig Politiker i sine Modstanderes Øjne, men begge Dele ganske uafhængigt af, om han er en god eller daarlig Historieskriver.

20 Tag mig ikke ilde op, at jeg fremkommer med denne Bemærkning, men den hidrører bl. a. fra personlige Fornemmelser. Jeg har altid syntes, det var morsomst, naar Modstandere af mig ikke fagligt kunde komme mig til Livs men overfor mine historiske eller økonomiske Arbejder lagde en vis Anerkendelse for Dagen, jo
25 mere »aftvungen« des bedre. Saadan synes jeg ogsaa, det maa være for Neergaard.

Imidlertid tror jeg ganske vist, at ogsaa Modstandere af Neergaard vil modtage hans Værk godt. Trods forskellige ikke uvæsentlige Mangler er det jo nemlig, som det endelig nu foreligger,
30 et saa betydeligt Værk i sig selv og et saa betydende Værk for Kendskaben til et vigtigt Tidsafsnit af vor Historie, at enhver dansk maa yde det sin varme og taknemmelige Anerkendelse.

Jeg kan derfor fuldt ud slutte mig til Hædersbevisningen overfor N. i Anledning af hans Værks Afslutning, og jeg gør det saa
35 meget hellere, som jeg i vel nu en 40 Aar — under Medarbejderskab

og udenfor dette — har staaet i det personligt venskabeligste Forhold til ham.

Mit beskedne Bidrag har jeg sendt til Hr. A.

[Marcus Rubin]

991. Fra *J. C. Christensen*.

5

København, d. 4/1 1917.

Herluf Trollesgade 21, 1. Sal.

Hr. Nationalbankdirektør Rubin!

Tak for Deres venlige Brev. De har maaske Ret i Deres Bemærkning om den partipolitiske Farve paa Indbydernes Navne, 10 men vilde det ikke have været vanskeligt at faa Mænd fra alle Partier med til en saadan Indbydelse? Folk har jo gennemgaaende ondt ved at anerkende Mænd udenfor deres eget Parti — De maa ikke her uden videre slutte fra Dem selv — og navnlig er dette i Regelen Tilfældet, naar Anerkendelsen skal ydes til en Mand, 15 der er Politiker. Min Grund til at sende Listen til Dem laa i, at jeg har læst Deres Anmeldelse af Bogen. Denne Anmeldelse interesse-rede mig ogsaa paa anden Maade, fordi den særlig beskæftigede sig med det slesvigske Spørgsmaal og vort Folks Synder overfor det, thi dette Æmne har jeg oftere holdt Taler om og netop frem- 20 hævet de samme Momenter, som De pegede paa.

Endnu en Gang: Tak for Deres Brev.

Jeg er med venlig Hilsen

Deres ærbødige

J. C. Christensen 25

992. Fra *Isidor Heckscher*.

Stockholm St. d. 11. Januar 1917.

Kære Ven!

Da jeg formoder, at de svenske Bidrag til Diskussionen om Valutaspørgsmaalet fremdeles interessere baade Nationalbanken og 30 Dig selv, vil jeg ikke forholde Dig nogle Artikler herom fra de seneste Dage. Sagen er baade vigtig og interessant, men unægtelig noget sammensat og indviklet.

Ulykken er, at Folk — selv Videnskabsmænd af Faget — er for tilbøjelige til at gribe fat i en enkelt Faktor og saa gøre den til den 35

eneste Forklaring. Saaledes vil Cassel alene finde Løsningen i Be-
talingsmidlernes Tilvæxt og Birck (som jeg ser af en i »Børsen«
for igaar gengiven Udtalelse) alene i Noteringerne paa fremmed
Valuta i Kbhvn. Og saa kommer »Børsen« oven i Købet med et
5 Forslag om [at] sætte Renten *ned!* Andre Mennesker ville i Ste-
det sætte Renten *op* — for at formindske Kreditgivning og Seddel-
overskud — og det er da nok ogsaa det sikreste.

Nej — jeg er meget bange for, at vi maa vænne os til den Tanke,
at vor Valuta *er* deprecieret, d.v.s. at vor Guldbasis ikke hindrer
10 den os omgivende Verden fra at anslaa Fordringer paa Danmark
lavere end f. Ex. Fordringer paa Sverig. *Hvorfor* Guldets overhove-
det er gaaet ned i Værdi og hvorfor specielt *vor* Valuta er mindre
værdifuld end baade Sverigs og Norges, er vanskeligere at for-
klare; men selve Faktum lader sig ikke betvivle, og det kan ikke
15 bringes ud af Verden ved et Magtsprog. Kun saa meget synes mig
indlysende, at Vareomsætningen mellem Møntunionens Lande maa
kunne ordnes saaledes, at det ene Land ikke stadigt køber og det
andet stadigt sælger; Vexelkursernes Afhængighed af »Handels-
balancen« er nu som før en økonomisk Lov, der ikke ophæves, men
20 i det højeste krydses af Faktorer som f. Ex. Tilvæksten i Omløbs-
midler. Er det ikke ogsaa Din Mening?

Maa jeg benytte Lejligheden til at takke Dig meget for Sær-
trykket om Neergaards Værk. Navnlig Afsnittet om de slesvigske
Delingsforsøg læste jeg med megen Interesse. Allerede for nogle
25 Aar siden udkom her i Landet en Doktorafhandling af en ung Hr.
Hjalmar Haralds, hvori der var benyttet et ret fyldigt Materiale til
Belysning af disse Forsøg i Perioden 1848–50. Madvig var nok
ikke blot en stor Hædersmand, men ogsaa en klog og skarpsynet
Statsmand. Havde vi blot flere af den Slags!

30 Med mange Hilsener herfra

Din hengivne

I. H.

993. Fra Erik Arup.

Klampenborg. 31-1-1917

Kære Hr. Nationalbankdirektør –

Altfor sent beder jeg Dem modtage min bedste tak for Deres anmeldelse af Neergaards bog. Det forekommer mig, at N. kun 5 kan være tilfreds dermed – de afsluttende kritiske bemærkninger er saa absolut rigtige og retfærdige og saa blidt formede, at han ikke burde tage dem ilde op. –

Deres oversigt over delingstankens historie er meget interessant – men den har bestyrket hos mig en følelse af, at der er noget ufor- 10 klaret i den nationalliberale politik op mod 1864, at der maa være eet træk deri, som ikke kommer frem, i alt fald ikke kommer *tydeligt* frem i akterne. Naar de nationalliberale førere – thi partiernes menige medlemmer kan man vel her som altid se bort fra – alle (undtagen outsideren Madvig) afviste den nationale delings- 15 løsning – naar man betænker den for os vanvittige letsindighed, hvormed Danm. styrtedes ud i krigen 1864 – kan man saa virkelig føle sig tilfredsstillet ved svaret: en politisk uforstand af en svimlende dybde. Jeg tilstaar, at mig falder dette meget svært; jeg kan heller ikke synes, at denne forklaring paa forhaand er saa sand- 20 synlig i betragtning af, at det dog var ganske gode *politiske* hoveder, der i de sidste aar udtænkte planerne for det nationalliberale parti. Jeg tror, at der maa være en misvisning etsteds – at den nat.lib. politik har indeholdt i det mindste endnu et træk, som ikke kommer stærkt nok frem i vor opfattelse. Jeg gaar og samler lidt 25 spredte symptomer herpaa.

Henvendelsen til Hollmann maatte desværre blive som den var; jeg synes ogsaa, at det havde været smukkere med originale under- 30 skrifter, men H. var meget ivrig for at faa den netop dengang. Jeg tænker da ogsaa, at den har haft nogen del i, at han nu vender tilbage hertil, vistnok i sin tidligere stilling som landbrugsattaché. Det er dog ikke helt afgjort endnu, og for øjeblikket er han vistnok i Berlin.

Med venlig hilsen er jeg

Deres hengivne

Erik Arup.

35

994. Fra Carl Ussing.

8-2-17

Kære Kollega! Der var et Moment i min Liggetilværelse, hvor jeg troede paa Opstandelse uden forudgaaende Begravelse; men
5 saa kom mere Blodprop, mere Feber, yderligere Indpakning og yderligere Afkræftelse, saa jeg anser for Tiden Vejen rundt om Kirkegaarden som den nærmeste til Opstandelse. I denne Henseende har Overlægen og jeg skiftet Roller; oprindeligt var det mig, der vilde parere paa et heldigt Udfald, nu er det ham.

10 Men selv om Legemet alt er en vissent Mumie med ikke megen Fugls Føde paa, saa er Aanden endnu ikke halvdød, og den kan ikke holde op med at tage Føde til sig, fordi Legemet helst lod være. Derfor anraaber jeg Dem: Hjælp min Aand — paa to Maader: 1) lad Banken laane mig Finantstidende fra medio Novbr. til
15 dato; 2) se en Gang ud til mig, jeg ved De saa elskværdigt har paatænkt det flere Gange. Ikke at jeg vil tale med Dem, thi Talen kniber det med. Men for at jeg kan høre, hvad De mener om Tingene i denne Verden; om man skulde benytte sig af min Fraværelse til at lade Noget af Betydning ske?

20 Skulde De paa Hospitalet blive mødt med et: intet Besøg, beder jeg Dem dog forcere Indgangen, De kan jo sige til de fromme Søstre, at De ikke kan forsvare at lade mig gaa over i det Hinsides ganske blottet for Kendskab til, hvad der foregaar i mit Fag, det vilde tage sig meget ilde ud.

25 Med mange gode Ønsker for Familien og Hilsner til Colleger
Deres hengivne

C. Ussing.

995. Til Niels Neergaard.

3/3 17.

30 Kære Neergaard.

De véd maaske allerede, at vi skal sammen til Sverig, forudsat at Mødet kommer i Stand, hvad der vel først er ganske sikkert, naar Norge har accepteret Indbydelsen. Anledningen til Rejsen er jo ikke den lysteligste, og om Resultatet bliver meget bedre synes
35 i høj Grad tvivlsomt. Men i hvert Fald glæder jeg [mig] for mit Vedkommende ved at have Dem til Kompagnon, baade for Nyttens,

Ærens og Selskabets Vedkommende, og jeg haaber, at De ikke heller skal blive ked af at have mig med.

Hvis De allerede nu mener, vi skal tale om Sagen, er jeg rede. Passer det Dem præliminært at kigge op i Banken (Telef. Nr. 1453), vil jeg altid være at træffe dér 10^{1/2}–3^{1/2}. Men sikrest er det jo 5 telefonisk at anmelde Deres Ankomst, dog ikke Mandag.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

996. Til *Eli Heckscher*.

13/3 17. 10

Kære Eli.

Mange Tak for Tilsendelserne, som jeg alle har læst med Interesse og Udbytte — som sædvanlig.

Jeg er ganske enig med Dig i, hvorfor et Lands Værdipapirer betales højere af Landets Børn end af fremmede; af rent ydre Grunde 15 maa endnu nævnes, at Lovgivningerne ofte paabyder Overformyndrierer, Sparekasser o. l. at anlægge i »indfødte« Papirer eller dog ikke i fremmede, og er en Mand ikke Kapitalist men har en lille Kapital ved Siden af sin Virksomhed, vil Renten spille en mindre Rolle for ham end Sikkerheden, og den er *ham* jo virkelig ogsaa 20 størst dér, hvor han kan følge med i, hvad der foregaar, og i Tide indrette sig derefter.

Hvad Krigens Omflytning af Værdipapirer angaar, er det fuldkommen rigtig set, at den ugunstige Vekselkurs, der skulde opmuntre til at købe »neutrale« Værdipapirer og dermed højne deres 25 Kurs, ikke kan »kapitaliseres«, da Fremtiden kan forandre Forholdet. Hovedsagen er vel imidlertid, at, som Du rigtig siger, Fremtiden maa vige for Nutiden, og under Krigens ses der mindre hen til den indirekte Nytte, det kan have at have neutrale Værdipapirer, end til den enkeltes Pligt til at deltage i sit eget Lands Laan, købe 30 dettes Obligationer, og iøvrigt anvende sine Penge paa umiddelbare Fornødenheder. Og dersom Staten gennem Bankerne skaffer sig de privates neutrale Værdipapirer for at sælge eller belaaene dem i det neutrale Land, vil den saameget mindre kunne give nogen særlig høj Pris derfor, som denne ikke vil blive paaagtet i det neutrale 35 Land. Her er Obligationskurserne lave, fordi de tjente Penge an-

vendes til Spekulation i Papirer (Aktier), i nye Foretagender (og til Luksus), og skal Tilbudet fra Udlandet lokke de fornuftige Folk til Køb, er det netop paa Grund af de lave Kurser, der fremkommer ved Mængdetilbuddet. Det er ad denne Vej, vistnok $\frac{1}{3}$ 5 à $\frac{1}{2}$ Milliard Kr. danske Værdipapirer er naaet tilbage til Danmark.

Vore egne Værdipapirer er det næstbedste Betalingsmiddel for vor Eksport — maaske bliver det vanskeligt efter Krigen paany at faa saa billige Penge, men jeg holder paa det gammeldags, at »den, 10 der betaler sin Gæld, formerer sit Bo«. Men iøvrigt har vi i de halvtredje Aar 1/8 14—1/2 17 i det væsentlige faaet de Varer vi skulde bruge. Desværre er jo nu Situationen, i hvert Fald indtil videre, i høj Grad forværret.

Men idet vi i de halvtredje Aar har kunnet udføre rigeligt til 15 begge Sider og nogenlunde godt har haft vor Indførsel ordnet, er det Overskud, vi har tjent, dels benyttet til vore Lagre, dels til at faa vor Gæld til Udlandet, af enhver Art, ud af Verden, dels endelig til at faa Fordringer paa Udlandet — iblandt disse meget betydelige Fragtbeløb, som er blevet staaende i Udlandet — samt Guld. 20 Om Fordringerne vil blive fyldestgjorte efter Krigen er jo usikkert, men jeg tror, der skal meget til, at de krigsførende Lande vil lade deres udenlandske Kreditorer i Stikken. I hvert Fald kan man ikke opretholde Eksport og Import og nægte enhver Kredit (ikke heller fra Bankernes Side); det vilde være baade en merkantil- 25 politisk og politisk-politisk uvenlig Handling. De mulige Tab vil i hvert Fald for Nationen som Helhed (ikke for de enkelte Kreditorer) for en stor Del opvejes af de store Fortjenester, vi har haft.

Om Guldet bruger Du et Sted Ordet »værdiløs«. Det forstaar jeg, praktisk set, ikke. Hvis vi — for at tage et Tal midt imellem 30 Riksbankens og Nationalbankens Guldbeholdning — har 180 Millioner Kr. i Guld, fordelt i 4 Fjerdedele: Kroner, Reichsmark, Sovereign, Dollars, vil de fremmede Guldmønter kun forringes i Værdi, hvis de paagældende Lande dekreterer Devaluering af selve deres Møntfod, altsaa ikke blot Sedlen, men selve Enheden. Det er 35 muligt, det sker, men sandsynligt er det ikke paa Grund af den uhyre Skade, det vil gøre Landet selv. Man kan i det hele, efter min

Mening, endnu ikke udtale sig med Sikkerhed om Guldets Værdi efter Krigen —, er den ikke større end Fordringernes Værdi? Noget andet er, at vi ikke overfylder os med Guld, søger at faa Varer i Stedet, og, skal vi have Gullet, køber det saa billigt som muligt. Men det hele Spørgsmaal er jo ingenlunde blot et bankteknisk, 5 men et alment og et handelspolitisk. Vil man nægte Eksport? Vi kan nødsages dertil, af Mangel paa Import, men der er mangeartede Hensyn at tage, indadtil og udadtil, som det bliver for vidtløftigt her at opregne. — Jeg benytter Lejligheden til at sige, at jeg anser den Casselske Theori for uhyre ensidig. Jeg ser, at man i Tyskland, 10 med al Sympati for Cassel, mener det samme. Prisforhøjelsens Aarsager er mange og indfildrede; men selvfølgelig er i de krigsførende Lande en væsentlig den mere eller mindre cachede Statsudstedelse af Sedler (Dit Citat er udmærket!). Prisforhøjelsen ad den Vej rammer desværre ogsaa de neutrale Lande. 15

Jeg kunde fristes til at skrive mere herom samt om Disagioen mellem de skandinaviske Lande (paa Grund af normal Forskel i Ind- og Udførsel Landene imellem og af den i Krigen førte forskellige Handelspolitik og forskellige Ind- og Udførsel overfor Udlandet), men sligt bliver jo hele Afhandlinger, og noget, som Du ikke véd, kunde jeg dog ikke sige.

Den danske Nationalbank er ikke som den svenske Riksbank en Rigsdagsbank, men en Aktiebank med ikke ringe lovmæssig Tilknnytning til Staten. Under Krigen har den i internationale Spørgsmaal arbejdet i uafbrudt intimt Samraad med de andre Hoved- 25 banker og med Regeringen. Det formelle Ansvar for, hvad der er sket, er dog Direktionens; der *kan* blive meget at paatale, men vi er rede til at tage Ansvaret, fordi vi mener, vi har handlet efter Evne og Pligt.

Hermed Slut. Hils Hustru og Forældre og endnu en Gang 30 hjertelig Tak for, hvad jeg lærer af Dig, og Dine Impulser til egen videre Tænkning.

Din hengivne

Onkel Marcus.

997. Fra *Eli Heckscher*.

Stockholm VA.
den 19. Mars 1917.

Käre Onkel Marcus.

- 5 Hjärtlig tack för Ditt långa och utmärkt vänliga brev, som jag ej behöver säga gladdade mig mycket. Den längsta av de uppsatser, jag tillät mig skicka Dig, ha flere av mina vänner, även teoretiker, förklarar svårfattlig, hvilket visar, att den var illa skriven; och även själv har jag mycket att anmärka på den, men tiden har varit knapp.
- 10 Dina randanmärkningar är jag mycket tacksam för och accepterar dem gärna; några har jag infört i mitt exemplar av uppsatsen (om värdepappersimporten).

De stora valutafrågorna äro, som Du säger, svåra att diskutera med behållning i ett kort brev och jag skall därför inskränka mig

15 till ett par moment. Även jag anser Cassels teori alldeles för schematiserad, så som fallet blir, när man begränsar sina vetenskapliga inlägg till tidningsspalterna och därför måste ge dem journalistikens förgrovande prägel. I Nationalekonomiska föreningen gav Cassel en utförligare ehuru knappast mer mångsidig framställning av sin

20 ståndpunkt; och i den därpå följande diskussionen hade bl. a. Brisman och jag tillfälle att markera hvad vi ansågo som dess brister (jag skickar Dig förhandlingarna, hvarav jag har ett extra exemplar, under korsband). Det förhållandet, att Cassel med orätt ger riksbanken ansvaret för *hela* prisstegringen, synes mig emellertid

25 ej vederlägga uppfattningen, att en annan diskontopolitik och andra åtgärder gent emot utländska krediter skulle ha hållit sedelstocken nere och därmed även hindrat en *så* stark stegring av prisnivån som den nu inträffade. På samma sätt har jag svårt att frigöra mig från uppfattningen, att det inom vissa gränser är möjligt att

30 lyfta upp den danska valutans värde i förhållande till den svenska, sannolikt i paritet med den. En annan sak är, om man i Danmark anser det *löna mödan*, d.v.s. huruvida en inskränkning i kreditgivning åt exporten i sådan utsträckning, att detta blir följd, anses som en mindre olägenhet än disagiot. Såvidt jag förstår, ha vi i

35 Sverige ingenting att fordra i det hänseendet, ty den danska valutapolitiken är obestriddligen lika formellt berättigad som den svenska.

Men eftersom åtminstone vi teoretiker, och jag skulle tro även praktikerna, vilja hålla den svenska valutan uppe så vidt möjligt på dess nuvarande nivå, så är det en överhängande fara för myntkonventionens bestånd, så länge Danmark ej höjer sin valuta *över* dess nuvarande nivå. Till de tre alternativen: 1) dansk valuta höjd i paritet med svensk, 2) svensk valuta sänkt i paritet med dansk, 3) myntkonventionens uppsägning kommer så vidt jag förstår blott *ett* (fjärde) alternativ, nämligen Wicksells förslag om importpremier och exporttuller, hvilket såvidt jag förstår är praktiskt utförbart, så intressant det än är som teoretiskt experiment. Fortfar kriget ännu ett år, och intet tyder på motsatsen, förefaller det därför nödvändigt, att man ömsesidigt beslutar sig för ett av de tre alternativ jag nyss antydde; för närvarande lär det ju endast vara brist på myntdeglar i Danmark som hindrar den utmyntning av danskt guldmynt, hvarigenom Sveriges nuvarande valutapolitik kunde göras illusorisk.

I avseende på den större frågan, guld eller icke guld, medger jag, att mycket kan sägas å båda sidor, men det mesta är redan sagdt, och jag skall ej upprepa det. Guldets otvivelaktigt företrädet framför fordringar, att dess värde under inga förhållanden kan sjunka lika djupt som fordringarnas; och min uppfattning (liksom f. övr. också Cassels) är, att vi hvarken skola ha det ena eller det andra; för egen del har jag ju just sökt visa, att om vi nödvändigt skola exportera utan omedelbar motprestation, så är en inlösning av våra icke förfallna utländska skulder den minst betänkliga utvägen. Men jag har svårare att följa Dig i Din kritik av kompensationspolitiken, vara mot vara; det kan väl ej anses som en ovänlig handling mot de krigförande, där det är just de krigförandes egen politik, använd mot dem själva. En annan sak är, om vi av rent nationalegoistiskt intresse böra exportera utan motsvarande import, för att göra förtjänst. Just i detta ord »förtjänst« ligger, förefaller det mig, hela problemet. Någon förtjänst *under* själva kriget göra vi, djupare sedt, icke, ty vi kunna ej realisera motvärdet för exporten, när vi ej importera varor till samma värde. Däremot kunna vi göra en vinst *efter* kriget, på ett av två sätt. Antingen importera vi guld, som efter kriget igen går ut emot varor; de enda olägen-

heterna härav äro dels ränteförlusten, så länge kriget varar, dels och framför allt den prisstegring och spekulation i våra länder, som guldimporten utlöser — det sistnämnda påpekar t. ex. National City Bank i New York i sin decemberöversikt mycket bra gent emot
5 Federal Reserve Board. (Däremot förefaller det mig klart, att vi aldrig kunna förlora mer på utländskt guldmynt än på omyntadt guld, hvad än de krigförande göra med sin valuta i framtiden; ty guldmynten kunna ju alltid anses *minst* likvärdiga med sitt guldinnehåll — de svenska äro 8 à 9 % *mer* värda än guldinnehållet.)
10 Eller också ha vi utländska tillgodohavanden kvarstående hos de krigförande. Om deras framtida värde medger jag villigt, att man endast med stor svårighet kan bilda sig en mening. Men då Du ej tror, att de krigförande komma att lämna sina utländska kreditorer i sticket, skulle det vara av stort värde för mig att i förtroende få
15 del av Din tanke om den framtida utvecklingen av t. ex. Tysklands valuta, som väl nu står omkr. 30 % under pari i förhållande till *guld*. Såvidt jag förstår, finns det i stort sedt bara två utvägar. Den ena är hvad som i Sveriges mynthistoria kallas »realisation«, alltså minskning i markvalutans metallvärde ned till pappersmyntets
20 värde; det är väl en obestriddlig statsbankrutt men har den ofantliga fördelen att med ett slag kunna återinföra guldmyntfoten och stabilisera växelkurserna. Den andra är att lyfta upp pappersmyntets värde till den gamla guldvalutans värde, hvilket skulle medföra ett prisfall på (minst) 30 % och väl därför omöjligt kan ske
25 på mindre än fyra-fem år. I det förra fallet är förlusten på våra markfordringar given, i senare fallet kunna de åtminstone ej på flere år frigöras utan att man får räkna med stora förluster. För egen del är jag skeptisk beträffande möjligheten av den senare utvägen ens med en ganska lång tidsintervall; ty ingenting verkar
30 så förlamande på näringslivet som ett dylikt prisfall, och räntan kan rent av bli negativ, om stegringen i penningvärdet är förutredd. Att förtjänsten lätt kan utebli, ej för de enskilda utan för våra länder, förefaller mig då tydligt. Än en gång tack.

Med hjärtlig hälsning

Din tillgivne

Eli F. Heckscher.

998. Til *Kr. Erslev*.

Hornbæk 9/4 17.

Kære Ven.

Det har været en ganske fortrinlig Paaske, jeg har tilbragt her i Solskin med udmærket Spadserevær (idag er det noget raakoldt), 5 god Mad, gode Bøger, godt Selskab og god Bridge. Jeg har tænkt meget paa, om Du og Din Kone ikke engang kunde tage en saadan lille Ferie: man kan jo faa Mad paa sit Værelse efter Behag, og Luftforandringen m. m. vil baade gavne og fornøje.

Jeg venter at være i Kbhn. imorgen (Tirsdag) Formiddag. Paa 10 Mandag rejser jeg for Regeringen til Stockholm, hvor »Skandinavismen« skal underkastes en lille praktisk Prøve — som jeg tvivler om, den bestaar —, jeg er altsaa heller ikke i Kvæsturen næste Tirsdag. Endelig bliver der en Lørdag i Slutningen af Maj, hvor jeg er borte, da jeg har lovet min Kollega Lauridsen at komme over til 15 Vejen og i den derværende Forening holde et lille Foredrag, som jeg vil kalde saadan noget som »for hundrede Aar siden« (Landbrugs-krisen m. m.).

Medens Storpolitiken gaar sin mærkelige Gang, om hvilken jeg ikke kan fortælle Dig noget, vil jeg sige et Par Ord om Politiken i 20 Carlsbergdirektionen. Jeg har talt lidt med A. B. Drachmann derom; han er her paa et ganske kort Ophold, men synes forresten at have forkølet sig og nu være mindre vel.

Efter megen indvendig Omtumling har jeg besluttet mig til at stemme paa Henriques. Jeg ser, som Du véd, hans (formentlige) 25 Mangler, men naar Sørensen og Fysiologerne ønsker ham, vilde jeg jo under normale Forhold stemme paa ham, og det bliver mig tilsidst for kinesisk, for kunstigt og kunstlet at stemme imod ham, fordi han er Jøde. Lad andre gøre det af den Grund; jeg bør ikke række Haand dertil —, der er noget perverst i sligt. 30

Imidlertid synes jeg desuagtet ikke om, at jeg her til Hornbæk har faaet et Brev fra Carl Jul. Salomonsen om at stemme paa hans Svoger. Han skriver, at han tror, Du ser sympatisk paa Valget af H., og han beder mig *virke i min Afdeling for H.'s Valg*. Jeg vil svare ham kort, at jeg agter at stemme paa H., men at jeg 35 allerede af den Grund ikke vil agitere for hans Valg, at det vilde

gøre mere Skade end Gavn. — Hvis C. J. S. vidste, i hvilken Grad han i sit Liv har skadet sig ved »trop de zèle«, vilde han have forholdt sig roligere.

Hermed har jeg udtømt hvad Emner, jeg har paa Hjerter. Hils
5 Din Kone mange Gange. Paa Gensyn vel i hvert Fald Fredag.

Din

Marcus.

999. Til *David Simonsen*.

Nationalbankens Direktion.

10

11/4 17.

Kære David.

Hoslagt Telegrammet tilbage.

Vilde Du meddele til Berlin, at Beløbet, inclusive vore Omkostninger ved Aflevering af 6000 £ franco til Adressaten i Berlin, er
15 31.600 dollars. Beløbet er beregnet efter Kursen her idag og forbliver uforandret, om Kursen efter idag gaar op eller ned. Naar vi faar at vide fra National City Bank Newyork, at de 31.600 dl. er indbetalt, afsender vi altsaa Beløbet (d. e. 6 Poser à 1000 £) til opgiven Adresse i Berlin.

20

Din

Marcus.

1000. Fra *A. B. Drachmann*.

24. 4. 17.

Kjære Rubin!

25 Hjertelig Tak for Deres venlige Lykønskning til mit Jubilæum og for Deres gode Ønsker for mit Helbred! Det er forresten meget bedre; det i Hornbæk var en ren Overfaldsskade, saadan som den kan times enhver; men den var unegtelig meget ubekvem, baade fordi jeg gik Glip af den Bridge som jeg havde glædet mig til,
30 og fordi jeg maatte tilbringe den næste Dag i Sengen — hvad der jo ikke er Mening med at tage t. Hornbæk i Paasken.

Valget blev jo som det blev, og jeg er ikke ked af det; mit personlige Indtryk af det nye Medlem er godt, og jeg haaber paa et harmonisk Samarbejde. Selv om nogen Clique-Interesser skulde
35 have gjort sig gældende ved Valget, saa tror jeg at de ligger Direktionens Omraade saa fjernt at de neppe betyder synderligt i Real-

teten; men en Advarsel kan sikkert kun være gavnlig, naar den kommer fra venlig Side.

Igaar overværede jeg en to Timers Forhandling i Fakultetet om den sidste Skandale — H.-R.s Disputats. Taaler jeg den, saa taaler jeg mer!

5

Venligst Hilsen!

Deres hengivne

A. B. Drachmann

1001. Til *Niels Neergaard*.

3/5 17. 10

Kære Neergaard.

Af medfølgende Stockholmerbrev vil De se, at Protokollen nu er i Orden og paa Vej til os fra Kristiania. Saasnt jeg faar den, skal De faa det at vide. Men for ikke at forsinke denne i Forvejen sinkede Sag, har jeg affattet medfølgende Skrivelse, som jeg beder 15 Dem betragte som Koncept —, altsaa frit rette i efter Behag. Jeg har gjort den noget udførlig, da den maaske skal bruges i Minister-raadsmøde, Finansudvalg o. l., og Nationalbanken saa ogsaa derigennem selv har en historisk Redegørelse for Konferencens Forløb.

20

Jeg vedlægger en Konvolut til behagelig Brug.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

1002. Til *Jacob Marstrand*.

Kbhvn. d. 12/6 17. 25

Kære Hr. Jacob Marstrand.

Maa jeg takke meget for Tilsendelsen af det Marstrandske Værk. Alt i Bogen har moret mig: Selvbiografien, Brevene, Digtene og Stamtavlen samt, ikke mindst — Billederne.

Naar jeg i min Bog 1807–14 har karakteriseret Deres Bedste- 30 fader som »et Opfinderhoved, men uden megen Udholdenhed«, har dette — naar man ser hen til det yderst lidet, der stod til min Raadighed — vistnok ikke været saa helt fejlt grebet; men naturligvis for summarisk. Slægten har jo aabenbart »Artistblod« i sig: dette kan føre til Genialitet, til Uro, til Melankoli —, men aldrig til filistrøs 35 Læggen Hænderne i Skødet, tilfreds med sig og sit. Hos Dem selv

— sagt uden Kompliment — har jo Slægtens bedste Egenskaber, frit og vidt Syn, stor almen Interesse, aandelig og faglig Dygtighed fundet et udmærket samlet Udtryk. For Deres Onkel (Autobiografiens Forfatter) laa Livet vanskeligere: han opnaaede meget, men
5 maatte kæmpe meget (ogsaa med sit eget Sind).

Han maa have været en djærv Mand, thi naar den dobbelt re-toucherede Tekst ser ud, som den nu gør, har han aabenbart ikke oprindeligt lagt Fingrene imellem. Men netop Ligeformheden giver meget af, hvad han har skrevet, den — ikke litterære — men tidsmæs-
10 sige og personlige Charme.

Wilh. Marstrands Brev om det betroede Pund har jeg, for den paagældende Passus' Vedkommende, skrevet af til Indlemmelse i vort Arkiv. Kommer ikke De og Deres Frue lejlighedsvis op og ser Billedet? (De bedes spørge efter mig).

15 Maa jeg bede Dem hilse Fruen og modtag, med fornyet Tak, ogsaa selv mange gode Hilsener fra

Deres hengivne

Marcus Rubin.

1003. Til *Kr. Erslev*.

20

Carlsbergfondets Kvæstur. d. 26-6-17.

Kære Ven.

...

Af politisk nyt véd jeg intet: jeg kan ikke tro, det Asger-Carstensenske Spektakel vil føre til Valg, da der er Ulyst til det overalt. Iøv-
25 rigt finder jeg det heldigt, at der til Foraaret *skal* være Valg (Mandaterne løber grundlovmæssigt ud), da det jo unægteligt i Længden bliver lidt urimeligt, at Landets mindste politiske Fraktion vedbliver at regere — selv om den regerer godt.

...

Mange Hilsener fra

30

Din

Marcus R.

1004. Fra *J. P. Jacobsen*.

Thorvaldsensvej 9 13-7-17.

Kære Godfar.

35 Tak for det lige modtagne Brevkort. Mit Brev fra Salemgård måtte jeg brat slutte, da Posten kom uventet tidlig. De har det alle

fortrinligt og har det godt med hinanden, og Børnene synes at fængsles af de mange levende Væsener og Væxter. De har jo en Interesse for og Kærlighed til al Skabningen som de voxne så at sige nødes til at indskrænke til Fordel for Abstractionerne.

Christen har også i År gode Indtægter mindre ved egenligt Landbrug, der, hvad jeg let kan indse, ikke længer giver videre Overskud, end ved andet såsom Avl af Græs- og Roefrø (hvad der ganske vist kræver stort Arbejde og Arbejdet er dyrt) og ved Salg af Brændeved — han har i Sommer leveret stedlige Mejerier og Skoler Brænde for mellem 4 og 5000 Kr. hvoraf $\frac{2}{3}$ er Nettofortjeneste og kan, om det ligger for, fortsætte dermed en to-tre År endnu. Men man må jo håbe, at det ikke kommer til at ligge for. Han er meget bekymret for Husdyrbruget, hvis Tilførslerne af Foderstoffer stopper eller formindskes, som det truer med og bliver nødt til at sælge en Del Creaturer — hvad *alle* andre også bliver nødt til, så meget mere som Årets Høst jo bliver *meget* under Middelhøst. Gud ved om det bliver helt let at skaffe tilstrækkeligt indenlandsk Brødkorn, som forudsat i Kornplanen, men man må jo håbe, at der står kyndige Folk bag Beregningerne. Det var yderst pinligt at se på de sjællandske Marker — et Held, for så vidt, at Sjællænderne holder forholdsvis langt færre Creaturer end Jylland.

...

[Jacob]

1005. Fra *Westy Stephensen*.

Nationalbanken.

20/7 1917. 25

Kjære Rubin!

Jeg sendte Dem igaar Axel Niensens Udgydelser i Børsen, mulig har De læst dem, men for en Sikkerheds Skyld sendes Bladet Dem. Her har været meget stille, Lauridsen er rejst hjem paa Ferie. — Idag Kl. 2 $\frac{1}{2}$ er der Møde i Udenrigsministeriet, hvor Bankerne møde for at drøfte Planen om Kreditten til Tyskland. — Guld, Laan, Varer etc., som De sidst overværede —

Reich[s]bank har sendt os c. 8 $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. i danske Værdipapirer som første Sending paa Laanet 30 Mill., hvoraf der er disponeret over 6 Mill., de bebuder os yderligere Sending af 4 $\frac{1}{2}$ Mill. Værdipapi-

rer, saa det lader jo til at de vente at kunne sende tilstrækkeligt til at hele Laanet 30 Mill. Kr. kan træde i Kraft. — Her kom i Tirsdags en Kasserer og 2 Beamte fra Reich[s]b. med de 8½ Mill. i 7 Kufferter, og nu sidde de her i Banken og confererer Papirerne
5 af med os, der er en cirka 30 forskjellige Slags. —

Sverig har forhøjet Agioen til 8 %, det er ikke Forholdet mellem Danmark og Sverig der forvolder det, nu da vi sender Varer derover for over 1 Mill. om Ugen, men *Udlandet* der *kan skaffe sig danske Kroner*, disponerer i stor Maalestok over disse for at
10 skaffe sig svensk, i Tirsdags forlangte England (Hambro) gennem Privatb. 1 Mill. svensk og Amerika 400,000 Kr. svensk, gennem Handelsbanken, saa det Forhold bliver meget vanskeligt at rette, saalænge vi driver Laanepolitik og Sverig ikke.

Vi have intet hørt om Ussing, men ved han er i Silkeborg. Winther er nu gaaet til Møde i Udenrigsministeriet, nu skal vi se hvad det fører til.

Venlig Hilsen

Deres hengivne

Westy Stephensen

1006. Fra *J. P. Winther.*

20 Nationalbankens Direktion.

20/7. 17.

Kære Rubin!

Hermed et af Glückstadt forfattet af Udenrigsministeren igaar fremsat Forslag til det næste Laan, hvorpaa vi ere gaaede ind. —
25 Vil De, naar De har læst det, lade det med et Par Ord gaa videre til Lauridsen, Grønvang, Vejen og bede ham returnere det til os. —

Ellers er her kun at bemærke, at Disagio-spørgsmaalet igen rejser sit Hoved. Axel Niensens Artikel synes jeg ikke vi skal svare paa. Vi kunne dog ikke paa det nuværende Tidspunkt udrede Motiverne til NBn.s Politik.
30

Vi haabe, at De befinder Dem vel og faar det Dem tilkommende Maal af frisk Luft og Bridge. — Her glæde vi os ved mange Regnbyger, der afvexle med Solskin. —

Venligste Hilsener fra Stephensen og Deres hengivne

35

J. Winther.

1007. Fra *J. P. Jacobsen*.

23-7-17.

Kære Godfar.

Tak for dit fornøjelige Kort af 21. som vi fik i Dag. Det er godt at høre, Du befinder dig vel. Det gør vi også og vi hører hver 5 Dag godt fra Børnene, lutter Jubel over Livet og over Livets Lærdomme, der strømmer ind over dem og ind i dem uden Krav på Flid og Opmærksomhed, altså uden Pedanteri. Men desværre er jo Verden indrettet af Pedanter og man *skal* nøjsommeligt lære no- 10 get, være flittig og opmærksom, for at begå sig i denne Pedant-Verden. Jeg tænker, ikke en Gang Rusland kan indrette sig uden Pedanteri, skønt man jo dér ellers har været forholdsvis fri derfor.

...

Ellers er der vist kun europæisk Nyt, og det kommer jo også til Skagen. At nu også Siameserne skal udtrykke Civilisationens og 15 Demokratiets Forargelse over tysk Militarisme er jo på en Måde påfaldende, men bortset fra Moralen viser det jo overmåde tydeligt Englændernes *Efter-Krigs*-Politik og vil formodenlig virke stærkt opstrammende på tyske Storindustri- og Storhandelskredse — altså modvirke Fredsønskerne. Ak, om Danmark, med sit virkelige Demo- 20 krati og sin virkelige folkelige Civilisation, havde haft 100 Mill. i Stedet for 3, og var blevet neutralt: hvor kunde man da have gennempisket og gennemhånet de allierede Skvadronnører. Nu må man slå Knipsene i Lommen. Jo, det er undertiden bittert at være fattig.

Vi håber snart igen at høre fra dig. Mange mange Hilsener. 25

J.

1008. Fra *Johannes Lauridsen*.

Grønvang

Vejen, den 23 Juli 1917.

Kjære Markus Rubin

30

Brøndums Hotel.

Deres Skrivelse af 22 d. med vedlagt Forslag fra vore Koleger i Banken modtaget, og er jeg enig med Dem, i Deres Opfattelse af Lånet og sende forslaget videre i Aften til Nationalbanken. — Har læst Prof. A. Nielsen[s] ubeherskede Angreb i Børsen, og fore- 35 kommer det mig, at han misforstår Stillingen og at der er mange

svage Punkter i hans Artikler, som det vilde være let for Dem at imødegå og stille i den rette Belysning. Imidlertid er jeg tilbøilig til at give Dem medhold i, ikke at imødegå dem, men simpelthen forbigå disse i Tavshed —

- 5 Det glæde mig, at De befinder Dem vel på dette Historiske Sted og forhåbenlig får De både Gavn og Glæde af Deres Ferier. Jeg befinder mig også udmærket her — Vi har haft en godt Regn i de sidste Dage og nu har vi Solskin og Varme igjen, til stor Gavn for Høstudbyttet, navnlig Kartofflerne og Roerne. Takker for Deres
- 10 venlige Hilsen til Familien, som jeg også på Deres Vegne skulde takke — Familien hvoraf en del er samlet på Grønvang, befinde sig vel. —

Venlig Hilsen

Deres Hengivne

15

Joh. Lauridsen

1009. Fra *J. P. Winther*.

Nationalbankens Direktion.

24/7 17.

Kære Rubin!

- 20 Etatsraad Olesen har forespurgt om, der intet Svar skulde paa Axel Nielsens Artikel, og da der samtidigt fra Handelsministeriet er sendt os til Erklæring et Andragende fra Trælasthanterne om Nedsættelse af en Kommission til Undersøgelse af Forholdene ved
- 25 Disagioen indeholdende noget nær det samme som Axel Nielsens Artikel (Andragendet er ogsaa paraferet af ham) synes vi, at de gale Ting der findes i Artiklen kunde trænge til en Berigtigelse, uden at man iøvrigt indlader sig paa nogen Drøftelse. — Se vedl. Udkast igennem og send det hurtigst muligt tilbage med eventuelle Bemærkninger. — Vi tænker kun at indrykke det i Børsen, men dér
- 30 skulde det jo saa snart som muligt. —

Handelsministeriet have vi fraraadet Kommissions Nedsættelse i Skrivelse af D. D., hvoraf Genpart vedlægges til Deres behagelige Eftersyn. —

Vi haabe, at De har det godt og sende mange venlige Hilsener.

35

Deres hengivne

J. Winther.

1010. Fra *Henrik Cavling*.

Kjøbenhavn B., d. 28 [Juli] 1917

Kære Hr. Marcus Rubin,

Deres Brev vilde være en meget læseværdig Artikel. Skade da, at vi ikke kan benytte det som hidrørende fra Dem. At »Disagioen er en ret ligegyldig Ting« maa jeg dog som beskeden Part i Sagen protestere imod. Den er for Politiken alene mere end 200 Kr. om Dagen. Naar De samtidig erindrer, at et Numer af Bladet idag koster 1600 Kr. mere for Papir end samme Dag i Fjor, saa vil De forstaa, at Krigen i Forvejen hviler paa os som en tung Byrde. 10

En Kronik synes jeg vi skulde have om Spørgsmaalet, og Thalbitzer, der vist i alt væsenligt deler Deres Opfattelse, vil skrive den. Antagelig staar den i Bladet Tirsdag Morgen.

— Vil De modtage en venlig Hilsen, og en vemodig Hilsen til de lyse Sommeraftner. Næsten alle Medarbejderne boltrer sig paa Landet, og jeg udfører med ringe Held det gamle Varieté-Kunststykke, at køre Cyklen paa Navet . . .

Venlig Hilsen, Deres hengivne

Henrik Cavling.

1011. Fra *Henrik Cavling*.

20

København, den 30. Juli 1917.

Kære Hr. Rubin!

Jeg blev jo, med Deres Brev in mente, lidt forbløffet, da jeg i Gaar Morges læste Deres Redegørelse i »Berlingske Tidende«. — Forklar mig, om De venligst vil, hvorfor De ikke udsender en saadan Redegørelse til *Pressen*, altsaa gennem Ritz. Bur. og ikke til et enkelt Blad, hvor den kan overses. Thalbitzer, der dog har særlig Interesse for dette Spørgsmaal, hørte først Tale om Deres Redegørelse i Aften og har altsaa ikke læst den, før han skrev sin Kronik, som i Morgen findes i »Politiken«. Vi læser jo heller ikke alle »Berlingske Tidende«, og nogen officiel Karakter som I Kl. Organ har Bladet ikke. Forresten maa De ikke tro, at Disagioen er et Spørgsmaal, der ikke interesserer det store Publikum. Tværtimod, det synes efterhaanden at blive et Landsspørgsmaal. 30

Deres hengivne

35

Henrik Cavling.

1012. Fra *Carl Ussing*.
Silkeborg Vandkuranstalt

8-8-17

Kære Rubin!

5 . . .

Jeg har naturligvis læst Nat.Bankens Agio-Artikkel og genkendte Stilen. Det er ikke let at skrive positivt uden at geraade i en hel nationaloekonomisk Afhandling og paa den anden Side at holde sig til Defensiven uden at blive polemisk, og Prof. Axel Nielsen 10 frister jo uægtelig til det sidste. Men det var dog vistnok rigtigt, at N.Banken tog til Orde. Skade at vor banktheoretiske Professor har saa snæver en Horisont og er saa lidt Gentleman; Nat.Banken maa vist altid i offentlige Diskussioner med ham faa det korteste Straa.

15 Hvorpaa støtter A. Nielsen sit Anbringende om, at N.Banken »køber« svenske Kroner til pari og sælger dem til 106? Vi have jo aftalt med Riksbanken, at vi ikke skal kunne indbetale Guld paa svensk Regning uden saaledes, at det strax efter igen bliver debiteret os i svensk R. og krediteret os i dansk Regning, altsaa afskrevet 20 paa vor Gæld — naar overhovedet Guldbetaling sker, hvad jo nu formodentlig er helt ophørt. Jeg ser ikke, at Sverrig noget Sted har beklaget sig over, at sligt *er* sket, men kun, at det har villet hindre, at Sligt skete. Jeg spørger, men det er ikke Meningen, at De skal svare; men faar jeg en Gang Brev, vil jeg dog gerne vide, hvad 25 et ualmindeligt Vrøvlhoved i »Vort Land«, som hedder Bjerre, er for noget.

Lev vel og hils Direktionen paa Gensyn til d. 1ste September
Deres heng.

C. Ussing

30 **1013.** Til *Eli Heckscher*.

Thorvaldsensvej 11. 22/8 17.

Kære Eli.

Tak! Naturligvis spillede Lysten til at fabrikere det specielle og ikke det almindelige en Rolle — ogsaa for Allingsaas. Tiden havde 35 sine »Kunstkamre«, sine kgl. Porcelænsfabriker, og en Kalv med 5 Ben var morsommere end en med 4. Endel godt og fornuftigt

blev der jo imidlertid lavet ved Siden af; kun er i hvert Fald Subventionssystemet umuligt uden offentlig Presse.

Engang burde »Bestikkelsernes« Historie skrives. Det er først i Løbet af det nittende Aarhundrede, at det blev virkelig malhonnet at modtage »Drikkepenge« for alt og for alle; det var en »legitim« 5 Del af Lønnen for offentlige — betalte eller ubetalte — Hverv at faa »Sportler«, og i en stor Del af Verden trives Systemet sikkert endnu.

I Løbet af Septbr. Maaned skal jeg sende Dig Nationalbankens Regnskab, hvoraf Du i korte Træk vil se min Opfattelse baade af 10 »Dyrtid« og af »Disagio«. Jeg har det imod, hvad Cassel skriver, at med det rigtige løber han aabne Døre ind, og med Resten løber han Panden mod lukkede Døre. Med dette sidste mener jeg, at han glemmer, at i en Verdenskrig som den nærværende er Handels- og Pengepolitik i højere Grad end nogensinde ellers et Led af Landenes indre og fremfor alt ydre Politik, og at dette selvfølgelig ogsaa gælder de smaa neutrale Stater. Danmark har *maattet* udføre sine Landbrugsvarer, fordi Landbostanden — Landets vigtigste — vilde have sin Fortjeneste deraf, og fordi f. E. Tyskland, hvis det intet fik, var i Stand til at hindre *al* Import til os og i det hele vilde 20 blive os »uvenskabeligt« sindet. Hvorvidt og i hvilket Omfang disse Hensyn burde tages, er politiske, ikke bankmæssige eller lign. Spørgsmaal, og kan vi ikke faa tilstrækkelige Importvarer overfor Eksporten, maa der ske en Udligning, hvor vore egne Papirer er det bedste, saa Guld, saa Kreditydelse. 25

Teoretisk er der her ingen Forskel mellem Sverigs og Danmarks Stilling, Forskellen er af rent praktisk-politisk Art, og denne Praxis kan naturligvis øves forskelligt, selv om man er fuldt enig om de nationaløkonomiske Doktriner.

I det hele tænker og taler Cassel, som om Landene var isolerede. 30 Hvis vi ikke lever paa Sirius, hvordan kan vi saa undgaa Virkningen af, at de krigsførende Lande fabrikerer Sedler i Masse (Frankrig, for blot at nævne et Eksempel, har taget 12½ Milliarder »Forskud« hos banque de France) og med dem sætter Prisen op paa de i Forvejen knappe Vareforraad og byder samme Pris i det neutrale 35 Naboland. Og byder man først en Jyde 1500 i Stedet for 500 for

en Hest, saa er dermed hele Dyrtidsmaskineriet sat i Værk, og accelererende. Hvad Vekselkurserne angaar, er de et Udtryk for international Handelsbalance, men kan egentlig ikke bruges til nogensomhelst teoretisk Overvejelse, naar den fri Udligning baade
5 af Varer, af Guld og af »Fordringer« er hæmmet eller standset.

Her i Landet véd jeg ingen anden end den lidet betydende Axel Nielsen, der — uden virkeligt Kendskab til Forholdene — gør sig interessant ved at propagere for Cassel. I Sverige er jo Tilslutningen kun meget partiel, ligeledes i Norge (og i Holland), og i Tyskland,
10 hvor man er meget høflig imod ham som Germanophil, er man dels uklar over, hvad han mener, og tager dels Afstand fra ham.

Hvad Værdi Guldet vil faa efter Krigen, er et x. Men klart er det, at ingen bryder sig om at overvældes deraf — i hvert Fald foretrækker Varer —, og at man kun vil give det mindst mulige derfor.
15 Hvad en lidt højere eller lavere Diskonto (ingen paa 1 eller paa 20) spiller for en Rolle, er ikke til hurtigt at sige, ikke heller m.H.t. Disagioen i Forhold til Diskontoen. Jeg har en Følelse af, at de svenske Banker arbejde mindre Haand i Haand med Riksbanken end de danske med Nationalbanken; det gør Forholdsregler vanskelige. For øvrigt er jo Disagioen noget højst underordnet i Forhold til, hvad der ellers sker i Skandinavien — og udenfor.

Naa, nu har jeg sagt, hvad jeg i Hast havde paa Hjerte. Jeg og mine har haft en fortræffelig Sommerferie; jeg haaber do. hos jer.

Hils Din Kone og Dine Forældre mange Gange.

25

Din hengivne

Onkel Marcus.

1014. Fra *Eli Heckscher*.

Stockholm V A. den 26. aug. 1917.

Käre Onkel Marcus.

30 Det är alltid med samma förening av tacksamhet och förundran jag får Dina brev till svar på de småsaker jag har tillfälle att skicka Dig; fastän säkerligen mindre upptagen än Du har jag aldrig lyckats reservera tid för oväntade saker som i viss mån kunne kallas överloppsgärningar. Det nu senast sända var en obetydlig biprodukt av ett åtaget arbete; jag är alldeles ense med Dina anmärk-

35

ningar men har funnit det vara av ett visst intresse att få fram, hur litet den ekonomiska verksamhetens uppgift, nämligen att direkt eller indirekt täcka folkets behov, tillgodosågs av manufakturpolitikens teoretiker och praktiker. Mutornas historia är onekligen en mycket fängslande uppgift, som leder in på hela frågan om offentliga funktionärers avlöning och därmed på förvaltningens ställning; men jag skulle nästan tro, att användningen av anslagna eller eljest anförtrodda medel till andra uppgifter än de avsedda, såsom beträffande Alingsåsmedlen, är ett område för sig, emedan det här mindre gäller hur vissa personer betalas än hur vissa medel dragas från sitt avsedda syfte.

För närvarande håller jag på med några studier, som onekligen också lämna rika bidrag till myntsystemets historia och som jag vågar tro skola intressera Dig. Däremot skulle det ej förvåna mig, om Du fann det nästan oförsvarligt lättsinnigt av mig att så oföberedt lägga mig ombord därmed; ty det är hvad jag känner själv. Jag har nämligen begagnat några korta, mer eller mindre lediga veckor till att söka få en totalöversikt av Napoleons kontinentalsystem; uppgiften har förefallit mig så »tidsenlig«, att jag helt enkelt ej kunnat låta den ligga. Studier i primärkällor blir det ej lång tid till, utan jag får ta de rent faktiska upplysningarna i viss mån på andras auktoritet. Emellertid har det verkligen under årens lopp kommit så mycket intressant material till sakens belysning, att en totalöversikt förefaller vara möjlig; och bland det allra intressantaste därav förefaller mig »1807-14« vara. Någon sammanfattande framställning tror jag ej finns utom Kiesselbachs från 1850 och en rysk från 1913 — ingendera har jag sett, och de flesta andra människor icke heller. Hvad som särskildt lockat mig har naturligtvis varit att se kontinentalsystemet mot bakgrund av det nuvarande krigets ekonomi, men i någon mån har också medverkat en lust att försöka klargöra handelsavspärrningens innebörd från rent nationalekonomisk synpunkt; och även sammanhanget mellan kontinentalsystemet och de engelska valutaförhållandena ha synt mig värda att klargöras på mer teoretisk grundval än åtminstone senare författare gjort. — Emellertid vet jag ännu ej, om det blir mig möjligt att få den lilla skriften färdig — när arbetet börjar vid Handels-

högskolan 1 okt., blir knappast någon tid över — och i alla händelser blir det en liten sak; men att jag skall sända Dig den, om och när den kommer, faller av sig själv.

Tack vidare för Ditt löfte att sända mig Nationalbankens årsberättelse, som jag väntar mig stor behållning och upplysning av. Redan länge har jag haft tanke på att skriva till Dig, i sammanhang, om valutafrågan, men det har ej blivit av. Hvad Cassels bok beträffar, förefaller den mig lida av stora svagheter; statistiken är behandlad på ett delvis rent ovederhäftigt sätt, och även de rent teoretiska partierna förefalla mig delvis rätt ytliga. Men det hindrar ej, att hans allmänna utgångspunkt och dess praktiska konsekvenser ha anslutning icke blott från mig utan även från honom så föga välvilliga kolleger som Davidson och Wicksell, liksom de teoretiskt fullmåliga norska nationalekonomerna (särskildt Jæger) såvidt jag förstått stå på alldeles samma ståndpunkt. Lika mycket betyder — om man nu skall ägna sig åt den föga lönande sysselsättningen att åberopa auktoriteter — att man i den ekonomiska teoriens huvudländer, England och Förenta staterna, tydligen står på samma, sedan gammalt av nationalekonomien lagda grund. Hvad åter Tyskland angår, ha åtminstone vi i Sverige alldeles upphört att fråga efter dess vetenskapsmäns mening i frågor som kräva träning i ekonomisk teori; den historiska skolan har där dödat all tradition på detta område, i den mån sådan funnits, och de som nu försöka sig på teoretisk framställning, förefalla alldeles yrvakna. Ett av de få undantagen härifrån synes mig vara Helfferich, och han aktar sig av naturliga skäl från att nu säga hvad han tänker; vid ett långt samtal, som jag hade med honom 1915, föreföll det mig emellertid nog så klart, att han uppfattade sammanhangen ungefär som vi.

De politiska och andra moment, Du berör såsom orsak till den danska politiken i valutahänseende, kunna otvivelaktigt föranleda, att man ej påbjuder exportförbud eller att man ger rikliga licenser från dem. Men detta förefaller mig ej vara hvad saken närmast gäller, åtminstone för centralbanken i landet. Den har att sköta sin diskontopolitik, möjligen också noteringen på utländska värdepapper; och att tyskarna skulle utöva repressalier, om detta sköttes i en bestämd riktning, är svårt att tänka sig. Jag vet, att Du ej tror

på verkan av en diskontostegring, men det är väl en rent »teoretisk« position, så länge den ej försökts; och så länge Danmark håller $1/2$ % lägre diskonto än grannländerna, anse vi oss ha lov att räkna med möjligheten, att en ändring häri både kunde utjämna disagiöt — som i och för sig kan vara oss här i Sverige ganska likgiltigt — 5 och föranleda den förskjutning i betalningsbalansen, som satte landet i stånd att öka sin varutillgång. Offentligen har jag av naturliga skäl ej velat uttala mig om den danska politiken och delar alldeles Eder ovilja mot Cassels obehärskade inblandning; men förutsättningen är då givetvis, att de olika skandinaviska länderna kunna 10 driva valutapolitik alldeles oberoende av hvarandra. Mer i förbigående vill jag säga, att de danska privatbankernas större kontakt med centralbanken än de svenskas (som Du berör i Ditt brev) borde underlätta och ej försvåra en reglering genom Nationalbanken. 15

Det är nog i alla fall en ganska djupgående teoretisk meningsskiljaktighet oss emellan. Att de krigförande fördärva sin valuta genom sin enorma sedelutgivning, visar blott, att man måste betala flere enheter av *deras* mynt för varorna, ej att man måste betala mer av *vårt*; Din Jyde behöver ej få flere kronor för sin häst, därför att han får flere francs. Detta förefaller mig vara av den mest centrala betydelse för frågans bedömande; endast guldets förenar valutorna och nu ej längre det heller.

Mer tillåter ej utrymmet. Vi må alla bra och hälsa hjärtligt. Än en gång tack. 25

Din tillgivne

Eli F. Heckscher.

1015. Til *Studerterforeningens Seniorat*.

8/10 17.

Studerterforeningens Seniorat. 30

Tak for Indbydelsen til paa Lørdag; jeg haaber at kunne komme.

Af Bladene ser jeg, at Prof. Cassel skal tale den 27. ds., og at De vil indbyde Nationalbankens Direktion. Jeg vil have svært ved at komme, men maa vel dog gøre det, dels paa Grund af min Stilling, dels fordi jeg — trods officiel Polemik — staar og i mange 35 Aar har staaet i personlig venskabeligt Forhold til Cassel. Han vil,

rent sproglig, ikke blive let at forstaa for Tilhørerne, end mindre reelt, da det, han vil tale om, rimeligvis bliver af ret speciel Art. Det vil forresten næppe blive om »Disagioen«, der ikke interesserer ham og herhjemme er slaaet op til en Sag af Betydning, medens
5 den — i Forhold til alle øvrige abnorme økonomiske Foreteelser — er af ret lige gyldig Art.

Cassel er en Mand med skarp Logik, men ensidig og ilter. Han nyder Agtelse i Sverig, men anses delvis for halv-fantastisk. Det samme gælder herhjemme hos Majoriteten af dem, der kender ham
10 og hans Teorier. I Tyskland er man glad ved ham, fordi han i et Skrift har vist sig som ivrig Germanophil, men hans Teorier har man ingen Respekt for. Vi maa derfor være lidt forsigtige med i Taler og lign. at slaa ham for stort op (Berl. Tid. kalder ham allerede for »celeber«), for at man ikke igen i Sverig skal sige, at man
15 dér kender bedre til danske Forhold end vi til svenske. Vi har før henede »celebreret« svenske Navne, til Forbauselse for Svenskerne.

Det bliver knap Tid fra Kl. 8, hvis der skal være en virkelig Diskussion og sluttet Kl. 11, thi hvis han er udførlig-aggressiv, er et udførligt Svar nødvendig. Nu faar vi se.

20

Ærbødigst

Marcus Rubin.

1016. Til *Studentereforeningens Seniorat*.

15/10 17.

Studentereforeningens Seniorat.

25 Med Tak for den mundtlige Indbydelse til Prof. Cassels Foredrag maa jeg meddele, at jeg, efter Konference med mine Kolleger, er kommet til det Resultat, at jeg ikke bør komme tilstede.

Det er jo muligt, at Cassel ikke kommer ind paa Nationalbankens Forhold, men det kan dog ikke godt undgaas, at dette Forhold
30 direkte eller indirekte berøres, og da det sidste, som i saa Henseende er foregaaet, er et usømmeligt Angreb af Cassel paa Nationalbanken, som denne skarpt tilbageviste, kan Nationalbanken vanskeligt møde op i Studentereforeningen for at staa den svenske Professor til Regnskab for vor Virksomhed. Særlig uheldigt bliver det
35 jo, fordi man overfor en Udlænding dog maa tage ganske særlige Hensyn, og fordi Forsamlingen, ganske overvejende, er usagkyndig.

Personlig haaber jeg imidlertid at træffe Cassel Lørdag eller Søndag Formiddag, og til ham er der jo ingen Grund til at fremlægge vort Motiv til Udebliven, ihvorvel Riksbankens Direktion, vice versa, ganske sikkert ikke vilde møde.

— Tak for sidst; det var en interessant Aften. Det lille »Intermezzo« var jo kedeligt særligt for en Forening som Studenterforeningen, og jeg har sporet Virkninger deraf, med Hensyn til »Ikke-Møde«, hos Mænd, hos hvem jeg ikke havde ventet det. Men sligt taber sig vel, og i hvert Fald indser jeg, at Senioratet er ganske angerløst. Optrinet paavirkede jo heller ikke den iøvrigt gode Aften. 10

Ærbødigst

Marcus Rubin.

1017. Fra Kai Hammerich.
Studenterforeningen.

16 Okt. 1917. 15

Hr. Nationalbankdirektør Marcus Rubin.

Med Tak for Deres Brev af 15 ds. beklager jeg meget, at vi d. 27 ds. maa give Afkald paa Deres Deltagelse, men maa bøje mig for de af Dem anførte Grunde.

Hvis der samme Dag kunde arrangeres en Middag her i Foreningen for Professor Cassel, vilde vi have udbedt os Æren af Deres Nærværelse. Dog antager jeg nu, at det i saa Fald vilde blive vanskeligt for Dem at blive borte fra det efterfølgende Foredrag, og at vi paa den Maade ogsaa vilde komme til at gaa Glip af at se Dem ved Middagen. Imidlertid er det muligt, at der i Stedet vil blive afholdt en Frokost Søndag d. 28de, og vi turde da maaske haabe paa Deres Nærværelse, hvorom nærmere Meddelelse skal komme senere. 20

Jeg gentager Studenterforeningens Undskyldning for Optrinet forleden. Jeg tilføjer, at jeg, da De selv med de rette Ord tog til Genmæle, afholdt mig fra at gribe ind for ikke at skærpe et Optrin, der kun hvilede paa nogle ganske faa stupide og uopdragne Medlemmers Fanatisme. Det er en Trøst af Deres Brev at se, at De selv er velvillig nok til at ville slaa en Streg over det passerede. 30

Med Højagtelse

Deres ærbødige Kaj Hammerich.

35

1018. Til *Edvard Brandes*.

20/10 17.

Kære Brandes.

Tak for mere end 40 Aars personligt Bekendtskab, i hvilke De
5 altid og uvægerligt har gjort mig og mine alt det gode, som en Ven
kan gøre. Jeg har intet tilsvarende kunnet yde, men jeg véd, De
vé, at jeg »har været hos Dem« med Hjerte og Sind i den hele
Tid, privat og offentligt, i Ve og Vel.

Jeg ønsker Dem endnu mange gode Aar, og sig til Deres Kone,
10 at jeg ikke venter, hun tænker paa mig, men at jeg tænker paa
hende saa ofte og intenst, at det nødvendigvis maa og bør give
hende Styrke og Karskhed!

Til Lykke, kære Brandes, fra

Deres hengivne

15

Marcus Rubin.

1019. Fra *Edvard Brandes*.

[oktober 1917]

Kære Rubin! Tusind Tak for Brev og Hilsen og gode Ønsker for
min Kone, der lykkeligvis er bedre men desværre ikke rask endnu.

20 Hvis vi skal maale, bliver jeg utvivlsomt den takskyldige fra de
mange Aar. Men vi skal jo ikke maale i vort gode Venskab. Jeg
maa smile, naar jeg kaldes magtsyg. Og agtsyg er jeg heller ikke
undtagen for de ganske faas Vedkommende hvem jeg sætter en
Ære i at regne til mine Venner. Og De véd, at blandt disse er De.

25

Med mange Hilsner fra min Kone

Deres hengivne

EB.

1020. Til *Eli Heckscher*.

29/10 17.

30 Kære Eli.

I Begyndelsen af Krigen kom en Udsending, hensynsløst be-
slaaet med Penge, op i Jylland og købte Heste, der f. E. før kostede
1000 Kr. til 1800 Mark = 1600 Kr., thi Mark stod i pari. Jo
flere der kom med Mark, des mere begyndte disse at synke i Værdi,
35 men dette bødede Sælgerne paa ved at forlange des flere Mk.;
Landet, tilsidst Nationalb., oversvømmedes med Mk., der var gaaet

længere og længere ned, men samtidig havde Sælgerne indhøstet mange flere Kroner end ellers, og som Nat.b. maatte aflevere for Markene: Dyrtiden havde taget fat, Lavinen rullede. Et mekanisk Apparat havdes ikke, hvorved Marken netop sank, svarende til den tilbudte Overpris, saameget mindre som der altid var Købere, der haabede, at den vilde stige igen, eller havde Rimesser at gøre, det sikre er, at tyske Mark sank, og danske Sedler afleveredes. Til sidst vilde Nationalb. overhovedet ikke have Marken, ikke til nogen Pris, da den frygtede en deroute. Men en direkte Nægtelse af at modtage Mark vilde betyde et Forbud mod at eksportere, hvad Banken hverken kunde eller vilde, selvfølgelig. Den forlangte da Guld fra Tyskland, der altid var bedre end Mark, hvis Fremtid var usikker. Saa gav Tyskland Guld. Men samtidig udbød det Værdipapirer (danske), som kunde købes billigt, dels paa Gr. af det store Udbud, dels paa Grund af den lave Markkurs, der kom de danske Købere tilgode, og Købere var der nok af, fordi de havde tjent mange Kroner og nu kunde konvertere disse i endnu flere Mark og derved faa Obligationerne. — Markkursens Fald opholdtes derved noget.

Da Tyskere (og Englændere) ikke havde flere af vore (eller i nogen Grad deres egne) Værdipapirer at sælge (eller ikke kunde faa Købere til deres egne), forlangte de Kredit. At nægte denne vilde være og opfattedes som at være en politisk uvenlig Handling, der ikke lod sig foretage af et yderst udsat beliggende Land — hvis Tilførsler kunde afskæres af hvert af de to andre Lande, naar og hvor det behagede dem —, Kredit ydedes altsaa i saa knap Maalestok som muligt, men den ydedes. Varebeholdningerne i Landet var nu ringere, men Krediten (i Kroner) udnyttedes hastigt, Priserne steg, Sedlerne gik ud. Da der paany krævedes Kredit, fordrede man i Stedet for eller ved Siden af Guld, fordi, trods alt, dette verdensmæssig set var at foretrække. At nægte hvilkensomhelst Betalingsmaade: Mark, Kredit, Guld var umuligt, det var atter lig Eksportforbud, hvad Eksportørerne ikke vilde finde sig [i] økonomisk, og som ikke kunde gaa an politisk.

Imidlertid tilspidsedes Situationen, og Landet fik Brug for Importartikler, hvis Nægtelse kunde være mere skæbnsvangert for

Landet end det dog lille Lands Tilbageholdelse af sine Varer kunde være for det store Modtagerland. Importen f. E. af Kul og Jærntilbødes da, men paa Betingelse af, 1) at Betalingen erlagdes i Kroner, 2) at et tilsvarende Beløb stilledes til Raadighed mod Guld eller som Kreditydelse til Betaling af vore egne Varer. Alle »Sikkerheder« ydedes, alle »Betingelser« var gode; Udlandets Gæld voksede — fremfor alt omsat i dets egen Valuta, som maatte falde, jo mindre den kunde bruges til Indkøb —, men dette var ganske underordnet. Den udenlandske Valutas Pris blev forsaavidt et underordnet Spørgsmaal, Landets egne Betalingsmidler — fremkomne ved Afleveringen af Gullet og Ydelsen af Krediten samt selve Betalingen for Kullet og Jærnet — var det afgørende; de gik ud fra Banken, stedse rigeligere, samtidig med Varebeholdningernes Formindskelse. Hvad der endvidere i Kroner maatte stilles til Udlandets Raadighed for overhovedet at faa Varer — og Kroner forlangtes — voksede enormt, fordi Udlandets Priser paa Hjemmemarkedene voksede enormt. Alt svor sig sammen til større Kroneseddeludstedelse i Krone-landet: Dyrtiden accelererede.

Alt dette er ensidigt og skematisk, men illustrerer Umuligheden for Centralbanken at føre en anden end *retarderende* Politik overfor de stillede Krav — hvad selvfølgelig ogsaa er sket —, men ikke en standsende Politik, hvad ingen havde fundet sig i. »Valutapolitik«, »Diskontopolitik«, »Guldpolitik« maatte vige overfor vis major og kunde i denne Sammenhæng ikke virke paa nogensomhelst *betydende* Maade.

Naar Valutaen i Sverig ikke er gaaet saa langt ned som i Danmark, er det, fordi man har ment at kunne undvære en Import, vi ikke kunde eller vilde undvære, dernæst fordi det ikke har købt Værdipapirer, ikke Guld og ikke ydet Kredit som vi. Dette er maa-ske altsammen fortræffeligt, men det er et Spørgsmaal om almindelig Politik og om Handelspolitik, som Seddelbankerne ikke er og ikke kan være Herre over. — Jeg bemærker i Parentes, at Dyrtiden i Sverig er lig Danmarks, men da jeg, til Forskel fra Cassel, anser den for et yderst kombineret Fænomen, undrer denne Lighed, trods den forskellige Handelspolitik, mig ikke saameget.

Den forskellige førte Politik umuliggør ensartet Valutapolitik,

ihvorvel dette er sket i noget højere Grad, end udenforstaaende véd, d.e. vi har, sammen med Privatbankerne, gjort vort for at »følges ad«. — Disagioen maa komme, naar baade vi og Udlandet køber mere af Sverig end omvendt, da maa vore Sedler, hvis Udlig-
ning med Guld ikke kan finde Sted, faa Underkurs hos jer. 5

At højne Diskontoen samtidig med en enorm Pengerigelighed, fordi Pengene, paa Grund af manglende Raamaterialer m. m., mangler Anvendelse, er i sig selv fornuftstridigt. Følgen af en høj Diskonto vil være, at de Virksomheder, der alligevel kan arbejde, vanskeliggøres yderligere, men desuden bliver Følgen, at Indlaans-
renten i det hele stiger, og at der samler sig Kapitaler i Bankerne m. v., hvad der *kan* medføre alvorlige Situationer til given Tid. Omvendt medfører lav Diskonto Højnen af Obligationskurser, og et Anlæg deri vil, foruden andet godt, hjælpe det nødlidende Byg-
geri gennem en billigere Anskaffelse af Kreditforeningsobligatio-
nerne. Naturligvis opmuntres derved ogsaa Køb af udenlandske Obligationer — naar man kan faa 6 pCt.'s treasury bills køber man dem maaske, trods Usikkerheden (?), naar Renten er lav inden-
lands. Dog derved faar Udlandet igen Adgang til vore Kroner (som saa atter benyttes af Udlandet til at købe for i Sverig). Denne
Betænkelighed ser jeg; men her rører sig det centrale Spørgsmaal: er det virkelig forkasteligt, at vi skaffer os treasury bills etc. (jeg mener ikke Rubler). Er vi ved alle Tiders Ende? Vil vi ikke for-
tryde, om vi hindrede det, da 6 pCt.'s consols eller lign. kostede 100. Nationalbanken har i sine Bøger Indkøb af 3 pCt.'s consols til
112. Det kan jo ikke hjælpe bagefter at sige: havde jeg bare købt den Gang!

Ser Du, kære Eli, jeg tror ikke, vi er saa uenige om Teorierne, men, ærlig talt, jeg tror ikke heller, at Professorerne er mættede, gennemtrængte af de tusind Erfaringer, denne Krigs abnorme og abnormt vekslende Forhold daglig beriger en med. Endelig heller ikke af force majeure's Styrke i de forskellige Lande. — — Hvad jeg her *i Hast har skrevet, ensidigt og skeletteret, er i dyb Fortrolighed!* Men jeg vilde dog gærne give Dig en lille Forestilling om Tanker og Tider hos os. Mange Hilsener. 35

Din Onkel Marcus.

1021. Til Kr. Erslev.

28/11 17.

Kære Ven.

Om Grønbech udtalte Jacob sig omtrent verbotenus saaledes:

5 »Man kan selvfølgelig have overmaade mange Betæneligheder overfor Grønbechs Materiale (resp. manglende Materiale), Benyttelsen deraf og Ræsonnementerne, men hans Arbejder har til den Grad Sigte baade paa Problemerkens Dybde og paa deres Omfang, at jeg sætter ham endog meget højt som Videnskabsmand.«

10

Din

Marcus.

1022. Fra Julius Salomon.

Platanvej 10 28.12.17.

Kære Ven.

15 Tak for »økonomiske Tilstande under Krigen«, som det har interesseret mig meget at læse.

At vor Tankegang nu som tidligere har meget tilfælles, er mig selvfølgelig ikke forbavsende, men — snurrlig nok — sad ieg i formiddags inden ieg havde set Din Afhandling og holdt Foredrag
20 ved Frokosten for en Del af mine mere intelligente kvindelige Medarbejdere, som baade mht. Spørgsmaalet om »at spise Kirsebær med de store« og om Forholdet til vore »skandinaviske Grander« (S. 50) næsten ordret faldt sammen med Dine Betragtninger.

Forøvrig forekommer de Spørgsmaal, Du omtaler, mig at være
25 saa fyldigt og forstaaeligt belyst som det efter Forholdene er muligt.

Ellers er min private Mening om Krigens Afslutning f. Øjebl.
den, at det nok ender med en Forstaaelsesfred mellem Tyskland og
England paa et eller andet Tidspunkt saaledes at de andre bliver
snydt efter alle Kunstens Regler. Saaledes plejer det jo jævnlig at
30 gaa, hvor England er med. Vi har jo for Øjeblikket al Grund til at
være glade over denne Magts ædle Beskyttelse af de smaa Nationer,
vi har daglig Beviser paa deres Velvilie. Tyskland faar saamænd
nok sine Kolonier igen og England beholder saa formodentlig Palæstina etc.
Frankrig kan jo vel glæde sig over den russiske Alliance,
35 som ikke vil betale, hvad de skylder dem, og Elsass-Lothringen, ja

Godmorgen! Og saa skal vi ovenikøbet til sin Tid døje forskellige ækle Fraser om Heltemod og Ædelmod og alt det andet Sludder.

Vi har da endelig kun det at glæde os over — hvis det forhaabentlig holder til Enden — at Danmark for éngangs Skyld under en alvorlig Situation har haft en fornuftig Regering. Jeg læste 5 Juleaften for nogle ældre Borgere, som var hos mig, Din Karakteristik over Frederik den 6te i Slutningen af Bogen og gav dem saa en opbyggelig Forklaring over, hvad det vilde sige, at vi i 1807–14 havde denne »uudelige Regent«.

Jeg skal snart gøre Gengæld og lige efter Nyaar sende Dig 2^{den} 10 Del af min Afhandling: »Jøddebatter i Stænderforsamlingerne«, som ieg antager delvis vil være nyt for Dig.

Venlig Hilsen

Din heng. Julius.

1023. Til *Georg Brandes*.

15

8/1 18.

Kære Professor Brandes.

De vil imorgen have i Deres Hjem Statistisk Aarvog, der er udkommet i disse Dage, og paa hvis Sider 156–58 De vil finde overordentlig fyldige Oplysninger om Lønnen her i Landet for Tyende 20 og Daglejere i Landbruget, for faglærte og ufaglærte Arbejdere i Haandværk og Industri, for Handels- og Kontormedhjælperne samt for kvindeligt Tyende i Byerne.

De vil endvidere faa et »Fortryk« af en Oversigt om Embeds- og Bestillingsmænds Lønninger her i Landet, hvilket alt efter min 25 Anmodning sendes Dem fra Statistisk Departement, og som jeg haaber skal være fyldestgørende for Dem for Danmarks Vedkommende.

For Tyskland foreligger intet tilsvarende, og jeg kan heller ikke give Dem spredte Tal, der blot paa nogen Maade er normgivende. 30 Et enkelt Tal, som jeg netop nu har faaet at vide, skal jeg af Kuriositetshensyn meddele Dem. En Smedesvend hos Krupp faar 1000 Mk. i Maanedsløn, hvoraf 600 Mk. betaales for hans Bolig paa det Kruppske Etablissement. I det hele er (nu under Krigen) Arbejderne ikke de ringest stillede, dels paa Grund af høje Lønninger, 35 dels paa Grund af Rationeringstillæg til »Sværarbejderne«. Det er

i Tyskland som overalt den lille Middelstand og de *faste* Lønningsfolk og Rentenydere, det gaar ud over.

De for Danmark foreliggende Oplysninger vedrører baade Fred og Krig for Arbejdernes Vedkommende, saaledes som De vil se af
5 Aarbogen.

Med Ønske om et godt Aar.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

1024. Fra *Julius Salomon*.

10 Platanvej 10, Den 13 Januar 1918.

Kære Marcus.

Jeg har betænkt mig noget længe paa et Svar paa Dit Brev, fordi
jeg nødig vilde have en Kontrovers ud af det. Jeg miskender ikke,
at det ikke har været Din Mening at gaa aggressivt til Værks, selv
15 har ieg altid været en udpræget Tilhænger af fri Diskussion paa
ethvert aandeligt Omraade og kan selvfølgelig ikke have noget
imod, at Du har en anden Mening end min. Men der var dog et
og andet i Dine Udtryk, som ikke rigtig smagte mig og det vil ieg
da hellere sige Dig lige ud skønt ieg tilstaaer, at ieg — mod Sæd-
20 vane — ikke er aldeles klar over Din Mening.

Du synes at forudsætte, at der hos mig som den religionsløse
Jøde skulde være opkommet et jødisk-nationalistisk Følelsesliv,
som skulde føre til, at ieg i Modsætning til Dig, der kun har ét
Fædreland: Danmark, tillige skulde have — det maa ieg antage er
25 Tanken — zionistiske Anfægtelser. Jeg skulde da, atter i Modsæt-
ning til Dig, maatte beklage, at min Hustru er født Kristen, mine
Sønner uden Trosbekendelse og mine Børnebørn døbte. Men paa
den anden Side skulde denne Følelse dog være saa svag, at ieg
skulde behandle Jødedommen — vore Fædres Et og Alt — som
30 Musæum og ovenikøbet under denne Musæumsbehandling have
sluttet en mere eller mindre falsk Alliance med dem, for hvem
Jødedommen ikke er Musæum, men i fuld Vigør og derved bl. A.
have udsat mig for Misforstaaelser til alle Sider. Saaledes omtrent
tager Udviklingen i Dit Brev sig ud for mig.

35 Nu har vi jo ikke i de senere Aar — hvad Forholdene naturligen
har medført — kendt hinanden saa godt som tidligere, og det kan

derfor være, at Du ikke ved saa godt Besked med mig som før. Jeg vil derfor som Symptom paa mine Synsmaader i senere Aar meddele Dig, at i nogle Optegnelser som ieg undertiden, ofte med Aars Mellemrum, nedskriver, ordret findes følgende dateret 14 August 1899, altsaa for 18 Aar siden:

»Jeg har sjelden i mit Liv haft en saa modbydelig Fornemmelse af Tilværelsens Bitterhed som i Dag, da ieg hørte om Attentatet (eller Mordet) paa Dreyfus's Defensor Advokat Labori. At dog Alt, der kommer i Berøring med os stakkels Jøder, i den Grad skal lægges for Had! En lang, lang Lidelseshistorie og saa langt fra endt med det, man kalder Civilisationens Sejr. Frankrig civiliseret! I dette Øjeblik kan man næsten betragte dette Land med dets Retspleje som en Skamplet paa den civiliserede Verden«. I en senere Optegnelse af 2 Januar 1914 hedder det bl. A. om denne Sag: »Min gamle Følelse for Jøderne flammede vældigt op gennem Indignationen over denne Forrykthed, denne Træden al sund Fornuft og lovlige Orden under Fødder, og siden den Tid har ieg i mit stille Sind forsonet mig med Jødedommen i dens forskellige Former NB naar ieg maa faa Lov til at leve udenfor den.«

Dette har ligget paa Bunden af, at ieg imødekom de Henvendelser, der skete til mig om at skrive Mindeskriftet om 1814 og senere om at redigere og skrive i Tidsskriftet. Jeg gik ud fra omtrent samme Tankegang, som Dybdal udtrykte for mig under et Besøg, han fornylig aflagde hos mig: Apologi er godt, men Historie er bedre; det er forstandigt at udgive et saadant Tidsskrift og forstandigt at tage en Mand som Dem, der som alle ved paa dette Punkt staar ganske frit, som Redaktør. Jeg har selvfølgelig forbeholdt mig fuld Ret til at skrive paa min egen Maade og ieg mener, at disse Ting kan gøre Nytte — hvad ieg har Udtalelser nok om — blandt vore ikke jødiske Landsmænd til bedre Forstaaelse af Jøderne og deres Udvikling hertillands. Det har ikke det fjerneste med min danske Fædrelandsfølelse at gøre. Jeg er baade ved Fødsel, Ægteskab og Slægtskabforbindelse med Bønder og Arbejdere altfor nær knyttet til Danmark til nogensinde at glemme den, og Du véd jo bedre end nogen anden, at min Interesse for disse Bønders og Arbejders Sønner og Døtre ikke har været platonisk.

Paa den anden Side forekommer Ordet Musæum mig i denne Forbindelse ganske uretfærdigt; thi hvorfor skulde ieg ikke kunne føle positiv Interesse for mine egne Forfædre, fordi ieg ikke be- kender mig til deres Religion. Skulde ieg af den Grund ikke have
5 Hjerte for de Trængsler, de har gennemgaaet?

Jeg kan anføre Dig et Par Linier, ieg skrev i min Hustrus Eksem- plar af Mindeskiftet for 4 Aar siden:

... [se side 231]

Naar Du om nogle Maaneder læser 3^{die} Del af min Afhandling
10 M. Goldschmidt: En Jøde, tvivler ieg forøvrig ikke om, at Du bedre end gennem Brudstykkerne vil se min Betragtning i sin Helhed.

Jeg haaber ikke, at der i ovenstaaende er Noget, der kan berøre Dig ilde. Det har ikke været Meningen, ieg syntes kun, at ieg efter vort gamle Venskab burde gøre Dig Rede for de Betragtning-
15 ger, der har ligget til Grund for mit Forfatterskab fra de seneste Aar paa dansk-jødisk Histories Omraade.

Med venlig Hilsen og Ønsket om

glædelig Nyaar for Dig og Dine

Din heng.

20

Julius.

1025. Fra *Georg Brandes*.

19 Januar 18

Kære Direktør Rubin

Tillad mig at sige Dem min bedste Tak for Deres store Artig-
25 hed at lade mig tilsende de to store nyttige Arbejder, som jeg nu har tilegnet mig, skønt jeg kun fik Brug for dem til en Snes Lin- jer. Men de sikrede mig imod at gaa i Blinde ved en Sammenlig- ning mellem økonomiske Tilstande i Danmark og Frankrig før Krigen.

30 Med den bedste Hilsen ogsaa til Deres Datter og Svigersøn er jeg Deres hengivne

Georg Brandes

1026. Fra *Harald Westergaard*.

Scherfigsvej 3 Str.

d. 4 Marts 1918

Kjære Ven

Maa jeg ønske Dig tillykke med de 64. Jeg havde en gammel 5
Onkel, der ikke kunde lide at blive mindet om sin Alder, men den
der, som Du eller jeg, har nydt saa megen Lykke i Livet og har saa
meget at virke for, kan taale baade at se frem og tilbage.

Der er en Forening der hedder »Fødselsdagsgaven«, som er paa-
færde, naar man har Fødselsdag med Anmodning om en Gave til 10
et eller andet. Denne Rolle vil jeg gerne overtage. Det hænder vel
ofte, at Du maa rydde ud i Dine Bøger nyt og gammelt, værdifuldt
og ligegyldigt. Statistisk Laboratorium, som Du en Gang skulde
se for at se hvor gode Kaar Statsvidenskabene har — har Brug for
det altsammen. Vi harper det. Dubletter gaar til Studenterne. 15
Resten kommer paa rette Plads; selv Bagateller kan dog gøre Nytte,
naar de anbringes med andet fra samme Kapitel af Nationaløko-
nomien, Historien eller Statistiken.

Endelig vil jeg gerne stille Dig en Opgave. Da Du overtog sta-
tistisk Bureau knækkede Du forskellige Nødder ved at anbringe 20
en *her* og sørge for en anden *der*. Jeg tænker idag paa gamle Zeu-
then, der er ved at blive husvild. Hans Familie er skrumpet ind,
og da han ikke havde Brug for sin store Lejlighed, og ikke syntes,
at han havde Raad til at bo i den, var han letsindig nok til at sige
den op. Nu risikerer han at skulle magasinere sine Møbler og leve 25
paa Rejse. Det kan gaa i Sommer men hvad saa. Da han er en af
Danmarks fineste Mænd, kunde saa Carlsbergfondet ikke indrette
en lille Lejlighed til ham og hans Hustru? Det kunde han ærlig
fortjene. Jeg vèd jo godt, at han faar en Aarpenge, men det ene ude-
lukker jo ikke det andet. 30

Nu har Du altsaa egentlig faaet to Fødselsdagsgaver. Gid Du nu
maa faa den Glæde at klare navnlig den sidste.

Med venligst Hilsen

Din hengivne

Harald Westergaard 35

1027. Til *J. P. Jacobsen*.

16/8 18.

Kære Jacob.

. . . Hvad Birck angaar, anser Folk ham for en Sjover, men der
5 er næppe Tvivl om, at mange synes, det er godt, han har sagt Jøde
til Ballin og gjerne vilde have det samme sagt til Heilbuth etc. Det
er nu en Gang noget, man maa regne med. Friis ringede mig op
for at udtrykke sin Forbitrelse, do. Koefoed, men »Pinstrup« er vel
glad, og selve Regeringen betragter sikkert B. som en halv-allieret,
10 fordi han jævnlig siger Ting, der generer Højre.

Godfar.

1028. Til *J. P. Jacobsen*.

25/8 18.

Kære Jacob.

15 . . .

— Af Avisernes Indhold fremgaar det jo, at Tysklands Stilling
paa de forskellige Omraader stiger i Vanskelighed, men hvad skal
Enden blive. —

Overfor Ballin synes jeg, Lindberg trækker noget i Land; imid-
20 lertid tror jeg, at selve Aksiomet om, at Fortjenesten skal stige
»proportional« er i høj Grad omtvistelig (Svendeløn 10 Kr., Me-
stertilslag 2 Kr., Svindeløn 20 Kr., Mestertilslag 4 Kr. indeholder
noget tilladeligt men kan føre til Urimelighed og Ubluhed); i hvert
Fald er paa en almen Forbrugsartikel Konjunkturerne fuldt udnyt-
25 tede, medens en ledende Mand og Patriot netop her kunde have
holdt lidt igen. — Hvordan ender det i og udenfor Danmark socialt?

. . .

Godfar.

1029. Fra *Carl Ussing*.

30

[august 1918]

Kære Rubin!

Tak for Brevet! Naar jeg svarer saa prompte er det ikke egenlig
for at give Svar paa Deres sidste Spørgsmaal, nemlig hvad det er
for en Pisk, der snurrer Toppen rundt. De Vink, der er givet om,
35 at dette ikke vil blive meddelt, er nemlig saa mange, at det vel

nærmest er taktløst at vedblive at spørge. Derimod ligger det nært at formode Grunden til, at Spørgsmaalet forbliver ubesvaret, nemlig den, at Menneskene, hvis de kendte Sammenhængen, ganske simpelt ikke vilde lade sig snurre rundt men gaa ud af Legen strax. Og dette tillader atter den Slutning, at Mennesket ikke har sit Formaal i sig selv men tjener et andet Formaal, som Mennesket, hvis det fik det at vide, slet ikke vilde sympatisere med. Myggens Formaal er at tjene Svalen til Foder, men hvis den vidste det, vilde den ikke blive tilstrækkelig tyk og tjenlig.

Men Grunden, hvorfor jeg skriver er for at omtale min Hjemkomstdag. Jeg skal være d. 3^{die} Morgen til et Møde i den midlertidige kommunale Laanekasse, hvor jeg keder mig for mange Penge. Men hvis der ikke er særlig Bud efter mig, vilde jeg gerne vente med at komme hjem til d. 2 Sept. om Aftenen. Det bliver kun en Mandag af September, jeg bemægtiger mig. Jeg har siddet og skrevet Betænkning til Arbejdsløshedskommissionen og min Datter vilde gerne have mig med paa en lille Cycletur. Altsaa bliver man meget bedrøvet, hvis jeg først kommer som antydet?

Min Svigerdatter, som De spørger om, synes at have det glimrende, hun strutter og er i den 7de Himmel over at skulle giftes d. 13 September. Og Alf er i lige Grad henrykt, altsaa er jeg forberedt paa det værste. Jo mere jeg føler deres Lykke jo mere føler jeg Vulkanen under os, og jeg finder det i Virkeligheden ikke sandsynligt, at de faar Bryllup d. 13de, selv om De som Statistiker ikke vilde regne med den Chance. Hils Embedsbrødrene

Deres heng.

C. Ussing

1030. Til J. P. Jacobsen.

7/9 18

Kære Jacob.

...

I »Berlingske Tidende« har Poul Drachmann indledet en meget kraftig Kampagne mod Birck, og atter undres man over, hvor meget flinkere man synes en Mand er, naar han siger »det rigtige« (jfr. »Fantasterne«). I »Politiken« har jeg skrevet en lille Artikel (med Trykfejl) om, at Minoriteter ikke behøver at respektere Ma-

joriteter, naar disse stemmer for Lovbrud: d.v.s. at Bagersvendene bliver ikke »Skruebrækkere« ved, selv som Minoritet, at gaa i Arbejde. — I Banken er intet nyt . . .

Godfar.

5 **1031.** Fra *Meyer Davidsen*.

Paris le 5 Octobre [1918]

Kære Marcus.

. . .

Altsaa i det Hele og Store er Situationen den at jeg ved mine forskellige Opfindelser har tjent Penge nok til at jeg kan trække mig tilbage og tilbringe en pekuniært set, sorgfri Alderdom. Men jeg hverken gider det og føler det som alt sagt som min Pligt at fortsætte til det Almenes Bedste.

Jeg skal derfor komme ind paa mine forskellige Projekter og vilde det glæde mig om Du foreløbig vilde være min Mellemand i København. Du opfatter jo G. L. saa hurtigt at jeg kan skrive saa lidt som muligt.

1° Her bliver efter Krigen megen Brug for gode unge Ingeniører. Jeg vil derfor gerne have at flinke unge Polyteknikere uddanne sig *praktisk* specielt i Tyskland i et Aarstid eller 2 for at komme godt ind i forskellig Fabrikvirksomhed. Jærn- og Staalfabrikation, Spinderier, Støberier, kemisk Industri etc. etc. Jeg vilde til det Øjemed foreløbig stille 5000 Kr. til Hannovers Disposition (f. Ex. 5 Portioner à Kr. 1000 eller 10 à 500), de skal ikke studere, men arbejde og blive betalt for deres Arbejde og min Hjælp skulde nærmest være til Rejse og Ophold indtil de finder passende Stillingen.

De skulde sende maanedlige Rapporter til den af Lærerne ved PL, hvis Specialfag de arbejde i og et Ord hvert Kvartal til mig for at jeg kan jugere om deres senere Brug hernede. Vil Du tale med Hannover om det — indlagt 1 Anvisning til ham. Dette er naturligtvis kun en Ébauche, Hannover er fuldstændig frit stillet til at uddele Hjælpen — men ingensomhelst Reklame, Offentliggørelse el. l. — Jeg har længe selv villet skrive til ham derom — men det blev stadig ikke til noget.

. . .

Meyer

1032. Til *Aage Friis*.

29/11 18.

Kære Friis.

Jeg vilde anse det for heldigt — d.e. til alle Sider formaalstjenligt
— om en Erklæring af omtrent omstaaende Art fremkom fra Hans- 5
sen-Nørremølles Side. Den er, som De ser, yderst fredsommelig.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

1033. Fra *M. Mackeprang*.

Rahbeksallé 32 5/12 18. 10

Hr. Nationalbankdirektør Rubin!

Maa jeg have Lov til at sige Dem, at jeg er meget ked af, hvad
der er kommen os imellem samt beklage det der skete, hvorved jeg
mod bedre Vidende kom til at krænke en Mand, for hvem jeg ellers
paa saa mange Maader nærer stor Respekt. 15

Deres ærbødige

M. Mackeprang

1034. Til *Alexander Foss*.

d. 23/12 1918.

Højstærede Hr. Ingeniør Foss. 20

Da jeg førstkommende Onsdag til Fredag er bortrejst, tillader
jeg mig allerede nu at meddele Dem, at jeg anser det for rettest at
udtræde af den Komité, der er dannet vedrørende det skandinavi-
ske Samarbejde m. v., og som jeg hører, om kort Tid genoptager
sine Møder. 25

Nogen positiv Nytte gør jeg jo nemlig ikke i Komiteen, ikke hel-
ler repræsenterer jeg noget politisk Parti i Ordets egentlige For-
stand, da jeg ikke er og aldrig har været aktiv Politiker. Jeg véd da
ikke, hvorfor jeg skal sidde og forhandle om meget betydningsfulde
fædrelandske Spørgsmaal i en Komité, forestaaet af en Mand, der 30
Dag efter Dag, Uge ud og Uge ind, lader mig frakende medbor-
gerlige Rettigheder ved Drøftelsen af fædrelandske Livssager.

Jeg sigter naturligvis til Artiklerne til og om mig i Bladet »Kø-
benhavn«. Dets Pjæt om de — frit opfundne — Kongresser eller

Kommissioner, jeg skulde være udset til Medlem af, interesserer mig lidet, dets øvrige indsendte eller redaktionelle Artikler kan forsaa vidt ogsaa være mig ligegyldige, som jeg ikke kan indse, hvad Skade de skulde gøre mig, endsige at jeg skulde have mærket noget til saadan Skade. Men den skidenagtige Façon og den slyngelagtige Tendens forandres jo ikke herved.

Vel véd jeg, at Formanden for det Selskab, der ejer et Blad, meget langtfra er ansvarlig for alt, hvad der staar i Bladet. Redaktionen har Ansvaret. Men ligesom Bladet naturligvis maa følge sine Ejerers politiske Retning — dertil er det jo med Hud og Haar bleven købt —, saaledes kan det ikke antages, at en væsentlig Del af dets daglige Indhold skulde være en systematisk Forfølgelse af en Mand, hvis det var Ejerne eller deres Hovedrepræsentant imod.

I hvert Fald er dette Almenhedens Synspunkt, og det er da altfor forargeligt og altfor meget under personlig Værdighed — naar ikke Modhensyn af den vægtigste Art gør det nødvendigt — frivilligt at mødes til fædrelandsk Samarbejde. Jeg kan umuligt tro andet, end at det ogsaa er Deres Opfattelse, og at De derfor endog med Tilfredshed ser mig træde ud af ovennævnte Komité. Hvis dette, hvad jeg tør antage, er rigtigt, skulde Sekretæren altsaa have Ordre til ikke at sende mig Tilsigelse til Komitéens næste Møde.

Ærbødigst

Marcus Rubin.

1035. Fra *Alexander Foss*.

25 Antoinettevej 2

København D. 25/12 18

Herr Nationalbankdirecteur Rubin.

Til Svar paa Deres den 24 ds. modtagne Skrivelse tillader jeg mig at udtale følgende:

30 Mit Forhold til »København« har jeg — omend kortelig — gjort offentlig Rede for. Bladet ejes af et Aktieselskab, i hvilket jeg i sin Tid, *efter* Bladets Salg til dette, er indtraadt som Aktionær for en Part af Aktiekapitalen, af hvilken jeg *ikke* ejer Majoriteten. Jeg er ikke Medlem af Bestyrelsen, altsaa heller ikke dens Formand, 35 saaledes som antaget af Dem. Ved Salget forbeholdt den tidligere

Ejer sig at redigere Bladet selvstændigt og Aktieselskabet er i saa Henseende bundet ved den ved Salget oprettede Kontrakt.

Jeg kan, efter Situationen, forvente, at Bladet ikke modarbejder det konservative Parti, men jeg kan iøvrigt ikke blande mig i Redaktionen og har ej heller nogen Myndighed dertil. Naar De derfor 5
gør mig ansvarlig for »Københavns« Indhold, trods min offentlige Protest derimod, følger De forsaavidt den Vej, som det radikale Hovedorgan »Politiken« har anvist, trods Bladets sikkert nøje Kendskab til de virkelige Forhold.

De føler Dem brøsthøden over Angreb i Anledning af Deres 10
Forhold til en enkelt betydningsfuld Sag, i hvilken De føler Dem uretfærdigt behandlet.

Jeg har nogen Grund til at føle mig brøsthøden over systematisk Mistænkeliggørelse i den radikale Presse, specielt »Politiken«. Der-
ved at De slutter Dem dertil og — trods min Protest — uden videre 15
paalægger mig et Ansvar, som jeg ikke har, gør De mig en personlig Uret, som ikke ophæves ved en Udtalelse om, »at det i hvert [Fald] er Almenhedens Synspunkt«.

Hvad nu Deltagelsen i Dannelsen af Foreningen »Norden« an-
gaar, forekommer det mig, at Indbyderlisten indbefatter saa be- 20
tydelige politiske Modsætninger, at Forestillingen om almindelig personlig Samhørighed af sig selv maa være udelukket. Jeg henstiller derfor til Dem at frafalde Deres Tanke om Udtrædelse af Ind-
byderkredsen, en Tanke, der ikke med nogen Ret kan grundes paa
mit Forhold til Angrebene paa Dem. Jeg fører ikke 2 Slags Poli-
tik eller gør 2 Slags Arbejde: *et* offentligt og et andet bag Kouli- 25
serne; de der antage dette om mig, kender mig ikke og jeg afviser Paastanden derom og Anklagen derfor som en Fornærmelse, af hvilken jeg ikke føler mig ramt.

Ærbødigst

30

Alex. Foss

1036. Til *Alexander Foss*.

29/12 18.

Hr. Ingeniør, Landstingsmand Foss.

Hjemkommen træffer jeg Deres Brev af 25. ds., til hvilket jeg
5 skal tillade mig at ytre, at jeg hverken direkte eller indirekte har
nogen Indflydelse paa Ledelsen af »Politiken«, og jeg begriber hel-
ler ikke, hvorfra jeg skulde hente nogen Adkomst dertil. At bringe
»Politiken« ind i nærværende Sag vilde svare til, om jeg i mit Brev
til Dem havde nævnt f. E. »Berlingske Tidende« eller »National-
10 tidende«, hvori De af og til skriver, og med hvis politiske Retning
De i det hele og store samstemmer.

Paa den anden Side har jeg altsaa, fejlagtigt, sat Dem i et nær-
mere Forhold, formelt og reelt, til »København«, end Tilfældet er,
hvilket jeg beder undskyldt, og jeg følger da Deres Henstilling
15 om at blive i Komitéen for »Norden«.

Deres ærbødige

Marcus Rubin.

E.S.

Fredag den 3. er jeg til Generaldir. Koefoeds Datters Bryllup med
20 Overpræsids. Jonquières Søn og kan derfor ikke komme til det Møde,
jeg hører nu er fastsat til nævnte Dag. M.R.

1037. Fra *H. A. Bernhoft*.

Paris Decbr. 1918

25 Kære Hr. Nationalbankdirektør!

De bedste Ønsker om et godt Aar!

Jeg er forbauset over den danske manglende Opfattelse af
Frankrig-Englands Sejr og p. d. a. S. af Tysklands knusende Ne-
derlag, som er rent militært, hvad Tyskerne saa siger. De tiggede
30 om Vaabenstilstand fordi de vilde være blevet tilintetgjorte førend
de var kommet over Rhinen.

Deres hengivne

H. A. Bernhoft.

1038. Fra *P. Lauridsen*.

Kommuneskolen i Husumgade.

d. 4/1 1919.

Hr. Nationalbankdirektør Marcus Rubin!

Med stor Glæde har jeg modtaget Deres venlige Brev og takker 5
Dem af Hjerter for Deres sympatiske Bedømmelse af min sidste
Bog. I min Praksis i hvert Fald hører saadanne uforbeholdne Til-
kendegivelser fra fjernerestaaende Sagkyndige til det sjældne, og
Deres har været mig desmere kær, som De maa se paa dette Af-
snit af vor Historie ud fra andre Forudsætninger end jeg, der har 10
faaet mit Liv bestemt af det skildrede Gennembrud og derfor har
været udsat for at hildes i partiske Synsmaader.

Misstemninger imod mig er jeg forberedt paa saavel med Hen-
syn til Laurids Skau som Kong Chr. VIII.

Hvad den sidste angaar, da savnes endnu i Litteraturen en sag- 15
kyndig Fremstilling af den sjælelige og legemlige Depression eller
Svækkelse, hvorunder han udførte sin Kongegerning, og den ende-
lige Bedømmelse af ham vil sikkert i mangt og meget komme til
at bero herpaa.

Med hjertelig Tak forbliver jeg 20

Deres meget forbundne og ærbødige

P. Lauridsen.

1039. Fra *Julius Salomon*.

Platanvej 10. 5-3-19.

Kære Marcus

25

Til Lykke med Fødselsdagen! Tak for sidst! Gid Aaret maa brin-
ge Dig noget godt og ikke for meget ondt, skønt man jo i vor Al-
der ikke kan vente sig saa overmaade meget.

Jeg fik i Dag tilsendt fra G. Br. en Artikel om Ludvig Geiger,
som forresten er meget pæn, men i hvilken der findes følgende 30
Passus: »Ludvig Geiger var en sprænglærd Mand. Hans Arbejds-
felt var langt mere udstrakt end det kan overskues af en Mand
med mine indskrænkede Kundskaber«.

Min salig Kusine Line Oettinger (Eskild Ø.) plejede at sige: Jeg mener, *ieg* med mine svage Aandsevner!

Venlig Hilsen til Dig og Dine

Din heng.

5

Julius.

1040. Fra *Harald Westergaard*.

5/3 19

Kjære Ven

I denne brogede Verden synes det meste at vakle. Dog kan man
10 ikke rokke ved Datoer og Aarstal, altsaa heller ikke ved femte
Marts 1854. Jeg véd ikke med hvilke Følelser Du ser Dit nye Aar
imøde. *Jeg* kan ikke opgive min gamle Optimisme og haabe, at
den sociale Udvikling, som var i Gang før Krigen og fortsattes
med større Fart efter August 1914, ikke skal blive ødelagt af alle
15 de uklare og umodne Mennesker, som regerer i Verden for Øje-
blikket. Gid det Haab maa bekræfte sig.

Med venligst Hilsen

Din hengivne

Harald Westergaard

20 **1041.** Til *Niels Neergaard*.

Nationalbanken.

15/4 19.

Kære Neergaard.

Det vilde ikke forekomme mig rigtigt, at Direktionen udlaante
25 Dem sin Kopi af Skrivelserne til Repræsentantskabet i Anledning
af den Scene, dette foranstaltede. Jeg synes egentlig, Formanden
af sig selv burde tilstille Dem Skrivelserne, som bestaar af nogle
Linjer fra Winther og nogle udførligere Bemærkninger fra Ussing
og mig. De var høflige, men lod ingen Tvivl tilbage om, at vi
30 fandt Repræsentanternes Fremgangsmaade uberettiget, uforstandig
og usømmelig.

Da vore Bemærkninger havde udcirkuleret, sammenkaldte For-
manden et nyt »lukket Møde« i den Hensigt at conciliere. Dette
lykkedes i nogen Grad. Tilbage bliver jo, at man har afvist en
35 Drøftelse af Realiteten, et bredere Grundlag for Repræsentantska-
bets Sammensætning end det nuværende og en rimeligere Forde-

ling af Overskuddet (samtidig med en Konsolidering af Banken), og at man, mildt talt, har været uhøflig.

I Tidens Løb vil det ganske sikkert blive nødvendigt at gaa til en Reform af Repræsentantskabet, da Opinionen, naar den bliver vaagen, ikke vil finde sig i den nuværende Ordning, men nu forelægger Hage efter Paaske et Forslag om den midlertidige Lovs Forlængelse til Oktrojens Udløb, samtidig med en Ændring i Oktrojen, der sigter til en Konsolidering af Banken. Gaar dette Forslag igennem — hvad det vel nok gør, om end Birck vist er paa Krigsstien —, faar Banken jo indtil videre Ro eller kommer dog foreløbig paa »den sikre Side« med Hensyn til sin Oktroj, forsaavidt man i vor Tid overhovedet kan tale om Sikkerhed. Og det er klart, at jeg fra en Nationalbankdirektørs Standpunkt i en vis Forstand kun kan være fornøjet hermed. Jeg har i hvert Fald gjort min Pligt ved at fremdrage andre Synspunkter overfor Repræsentantskabet og yder nu mit loyale Arbejde overfor, hvad der foreslaas og vedtages.

Hvad den formelle Side af Repr.'s Optræden angaar, vil naturligvis »Scenerne« ikke blive gentaget, allerede af den Grund at man vilde opnaa det modsatte af det tilsigtede: hvad man ønsker hemmeligholdt og lagt til Side vil netop komme ud i det fulde Dagslys. Thi Ussing og jeg accepterer ganske sikkert ikke en anden Gang »fortrolige« Optrin som det forefaldne. Det har vel just ikke været animus injuriandi, kun en latterlig Panik overfor det omsendte Forslag m. v., som har betaget d'Hrr. Olesen, Bülow, Knuth etc. saaledes, at de har tabt Fatningen. Men en anden Gang haaber jeg, de besinder sig i Tide.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

1042. Til Aage Friis.

30

11/6 19.

Kære Friis.

Jeg har opgivet Tanken om at lade medfølgende optage — i Oversættelse — i »Politiken«s Kronik, dels fordi man, med Rette eller Urette, kunde anse det for urigtigt, dels fordi jeg jo vilde foregribe

den allerede foreliggende Oversættelse og Deres Offentliggørelse deraf, hvad jeg ingen Trang føler til.

Men jeg vilde gerne enten direkte eller, gennem Dem, knytte nogle Bemærkninger til Brevet i »Tilskueren«. Dels kunde jeg ønske at meddele, hvordan jeg har faaet Brevet, dels gøre nogle Bemærkninger om Indholdet. Men naar De har læst »mit« Brev og er færdig med Deres Kommentar, kunde vi maaske faa en mundtlig Konference. Der er jo imidlertid ikke megen Tid tilovers, men jeg har kun lidet paa Hjerte og skal kun opholde Sagen 1 Dag efter vor Konference. Ved denne kunde jeg saa faa »Bilaget« tilbage.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

1043. Fra Carl Ussing.

17-7-19

15 Kære Rubin!

Stephensen og jeg takker for det venlige Brev og glæder os over Bulletinen om, at Funktionerne er i Orden og at Badet tilfredsstillende.

Vil De hilse Fabers og sige, at jeg savner Silkeborg og dem og, naar jeg mindes Fruens Skønhed, vakler min olympiske Ro. Ogsaa Madsens vilde jeg gerne blive erindret af.

Min Hustru havde haabet at faa Plads ved Badet omkring den 20de. Hvis Deres Indflydelse derovre ikke kan beskæftige sig med saa smaa Ting, truer det nok med, at hun bliver skuffet.

25 For at give Dem en Luftning fra Banken følgende til Efterretning:

1.) Det italienske Laan er gaaet i sin Moder igen.

2.) Det sønderjydske — »Genforeningslaanet« — tænkes af B[randes] paa 120. Offentlig udbudt af Staten selv. Men han ansaa det for nødvendigt, at de 5 Banker tegnede strax Halvdelen. Vi har haft meget varme Debatter med B. og Glückst., som har arbejdet underhaanden og hemmeligt sammen, og som vilde presse N.B. op til 20 Mill., medens St[ephensen] og jeg holdt paa 10. Gl. anvendte det gamle Trick at melde sig for 20, hvis N.B. gav 20 og ellers gaa ned, og de andre Banker, som vare villige til at tegne 10, 10 og 5

vilde gaa ned, hvis Gl. gik ned fra sine 20. Trods det saaledes arrangerede Pres og Finantsministerens lidt ud over Tilladeligheden gaaende Pression holdt vi paa vore 10 — mere end 10 % af Emissionen vilde jeg ikke gaa — og efter flere Dages Kampstemning gav Gl. sig, saa Tilsagnet er nu 10. 10. 20. 10. 5 og altsaa ikke 5 fuldt den Halvdel, som Br. haabede paa.

3.) Ad Oktrojen: Sagen staar hen, Hage har sagt, at han vilde søge at faa Sagen fremmet før Julis Udløb. Hvis ikke vi faar Sikringsfonden anser vi den Vej for den rationelle at sige: lige saa lidt, som Obligationer paa Tyskland i danske Kroner vilde have 10 Pari-Kurs, ligesaa lidt har Kronevexler det, naar Vexlerne i Virkeligheden repræsenterer faste Laan. Ifølge vor Pligt til at opføre til den »effektive« Værdi, maa vi opføre vore Kronefordringer til mindst 14 Mill. mindre Værdi end Pari.

I Tabs og Vindings-Opgøret er en Part Kursgevinst, denne gaar 15 op med Sterling- og Dollars-kurserne og gaar ned med de tyske Kronekurser.

Paa Balancen nedsættes Vexelfordringerne paa Tyskland, der staar under forskj. Debitorer med 14 000 000 og blandt Kontokuranterne aabnes en Konto for Kursnedskrivning paa udenland- 20 ske Kronefordringer, en Konto, som ikke figurerer i det offentliggjorte Regnskab, hvor alle Kontokurrentens Konti er sammendragte under ét og hvor de 14 Millioner ganske forsvinder. Saadan er vor Plan.

Idet vi haaber paa vore Kollegers Billigelse, hvis de har Tid for 25 at more sig til at billige alvorlige Banksager, er vi desuden haabefulde med Hensyn til deres (specielt Deres) vedvarende Sommerglæde, [fortsættelsen mangler].

[C. Ussing]

1044. Til *A. B. Drachmann.*

30

Thorvaldsensvej 11, 5/10 19.

Kære Drachmann.

Lis er idag paa Salemgaard til den ældste Datters (Nieces) Konfirmation og samtidig til en Slags Afsløring af Mindestenen over hendes Mands Grav paa den nærliggende Sindbjerg Kirkegaard. 35

»Her hviler Dr. phil. J. P. Jacobsen i sine Fædres Jord« har hun ladet indgravere paa Stenen — her hviler i Familiegravstedet denne Ætling af ældgammel jysk Bondeadel, med Jydens Sejghed, med Bondens stærke og jomfruelige Hjerne, med »Adelens« hensyns-
løse Selvfølelse (ja Individualisme!) og Mod, med dyb Clanfølelse og Kærlighed til Jord og Folk og Fæ omkring ham, med Sjæle-
adlens instinktive Evne til Skælnen mellem ægte og uægte og med dens uselviske Evne til helt og fuldt at give sit redelige Sind, sit Hjerte og al sin fine og inderlige Ømhed til dem, han personligst
10 var knyttet til.

Ak, han er borte! Men jeg takker Dem, fordi De har været med til at riste en Rune over ham. Deres Kronik gør ham megen Ære, men jeg synes ogsaa, den gør Dem megen Ære: den er saa fast skrevet, saa gennemarbejdet, saa intens i sin Forstaaelse, ja saa
15 consangvin i sin Sympati for baade Forskningens og Forskerens Ærlighed og Styrke. Jeg ikke blot takker Dem, men jeg er fuld af Beundring over, hvad De har skrevet —; maaske er jeg hildet, fordi det drejer sig om min Svigersøn, men paa den anden Side kendte jeg ham jo saa godt, og derfor har jeg nogen Ret til at sige med en
20 vis Vægt, at Deres Analyse er rigtig, og den er udmærket!

De véd ikke, hvor jeg følte mig ringe overfor ham — i alle Henseender. Men dette skal jo ikke handle om mig, ihvorvel Deres Artikel har sat saa mange personlige Strænge hos mig i Bevægelse. Jeg vil kun føje til, at jeg godt véd, jeg paa Aandsomraadet var mere
25 veltalende end han, der offentlig kun var tung og faamælt, men det lette Kavalleri har altid redet hurtigere end det svære, han hørte til de jyske Dragoner!

Dette »Jyskeri og andet Bagstræb« skal dog ikke være mit sidste Ord —, véd De af, at han i »Quartier latin« kaldtes »tête de
30 Christ«, og at han talte et henrivende fint og fornemt fransk? Det er i Sandhed svært at opløse et Menneske i dets Elementer og finde ud af, hvorfra og hvorfor. Det er dette, han helst vilde lade Digtterne om (jeg er her enig med ham og har engang netop skrevet det samme —, men naturligvis ikke handlet derefter).

35 . . .

Niels Møller udsender, hvad der foreligger af 3^{die} Del af »Ma-

nes«, vistnok med en kort Indledning. Han giver ogsaa Fru Ada Adler et Svar i »Hist. Tidsskrift«.

— Se, J. P. J. døde 49 Aar gl. efter 3 Gange at være vraget som Prof. ved Universitetet (og end ikke en passant være nævnet som Kandidat til Vidensk. Selskab). Naar jeg tænker paa, hvem der 5 blev foretrukket, blues jeg. Men mit Familieforhold hindrede mig jo i aktiv Optræden, og Sagen er maaske ogsaa i sin Orden. Han var jo ikke let at rubricere, hans Format passede ikke til Hylderne, hverken bogstaveligt eller figurligt, og rimeligvis gaar det altid og overalt paa samme Maade, som det er gaaet med ham. Han nød jo 10 endda en Del Anerkendelse, var ikke og følte sig visselig ikke som Martyr og havde jo Lykke paa saare væsentlige Omraader.

Alligevel, videre stolte kan vi ikke være af dansk officiel Videnskabs Stilling overfor ham og hans Arbejder. Det har i sin Tid 15 naget mig en Del —, men mig mere end ham: det viste bl. meget andet Forskellen imellem os!

Endnu engang hjertelig Tak

fra Deres hengivne

Marcus Rubin.

1045. Fra *H. Bøgedal*.

20

Fyns Tidende

Redaktionen.

Odense, den 10/10 1919.

Hr. Nationalbankdirektør Marcus Rubin!

Hermed et Eksemplar af Fyns Tidende, hvori er optaget det væ- 25 sentligste af Deres i Berlingeren givne Oplysninger ang. Afhandlingen i Preuss. Jahrbücher 1911. Jeg vil ikke undlade samtidig at meddele, at den af Professor, Dr. Aage Friis fremsatte Udtalelse paa Mødet i Studenterforeningen d. 23. Novbr. i Fjor refereredes i Fyns Tid. for 25. Novbr. 30

Ærbødigst

H. Bøgedal.

1046. Fra *Nina Bang*.

Livjærggade 15 Ø 10/11 19

Hr. Direktør Rubin!

Efter Løfte sender jeg den udkastede Plan.

5

Neptunfondet

Dansk Skibsfarts videnskabelige Fond
(skænket det kgl. danske Vidensk. Selsk.)
til Minde om Verdenskrigens Afslutning
og til Fremme af

10

samfærdselstekniske og samfærdselshist. Stud.

Ved samf.hist. Studier forstaas Indsamling og Udgivelse af Materiale, Udarbejdelse og Udgivelse paa eet eller flere Sprog af Skrifter (Fremstillinger) vedrørende Skibsfartens, Handelens og Handelsvejenes, Opdagelsers, Koloniseringernes, Folkevandringer og
15 det almene Samkvems Historie samt af disse og dermed forbundne økonomiske Faktorerens Indflydelse paa den almindelige politiske, sociale og aandelige Historie.

De Materiale-Samlinger, der tilvejebringes ved Fondets Midler, tilhører Rigsarkivet i Kbhvn., for at dette kan blive et Centralsted
20 for samfærdselshistoriske Studier.

Saaledes var det altsaa tænkt.

Med venlig Hilsen

Deres meget forbundne

Nina Bang

25 1047. Fra *V. Falbe Hansen*.

16-12-19

Kjære Direktør Rubin!

Jeg var forleden Dag i Nationalbanken for at hilse paa Dem men var ikke saa heldig at træffe Dem. Derfor kun et Par Ord for
30 at sige Dem, at jeg vilde tillade mig at give Dem som Nationalbankdirektør et Raad nemlig at *virke for*, at Discontoen efter Nytaar sættes op, om ogsaa kun 1 % — helst lidt mere. Jeg ser, at Manges Interesser staar imod det, og at det kan medføre Farer og Forstyrrelser; men det forekommer mig, at Situationen som Helhed

kræver det, og jeg kan som gammel Nationaløkonom ikke vel undlade at udtale min Mening derom.

Deres hengivne

V. Falbe Hansen

1048. Til *Kr. Erslev*.

5

30/12 19.

Kære Ven.

Nu er jeg færdig med »Bernstorfferne«. Naar jeg ingen Anmeldelse vil skrive, er det simpelthen, fordi jeg mangler Kompetence dertil. Selv om jeg vilde genlæse 1ste Del, dernæst Holm, Vedel, 10 Koch m. fl., vilde jeg ikke naa til en saadan Intimitet med Emnet, at det berettigede mig til en offentlig Anmeldelse. Jeg skulde forresten saa ogsaa paany gennemlæse de Bernstorffske Breve og meget andet.

Derimod vil jeg til Dig privat gøre nogle *litterære* Bemærkninger. 15 Jeg anser Skriftet for fuldt egnet til »Indtrædelsesskrift« til »Akademiet«, hvortil Vedkommende i Forvejen er berettiget til at møde op som Kandidat. Derfor vil jeg gerne være med som Proponent. Men jeg anser ikke Skriftet for en videnskabelig Bedrift, og idet jeg motiverer dette, bliver mine Udtalelser altsaa kritiske, 20 derfor ingen virkelig Vurdering, da det meget gode, som er at sige, i det væsentlige udelades.

Naar man tager de seneste Aars større historiske danske Arbejder, finder man som objektiv Mangel, at Neergaards Værk, indenfor sin Ramme, var en Totalitet, hvor meget maatte med vidtløftigt, 25 fordi der forud laa saa faa Monografier; Friis' Arbejde er en Art Monografi efter en forudgaaende »Totalitet«. Idealet er: forudgaaende Monografier og derefter Totaliteten. — At omtale F.'s Arbejde, d. e. anden Del, alene gør af den Grund i sig selv Uret imod ham, at det jo kun er et Brudstykke, det maa ses i Forbindelse med 30 første Del og med de følgende. Men først og sidst maa det jo ses i Forbindelse med det, han forudsætter som bekendt — Holm etc.

Derved bliver det hele saa ulige. Dette gaar lige til Enkeltheder. Er der en, iøvrigt ret ligegyldig Person eller Sag, som hidtil har været lidet belyst, bliver Skildringen bred, medens »Ekskurser« 35 her kunde have været paa sin Plads, medens meget betydende For-

hold kun summarisk behandles. Idet dernæst Skildringen særlig knytter sig til Bernstorfferne, flyver man fra det ene til det andet, f. E. fra Kærlighedshistorien m. m. til Landboreformen. Jeg ser godt, at de skal forbindes bl. a. ved den religiøse Grundfølelse, der 5 gør sig gældende ved begge. Men Struensee var ikke religiøs, og Oplysningstidens Reformvenner som Helhed var det jo heller ikke. Der bliver altsaa noget haltende deri.

Endelig maa jeg fremhæve, at Skriftet for lidet sætter Tanker i Bevægelse, man mærker ingen iderig Mand bagved, ingen 10 »Klo, der viser Løven«. Heller ikke nogen lærd Mand. Det er ganske øjensynligt, at hvad enten der tales om Merkantilisme og Fysio-kratisme eller om Barok og Louis seize, er det Sagkundskab paa anden Haand. Hos de store Historikere er sligt anderledes.

Dog, ihvorvel jeg har sagt, at jeg kun vil »tale ondt« om Bogen 15 i disse Linjer — hvortil jeg kunde føje stilistiske Indvendinger og Bemærkninger om Gentagelser, Bredde etc. —, vil jeg dog ikke slutte uden at sige det oprigtigt mente gode, jeg mener der er at sige. Det er en redelig Bog, uden Svulst, uden Besmykkelse og uden Fordrejning. Det er dernæst en Bog, som giver — og mere lover 20 den egentlig ikke — vægtige *Bidrag* til Tidens politiske og kulturelle Historie. Den er mosaik-agtig, en Række Essays, men baade enkeltvis og tilsammentagne hjælper de en til god Forstaaelse af hin Tids ledende Kræfter, af Bernstorfferne og deres nærmeste Venner og Medarbejdere personlig, og af de Gøremaal, som der 25 paahvilede dem, eller de paatog sig, samt Baggrunden for disse Gøremaal.

Jeg vilde ikke undvære de to Bind »Bernstorffer« (og deres Fortsættelse) i dansk Historie, og jeg tror, der hyppigt vil gribes tilbage til Værket; men jeg kan ikke komme fra, at det er et mere 30 betydende end betydeligt Arbejde.

Din

Marcus R.

1049. Til *Erik Skram*.

6/1 [20]

Kære Ven.

Tak for Din lille, men vægtige Artikel. Det morede mig at se, at ligesom Din Penneføring stadig er den lige og stærke Skrift, saa- 5
ledes er Indholdet stadig ligetil og kraftigt, et fint og lødigt Dansk.

Du faar sagt, hvad Du vil —, men ak! hvad nytter det. Vi har altid haft Pech med Slesvig. Hvis Freden var kommet for et Aar siden, havde Sindene været glade ved at faa, hvad dansk er, og ogsaa de økonomiske Forhold (Valutaen) havde været til at klare. 10
Nu frembyder det sidste næsten uovervindelige Vanskeligheder, og hvad Grænsen angaar, faar vi enten Mellemslesvig med fremtidige uhyre Bekymringer — hvis ikke værre —, eller vi faar det ikke, og da vil der være en evig Beklagelse over, hvad vi kunde have faaet, og Ledet fremdeles være »af Lave«. 15

Naa, men tilbage til Din Artikel. Den er Dig i enhver Henseende til Ære, politisk og æstetisk, og jeg takker Dig for den realiter og personligt.

Med venlig Hilsen til Din Hustru og med Ønske om et godt 20
1920,

Din hengivne
Marcus Rubin.

1050. Til *Eli Heckscher*.

Kbhvn. 6/3 20.

Kære Eli.

25

Tak for Din Afhandling. Den er skrevet ud fra en Lærdom og en Tankeenergi, som er forbløffende, og dens Pryd er, at den præsenterer sig saa »selvfølgelig«, som ethvert gennemtænkt og gen-
nemenarbejdet Problem præsenterer sig — naar det er løst. Men én
Lettelse har Du haft: Krigsaarene. De har i, hvad de umiddelbart 30
har frembudt, i Regeringsdekreter, i Oppositionen imod disse, i de
aabenlyse Konsekvenser af alle Arter af Systemer og disses Kryds-
ning været et uvurderligt Hjælpemiddel til at forstaa ikke blot selve
det, der foregik i Fortiden, men ogsaa Tingenes egne og Menne-
skenes Motiver og Logik. Og vi er jo langt fra færdige: naar i 35
disse Dage et dansk Lovforslag vil hæmme Indførslen af Luksus-

varer for at skaffe os Penge nok til Kul etc., og man samtidig paa-tænker Forholdsregler for at forebygge, at den derved opstaaede relative Mangel paa visse Varer skal skabe opskruede Priser, da mødes forskellige Tidens Politik og Modsætninger.

5 Din Redegørelse for, at det til syvende og sidst er Frygt for »Arbejdsløshed«, der bliver det centrale Motiv i »Merkantilismen« er fortræffelig; næst efter det urmenneskelige i Forsørgelsespoli-
tiken, Frygten for Varemangel, staar med fuld Ret Frygten for
Mangel paa Arbejde, og ingen af Delene er jo vor Tid naaet ud
10 over. Økonomisk Politik er som al ansvarlig menneskelig Virksom-
hed at styre, ikke efter en af Siderne, men efter Diagonalen i
Kræfternes Parallelogram.

Ganske enkelte Enkeltheder vil jeg fremhæve. Stapelpolitik er
jo i Virkeligheden kun at skyde et nyt Led ind imellem Producen-
15 ten og dennes Varesælger paa den ene Side og Konsumenten og
dennes Vareforsyner paa den anden Side. Den er altsaa, efter sin
Ide, ikke noget nyt, og den vil ikke let kunne paabegyndes og ikke
let i Længden kunne holdes, uden det nye Led har en naturlig
Oprindelse og Aarsag. Men dette givet, kan Kunst og Magt selv-
20 følgelig virke skærpende, ja karrikerende.

En dansk Forfatter vilde rimeligvis en passant have mindet om,
hvad Enevoldskongerne gjorde for at faa København gjort til
Stapelplads, til Ugunst for de øvrige Byer (Sukkerhandel, Kredit-
oplagsrettigheder m. v.). Dette kunde dog ikke være gennemført
25 uden Københavns naturlige Betingelser. Imidlertid spillede det
ogsaa en Rolle, at de københavnske Monopoler lettede Skattekon-
trollen. Morsomt nok var man, da Toldloven af 1908 var under
Forberedelse, ifærd med at skabe »Stapelpladser« for Tobaksind-
førsel, da man paa tænkte en Tobak-Værdibeskatning og ansaa denne
30 for saa svær, at Toldpersonalet Landet over ikke kunde magte den.
Vilde man om 500 Aar, hvis Sagen var bleven gennemført, have
forstaaet Motivet?

Du har i det hele Ret i Fremhævelsen af det fiskale Synspunkt i
Afgifter paa Eksporten. Har mon ikke i saa Henseende et halvt be-
35 vidst, halvt ubevidst Moment spillet ind: at Eksporten mere end

Importen var det »usædvanlige«, paa færre Hænder, med færre Varer, i det hele lettere at ramme? Se nutildags. Enhver lidt større »shopkeeper« indfører mange af sine Varer fra Udlandet, han gør sig dog ikke til af »at handle paa Udlandet«, men Eksporten er de færres Sag, de storhandle[n]des, og hvor faa Varearter udføres 5 ikke fra f. E. Sverig og Danmark i Forhold til dem, der indføres. — Naturligvis maa ingen direkte Sammenligning ske med Fortiden; det hele er blot et Tankeindfald, fremkaldt ved at finde et finansielt (naturligvis ikke et forsørgelsesmæssigt; der er Sagen klar) Motiv til Forskellen mellem Imports og Eksports Beskatning. 10

— Altsaa tak for Din udmærkede Bog. Den har været mig en Forfriskning, midt imellem Møder, Betænkninger, Overvejelser og vidtrækkende Beslutninger. Naa, laboro, ergo sum.

...

Hernede er alt ellers privat vel; offentligt er der jo adskilligt at 15 bemærke, i første Række staar jo Spørgsmaalet om Flensborg, men der er unægtelig forskelligt andet —, nok til flere Ark, som jeg ikke vil begynde paa. Tak og mange Hilsener fra

Din hengivne

Onkel Marcus. 20

1051. Fra *Harald Westergaard*.
Scherfigsvej 3 Str.

6/3 20

Kjære Ven

...

Hvad Valutaspørgsmaalet angaar, da forekommer det mig ofte at Ussing har Ret i hvad han har sagt i en anden Anledning, at Nationaløkonomerne taler hen over Hovederne paa Folk. Jeg troer at »Inflationen« er uundgaaelig; den hidrører ganske naturlig fra at alles Haand er imod alle for at faa mere Købeevne. Hvis Kro- 30 nen atter naaer op paa Højde med Sterling, vil da Arbejdslønnen gaa ned? Jeg er taknemlig over at jeg ikke sidder i noget Valuta-raad

Med venligst Hilsen

Din hengivne

Harald Westergaard 35

1052. Fra Isidor Heckscher.

Stockholm 14/3 20.

Kære Ven!

...

5 Eli lod mig ogsaa læse Dine smigrende Udtalelser om hans sidste større Tidsskriftsbidrag — et af de mange Arbejder fra hans Haand, som i denne Tid har set Lyset og som det hidtil kun meget ufuldstændigt er lykkedes mig at komme igennem — og det forekommer ogsaa mig, at hans litterære Produktion som Helhed har

10 store Fortjenester. I disse Dage har han imidlertid gjort sig noget impopulær ved sin kraftige Aktion imod Rigsbankens Seddelpolitik. I Realiteten deler jeg — som Du husker — de svenske Nationaløkonomers Syn paa Diskontopolitiken og føler mig lidet tilfreds-

15 Kristiania. Efter mit Skøn indeholder ikke blot de skandinaviske Centralbankers, men saa at sige alle ledende Centralbankers Politik i Krigsperioden en Forvanskning af Kapitalens Værdi: man har undladt at lade den Kendsgerning komme til sin Ret, at der, naar en umaadelig Del af den faste og løse Kapital er ødelagt, nødven-

20 digvis maa tilkomme de tilbagestaaende Rester en væsentligt forøget Værdi, og dette Hensyn burde for længe siden være udtrykt i en kraftig Renteskærpelse, selv med Fare for de mindre Laanesøgere. Men nu staar Sagen saaledes, at man maaske slet ikke *kan* redressere Fejlen. Elis kraftige Appel til det private Vindingsmoment som Modvægt mod en uheldig Guldpolitik — man huske, at

25 det var Sverig, som selv tog Initiativet til at lukke Guldet ude som internationalt Betalingsmiddel — forekommer mig ligesom andre usmagelig og vil formodentlig ogsaa blive afpareret ved et Forbud mod Guldudvexling. Han har sikkert her ligesom altid ladet sig lede

30 af de bedste Motiver; men nogen Nytte har han vistnok ikke i dette Tilfælde gjort ud over den, at Tidspunktet for »Guldspærringen« er blevet fremskyndet.

At være Centralbankleder under slige Forhold er næppe mis-

undelsesværdigt. Et stort Ansvar og faa Midler til at komme over Vanskelighederne!

Med hjertelig Hilsen

Din hengivne

Isidor H. 5

1053. Fra *Meyer Davidsen*.

Marseille d. 15. Marts 1920

Kære M.

. . . Forretningen gaar iøvrigt over al Forventning godt, for Tiden har jeg over 3 Millions francs i Ordre og det er egentlig vanskeligere at effektuere Ordrene end at faa dem. Mærkelige Tider alligevel, jeg saa igaar et Tilbud fra Krupp paa en Cementfabrik hernede, den var paa 24 Millioner Mark — i Betragtning af Markkursen intet overdrevent — men det er dog kuriøst at sé — før Krigen var det knapt $\frac{1}{2}$ Million Mk.! 15

Og saa lidt Geschäfft: Jeg er begyndt at importere fra Danmark Støvlehæle i Træ, som sér ud til at kunne blive en pæn Forretning (ogsaa morsomt at de elegante Hæle som Pariserinderne promenere paa Boulevardeerne blive lavede i en lille Stationsby paa Fyn!). Jeg betaler jo Fabrikanten i Danske Kroner og bliver selv betalt i franske francs . . . 20

Bedste Hilsner

fra din hengivne

Meyer

1054. Fra *Eli Heckscher*.

25

Stockholm VA. den 21. Mars 1920.

Käre Onkel Marcus.

Jag förstår ej, hur jag kunnat lämnat Ditt brev obesvaradt i fjorton dagar. Att detta är så långt som möjligt ifrån att bero på otacksamhet för dess innehåll, förstår Du säkert, men det är illa nog i alla fall. Av hvad jag hört med anledning av den uppsats Du kommenterar, är det intet som beredt mig tillnärmelsevis så mycket glädje och hjälp.

Alla Dina synpunkter ha i verkligheten varit mig till nytta. Särskildt skall jag försöka verifiera Din hypotes om exporten som något »ovanligare« än importen; att det är fallet i våra länder för 35

närvarande har Du naturligtvis fullständigt rätt i, och det förefaller mycket sannolikt att så mångenstädes var fallet också i äldre tider. Också Dina reflexioner om arbetslöshetens fundamentala betydelse som motiv för politiken har givit mig åtskilligt att tänka på; det 5 är möjligt att den bör sättas även mer i medelpunkten bland merkantilismens orsaker än som skett.

Hela uppsatsen är en förstudie till den bok om merkantilismen som jag haft i tankarna länge och som väl någon gång skall bli färdig. Det var för dessa studier jag särskildt hade tagit mig ledig- 10 het förra vintern, och åtskillig tid kunde jag ägna däråt, också om många andra frågor trängde sig på mig samtidigt. Under dessa förhållanden gläder det mig naturligtvis dubbelt att ha fått Din kritik på detta stadium, ty det blir då möjligt att tillämpa den vid den slutliga utformningen. En skiss av merkantilismen ingick i min 15 avhandling för licentiatexamen redan 1903, men naturligtvis ter sig mycket, kanske det mesta, annorlunda nu mot då; och som Du säger ha världskrigets lärdomar särskildt varit ovärderliga. Nordiska förhållanden har jag i allmänhet ej velat indraga i behandlingen, för att reservera dem till en särskild framställning. Det är anledningen 20 att jag ej berört den nordiska stapelpolitiken, som i Sverige var särskildt egendomlig, genom en indelning av alla landets städer i »stapelstäder« och »uppstäder«, med utrikes handelns och do sjöfartens koncentrerung till de förra.

I den verksamhet jag utövat under den senaste tiden i fråga om 25 Riksbanken vågar jag ej hoppas på lika stor sympati från Din sida som i fråga om mina historiska arbeten, och jag skall ej besvara Dig med att ens skriva om saken; endast framtiden kan avgöra, hvilkendera tendensen som varit till nytta och hvilken till skada.

Aage Friis lär ha varit i Stockholm på genomresa igår, men jag 30 var bortrest och träffade honom därför ej ens i telefon. Hans son lär ha tagit en utmärkt statsvetenskaplig examen och redan fått anställning i Ministeriet for sønderjydske Anliggender. Det har länge varit på tal, att han skulle komma hit upp och studera hos oss, men nu vet jag ej hur det går.

35 . . .

Liksom Du skulle jag ha mycket att skriva om, i fall statens af-

färer skulle komma på tapeten, men skall avstå därifrån. Förmodligen har Du hört om det nationalekonomiska mötet, som de tre ländernas föreningar enats om att ordna i Stockholm omkring 1 september. Få vi se Dig här uppe då? Adolph Jensen och Dalhoff voro uppe från Kbhvn, Rygg och en av hans underordnade från Kria, men för Danmark har saken nu övertagits av Koefoed och Din systerson Einar Cohn. Langenskiöld, den förra riksbankschefen, är vår ordförande och den som här närmast har hand om saken, men vi äro alla mycket intresserade därav.

Hjärtliga hälsningar från oss alla och än en gång tack från
Din tillgivne
Eli F. Heckscher.

1055. Til *Lis Jacobsen*.

30/4 20.

Kæreste Lis.

15

...

— En af Dagene ventes Ministeriet I. C. Christensen dannet, mange Navne nævnes, men ingen véd noget, da I. C. plejer at gøre slikt enevældigt. De radikale halveredes jo ved Valget (33 til 17) og er sammen med Socialdemokraterne kun ca. 60 (59) mod ca. 80. Men nu har de jo noget at gaa op fra. Iøvrigt er der en utvivlsom konservativ Strømning i Borgerskabet. —

...

Far og Morfar.

1056. Til *N. E. Nørlund*.

Thorvaldsensvej 11³ 25

København V., d. 2/5 20.

Kære Hr. Professor Nørlund.

Hvis jeg turde ulejlige Dem et Øjeblik, skulde det være for at bede Dem gøre mig følgende Tjeneste.

I nogle Bemærkninger, jeg har skrevet om Historieforskning m. m., og som jeg maaske til sin Tid vil offentliggøre, har jeg — foreløbig — affattet følgende Slutningspassus:

»Efter at den franske Astronom Leverrier (samtidig med, men uafhængig af den engelske Astronom Adams) i 1845–46 indgaaende havde sysselsat sig med, hvorfra »Uregelmæssighederne« i 35

Planeten Uranus Bevægelse hidrørte, blev han klar over, at, som allerede tidligere antaget, Ophavet maatte være en hidtil ukendt Planet, og han beregnede tilsidst dennes Plads paa Firmamentet. En Henvendelse, der ogsaa rettedes til Astronomen Galle ved Berlinerobservatoriet, om at søge Planeten ifølge Opgivelsen, medførte, at Planeten (Neptun) Aftenen efter, at Skrivelsen var indgaet, blev observeret paa den Plads, hvor den »skulde være«. Dette anses for en af den astronomiske Videnskabs største Triumfer.

Saadanne Triumfer kan den historiske Videnskab ikke opvise. Himmellegemernes Sted og Gang kan Menneskene »beregne«, Menneskenes egen ikke. Historikerne er ikke Astronomer, end mindre Astrologer, de er kun Historikere.«

Nu vilde jeg altsaa bede Dem sige mig, om de ovenfor summarisk og populært hensatte »astronomiske« Bemærkninger indeholder nogen Dumhed, eller om de til sit Brug kan passere. De skal jo kun være illustrerende en Tankegang, ikke i og for sig af Værdi, og de kan naturligvis ikke i deres Korthed være helt fyldestgørende. Men er der sagt noget urigtigt?

Hvis De gider være ulejliget med at meddele mig et Par Ord herom, vilde jeg være Dem meget taknemmelig.

Deres ærbødige og hengivne

Marcus Rubin.

1057. Fra N. E. Nørlund.

Lund 4/5 1920

25 Kære Herr Direktør Rubin,

Det er mig en Glæde at besvare Deres elskværdige Brev og sige, at man intetsomhelst kan indvende mod Deres Fremstilling af Neptuns Opdagelse.

Man kan naturligvis strides om, hvorvidt dette kan kaldes en Triumf, som dog blot er en logisk Konsekvens af Newtons Lov. Efter min Mening bestaar Astronomiens største Fortjeneste i at den paa uigendrivelig Maade har vist os vor egen Lidenhed og al Tings Relativitet. Men desværre nyder denne Forestilling endnu ingen Popularitet.

35 Jeg har forresten engang som ung Student udført en Beregning,

som førte til et lignende Resultat som Leverriers, blot var det Legeme, det drejede sig om, meget større og meget længere borte end Neptun.

Med største Højagtelse

Deres ærbødige og hengivne

5

N. E. Nørlund

1058. Til *Lis Jacobsen*.

5/5 20.

Kæreste Lis.

...

10

Du spørger mig, hvad der »ramler«. Det har jeg glemt; rimeligvis har jeg ment en lille jysk Bank, det er ogsaa sket, men har forresten ikke gjort den Forskrækkelse, man var bange for. Tilstanden er jo iøvrigt vanskelig nok herhjemme, og hvorledes det skal gaa med vor Handelsbalance, er der ingen, der véd eller kan se rimelig Udvej for.

Valgaftenen var jeg hjemme, og da jeg havde faaet Færten af, at de radikale gik Fanden i Vold, gik jeg i Seng. Højre og Venstre er naturligvis glade, men, som altid efter en Sejr, skal man jo nu bruge den! Man kan allerede nu se, der vil blive store Vanskeligheder m.H.t. Slesvig, Valutaen og meget andet, og Venstre kan jo ikke regere uden Højre, der gør store Krav. Nous verrons. Først idag tiltræder jo det ny Ministerium.

Far.

1059. Til *Niels Neergaard*.

25

5/5 20.

Kære Neergaard.

Ihvorvel De jo godt véd, jeg ikke har »stemt« paa Dem, vil jeg dog, som for et Dusin Aar siden, udtale, at jeg mener, det er med den fuldeste Adkomst De overtager Styret, og at Deres Fagministerium kommer til at ligge i udmærkede Hænder. Jeg ønsker Dem hjertelig til Lykke dermed og beklager, ikke paany at kunne have Lov til Samarbejde.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

35

1060. Til *Lis Jacobsen*.

6/5 20.

Kæreste Lis.

...

5 Naturligvis var Valgene en Skuffelse ogsaa — og ikke mindst —
for Socialdemokraterne. De havde jo formelt Fremgang, men der
er ikke Tvivl om, at der er en stærk Modstrømning oppe; men at
den skulde skaffe roligere sociale Forhold tror jeg ikke paa, maaske
tværtimod! I øvrigt véd Du, at efter et Valg falder Folk til Ro,
10 Tingene gaar jo sin Gang, og Ministrene er gammelkendte Navne.
Om det hele bliver meget anderledes, er et stort Spørgsmaal ...

— Jeg talte igaar Aftes med Edv. Brandes. Han sagde, at han be-
fandt sig udmærket i sin Ro, alligevel føler jeg mig ikke fuldt over-
bevist derom. Han var vred paa sine Kolleger, fordi de, imod hans
15 Raad, havde siddet forlænge, men jeg synes ikke, han kan lægge
Medansvaret fra sig. Iøvrigt skal der jo være 3 Valg til i Aar, men
de ændrer næppe noget.

...

Nordslesvig er jo nu kommen for Afgørelse i Paris. Flensborg
20 faar vi ikke, om »Internationalisering« vil der blive intrigeret meget,
men hvordan der skal komme en god Ordning ud deraf — god baade
for Flensborg og for Danmark — er vanskelig at se.

...

Far.

1061. Til *Lis Jacobsen*.

25

9/5 20.

Kæreste Lis.

Det er Søndag Kl. 5 Efterm. Jeg har været flittig i højeste Grad
og er nu færdig med »Mænd og Bøger«, som imorgen eller iover-
morgen gaar til Forlægger og Bogtrykker. Du véd, jeg er litterært
30 altid før min Tid. — Nu gaar jeg til Koefoeds, hvor jeg spiser til
Middag ganske en familie, før de paa Onsdag flytter paa Landet.
Han er jo færdig med at være Minister. Det var en ikke uinteressant
og ikke ansvarsløs Maaned for ham (bl. a. det sønderjyske Spørgs-
maal, Arbejderspørgsmaal etc.). De ultrakonservative var ikke helt

tilfreds med Ministeriet Friis, men jeg synes, de klarede sig godt og pænt i den vanskelige »Forretningsstilling«, de havde . . .

Far.

1062. Til *Lis Jacobsen*.

18/5 20. 5

Kæreste Lis.

. . .

Ved Galathea Rées Begravelse traf jeg Edv. Brandes. Han var i ganske godt Humør, men naturligvis mindre glad ved Valgnederlaget og ved Boycotningen overfor »Politiken« —, naa det gaar jo op og ned, og han er egentlig den, der er kommet bedst fra sit 7 Aars Ministerium. Scavenius bør iøvrigt ikke forglemmes . . .

Far.

1063. Til *Erik Skram*.

9/6 20. 15

Kære Skram!

Tak for Særtrykket, der morede mig saameget mere, som jeg var paa Tilhørerpladsen Tauber-Aftenen (jfr. mine »Erindringer«) og jo i det hele kendte noget til Rummelen derude, da jeg af og til var Afskriver. — Du har Ret i, at man m.H.t. gode Talere mister meget ved ikke at høre det levende Ord (det gælder forresten ikke alle i lige Grad, mange taaler godt at læses), men paa den anden Side kan ringe Folk, baade i Tanke og Tale, præsentere sig ganske net i Rigsdagstidendes redigerede Sprog. Det er en Art Prokrustes Seng, der hugger Hovedet af dem, der rager ud over det middelmaadige, men bringer sidstnævnte i Leje.

Naa, nu gaar Nordlesvig vel i Orden paa rimelig Maade, trods vor Uforstand. — Jeg ønsker Dig og Din Hustru en god Sommer!

Bedste Hilsen

Din 30

Marcus R.

1064. Fra *Lis Jacobsen*.

[Bredhøj, Ulkjær Mark] Tirsdag Aften [6. juli 1920]

Kære Far.

. . . Vi har det brillant her og nyder Sommervejret og Havens Frugter: dejlige Jordbær hver Dag. Idag har vi vadsket Storvadsk.

Vadskekonen, et gammelt halvfjerdsindstyveaarigt Jern, skulde til Valg i Lindved efter endt Daggerning. Hun spurgte mig, om jeg skulde stemme. Jeg sagde hende, at det havde jeg ingen Ret til her. »Men stemmer Fruen, naar De er i København?« Ja, det gjorde jeg.
 5 »Stemmer da alle derovre, ogsaa saadanne rigtige Herskabsfolk?« — Hendes Opfattelse var jo noget langt fra Begrebet privilegeret Stemmeret, selv om den tilgrundliggende Fornemmelse var den samme. Jeg synes det var meget pudsigt . . .

Tusinde Hilsener fra os alle.

Din

10

Lis

1065. Til *Lis Jacobsen*.

[Silkeborg] 9/7 20.

Kæreste Lis.

Mine Tanker har i Nat og i Dag knyttet sig til Jacob og til det
 15 usigelig meget, ogsaa jeg skylder ham, og til Eders mangeaarige lykkelige Ægteskab. Det er en Glæde — om end en vemodig —, at Yderverdenen efter hans Død viser ham den Hyldest, som den var vel sparsom med, mens han levede. Men jeg tør sige, at de, som stod ham nærmest, vidste at skatte ham i alle Henseender, mens vi havde
 20 ham, det vidste han, og det følte han utvivlsomt —, og vi vil bevare hans Minde i Kærlighed og Ære. Dette vil jeg ogsaa gøre med Dagen idag, den 9. Juli.

— Efter Overlæge Fabers Anmodning siger jeg idag til Middag, naar han har talt, nogle Ord (historiske, statistiske) om Nordsles-
 25 vig. Iøvrigt er det Regnvær, hvad der gør ydre Fest lidet paa sin Plads, og det egner jo et Sanatorium sig heller ikke til — . . .

Far.

1066. Til *Kr. Erslev*.

Silkeborg Bad

30

den 16. Juli 1920.

Kære Ven.

I Haab om, at Du og Din Kone er kommet hjem i god Behold, ønsker jeg jer Velkommen til Landet. I er jo kommet efter alle
 35 Festligheder, hvad I vel næppe har noget imod. Jeg holdt efter Anmodning en lille speech herovre paa Genforeningsdagen. Diemer var som Pressemand (og Sønderjyde) med i Nordslesvig og

morede sig fortrinligt, og Lis og Børnene var i »Lastbil« sammen med et Dusin andre fra Egnen med ved Dybbøl og var stærkt betaget af Oplevelsen. A propos Lis: hvis Du har »Politiken« for Søndag d. 11, saa læs et »Pariserbrev« fra hende, det er, ikke mindst ved sin Slutning, noget af det bedste, jeg har set fra hendes Haand, 5 og i det hele, efter ganske objektivt Skøn, ualmindelig fint og sandt.

Herovre har jeg det udmærket. Her er ingen særlig morsomme Folk, men mit medbragte Bibliotek gør fuldt Fyldest, og desuden véd Du, jeg er ekspansiv og kommer i Snak med Folk. I daarligt 10 Vejr bridger jeg.

Hvad gør Du ved Troels Lund? Jeg synes af forskellige Grunde ikke om den ordrige Adresse. Desuden har jeg store videnskabelige Betæneligheder ved hans Historieskrivning (i senere Tider bestyret af Lis, paa hendes Omraade), og jeg har jo ogsaa personlige Betæneligheder. Men, trods alt, er han i adskillige Henseender en 15 betydelig Forfatter og fremfor alt en betydende Forfatter, og det vilde vist være smaaligt ikke at give sit Navn: han vil leve, naar jeg længst er død. Jeg vil gøre mig det let: *ganske følge Dig*.

I Forventning om et Par Ord fra Dig, er jeg, med mange Hilsener til Din Kone — det staar for mig, at det omtr. paa denne Tid 20 maa være hendes Fødselsdag, til hvilken jeg derfor sender Lykønskning —

Din

Marcus R.

1067. Fra Kr. Erslev.

25

Kbh. 17/7 20

Kære Ven!

Tak for din Velkomsthilsen og dine bona officia under min Fraværelse. Vi blev paa Fagernes til i Mandags, med lidt for meget Regn i den foregaaende Uge, dog med megen Glæde. Derefter 30 vendte vi tilbage ad en lille Omvej, der førte os en smuk Sejlads ned ad Mjøsen og gav os et Besøg paa Ejds vold, der er blevet sat i Stand og nu danner et meget tiltalende historisk Skue. Et Par Aftentimer i Kria, og saa direkte hjem, forholdsvis bekvemt med Sovevogn til Gøteborg, som derefter blev en Separatkupé. Alt i 35 alt en meget tilfredsstillende Ferie.

Her hjemme fandt jeg af Interesse kun en Indbydelse til Dybølfeften, unægteligt post festum, og en telegrafisk Hilsen fra Historikermødet i Xia. Paa Bryggerierne var alt gaaet sin jævne Gang, saa stort Salg de overhovedet ved Anspændelse af alle Kræfter kan naa til, og en Pengekasse, der vel ikke bugner, men dog er paa c. 1 Million. Alligevel vil det knibe svært med Kontanter til Vinter.

...

Troels-Lund: kuriøst nok har jeg ikke faaet nogen Opfordring — en Tanke eller et Tilfælde? —, derimod laa der een adresseret til Rigsarkivet, og jeg har nu sendt Fr. Dahl mine 5 Kr. Hvad jeg saa har at indvende mod T.-L., vil jeg gerne skrive under, ligesom jeg i sin Tid foreslog ham til Optagelse i Vidensk. Selskab sammen med dig. Solen har Pletter, men jeg lægger mest Vægt paa, at det [er] en Sol.

Det er rart at høre, at du befinder dig vel i Silkeborg, hvad jeg for øvrigt ogsaa ventede. Min Kone takker for Lykønskningen til hendes Fødselsdag, som er Annæ Dag d. 26. Juli; hun har heldigvis haft rigtig godt af vor Tur.

Med bedste Hilsen

din

Kr. Erslev

1068. Fra *Carl Ussing*.

17-7-20

Kære Rubin!

Vi takker alle tre for det Livstegn, som vi hver Dag har speidet efter. Det kom samtidig med, at Agerbrugs-Kollegaen fortøner sig i Horizonten nemlig — hvis man kan tro Bankkommissærens meget fortrolige og — da der endnu ikke derom har været Statsraad — strængt hemmelighedsfulde Forespørgsel til os om vore Følelser i saa Henseende — gamle Dalsgaard, som jo er behagelig, men vel nok betyder en snarlig Pensionsbyrde for Banken.

Paa Bankernes Konti er der nærmest Uforandredthed dog nogen Lettelse at spore. Igaar har de maattet indbetale Intrader, hvilket har foraarsaget en mindre Gældsstiftelse. Revisionsb. ret uforandret.

Noget lysere ses paa Pris- og Exportforhold dog Intet »to depend upon«. Sønderjylland forhindrer den Slappelse i Pengeforholdene (Seddelcirkulationen) som vistnok ellers vilde have vist sig, og dog er Sønderjylland ikke begyndt rigtig at udnytte, hvad der er stillet det i Udsigt af Kreditter. 5

...

Her er i Direktionsværelset meget varmt men meget roligt — fuldt ud en Agurketid.

Deres hengivne

C. Ussing 10

1069. Til *Kr. Erslev*.

Silkeborg Bad, den 20 Juli 1920.

Kære Ven.

Tak for Dit Brev. Jeg er glad ved Din Beslutning at underskrive Adressen til T.-L., som jeg, trods alt, finder rigtig og fulgte. 15

...

M.H.t. Bryggerierne vil jeg, naar vi tales ved, meget gærne vide, hvorledes de store Udvidelsesplaner i Virkeligheden kommer til at forme sig. Det tør jo antages, at Arbejds- og Materialpriser nu har naaet Maksimum, og at derfor et definitivt Overslag er lettere. Mere tvivlsomt er jo andre Udgifter, navnlig til Pensionskasser, til Tantiører (»Socialisering«) m. v. Det kan ikke nægtes, at Fremtiden er uvis, og selv om alt ikke havde været klart, hvis »Afhændelsen« for nogle Aar siden var gaaet i Orden, havde meget været vundet. Det er muligt, at vi dog paa en eller anden Maade tilsidst *maa* ud 25 ad den Vej.

»Politiken«s Krig med Stormagasinerne kan skade disse, men ogsaa Bladet, thi heller ikke den mindre Købmandsstand ønsker, at Personale-Lønningerne skal hæves; jeg er i Tvivl om, at det er berettiget. Det hele er en kedelig Affære (om der end, saavidt jeg 30 ved, ikke er nogen Fare for Bladet).

Jeg har overbragt Hilsenerne, og jeg befinder mig vel. Vejret er nu køligt og byget, men egnet til Spadsereen og bridge. Iøvrigt er den engelske Litteratur, jeg stadig er fordybet i, den bedste refuge. Med mange Hilsner til Din Kone 35

Din Marcus R.

1070. Fra *Harald Westergaard*.
Scherfigsvej 3 Str.

d. 1/8 20

Kjære Ven

5 . . .

Det er jo nu en Menneskealder siden vi havde vore Fællesundersøgelser. Jeg har i den Anledning adskillige Gange citeret Dig, og det sker ogsaa nu i en Artikel om Befolkningsbevægelser til Journal of American Statistical Association. Jeg tænker altid med Glæde tilbage paa det Samarbejde. — Der er en anden Artikel, jeg har gjort færdig nu og nærmest har tiltænkt Nationaløkonomisk Tidsskrift. Jeg havde tænkt først at kalde den »Kraftspild«, men det lyder for meget af Knaldeffekt. Nu er det blevet til »Studentermatriklen«, og den handler om Krafttabet ved, at saa mange Studenter falder fra paa Halvvejen. Jeg har i den Anledning bearbejdet »Studentermatriklen« 1913–15, en nyttig Fortegnelse, som Erslev fik indført. Kraftspildet er egentlig uhyre, og Universitetet bør være ligesaa ivrig for at afværge dette som for at levere gode Kandidater.

20 . . .

Med venligst Hilsen

Din hengivne

Harald Westergaard

1071. Til *Johannes Lehmann*.

København V., d. 13–IX–20

25

Thorvaldsensvej 11³

Hr. Johannes Lehmann.

Mange Tak for Deres elskværdige Brev, som har glædet mig meget. Det er saa langt fra, jeg kunde blive »fortørnet« for et saadant Brev, at det modsatte er Tilfældet. De vil engang lære, at for den ældre er den unges Sympati en Foryngelsens Kilde; uden den fortørres han let. Forstaelsen fra den unges Side ikke blot glæder, men nytter den ældre.

Jeg indser godt, at Optøjerne i »Studentereforeningen« har maattet forarge Dem og en Del af Deres Kammerater. Men her gør Alderen en Forskel i Følelse imellem os. Jeg har af offentlig og privat Anerkendelse og af ydre Medbør faaet meget mere, end der

var sunget om for min Vugge, og end jeg har haft Ret til at vente og haabe. At en Flok Studenter i bevægede Tider gør Spektakler overfor mig har i Forhold hertil lidet at sige og har interesseret mig og de Kredse, jeg bevæger mig i, meget mindre end De tror. Den »Kultur«, Akademikerne er stolte af, er ofte saa haltende og saa ydre paahæftet, at den gør mere Skade end Gavn. Til at hjælpe paa den, bruger Fader Holberg Korporalstokken; sligt er gaaet af Brug, men Erasmus Montanus-Typen er stedselevende. Det er ikke værd at tage det saa tragisk; Holberg gjorde paa ægte dansk Maner en Komedje deraf.

Med gentagen Tak for Deres Brev og med venligst Hilsen

Marcus Rubin.

1072. Fra *Edvard Brandes*.

Nærum. 13/9. 20.

Kære Rubin! Tusind Tak for Bogen. Jeg har benyttet en Sommersøndag herude til at gennemlæse hvad jeg til en vis Grad kendte i Forvejen — med megen Fornøjelse, stadigt interesseret. Og saadan husker i hvert Fald ikke jeg, at det allermeste dog ikke syntes nyt. »Lassen« erindrede jeg bedst, og underligt var alligevel for mig at læse om Ministres Forhold til »Kancelliet«. Den Gang, da det skreves, tænkte jeg lidet paa, i hvor høj Grad jeg skulde opleve det skildrede. Iøvrigt tror jeg nok, at »Jørgensen« og »Neergaard« indeholder den endelige Dom — den ene Person var for lidenskabelig, den anden for apatisk som Historieskriver.

Spot mig ikke, fordi jeg trods alt har modtaget Mandatet — trods de snart 73, trods Konstellationen Trier-Brandes, trods det haabløse i Tiden — thi jeg blev saa at sige tvungen af Partiets Nødraab og af Scavenius' Angst for Rigsdagsgerning. Men hvad i al Verden skal jeg udrette i Fru Lassens og Schovelins Landsting? Sladderkælling og Bandit! Dengang det var Ludvig Bramsens og Frijs' Ting var det noget andet.

Tak for gammelt Venskab og venligst Hilsen

Deres hengivne

Edvard Brandes

1073. Fra *Henrik Cavling*.

Politikens Hus, Raadhuspladsen

Kjøbenhavn B., d. 19 Sept. 1920

Kære Hr. Marcus Rubin.

- 5 Maa jeg sige Dem Tak for venlig Tilsendelse af »Mænd og Bø-
ger«, som jeg først i Dag har faaet læst — eller genlæst, thi jeg
kendte næsten alle disse Artikler. Af de Personer, De skildrer, har
jeg kun personligt kendt Vilh. Lassen og Frederiksen. Af den før-
ste giver De efter min Opfattelse det sande træffende Billede, som
10 bør blive staaende efter ham, og det er beklageligt, at De ikke lige
saa indgaaende skildrer Frederiksen, der dog og ikke mindst ved
sin tragiske Skæbne vækker den Interesse, der skyldes Deltagelse,
menneskelig set, og hvis forvirrede Livsskæbne man ikke tænker
15 paa uden at tænke paa Balzac. Men det er sandt, hvad De i Deres
faa Linjer siger om ham, at han blev staaende ved Tiden omkring
1870. Da jeg var 14 Aar gammel hørte jeg ham holde en stor Valg-
tale i Lyngby. Mange Aar efter var jeg med ham paa en Agita-
tionsrejse i Minneapolis (Præsidentvalget Efteraaret 1888), og her
gentog han Aften efter Aften sin Lyngby-Tale, dog nu paa Engelsk,
20 der selvfølgelig bevægede sig om Richard Cobden. Det er alle disse
nu saa forældede Ideer om fri Handel, fri Samfærdsel, fri Konkur-
rence osv. der senere her i Landet er blevet gentaget af Peschcke-
Køedt — den samme, der nu i Spidsen for et Kompagni af Højre-
fanatikere arbejder paa at kvæle det fri Ord i »Politiken«. Men
25 undskyld. Nu løb Pennen fra mig. Jeg vilde blot sige Dem Tak for
de 2-3 Timer, jeg denne Søndagften paa behageligste Maade har
tilbragt i Deres Selskab.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

Henrik Cavling.

30

Henning Kehler anmelder Bogen.

1074. Fra *Aage Friis*, kopi.

den 8. Februar 1921.

Kære Rubin!

Efter at De formentlig er kommet op, har jeg henlagt mig, men haaber dog at komme i V.S. Fredag Aften, da der jo gerne skulde 5 stilles Forslag om Halvdan Koht, til hvilket Forslag baade De, Erslev og Steenstrup har givet Tilslutning.

Da Revisionsbanken nu er reddet, gaar jeg ud fra, at De ikke har noget at bestille og sender derfor Hjelholts Afhandling, som jeg haaber, at De føjelig gennemlæser ud fra de to omtalte 10 Synspunkter: 1) Doktor, 2) V.S. — paa samme Maade som med det foregaaende.

Deres hengivne

[Aage Friis]

1075. Til *Kr. Erslev*.

15

15/2 21.

Kære Ven.

Desværre er jeg, som Du véd, forhindret fra at komme paa Fredag til Videnskabernes Selskabs Møde. Jeg var gerne kommet til Stede, ikke mindst for at hædre Troels Lunds Minde, og jeg havde 20 gerne hørt Høffdings Mindeord. Høffding har jo staaet Tr. L. nær personlig, som Sokrates-Dyrker, som Humanist, som højt skatende Troels Lunds alsidige Viden, Kunst og Kultur. Forsaavidt er han netop Manden til at tale paa Fredag.

Men jeg tilstaar, at jeg er forbauset over, at der ingen Henven- 25 delse er sket til nogen af Selskabets fire Historikere om at sige nogle Mindeord over den afdøde. Udefra set maa det tage sig ud, som om en Henvendelse til dem var bleven afvist, som om de ikke ret vilde tage Tr. L. god som Historiker, eller hvad andet man nu kan falde paa. For Selskabets egne Medlemmer er det besynderligt, at 30 en Historiker, der har indtaget en saa udmærket og fremtrædende Plads blandt vort Lands Historieskrivere, ikke findes værdig til en Omtale af en af Fagfællerne. Hvis man har frygtet kritiske Ord i Mindetalen og derfor ikke har ønsket at henvende sig til en af Selskabets Historikere, maa dette altsaa enten hidrøre fra en Frygt for 35 Mangel paa Takt hos disse, eller fra et Ønske om at en Mindetale i

Vid. Selskab ingen faglig Vurdering maa indeholde, men saa maa, efter min Mening, Mindetaler — navnlig naar de skal optages i Selskabets Meddelelser — hellere undværes.

Din

5

Marcus Rubin.

1076. Til *Kr. Erslev*.

Carlsbergfondets Kvæstur.

d. 19. April 21.

Kære Ven.

10 Tak for modtaget Kort. Det glæder mig i høj Grad, at Du og Din Kone har det godt, og det gør mig ondt, at vi ikke har kunnet mødes i Rom, hvor det naturligvis er en ren Skandale, jeg ikke har været. Men jeg kan kun anklage mig selv derfor; det hænger sammen med Kakkelovnskrogsegenskaber, som har været Virkning af
15 og Aarsag til meget andet, det nu er for sent at rette paa.

Her ligger et og andet, men intet som jeg mener, der er nogen Grund til at sende Dig. — Jeg véd ikke, om Du har set Blade i Rom. Her er jo sket bl. a. det, at Max Ballin har skudt sig, hvad der har vakt uhyre Opsigt. Han var overanstrengt, aandelig nedbrudt, per-
20 sonlig ruineret, og hans Selskab med det ene Hjul i Grøften. Aktierne staar i 45. Den økonomiske Tilstand herhjemme er i det hele for de indviede mindre hyggelig. Man ved ikke ret, hvor man holder, og hvad der kan ske. — Bryggerierne gaar imidlertid brillant; det er jo altid noget og ikke saa lidt.

25 Jeg burde forresten om Max B. føje til, at hans Eftermæle fra alle Sider, uden Undtagelse, var fuldkommen straalende. For mig var det ikke for meget, da jeg holdt af ham; alligevel lod der sig sige et og andet derom. Aktiernes Dividende 6 pct. (Du har formentlig et Par Stykker).

30 . . .

Der er Polemik i Berlingske mellem Ussing og Fabricius; U. imod »Griffenfeldt« paa Slotsholmen, F. for. Fabricius var for kort Tid siden hos mig om Sagen, som jeg dengang ikke kendte til, andet end gennem andenhaands Meddelelser. Jeg sagde til ham, at jeg
35 syntes, man i den indre Kancelligaard burde opstille G. og nogle andre. Paa Slotspladsen forekom det mig noget urimeligt, da det,

»Folket« vidste om ham, var, at han havde sat Enevælden i Stil, og at han var bleven haardt og uretfærdigt dømt for uhyre Bestikkelser, men som hørte Tiden til. Naar man oprejste en Statue et Kvart Aartusind efter en Mands Død, burde der være en fastere Folkeopinion om det positive, han havde ydet, og som havde bundfældet sig i Folkebevidstheden. Derfor burde man nøjes med Kancelligaarden og dér opstille G., maaske sammen med Bernstorfferne m. fl. — Naa, Statuen kommer vist alligevel, og jeg indrømmer, at den lader sig se »fra forskellige Sider«.

...

Fremdeles god Fornøjelse og paa godt Gensyn.

Eders hengivne

Marcus R.

1077. Til Kr. Erslev.

Carlsbergfondets Kvæstur.

d. 30-4-21

Kære Ven.

...

At Du i Firenze traf G. B. undrer mig forsaavidt ikke, som jeg vidste han, saa ivrig som en 20aarig Yngling, var rejst derned. Han er en Renæssancens Mand, i nogle Henseender Ætling af Michel Angelo (foruden af Kong David).

Herhjemme intet nyt. Forretningslivet er dødt, men Tingene holdes gaaende — hvad der forhaabentlig vedblivende vil ske —, og nye Krach er ikke foregaaet. Det vil formodentlig ikke mere Dig, at »Ballin« intet Udbytte giver, men det kan jo bæres.

...

Hils Din Kone mange Gange.

Din

Marcus. 30

1078. Til Lis Jacobsen.

8/7 21.

Kæreste Lis.

...

Hils Inger og tak for det sidste Kort; ja jeg er ogsaa glad ved, at Forretningen gaar honnet, det kan ikke siges om alle Forretnin-

ger, det bliver stadig væk [ved] med at rumle paa mindre hyggelig Maade. I de konkrete Tilfælde er det naturligvis værst for de paa-gældende, men det er heller ikke for os behagelige Konferencer at føre. — Den økonomiske Situation her i Landet vil jo ikke heller
5 bedres ved en forestaaende slet Høst.

...

Far.

1079. Til *Eli Heckscher*.

7/8 21.

10 Kære Eli.

Mange Tak for Dit Skrift, som jeg har læst med sædvanlig Glæde og Interesse, fordi der altid ligger saa megen skarpt udtrykt Tanke bag ved.

Hvad jeg har undret mig over, er, at Du flere Gange kommer
15 tilbage til den Indflydelse, Storfinansens o. l. har paa det offentliges Beslutninger. Sigter Du i Sverig til særlige Forhold? Jeg har ikke det Indtryk, at vi i Danmark har været forulempet af Sideindflydelser paa urimelig Maade. I Almindelighed er naturligvis Magt Magt baade her og der, men i Administration og Rigsdag fore-
20 kommer det mig ikke, den hos os har været paafaldende mærkbar udefra.

Jeg véd ikke, om Du mener, at et Land som Sverig eller Danmark kan bidrage noget af Betydning til den internationale Valutas Egalisering, d.e. Stabilisering, og det hvad enten vi indløser med
25 Guld eller ikke; derved kan *vi* hverken faa Dollar'en ned eller Marken op indbyrdes. Hvilke praktiske Forholdsregler der for de nordiske Lande er at tage, véd jeg fremdeles intet om.

Men nu skal Du høre noget kuriøst. Da jeg igaar Aftes Kl. 12 var færdig med Dit Skrift, var det endnu ikke min Sengetid, og jeg
30 begyndte derfor at læse videre i Froudes »History of England«. Nu havde Du jo netop skrevet om det saa ofte behandlede Spørgsmaal om Debtors og Kreditors Forhold til hinanden ved Værdiændringer —, og saa finder jeg hos Froude følgende. I 1566 aflagde Dronning Elisabeth et Besøg i Oxford; der var i den Anledning Optog
35 og Fester, og tillige overværede hun en Diskussion mellem de unge

Mænd over det Thema, hvorvidt »a debt contracted, when the coin was pure, could be liquidated by the payment of debased money of the same nominal value.« — Var det ikke en snurrig Coincidens?

Mange Hilsener fra Din hengivne 5
Onkel Marcus.

1080. Fra *Edvard Brandes*.

28/9. 21

Kære Rubin! Tusind Tak for venlig Tilsendelse. Deres Skildring er vist rigtig ligesom den er underholdende men naturligvis med en passende Jubilæumsfarve. Jeg har altid fundet Manden mærkelig lige siden jeg saa' ham besvime midt i Talen, da Folketinget endnu var paa Christiansborg inden Branden. Dengang ventede man ikke, at han skulde blive firs.

Deres hengivne 15
EB

1081. Fra *Eli Heckscher*.

Stockholm VA. den 9. Oktober 1921.

Käre Onkel Marcus.

Hjärtlig tack för Ditt kärkomna och vänliga brev; Du vet hur stort värde jag sätter på kritik från Din sida och hur mycket jag därvid har Dig att tacka för. Innan jag glömmet det, skall jag också på Fars och egna vägnar tacka för Din karakteristik av Falbe-Hansen, som för mig nu blivit en levande personlighet, hvilket han ej förut varit. 25

Din fråga om grunderna för min uppfattning av storfinansens betydelse skulle kräva något mer utrymme än jag för dagen har tid att fylla, men ett par antydningar kan jag ge. Mitt material är i allt väsentligt svenskt, fastän jag tror mig veta något om exempelvis England och (mindre) om Tyskland och Frankrike. Hur danska förhållanden ligga, har jag haft föga möjlighet att bedöma; under kriget hörde jag sägas, att de flesta trådar på den större politikens område löpte samman hos H. N. Andersen, men det var ju ej storfinans och kanske dessutom väl befogadt. Men Ni ha heller icke den minutiösa reglering av t. ex. bankväsendet som vi. För att 35

exemplifiera hvad den betyder kan jag nämna, att bankinspektören själv, Krusenstjerna, är f. d. direktör i Stockholms Enskilda Bank och icke så vidt man vet vågat sig på att hindra hvad storbankerna önska, medan han mycket despotiskt blandar sig i de mindre bankernas åtgöranden; att vidare chefen för Kommerskollegium, Fryxell är revisor i Stockholms Enskilda Bank och där åtminstone vissa år haft goda inkomster; att riksmarskalken (hofchefen), Printzskiöld, är medlem av samma banks lilla och mycket exklusiva styrelse. Men alla dessa moment träda tillbaka för det inflytande som Marc. Wallenberg själv utövar och som på sin tid var en huvudorsak till att Hammarskjöld störtades — den äldre brodern Knut var då utrikesminister. Av de övriga bröderna sitter en, Gustaf, nu som minister i Konstantinopel, efter att först ha varit i Peking och Tokio, medan en annan, Axel, är nyutnämnd minister i Washington; en förutvarande utrikesminister, Hellner, följer alltid med på K. A. Wallenbergs längre resor som fjärde man och sällskapsherre. Stockholms Enskilda Banks inflytande är så dominerande framför allt därför att Marc. Wallenberg är en så enastående kraft i fråga om samlad och hänsynslös viljestyrka; de andra bankdirektörerna sakna ingalunda viljan att göra sig gällande på motsvarande sätt. Rydbeck, Skandinaviska Bankens chef, är t. ex. upphovsmannen till den monopoliserande ändring i banklagstiftningen som jag berör (sid. 31); och hade han Marc. Ws intelligens och bildning, skulle hans inflytande ej vara mycket mindre. Jag vill starkt stryka under, att häri ej ligger ens en insinuation om korruption — blott att just statsinblandningen blir ett verktyg för de ekonomiskt dominerande att undertrycka effektiva konkurrenter. Inom riksdagen är deras inflytande, åtminstone ännu, långt mindre, och det är naturligtvis en viktig begränsning; men riksdagen är så inkompetent i ekonomiska frågor, att den ej alls förstår hur dess beslut komma att verka.

I fråga om valutan menar jag, att hvarje objektiv norm är att föredraga framför det nuvarande tillståndet utan roder och kompass, och skulle anse mycket vunnet redan genom fastläsning vid det amerikanska penningväsendet, hoc est guldmyntfot. Att detta ej skulle ha den minsta *direkta* inverkan på guldets stabilisering är jag naturligtvis fullt på det klara med; men hvilken inverkan på

Englands hållning det skulle ha, om ett annat europeiskt land överginge till effektiv guldmyntfot är i mina ögon en betydligt mer oviss sak. I alla händelser är jag fullt på det klara med, att det enda som skulle kunna återinföra guldmyntfoten i världen vore exemplets makt. Det skulle vara mycket intressant att höra Din uppfattning om hur penningväsendet i framtiden bör vara ordnad och hur vi skola komma fram till den ordningen. Ditt exempel från Froude var verkligen högst intressant. Bekräftar det sig hvad jag skrivit, att hela det nuvarande tillståndet betyder återgång till det kaos liberalismen lyckats övervinna? —

Fars krafter ha ej varit stora i sommar och höst, men på Udenrigsministeriets upprepade anmodanden har han lovat att stå kvar på sin post till årets slut. Trots allt gläder jag mig däråt, ty det är en allvarlig sak vid 73 års ålder att lämna ett arbete, som utgjort ryggraden i ens liv under 25 år. Något egentligt fel med hans hälsa kan man ej finna, men hans krafter ha som sagdt försvagats betydligt, hans sömn är ofta dålig, och tidsals besväras han av en ihållande hosta. Just nu är det dock bättre än det varit, och hans metodiska levnadsätt gör, att han kan hushålla med sina krafter så som ytterst få. Han bad mig hälsa Dig mycket.

»Forhaabentlig« träffas vi i København den 28. November, i det att jag antagit Nationaløkonomisk Forenings vänliga inbjudan att då hålla föredrag om den nordiska myntunionen. Alltså säger jag nu: au revoir.

Din tillgivne
Eli F. Heckscher.

1082. Til *Aage Friis*.

19/11 21.

Kære Friis.

Mange Tak for den overordentlig behagelige Aften hos Dem i 30
Torsdags.

Min Flyveide om B.G. Niebuhr og C. Paludan-Müller paa den ene Side og Kr. Erslev paa den anden forekommer mig ved nærmere Eftertanke at burde fastholdes. Joh. Steenstrup kalder i Biogr. Leksikon B. G. Niebuhr (f. i København 1776) »Grundlæggeren 35

af den nyere Historiegranskning«, og han vedblev til sin Død at være danskvenlig.

Det maa vist være let at faa Billeder baade af N. og P.-M., og det er jo ikke noget nyt at fremstille to »Halvhoveder«, med Nakke
5 mod Nakke eller lign. Det vil være en meget smuk Kompliment overfor Erslev. Eventuelt maa vi naturligvis have Tegning til Medaljen.

Der er ganske vist rigelig Tid til det hele, men da Spørgsmaalet allerede er rejst, kunde jeg jo ligesaa godt sige, hvad jeg har paa
10 Hjerte.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

1083. Til *Eli Heckscher*.

14/2 22

15 Kære Eli.

Hjertelig Tak for det tilsendte Bibliotek! Jeg har nu læst Hjærne og den tyske Artikel og Valutabetænkningen og Karl XII. Især den sidste finder jeg fortræffelig, thi medens de positive Oplysninger om Embedssalgene m. m. i Frankrig og Laanene i England
20 jo ikke er nye, er selve Betragtningen af Indtægternes Uelasticitet og derfor Vanskeligheden ved at faa Penge til Krigene af stor Interesse. Hvad der gjorde det lettere at faa Laan i England og Holland var aabenbart, ikke blot, at der gennemsnitlig (pr. Hoved) var flere Penge end f. E. i Norden, men navnlig at der var flere
25 Rigmænd, hvor Penge altsaa var lettere at faa fat i. Derfor bemærker Du ogsaa med Rette, at de franske Embedskøb, der jo var Erhvervelse af en Art Livrenter, forudsatte at der var Penge at købe for —, d.v.s. en Rigmandsklasse. Det er forbausende, hvor store Indtægter en »gentleman« i England regnede med allerede i det
30 17. Aarhundrede — hvad baade Memoirer og Noveller giver Udtryk for —, noget lignende var vistnok utænkeligt i Norden. Hvor skulde de ogsaa faa Pengene fra!

Det var morsomt at se Dig og Din Kone her i Kbhvn., og jeg haaber, I kommer snart igen. Hvad Din Far angaar, har han jo
35 aldrig slaet Kolbøtter eller gaet paa Karneval, og jeg forstaar,

at han let kommer til at melankolisere. Kan han ikke lære at spille Kort og lave sig et fast Spilleparti? Det vilde have haft Talleyrands Bifald for de gamle Dage. Hils ham og Din Mor mange Gange fra mig!

Hernede synes jeg, at der hverken paa Historiens eller National-
økonomiens Omraade er megen »Nachwuchs« —, I er frodigere 5
oppe hos jer, men er jo ogsaa næsten dobbelt saa mange.

Hils Hustru og Søn —, det resterende litterære Materiale skal jeg vende tilbage til.

Din hengivne 10

Onkel Marcus.

1084. Fra *Julius Salomon*.

Raadhus-Bibliotheket

Den 4 Marts 1922.

Kære Marcus. 15

Da Postvæsenet jo ikke mere ekspederer Breve om Søndagen, nødsages ieg til at ønske Dig til Lykke i Dag, naar ieg ikke vilde sende et Telegram, men det er saa magert. Ikke at ieg mener, at dette Brev bliver synderlig fedt, men det kan dog indeholde lidt. For det Første en Lykønskning til alle de — i dette Tilfælde sikkert 20
berettigede — Komplimenter, som Nationalbankens Direktion har været Genstand for i Anledning af den betydningsfulde Stilling, som den har kunnet indtage i disse for Pengevæsenet og dets Mænd saa prekære Tider. Direktøren for Hotel Fønix, Poschmann, sagde forleden til min Søn Carl, at de fleste af hans bedste Kunder f. Ø. 25
var i Forbedringshuset, og man kan jo ikke aabne en Avis, uden at der hver Dag fremstilles et nyt Selskab af Kandidater. Altsaa saameget bedre, at der hersker ubetinget Tillid til det centrale Pengeinstitut.

Nu er det jo ogsaa saaledes, at ieg ikke kan aabne Aviser uden at 30
se en jævnaldrendes Dødsfald.

Din heng.

Julius.

1085. Fra *Harald Westergaard*.

d. 4/3 22

Kjære Ven

Postvæsenet sender jo ikke dette ud i Morgen, saa jeg maa
5 nøjes med Bevidstheden om at have tænkt paa Dig i Anledning af,
at Du bliver 68, og saa lade Postbudet bringe Dig en forsinket Lyk-
ønskning paa Mandag.

Maaske sender Du ligesom jeg en venlig Tanke tilbage til den
fjerne Tid, da vi sendte »Landbefolkningens Dødelighed« og
10 »Ægteskabsstatistikken« ud i Verden. Vi havde megen Glæde deraf,
og det gav mindre Ærgrelser, end en Nationalbankdirektør i 1922
er udsat for.

Med venlig Hilsen

Din hengivne

15 Harald Westergaard

1086. Fra *Carl Ussing*.

The Royal Automobile Club,

London, S.W. 1. [maj 1922]

Kære Rubin!

20 Tak for Deres Brev. Efter nogle Dages Arbejde med vellykkede
Forsøg og mislykkede paa at træffe adskillige — er jeg nu nogen-
lunde færdig med mine Inquiries her og agter mig til Versailles i
Besøg hos Børnene der, og skal jeg være hjemme som lovet den
24 Maj, saa De kan rolig lægge Beslag paa Bolig i Silkeborg.

25 Medmindre De skulde ønske at tage Del i den Konference af
Centralbankdirektører, som Bank of England agter at sammenkalde.

The Vicegove[r]nor fortalte mig, at man tænkte allerede i Juni
Maaned at samle til et saadant Møde, men jeg antager, at hvis Ge-
nuakonferencen ender med Fiasco, og the Gove[r]nor ikke endnu til
30 den Tid er hjemkommen fra en Rejse (som iøvrigt holdes hemmelig
og er af en meget fortrolig Charakter, men om hvilken jeg — hvis
De vil lade være at sige det til Nogen — kan betro Dem, at den er
til Amerika og handler om en Amerikaoverenskomst angaaende Eng-
lands Gæld) vil det vare noget længere med Konferencen.

35 Der er iøvrigt ikke længer nogen her i England som troer paa
Tilbagevenden til Guldstandard eller ønsker »Deflation« i de kom-

mende Aar. Industrien herovre er glad for det nye Statsbudget — ikke fordi det synes gunstigt, snarere det modsatte — men fordi det umuliggør Deflation og Bestræbelser med Guldstandard.

Men om alt sligt nærmere mundtlig. Som De ser er jeg Medlem af en hæderlig Klub, i hvis Svømmebad — større end vores Bank- 5 sal —, jeg igaar paa en meget varm Dag, tog mit Bad, og hvor jeg idag skriver Dem til. Den er imponerende og jeg er »honorary Member« det vil sige uden at betale Honorar — vel en Slags Æresmedlem. Det er det eneste, min Søn har sparet mig; ellers har hans Udstyr til Troperne — hans og hans Kones — jo takket være en om- 10 hyggelig Moder ikke været helt uden Virkning paa Faderens Portemon[n]aie.

Jeg fortryder iøvrigt at have fulgt Bülow's Anvisning at tage ind paa Carlton Hotel for at repræsentere. Der er ikke noget at repræsentere; alle mine Besøg er rene Business-Besøg. Jeg skal jo ikke 15 som en Advokat opnaa noget og det at henvise til at man boer paa Carlton er vistnok kun imponerende for Rakket, som jeg ikke frekventerer.

Hils Winther mange Gange samt D. hvis De tilfældigvis ser ham. Jeg haaber ikke at De giver Tyskland mere Kredit end højst 20 nødvendigt. Jeg har ikke opmuntrende Udtalelser herfra om dets pekuniære Fremtid, og den tyske Ambassadør, som jeg igaar talte med hos vor Gesandt, som gav international Rant med Musik og bare Rygge, udtalte sig meget mistrøstigt, hvad nogle mener er ærligt, andre Politik. Dette i al Hast. 25

Min Adresse er herefter min Datters, som Sekretariatet kender.

Deres hengivne

C. Ussing

1087. Fra *Isidor Heckscher*.

St. Eriks Plan 2.¹

Stockholm 31/5 22.

Kære Rubin!

For faa Uger siden saa jeg i »Politiken«, at Du skulde have taget Ophold paa Kommunehospitalet paa Grund af en rheumatisk Li- 35 delse. Da man aldrig kan stole paa Bladenes Personalnotitser, til- lagde jeg ikke Sagen nogen Betydning. Af et Brev fra Einar Cohn

til Eli erfarer jeg dog nu til min store Beklagelse, at Du vedblivende er sengeliggende. Forhaabentlig er der kun Tale om noget ganske forbigaaende, der ikke vil forhindre Dig fra snart at genoptage baade Din Bankvirksomhed og Dine litterære Sysler med sædvanlig Fart og Energi. Du plejer jo aldrig at være syg og har, 5 tør vi vente, en Række Arbejdsaar tilgode endnu.

For mig, som er 51½ Aar ældre og nu staar ledig paa Torvet, er Udsigten til at gøre Nytte i Verden væsentligt ringere. Springet fra Embedsmand til Pensionist har for mit Vedkommende taget paa 10 Kræfterne mere end jeg i Grunden havde forudsat. Selv om man kan beskæftige sig med Læsning, er Følelsen af sin egen Overflødigthed dog en stadigt gnavende Orm, og da min Bevægelighed — fysisk og intellektuel — ikke er saa stor som den har været og forskellige Alderdomsskrøbeligheder desuden genere mig, er Humøret ofte lidt graasprængt. Man siger mig imidlertid, at jeg ikke har 15 Lov til at beklage mig: det kunde være meget værre, og jeg er hidtil sluppet nogenlunde billigt. Det er vistnok ogsaa Tilfældet; for Mennesker over de 70 er Synet af »God in the clouds« — som Samuel Johnson sagde — uden Tvivl en stadig Mindelse om For- 20 gængeligheden, som ikke behøver at formindske Tilfredsstillelsen, naar man forøvrigt har Grund til at være fornøjet med sin Lod.

At Julius Salomon fik en hurtig og let Død, har jeg set; jeg tænkte strax paa Dig, der stod ham nær fra Ungdommen af og for hvem hans Bortgang sikkert har været smertelig. Selv har jeg ogsaa 25 gode Indtryk af ham fra Student- og Kandidataarene. Han var da baade venlig og underholdende i Kraft af sin store Belæstthed og sin fænomenale Hukommelse — men lidt for urolig og af og til trættende.

Om os her oppe er kun lidet at fortælle. Vi agte at flytte »paa 30 Landet« en af de nærmeste Dage, dog ikke længere end til Villa-byen Djursholm, hvor vi have lejet en Villa for Sommermaanederne. Til længere Rejser savner jeg foreløbigt Mod og Lyst. Ella er desuden ikke rask, skønt hun med sædvanlig Flid og Pligtiver passer sit Arbejde i Upsala; men hun maa vist underkaste sig en Kur- 35 behandling i et Par Maaneder. Angaaende Eli og hans livlige Produktion er Du uden Tvivl bedre orienteret end jeg, der knap nok

kan overkomme at læse alt hvad han skriver. Efter min Mening burde han nøjes med — ved Siden af sin Lærergerning — at samle sig om ganske enkelte større Opgaver i Stedet for at sende den ene Brochure efter den anden ud i Verden. En saadan lille Bog som den sidste om den økonomiske Liberalisme (forøvrigt vel skreven 5 og tankevægtig) synes mig ret overflødig og nærmest skreven for at »tage Standpunkt«.

Ja — kære Ven — dette Brev maa kun betragtes som en Sygevisit; det indeholder intetsomhelst af Interesse og kræver intet Svar. Gid Du snart maa være paa ret Køl igen, saa at Du faar bedre Brug for 10 Din Tid. Bevar os alle i venlig Erindring!

Med mange gode Hilsener

Din hengivne

Isidor H.

1088. Fra *Westy Stephensen*.

15

Nationalbanken.

27. Juni 1922.

Kjære Rubin!

Tak for Deres venlige Brev af 24^{ds}, det lader ikke til at der er noget i Vejen med Humøret, jeg kommer til at dæmpe det lidt, for 20 15 % er der ikke Udsigt til, vi leve i Haabet om de 10 %, men Frøken Valuta er en lunefuld Dame, hvis Overraskelser ikke er til at beregne, men den 4 Juli haaber vi at kunne tage Bestemmelsen, og saa hører De fra mig.

Baduljemanden paa Sukker-Forsamlingen var en Grosserer An- 25 dersen, Søn af afdøde Etatsraad Entreprenør Niels Andersen Søholm, han er ikke nogen kjendt Mand, der menes han er en skuffet Børsspekulant, men min Medlidenhed med Aktionærer der kun faa 15 % i disse Tider, er ganske minimal.

Jeg venter Stockholm efter den 1ste sætter Diskontoen ned til 30 4¹/₂ %, ja saa kommer Spørgsmaalet, Stemningen i Bankkredse for at følge er ikke stor, tæl paa Knapperne.

Her er stille i Banken, De ser Seddelcirkulationen gaar stadig ned, der mangler ogsaa Liv og Røre, vore Colleger i de andre Ban- 35 ker, klager over at der tjenes intet, og der kunde jo godt trænges til Fortjeneste, saa der var noget at skrive af med.

Der er jo Udsigt til et Møde i England i Oktober mellem Centralbankerne angaaende Valuta Problemerne, Moll mener at et Møde af de 3 Banker kan være til Nytte, og foreslaar et Møde i Kbhvn. i September, hvad vi jo intet har imod, saa kan vi være enige hvis vi skal mødes i London . . .

Mange venlige Hilsener fra os alle

Deres hengivne

W. Stephensen

1089. Fra *Carl Ussing*.

10

1-Juli-22

Kære Rubin!

Tak for elskværdig Skrivelse. Deres Flid fornægter Dem ikke, uagtet *De* burde fornægte Fliden og en Gang tage rigtig Ferie. Sidder De ikke og skriver til os hver Dag — eller hver anden? hvad vi naturligvis alle sætter Pris paa men vi mener at burde have noget for Pengene — Valuta i Form af Hvil og »far niente«.

Jeg husker ikke, om man i min lange Sygdomstid delte min Gage mellem sig i Direktionen. Hvis saa er, er vi naturligvis villige til at gøre det samme for Dem. Men hvorledes end dette underordnede Spørgsmaal forholder sig, har De hvad Ferie angaar saa meget til Gode, at Skrupler i den Henseende maa lægges til Side som ubeføjede.

Beretningen skal jeg begynde at beskæftige mig med idet jeg først vil samle nogle statistiske Data. Uden at turde drage Slutninger om Aarsag og Virkning, synes jeg at en Sammenstilling af flere Forhold kunde være morsomme, naar de forelaa i saa faa Tal, saa kortfattet som Deres Tal f. Ex. i den sidste Beretning angaaende enkelte. Jeg havde tænkt mig foruden et Tal fra 1 Juli 1914 desuden Tal fra 1 Juli 1921 og 22 angaaende 1. Seddelcirkulationen, 2. Discontoen, 3. Vexelkurserne, 4. Statens svævende Gæld, 5. Statens faste Laan, 6. Kommunernes faste Laan, 7. Prisindeks, 8. Arbejdsløshedstallet, 9. Arbejdsprisen, 10. Statens Skatteindtægt, 11. N.Bankens Udlaan (paa Vexler, mod Pant o.s.v.), 12. N.Bankens Fondsbeholdning.

En Del af disse Oplysninger er i denne Tid ved at blive samlet til »Nationernes Forbund« og ligesom vi i saa Henseende har givet

Besked om, hvad man særlig har spurgt Seddelbankerne om, venter jeg at faa de andre Oplysninger meddelte fra Udenrigsministeriet, der samler dem. Til den Tid skal jeg søge den Konference, som jeg selvfølgelig uden Deres Forslag vilde have paatvungen Dem.

Altsaa — tænk ikke i Øjeblikket mere paa Beretningen eller iøvrigt paa nogen Ting. Der er Tider i Ens Liv, hvor det gælder om *ikke at tænke*. Saa gaar Maskinen bedre bag efter. »Uden vi blive som Børn komme vi ingenlunde i Paradiset«, og da Deres Paradis er Tankens Have, saa und Deres Tænkemaskine for første Gang en lille Tid. 5 10

Med mange Hilsener fra Kolleger og Koner

Deres hengivne

C. Ussing

1090. Fra *Westy Stephensen*.

7 Juli 1922. 15

Kjære Rubin!

Repræsentantmødet resulterede i Vedtagelsen af 10 0/0. — Der ventes at blive et Overskud af 11/12 Mill., der skal afskrives ialt c. 7 Mill. og bruges 4 Mill., men det kommer jo til at bero paa hvor stor en Valutabeholdning af £ og \$ vi ligge med, da disse Valutaer 20 optages til Pari, og derved give os Tab, saa der kan vi blive nødt til at lave et eller andet. Men nu kommer De jo herind i Slutningen af Maaneden og saa kan vi drøfte alle Detaillier. Dalsgaard tager Ferie fra idag, og Winther fra 1 August, alt staar ellers vel til herinde. 25

Venlig Hilsen fra

Deres hengivne

W. Stephensen

1091. Fra *Lis Jacobsen*.

18-9-22 30

Kære Far.

Jeg synes ikke, jeg tilstrækkelig skarpt fik præciseret overfor Dig de to Mænds Standpunkt jeg talte om. Deres ræsonnement var dette: Staten og Nationalbanken, der maa kende Landmandsbankens finansielle Stilling tilbunds, tør ikke garantere Sparerne deres 35 Indskud til Trods for, at Garantien vilde sikre mod enhver Art af

run eller unormal Udtagen af Penge. Hvorledes skal da Menigmand have Tillid til Bankens Stilling, naar han (foruden den Frygt Staten og Nationalbanken maa nære for, at Tabene — selv under en ved Garantien sikret fuldstændig Ro — er saa store, at de mulig-

5 vis ikke kan dækkes af Aktiekapital, Reservefond og Præferencekapital) maa have den endnu større, at Bankens Virksomhed vil blive undergravet grundet paa manglende Tillid.

Derfor saa begge mine Hjemmelmænd uhyre alvorligt paa Situationen, idet de frygtede, at det Middel man anvendte kunde

10 slaa fejl. Og i saa Fald var Tilliden brudt ikke blot til Landmandsbanken, men til hele Landets økonomiske Ledelse, der havde bedyret med Ord, at nu var alt godt. Der var efter de Herrers Mening kun to Udveje: Garanti eller Likvidation. Hvilken af disse man valgte vilde jo afhænge af, om man vilde fordele Smerten over

15 hele Landet eller lade den gaa ud fortrinsvis over Erhvervslivet i Byerne; men at de Tab, der vilde fremkaldes ved Likvidation, vilde være af langt voldsommere Art end ved en Garanti — selv om denne, som man egenlig mente, vilde koste Garanterne mere end de 100 Million — derom nærede man naturligvis ikke Tvivl.

20 Relata refero.

Tusinde Hilsener

Lis.

P.S. Min private Opfattelse af Garantien i dens paatænkte Form er, at hvis jeg var Sparer, saa vilde jeg da styrte hen og hugge mine Penge, mens Tid var — inden Neergaard satte Bom for Strømmen

25 over Holmens Kanal.

...

1092. Til Lis Jacobsen.

21/10 22.

Kæreste Lis. Tak for Brevkort fra Marseille!

30 Til Morgen fik jeg ogsaa Kort fra Marcuspladsen fra Fru Sloth-Brun.

Idag afsløres Griffenfeldt og Frk. Petersen (Samf. for Vanføre — 50 Aars Jubilæum), endelig har Nat.banken Generalforsamling. Men — ske hvad der vil, jeg ser til.

35 ...

Far.

1093. Fra *Hans Rosenkrantz*.

Trondhjemsplads 4

16. Nov. 1922.

Hr. Nationalbankdirektør Rubin,

Idet jeg takker for Deres Brev af 13. ds. skal jeg meddele, at 5
jeg er ganske enig med Dem i at det vilde være ønskeligt om Gene-
raldirektør Koefoed blev Deres Efterfølger; jeg haaber han maa
kunne bevæges dertil, og jeg er overbevist om at Repræsentska-
bet gerne vælger ham. —

M.H.t. Ordningen af Deres Pensionsforhold er jeg overtydet 10
om at De vil kunne vente velvillig Imødekommenhed fra Repræ-
sentantskabets Side.

Deres ærbødige

Rosenkrantz.

1094. Til *Kr. Erslev*.

15

Hotel Kongen af Danmark

København, d. 28/12 1922.

Kære Ven,

I »Nogle Erindringer« Side 73 vil Du finde det nærmere om 20
medfølgende gamle Fotografi og P. Vedelske Brev.

Jeg beder Dig i Dagens Anledning modtage begge Dele; de
hører til det kostbareste, jeg har, og jeg skænker dem sammen med
alle mine bedste Ønsker til Dig, der har været Vejledning for mig
og en trofast Ven og Støtte i hele mit Liv og al min Virksomhed.

Din 25

Marcus Rubin.